

ΣΤ'

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

**I. Πρόταση καθιέρωσης ενός ετήσιου
σχεδίου εργασίας**

II. Τομείς έρευνας

1. Το φυσικό περιβάλλον
2. Το οικιστικό και αρχαιολογικό περιβάλλον
3. Τοπική ιστορική μνήμη
4. Κοινωνική σύνθεση και επαγγέλματα
5. Σύγχρονοι πολιτιστικοί και εκπαιδευτικοί οργανισμοί και θεσμοί
6. Οι καλλιτεχνικές δυνάμεις – συγγραφείς, ερευνητές
7. Το αρχείο του σχολείου
8. Ο λαϊκός πολιτισμός

Η πολιτιστική ταυτότητα του σχολείου

I. Πρόταση καθιέρωσης ενός ετήσιου σχεδίου εργασίας

Η καταληκτική, κεντρική πρόταση αυτού του βιβλίου, που ουσιαστικά συμπυκνώνει το σύνολο των αντιλήψεων και των θεματικών δραστηριοτήτων που εκτίθενται σ' αυτό, είναι η θεσμική καθιέρωση ενός ετήσιου σχεδίου εργασίας που ερευνά, καταγράφει και συστηματοποιεί, εξελισσόμενο συσσωρευτικά, την πολιτιστική ταυτότητα κάθε σχολικής κοινότητας, έτσι όπως διαμορφώνεται από την εσωτερική της δραστηριότητα και την αλληλεπίδρασή της με την τοπική κοινωνία.

Στόχος είναι αφενός να δώσει τη δυνατότητα, στο τέλος της χρονιάς, το σχολείο να εκθέσει το σύνολο των δραστηριοτήτων του, θέτοντάς τες σε επαφή με το σύνολο του σχολικού δικτύου, και αφετέρου να μετατραπεί το σχολείο σε πολύτιμο εργαλείο – βάση έρευνας, συγκέντρωσης και συστηματοποίησης πρωτογενούς υλικού για την πολιτιστική ιστορία και ζωή της περιβάλλουσας τοπικής κοινωνίας.

Οι άνωθεν θεσμοθετήσεις μπορούν να αποβούν επικίνδυνες αν δεν στηρίζονται σε μια ωρίμανση των προϋποθέσεων από ανεξάρτητες δραστηριότητες και πρωτοβουλίες. Έτσι, αν κάνουμε μια μικρή περιήγηση στα σχέδια εργασίας των σχολείων, είτε με την προηγούμενη ένταξή τους στη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση είτε με την καινούρια τους εικόνα ως πολιτιστικές παραγωγές, θα εκπλαγούμε από τη συχνότητα αποσπασματικής αντιμετώπισης της καταγραφής του πολιτιστικού περιβάλλοντος και της ταυτότητας του σχολείου. Μια μεγάλη σειρά κοινών θεμάτων πιστοποιεί αυτή την ωρίμανση της συνείδησης να γίνει το σχολείο πρωτογενές εργαστήριο έρευνας, καταγραφής και συστηματοποίησης του συνολικού ελληνικού πολιτιστικού περιβάλλοντος και των παραδόσεών του.

Για του λόγου το αληθές, παραθέτουμε μια ενδεικτική λίστα με ελάχιστα από τα θέματα σχεδίων εργασίας, που έχουν γίνει στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, όχι γιατί εκεί ανήκουν αλλά γιατί μέχρι τώρα δεν υπήρχε το αναγκαίο θεσμικό πλαίσιο πολιτιστικών δραστηριοτήτων, που από φέτος είναι πια γεγονός:

Μαθαίνοντας για την Ελλάδα μέσα από τη μουσική της παράδοση (Γυμνάσιο Ραφήνας), Έθιμα Χριστουγέννων-Πρωτοχρονιάς-Αποκριάς (Λύκειο Ραφήνας), Αγριολούλуда και φυτά της Κρήτης - Παράδοση και μύθοι (Γυμνάσιο Τυμπακίου), Λαογραφία και παράδοση στην ευρύτερη περιοχή Αγίου Μύρωνα Μαλεβυζίου Ηρακλείου (Γυμνάσιο Αγίου Μύρωνα), Γνωριμία με το ιστορικό περιβάλλον της πόλης μας (13^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου), Κα-

ταγραφή, μελέτη και παρουσίαση παραδοσιακών και διατηρητέων κατοικιών της πόλης του Ηρακλείου (3^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου), Ήθη, έθιμα και κοινωνικές εκδηλώσεις περιοχής Σκινιά (Γυμνάσιο Σκινιά), Παραδοσιακά επαγγέλματα και ασχολίες (Γυμνάσιο Επισκοπής), Η Χαλκίδα που χάνεται (4^ο Γυμνάσιο Χαλκίδας), Λαογραφικά - Αργαλειός (Γυμνάσιο Ιστιαίας), Τα Ταμπάκια της Σάμου (2^ο Γυμνάσιο Σάμου), Αρχιτεκτονική κτιρίων – παραδοσιακοί οικισμοί Σάμου – Παλιές βρύσες - Παραδοσιακή Μαγειρική και Ζαχαροπλαστική της Σάμου (Γυμνάσιο Μαραθόκαμπου), Η ιστορία του παππού μου (Γυμνάσιο Καρλοβασίου Σάμου), Κτίρια του Λαυρίου (Γυμνάσιο Λαυρίου), Μια περιπλάνηση στη μαγεία του παρελθόντος μέσα από το Λαογραφικό Μουσείο Κύμης (Γυμνάσιο Κύμης), Τα Ενετικά μνημεία ως στοιχεία ιστορικά και πολιτισμικά της πόλης του Ηρακλείου (5^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου), Μελέτη της παρουσίας των προσφύγων στην περιοχή του Δήμου Αγίας Βαρβάρας (Γυμνάσιο Αγ. Βαρβάρας), Το πολιτισμικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής του Σκινιά: Καταγραφή Θρύλων-παραδόσεων-εκδηλώσεων του κοινωνικού βίου (Γυμνάσιο Σκινιά).

Μεθοδολογικές επιστημάνσεις

Στην αρχή της χρονιάς συγκροτείται μια δεκαμελής συντονιστική επιτροπή δουλειάς (τρεις μαθητές από κάθε τάξη του Γυμνασίου και ένας εμπνευστής καθηγητής). Δουλειά της είναι, μετά από αρχική έρευνα να καταγράψει τις σχεδιαζόμενες πρωτοβουλίες της σχολικής κοινότητας και να διαγράψει τους βασικούς άξονες πάνω στους οποίους θα κινηθεί η έρευνα στην τοπική κοινωνία.

Για παράδειγμα: στο εσωτερικό του σχολείου, ποια παιδιά σκοπεύουν να μετάσχουν στους σχολικούς αγώνες για να στηριχτεί η δουλειά τους, ποιες ομάδες θα συγκροτηθούν για τις γιορτές της χρονιάς, ποιες πρωτοβουλίες πολιτιστικών παραγωγών θα πάρει το σχολείο, ποιες οι σχεδιαζόμενες επισκέψεις και εκδρομές.

Στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας: ποια είναι τα σημαντικά τοπικά γεγονότα ιστορικής μνήμης, ποια είναι τα σημαντικά αρχιτεκτονικά μνημεία, ποιες οι τελετές των λαϊκών παραδόσεων, ποιοι οι χώροι δουλειάς που συνδέονται με την εξέλιξη των επαγγελμάτων, θεσμικοί πολιτιστικοί φορείς, καλλιτέχνες, συγγραφείς, θεωρητικοί – μελετητές κ.λπ.

Αυτός ο αρχικός γενικός σχεδιασμός (και στα δύο επίπεδα) θα βοηθήσει και στη συγκρότηση ομάδων δουλειάς με συγκεκριμένα θέματα, που θα αναπτύξουν και θα διευρύνουν αυτές οι ομάδες. Αφετέρου, θα είναι ένας υποστηρικτικός μηχανισμός για παροχή πληροφοριών, υλικού και εργαλείων σε κάθε ομάδα.

Τα θέματα της τοπικής πολιτιστικής ταυτότητας:

- α) χαρτογράφηση της περιοχής – φυσικό και οικιστικό περιβάλλον (αναπροσαρμογή έτοιμων χαρτών με προσθήκη επιλεγμένων λεπτομερειών ή πρωτότυπη σχεδιαστική δουλειά),
- β) τοπική ιστορική μνήμη (γεγονότα, ήρωες, κείμενα, μουσεία κ.λπ.),
- γ) λαϊκές παραδόσεις (ήθη, έθιμα, τελετές, παραδοσιακά επαγγέλματα, γαστρονομία, χώροι δουλειάς, παραμύθια – αφηγήσεις, εργαλεία, τραγούδια, παιχνίδια κ.λπ.),
- δ) σύγχρονοι θεσμοί (μουσεία, βιβλιοθήκες, φεστιβάλ, πολιτιστικά κέντρα, παραγωγικές μονάδες κ.λπ.)
- ε) καλλιτεχνικές δυνάμεις (ορχήστρες, μουσική, χορευτικά συγκροτήματα, ζωγράφοι, θεατρικές ομάδες κ.λπ.)
- στ) εκπαιδευτικοί οργανισμοί (ειδικά σχολεία, εργαστήρια, κ.λπ.)
- ζ) συγγραφείς – ερευνητές
- η) ειδικές πληθυσμιακές ομάδες (πρόσφυγες, μετανάστες, κ.λπ.)
- θ) το αρχείο του σχολείου.

Για κάθε έναν από αυτούς τους τομείς, θα δοθούν αναλυτικά η μεθοδολογία και τα εργαλεία έρευνας και συγκέντρωσης υλικού. Τα περισσότερα από αυτά θα τυποποιηθούν σε μορφή ψηφιακών εργαλείων (ανοιχτά σε δυνατότητες αλλαγών και τροποποιήσεων κατά περίπτωση) από την ιστοσελίδα του βιβλίου. Οι συνολικές βάσεις δεδομένων για την εισαγωγή, επεξεργασία και ταξινόμηση των πληροφοριών θα δοθούν επίσης με μορφή ανοιχτών ψηφιακών εργαλείων. Η τελική έξοδος αυτών των στοιχείων μπορεί να πάρει, εναλλακτικά, ψηφιακή μορφή στην ιστοσελίδα του σχολείου, πρότυπα cd-rom ή έντυπη μορφή κατά θεματική ενότητα.

Επειδή το παρόν βιβλίο δεν είναι προς ανάγνωση αλλά φιλοδοξούμε να αποτελέσει εργαλείο στήριξης της δουλειάς των καθηγητών στο σχολείο σχετικά με την πολιτιστική και καλλιτεχνική δράση, έχει ανάγκη από υποστήριξη με πολλά εργαλεία των νέων τεχνολογιών και ανανεούμενες πηγές άντλησης υλικού. Έτσι, καθίσταται υποχρεωτική η πρωτοβουλία μας για τη δημιουργία ιστοσελίδας του βιβλίου ως συμπληρωματική βάση δεδομένων για τη συνεχή ανανέωση των προτάσεών του.

Η τεράστια αυτή δεξαμενή πληροφοριών, αφηγήσεων και τεκμηρίων που θα αναπτυχθεί σε όλη τη χώρα, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, θα έχει ανάγκη ειδικευμένων ψηφιακών εργαλείων για την δικτύωσή της σε όλη τη σχολική κοινότητα, αλλά και για την ανταλλαγή μεθοδολογιών και ιδεών ανάμεσα στις ομάδες που ασχολούνται για τη συλλογή του.

Ελπίζουμε ότι θα εξασφαλιστεί η κεντρική επίσημη στήριξη ενός τέτοιου σχεδίου, που, πέραν της αναγκαίας εμφύχωσης, θα συμβάλει στον συντονισμό και κυρίως στη συγκέντρωση, αποθήκευση και διαχείριση των δεδομένων. Αρκεί μια ιδιαίτερα διαμορφωμένη βάση δεδομένων στο ηλεκτρονικό σχολικό δίκτυο που θα σηκώσει και θα κάνει προσιτή αυτήν την τεράστια δεξαμενή υλικού.

Πέραν της ψηφιακής αποθήκευσης, συστηματοποίησης και διακίνησης αυτού του υλικού στο σχολικό δίκτυο, κάθε σχολείο μπορεί να αναζητήσει διαφορετικές εναλλακτικές μεθόδους παρουσίασής του: στη σχολική ιστοσελίδα ή σε έντυπη μορφή στην εφημερίδα του σχολείου, σε ανεξάρτητη έκδοση με τα μέσα εκτύπωσης του σχολικού εργαστηρίου, δημοσιεύσεις στον τοπικό τύπο ή το ραδιόφωνο, σε ειδικές κοινές εκδηλώσεις με κάποιον φορέα που η δραστηριότητά του έχει καταγραφεί από τα παιδιά. Κυρίως, όμως, στην προτεινόμενη καταληκτική εκδήλωση στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

Η κεντρική αυτή εκδήλωση μπορεί να έχει τον χαρακτήρα μιας προαιρετικής, με τη πρωτοβουλία κάθε σχολείου οργανωμένης, γιορτής (που έτσι κι αλλιώς πολλές φορές συμβαίνει), ή να πάρει πιο θεσμικό χαρακτήρα ως καταληκτική παρουσίαση της πολιτιστικής παραγωγής του σχολείου. Σε ένα τέτοιο διήμερο, η μια μέρα μπορεί να είναι αφιερωμένη στην έκθεση των αποτελεσμάτων της πολιτιστικής δραστηριότητας του σχολείου στο εσωτερικό του και η άλλη στην επαφή του με την τοπική κοινωνία.

Σ' αυτή τη δεύτερη, κέντρο είναι η συστηματική παρουσίαση της ετήσιας έρευνας και καταγραφής της πολιτιστικής ταυτότητας του σχολείου ως μέρους αυτής της κοινωνίας και των πολιτιστικών της δυνάμεων. Επιμέρους τρόποι και εργαλεία για την παρουσίαση αυτή έχουν εκτεθεί σε όλα τα σημεία αυτού του εγχειριδίου για αντίστοιχες καταληκτικές εκδηλώσεις. Εδώ, μπορεί να πάρει έναν πιο τελετουργικό χαρακτήρα επισφράγισης της ανοιχτής, αμφίδρομης σχέσης του σχολείου με το σύνολο των πολιτιστικών δυνάμεων της κοινωνίας. Πολυμεσικές παρουσιάσεις των αποτελεσμάτων της έρευνας, εικαστική προβολή τους, διαμόρφωση του χώρου του σχολείου ως ανοιχτού πολλαπλού εργαστηρίου, τεκμήρια ήχου και εικόνας με διαφορετικούς τρόπους σκηνοθετικής οργάνωσης, καλεσμένοι από διαφορετικούς τομείς που συνεκθέτουν την εμπειρία της επαφής τους με τα παιδιά κ.λπ. Η εξασφάλιση της στήριξης της εκδήλωσης από τα τοπικά μέσα προβολής μπορεί να ενισχύσει τις αποσπασματικές πρωτοβουλίες και να τις συνδέσει με άλλες παρόμοιες.

II. Τομείς έρευνας

1. Το φυσικό περιβάλλον

Η γενική αίσθηση που πρέπει να έχουν τα παιδιά εδώ είναι ένα ταξίδι από το γενικό στο ειδικό σαν να κάνουν ζουμ σε μια μεγάλη φωτογραφία για να παρατηρήσουν μια μικρή λεπτομέρεια. Μπορούν να ξεκινήσουν με μια αεροφωτογραφία της ευρύτερης περιοχής τους που θα προμηθευτούν από τη Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (Ευελπίδων 4 - Πεδίον Άρεως, Αθήνα, 210 – 8206631, 32, 33, <http://www.gys.gr>, GYS@HOL.GR). Κατόπιν μπορούν να προμηθευτούν έναν χάρτη του αναγλύφου της περιοχής από την ίδια υπηρεσία ή από τα αρχεία του Δήμου. Θα αρχίσουν έτσι να μαθαίνουν τα ονόματα βουνών, λόφων, ποταμών ή χειμάρρων ή διαμορφώσεων που

άλλαξαν με το χρόνο και δεν φαίνονται σήμερα (π.χ. αποξηραμένοι ή μπαζωμένοι χειμάρροι). Μπορούν να ανακατασκευάσουν το ανάγλυφο με τον παλιό τρόπο ιχνογράφησης των σχολικών χαρτών (ξύλινες μογιές και βαμβάκι) ή να δημιουργήσουν εξώγλυφες κατασκευές και μακέτα.

Ένα πολύ χρήσιμο και γοητευτικό εργαλείο είναι η λεπτομερής εικόνα της Γης από δορυφόρο, το Google Earth (<http://earth.google.com>).

Η ομάδα μπορεί να μοιραστεί τα φυσικά στοιχεία και να αρχίσει την παραπέρα έρευνα για ιστορικές και γεωλογικές πληροφορίες, για τη χλωρίδα και την πανίδα του τόπου. Πηγές πληροφοριών είναι η τεχνική υπηρεσία του Δήμου, η σχολή γεωπονικής, ο τοπικός γεωπόνος, ο αγροτικός συνεταιρισμός κ.λπ. Σε συνεργασία με το εργαστήριο βιοποικιλότητας και το πειραματικό φυτώριο, αν έχουν φτιάξει, ή μέσα σ' αυτό το πνεύμα: α) στις μεν αγροτικές περιοχές να καταγράψουν τα ονόματα των φυτών και ζώων, να εντοπίσουν εκείνα που υπάρχουν αποκλειστικά στην περιοχή τους (π.χ. κρόκος στην περιοχή της Κοζάνης), να αναζητήσουν τα λουλούδια και τα ιαματικά φυτά, β) στις αστικές περιοχές αφού εντοπίσουν την ένδεια του φυσικού περιβάλλοντος (δυο πεύκα στην πλατεία, κάποιες “δια-

κοσμητικές” μουριές στους δρόμους) να αναζητήσουν το πιο κοντινό πάρκο ή να υιοθετήσουν το φυσικό περιβάλλον που βρίσκεται σε απόσταση σχολικού περιπάτου και να κάνουν αυτή την έρευνα. Ενδιαφέρον επίσης θα έχει να αναζητήσουν τα παλιότερα στρώματα μνήμης για τη μορφή του φυσικού περιβάλλοντος στο οποίο ζουν.

Από εδώ αρχίζει το βαθύτερο ταξίδι αναγνώρισης του τοπίου μέσα από αφηγήσεις, μύθους, λογοτεχνικά κείμενα, ταινίες ή φωτογραφίες. Από το οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον τους αλλά και από κάποιους που ασχολούνται επαγγελματικά με το περιβάλλον μπορούν να συλλέξουν αυτό το υλικό, να το ψηφιοποιήσουν (γράψιμο κειμένων, σκανάρισμα έντυπου ή φωτογραφικού υλικού) και να το οργανώσουν σε παρουσιάσιμη μορφή με τα εργαλεία του υπολογιστή του σχολείου, αποθηκευόντάς το συστηματικά. Χρήσιμη θα ήταν η καθοδήγηση κειμένων όπως: Άρης Φακίνος, *Ο πρόγονος*, Εστία 1985.

Να ανιχνεύσουν και να σηματοδοτήσουν διαδρομές π.χ. να επιβεβαιώσουν χαρτογραφημένα μονοπάτια, να χαράξουν διαδρομές από σημείο σε σημείο στήνοντας ευφάνταστες οδηγητικές πινακίδες με περιεργα ονόματα, να δημιουργήσουν και να σηματοδοτήσουν θεματικές διαδρομές (ο δρόμος του κρασιού – από το αμπέλι ως το οινοποιείο – ο δρόμος του ψωμιού και του λαδιού ο δρόμος ως την πηγή του ποταμιού κ.λπ.).

Να υιοθετήσουν κάποια δέντρα που αγαπάνε και να ανακαλύψουν και να καταγράψουν την ιστορία και την αφήγησή τους. Μια κερασιά, που σήμερα περνάει απαρατήρητη μπορεί να έχει να διηγηθεί πολλά για τα παιδιά μιας άλλης γενιάς που φιλοξένησε. Να ανακαλύψουν τις σπηλιές της περιοχής, οι περισσότερες όλο και θα έχουν να κάνουν με κάποιον Κύκλωπα ή πειρατή.

Να εντοπίσουν τα σημεία και τις αιτίες μόλυνσης και καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος. Να καταγράψουν τις καλλιέργειες και τους τρόπους με τους οποίους αναπτύσσονται (λιπάσματα κ.λπ.)

2. Το οικιστικό και αρχαιολογικό περιβάλλον

Αποτύπωση του οικιστικού περιβάλλοντος είναι διαθέσιμη στην τεχνική υπηρεσία κάθε δήμου. Από κει και πέρα τα παιδιά μπορούν να φτιάξουν τους δικούς τους λεπτομερέστερους χάρτες, σαν κι αυτούς που στέλνουν στους φίλους τους όταν τους καλούν για πάρτι, ή να κατασκευάσουν μακέτες κατά περιοχές και να τις συνθέσουν. Ο κομίστας Κρις Γουέαρ (Chris Were) δίνει μια ωραία συνταγή:

Πάνω στο χάρτη τους ή τη μακέτα θα σηματοδοτήσουν τα δημόσια χτίρια,

τους επαγγελματικούς χώρους, τα ιστορικά οικοδομήματα, τα αρχαιολογικά λείψανα. Ένας εύκολος τρόπος για να φτιάξουν μια πολύ κατατοπιστική και ζωντανή αποτύπωση είναι να φωτογραφίσουν τις προσόψεις των κτιρίων (π.χ. κάθε πλευρά των κτιρίων που βρίσκονται σε έναν δρό-

μο), να τις τυπώσουν, να τις στηρίξουν σε απλά τετράγωνα χάρτινα κουτάκια, σχηματίζοντας έτσι τα οικοδομικά τετράγωνα. Το ίδιο μια πλατεία, φωτογραφίζοντάς την από ένα ψηλό κτίριο. Με μικρές εύκολες κατασκευές ενός δέντρου, ενός αυτοκινήτου, ενός πάγκου εμπορευμάτων ή ενός καστανά στο πεζοδρόμιο, μπορούν να ζωντανέψουν το τοπίο.

Ένας οδηγός για τον προσανατολισμό της ερευνητικής ομάδας μπορεί να είναι η δουλειά του Κί-

τσου Μακρή για την καταγραφή των στοιχείων της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και των μορφολογικών στοιχείων λαϊκής τέχνης στα σπίτια του Πηλίου (δες, Κίτσος Μακρής, *Η λαϊκή τέχνη του Πηλίου*, Μέλισσα, 1976).

Η σημαντικότερη συμβολή των παιδιών είναι η έρευνα και καταγραφή των ιστοριών και των αφηγήσεων των κτιρίων ή άλλων στοιχείων του οικιστικού περιβάλλοντος. Ο βασικός στόχος δεν είναι η επιστημονική έρευνα και καταγραφή αλλά η πρωτογενής συλλογή πληροφοριών και αφηγήσεων που σχετίζονται με τα στοιχεία του οικιστικού περιβάλλοντος. Ο βαθμός συστηματοποίησης στην παρουσίασή τους μπορεί να ποικίλλει και να αφήνει ανοιχτό το περιθώριο στο ερευνητικό, επιστημονικό ερέθισμα σε κάποιες ομάδες παιδιών που θέλουν να το προχωρήσουν παραπέρα. Σημασία έχει ότι ο πλούτος των πρωτογενών πληροφοριών που μπορούν να συγκεντρωθούν είναι πολύτιμος για οποιαδήποτε δευτερογενή επεξεργασία και καμιά επιστημονική ομάδα δεν μπορεί να συλλέξει σε τέτοια έκταση. Ο σημαντικότερος ίσως Έλληνας αρχιτέκτονας, ο Αρης Κωνσταντινίδης, στην τελευταία συνέντευξή του στο «ΒΗΜΑ» υποστήριξε: *Πρόλαβα να διαπιστώσω ότι η απώλεια του παρελθόντος μας είναι η πρώτη κοινωνική αυτοκτονία μας.*

Μεθοδολογικά, μπορούν να οργανωθούν μια σειρά από στρώματα, με παράλληλη ιεράρχηση στην προσέγγισή τους. Π.χ. ένα πρώτο στρώμα μπορεί να αφορά τα αρχαιολογικής σημασίας ίχνη στο οικιστικό περιβάλλον, ένα δεύτερο τα βιομηχανικά κτίρια, ένα τρίτο τις πλατείες, ένα άλλο τους κοινόχρηστους χώρους άλλων εποχών (βρύσες κ.λπ.), και μ' αυτόν τον τρόπο να φτάνουν ως τα σύγχρονα καθημερινά κτίρια. Οι διαδικασίες πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο απλές και τέτοιες που να κεντρίζουν το ερευνητικό ενδιαφέρον των παιδιών, σαν να παίζουν ένα ηλεκτρονικό παιχνίδι.

Για παράδειγμα, σε μια εξόρμηση μιας ομάδας ή μια εκδρομή μπορεί να εντοπιστούν επιφανειακά τα στοιχεία μιας περιορισμένης περιοχής του αστικού ή αγροτικού χώρου, σαν να σκανάρει κανείς ένα τοπίο για να παρατηρήσει από τις λεπτομέρειές του τα στοιχεία και τις μορφές ζωής που υπάρχουν πάνω σ' αυτό. Σημαντικά ή μη κτίρια, ερείπια ανεξάρτητα από εποχές, μέλη οικοδομημάτων, απομεινάρια εσωτερικών χώρων ή εργαλεία (ο πέτρινος τροχός ενός πετρόμυλου σε μια αλάνα του χωριού), όλα αυτά που παραπέμπουν σε διάφορα στρώματα της ιστορίας και της ζωής ενός τόπου. Σύμφωνα με τις μεθόδους της Αρχαιολογικής Επιφανειακής Έρευνας, μπορούμε χωρίς τις γνωστές ανασκαφές με σχέδιο να φτάσουμε στην εικόνα παλαιότερου οικιστικού περιβάλλοντος παρατηρώντας τα θραύσματα, τον αριθμό και τη συχνότητα των αρχιτεκτονικών μελών, των κεραμικών (“όστρακα”) ή εργαλείων που βρίσκονται ακόμα και σήμερα σπαρμένα πάνω στο έδαφος και μας παραπέμπουν σε περασμένες μορφές ζωής και κατοικίας σ' αυτόν τον τόπο. Σε εκατό μέτρα ακτίνα σ' έναν λόφο στο Μαρκόπουλο Αττικής μαζέψαμε ένα καλάθι “όστρακα”. Τα παιδιά με την παρατήρηση και τη φαντασία τους μπορούν να κάνουν μια εκδρομή τους σημαντική αρχαιολογική περιήγηση και να περιγράψουν κατοικίες και ασχολίες των ανθρώπων ενός τόπου πριν πολλά χρόνια.

Σε έναν δεύτερο κύκλο, θα πρέπει να αναζητήσουν τις πηγές πληροφοριών για καθένα απ' αυτά τα στοιχεία, επίσης σε αλληπάλληλα στρώματα: ο άνθρωπος που ζει ή έζησε σ' αυτόν τον χώρο, ο γείτονας, κάποιος που δούλεψε εκεί, ο ερασιτέχνης ερευνητής, ο υπάλληλος του δήμου ή της υπηρεσίας στην οποία ανήκει, οι γραπτές πηγές. Σε κάθε επαφή, η προετοιμασία ενός ερωτηματολογίου από την ομάδα δεν έχει τον χαρακτήρα της υπηρεσιακής έρευνας κάποιας στατιστικής αρχής για την ουδέτερη συλλογή πληροφοριών αλλά απλά βοηθάει τα παιδιά να “ξύσουν” πιο βαθιά τη μνήμη του “πληροφορητή” για να ακούσουν περισσότερες ιστορίες. Απλά πρέπει να έχουν στο μυαλό τους, και να ασκηθούν γι' αυτό στην προετοιμασία από τον καθηγητή τους, ότι δεν μας ενδιαφέρουν απλά οι επίσημες πληροφορίες ή αυτά που γενικώς λέγονται αλλά κυρίως οι προσωπικές μαρτυρίες και αφηγήσεις, που συνήθως ένας αφηγητής πρέπει να πειστεί για την αξία χρήσης τους για να τις εκθέσει. Για παράδειγμα, σε μια πολύ σημαντική έκθεση για τον σταυρό, στο “Μουσείο του Ρουμάνου Χωρικού” στο Βουκουρέστι, το κεντρικό έκθεμα γύρω από το οποίο οργανώθηκε η έκθεση ήταν το σταυρωτό παράθυρο μιας γκρεμισμένης οικοδομής, όχι για τη λαογραφική του αξία αλλά για την αξία της αφήγησης που το συνόδευε: η γυναίκα του σπιτιού είπε στην ερευνήτρια που το μάζεψε από τα γκρεμίσματα ότι δεν ήθελε να το αποχωριστεί γιατί μέσα απ' αυτό είδε τον κόσμο.

Για την καταγραφή των μαρτυριών και αφηγήσεων μπορούν να χρησιμοποιηθούν όλες οι διαθέσιμες σήμερα μέθοδοι: οι σημειώσεις και η φωτογραφία, το μαγνητόφωνο, η βιντεοκάμερα, το σκάνερ. Βεβαίως, με όποιον τρόπο και να γίνει η αρχική καταγραφή η αποθήκευσή της θα γίνει με ψηφιακή μορφή στον υπολογιστή του σχολείου. Τα αναγκαία γι' αυτό ψηφιακά εργαλεία (για κείμενο, ήχο και εικόνα) είναι απλά και διαθέσιμα σε κάθε σύστημα.

Η ομάδα των παιδιών που έχει δουλέψει π.χ. για ένα εγκαταλειμμένο χτίριο μπορεί επίσης να εκθέσει τα αποτελέσματα της δουλειάς της με ένα δρώμενο παρέμβαση στον συγκεκριμένο χώρο. Ένα τέτοιο παράδειγμα μπορείτε να δείτε στην παρέμβαση στα “Προσφυγικά” (σελ. 38) ή στο θεατρικό δρώμενο του Ντέβον (σελ. 42). Χρησιμοποιώντας πολλαπλά μέσα, μπορούν να εκτεθούν τα στοιχεία του κτιρίου με εικαστικό τρόπο, να ζωντανέψουν οι ήχοι που τα παιδιά φαντάζονται ότι ακούγονταν εκεί μέσα όταν ήταν ζωντανό (τι μουσική ακουγόταν τότε από το παλιό ραδιόφωνο ή γραμμόφωνο, πώς ηχούσε η κουζίνα του σπιτιού, τι συζητήσεις για τα ιστορικά γεγονότα της εποχής κ.λπ.), να ακουστούν οι αφηγήσεις που έχουν καταγράψει και να προβληθεί η βιντεοσκοπημένη τους μορφή, να καλέσουν ζωντανά στην εκδήλωσή τους ανθρώπους που σχετίζονται με τον χώρο και να ακούσουν τις ιστορίες τους. Το υλικό μιας τέτοιας εκδήλωσης αποτελεί, βεβαίως, μέρος της αφηγηματικής καταγραφής του χώρου και ίσως να αποτελεί και έναν δεύτερο κύκλο προσέγγισης που γεννά καινούρια στοιχεία.

Ιδιαίτερα για την πιο εύληπτη κοινωνία ενός χωριού ή μιας κωμόπολης, που στο σύνολό της συνιστά πολλές φορές έναν φθίνοντα ή και εγκαταλειμμένο χώρο, και πάνω στα σπίτια της είναι γραμμένη αυτή η ιστορία των αλλαγών του τόπου, θα προτείναμε μια πιο συστηματική ψηφιακή αποτύπωση, που θα μπορούσε να λειτουργήσει σαν ένα μεγάλο παιχνίδι για τους μαθητές. Ο καθένας αναλαμβάνει λίγα σπίτια, ανοιχτά ή κλειστά (γιατί οι κάτοικοί τους φύγανε όλοι) και τα προσεγγίζει με την ακόλουθη διαδικασία: α) μια σειρά φωτογραφιών (εξωτερικά – η αυλόπορτα, ο δρόμος, τα διπλανά κτίρια – και εσωτερικά) με την ψηφιακή μηχανή του ή του σχολείου, β) ένα μικρό οικογενειακό δέντρο με τις πρώτες γενιές, προς τα πίσω στον χρόνο, των ανθρώπων που το κατοικούν ή το κατοικούσαν και τώρα βρίσκονται σε άλλες πόλεις ή χώρες και μια σύντομη καταγραφή της διαδρομής τους, γ) η φωτογράφιση ή το σκανάρισμα κάποιων τεκμηρίων της ιστορίας και της ζωής των ανθρώπων του σπιτιού (παλιές φωτογραφίες, γράμματα από την ξενιτιά, εργαλεία, σκεύη κ.λπ.), δ) ηχογράφιση ή βιντεοσκόπηση αφηγήσεων από τις διαδρομές και τις μνήμες τους. Αν αυτό το υλικό συστηματοποιηθεί στην ψηφιακή μορφή μιας ιστοσελίδας ή ε-

νός CD-ROM, θα μπορούσε να πάρει τη μορφή ενός εξερευνητικού παιχνιδιού για το παιδί: περιηγείται εικονικά το χωριό με ένα “τσέρκι” που το οδηγεί από δρόμους και πλατείες, “κλικάρει” στην εξώπορτα ενός σπιτιού, “βλέπει” τους σημερινούς του κατοίκους, μαθαίνει τις συγγένειες και την τύχη των ανθρώπων του, μπαίνει στο εσωτερικό των τεκμηρίων και των μαρτυριών, ακούει αφηγήσεις (γιατί οι παππούδες λιγότευαν στα σπίτια), βλέπει φωτογραφίες, περιεργάζεται παλιά εργαλεία κι ίσως ακούει κι ένα παλιό τραγούδι που θα το ανασύρει στα δικά του ρεμίζ. Αν για τα παιδιά αυτό μπορεί να γίνει ένα εκπαιδευτικό ταξίδι που του μαθαίνει τον τόπο του για την τοπική κοινωνία μπορεί να γίνει μια από τις πιο σημαντικές πηγές υλικού για ιστορική και ανθρωπολογική έρευνα.

3. Τοπική ιστορική μνήμη

Η τοπική ιστορία ως εξειδικευμένο κομμάτι της συνολικής ιστορίας της χώρας είναι αντικείμενο ενός μαθήματος ή πολλών ειδικών σχεδίων εργασίας. Εδώ μας ενδιαφέρει το σύνολο της ιστορικής μνήμης ενός τόπου, σε όλα της τα στρώματα μέσα στον χρόνο, μέσα από της προσωπικές αφηγήσεις πρωταγωνιστών ή μη που συμμετείχαν στα γεγονότα της.

Συνήθως, σε κάθε τοπική κοινωνία έχουμε τα κτίρια, ή μέλη τους, μάρτυρες γεγονότων που σημάδεψαν τη ζωή της, είτε συνδέονται με ιστορικά γεγονότα, με περασμένες μορφές κοινωνικής οργάνωσης και δουλειάς, είτε σηματοδοτούν πιο πρόσφατες και ζωντανές σήμερα κοινωνικές δραστηριότητες. Ό, τι συνδέεται μ’ αυτά είναι ένα πρώτο στρώμα αυτής της μνήμης που πρέπει να αποτυπωθεί ως μαρτυρία. Για παράδειγμα, το σπίτι που πολέμησε και έπεσε ένας αγωνιστής του ’21 είναι αντικείμενο πολλών στρωμάτων αφήγησης: για τα ίδια τα γεγονότα από πολλές σκοπιές και θρύλους, για τους συντρόφους του και τη στάση καθενός, για τους συγγενείς του και την τύχη τους, για τις αλληπάλληλες χρήσεις που πήρε ο χώρος και τους μετασχηματισμούς του, για τους πιθανούς βανδαλισμούς που υπέστη, για τις αναμνήσεις των σχολικών γιορτασμών στο χώρο και το υλικό που τις τεκμηριώνει (φωτογραφίες, μαθητικά τετράδια κ.λπ.).

Ένα δεύτερο είναι το σώμα των διηγήσεων και θρύλων για πρόσωπα και γεγονότα της τοπικής κοινωνίας, που συνήθως κυκλοφορούν ανεκδοτολογικά στα καφενεία και στις συναντήσεις. Οι αλάνες των παιδικών παιχνιδιών και η νοσταλγία τους από την αμέσως προηγούμενη γενιά σε χώρους που σήμερα είναι εργοστάσιο ή πολυκατοικία, ο “τρελός” του χωριού και οι καυστικές του παρεμβάσεις, ο πραγματευτής και ο ντελάλης, η μεγάλη πυρκαγιά ή η μέρα της επιστράτευσης, το πρώτο αυτοκίνητο στο χωριό, οι αναχωρήσεις των μεταναστών τις δεκαετίες του ’50 και του ’60, οι “μάχες”

με τα διπλανά χωριά ή συνοικίες, η μάγισσα και ο φόβος της, τα “φαντάσματα” που κατοικούσαν κι αυτά στον ίδιο χώρο, πώς ήταν πριν την ηλεκτροδότηση και το ψυγείο σε μια Ελλάδα που ήρθαν τα πάνω κάτω μέσα σε δυο γενιές, πώς χόρευαν ο παππούς τσάμικο και ο μπαμπάς ροκ, ποιες ήσαν οι φημισμένες μαγειρίσες και οι συνταγές τους. Η θεματολογία στόχος της έρευνας των παιδιών μπορεί να πάρει απρόβλεπτες κατευθύνσεις, αρκεί να “ξεμπλοκάρει” το μυαλό τους από τη δέσμευση μιας σχολικής δεοντολογίας και να βοηθηθούν από τον δάσκαλο στο άνοιγμα τέτοιων περιοχών.

Ένα τρίτο μεγάλο κεφάλαιο είναι οι τεκμηριωμένες (σε λόγο, ήχο, εικόνα) πηγές που διαθέτει μια τοπική κοινωνία. Σε βιβλιοθήκες, κοινωνικούς φορείς, μουσεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, αρχεία και συλλογές, εφημερίδες και εκδοτικούς οίκους, τα παιδιά μπορούν να αναζητήσουν και να βρουν όλα αυτά που στηρίζουν και πολλές φορές ερμηνεύουν και τοποθετούν σε ιστορικό πλαίσιο τις πρωτογενείς αφηγήσεις που συνέλεξαν. Μπορούν να κάνουν μικρές θεματικές βιβλιογραφίες τοπικής ιστορικής μνήμης, να καταλογογραφήσουν θέματα από τον τοπικό τύπο, να εντοπίσουν πηγές σημαντικών χειρογράφων, να ταξιδέψουν στα σχολικά αρχεία αναζητώντας κλίμα και μεθόδους παιδείας άλλων εποχών.

4. Κοινωνική σύνθεση και επαγγέλματα

Ο σκοπός εδώ είναι διπλός: α) ένας χάρτης της σημερινής κοινωνικής πραγματικότητας, που να φτάσει ως συγκεκριμένα στοιχεία και αριθμούς, β) η “αρχαιολογία” των κοινωνικών και παραγωγικών σχέσεων με κύριο και πάλι εργαλείο την προσωπική μαρτυρία.

Στην πρώτη προσέγγιση η μεθοδολογία και τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (<http://www.statistics.gr>) θα φανούν πολύ χρήσιμα στη δουλειά των παιδιών. Τρεις είναι οι περιοχές που αποτυπώνουν σ’ αυτόν τον χάρτη την κοινωνική πραγματικότητα: α) το ανθρώπινο δυναμικό (εξέλιξη του πληθυσμού, στοιχεία φυσικής κίνησης του πληθυσμού, πυραμίδα ηλικιών), β) τοπική οικονομία – απασχόληση (ο αγροτικός τομέας, η μεταποίηση, ο τριτογενής τομέας – υπηρεσίες), γ) Υποδομές (τεχνική υποδομή, κοινωνικός εξοπλισμός). Βεβαίως, όλα αυτά τα στοιχεία δύσκολα προσεγγίζονται από τα παιδιά στα μεγάλα αστικά κέντρα και ευκολότερα στους μικρούς οικισμούς, όπου μπορεί να φτιαχτεί ένας χάρτης με ανθρωπολογική κυρίως σημασία. Μπορούν, επίσης, να εστιάσουν σε ειδικές πλευρές, όπως: συγκριτικοί πίνακες των τομέων απασχόλησης, πληθυσμός και ανεργία σε βασικά επαγγέλματα, ο κύκλος των επαγγελμάτων που καλύπτουν τις βασικές καθημερινές μας ανάγκες, Έλληνες μετανά-

στες στη Διασπορά και ξένοι μετανάστες φιλοξενούμενοι μιας περιοχής, άτομα με ειδικές ανάγκες και θεσμοί υποστήριξής τους, κ.λπ. Πηγές πληροφοριών, πέραν της Στατιστικής Υπηρεσίας, είναι οι δήμοι, τα εργατικά κέντρα και οι συνδικαλιστικοί φορείς, οι φορείς κοινωνικής αλληλεγγύης, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, τα δίκτυα μεταναστών.

Η δεύτερη προσέγγιση, όπου τα παιδιά μπορούν να είναι πολύτιμοι συλλέκτες μαρτυριών, αφορά: α) τα επαγγέλματα που χάθηκαν ή φθίνουν και λίγα χρόνια πριν ήσαν βασικά στην καθημερινή ζωή (υποδηματοποιός, γαλατάς, νερουλάς, ντελάλης, πλανόδιος έμπορος, παντοπώλης, μυλωνάς, εφημεριδοπώλης, γανωματής, αγωγιάτης, καροποιός, χαντζής, σαμαρτζής, χτίστης, καλαθάς, ακονιστής, μπαταντζής, καρβουνιάρης, βαρελάς, βυροσοδέψης, υλοτόμος, καρραγκιοζοπαίχτης, πεχλιβάνης κ.λπ.), β) τις προηγούμενες μορφές και συνθήκες εργασίας επαγγελματιών που υπάρχουν και σήμερα (γεωργός πριν τη μηχανική καλλιέργεια, τυπογράφος πριν την ψηφιακή εποχή, χτιστάδες πριν το τσιμέντο, ηθοποιός στα “μπουλούκια” κ.λπ.), γ) τον παιδικό ελεύθερο χρόνο πριν την τηλεόραση, δ) τον ήχο και την εικόνα πριν το CD και το βίντεο, ε) τις αιτίες και τους τρόπους κοινωνικής συναναστροφής και διασκέδασης κ.λπ.

5. Σύγχρονοι πολιτιστικοί και εκπαιδευτικοί οργανισμοί και θεσμοί

Οι καταγραφή των θεσμών εκείνων που καθορίζουν το πολιτιστικό περιβάλλον ενός τόπου είναι το αντικείμενο με το οποίο μπορεί να ασχοληθεί μια από τις ομάδες έρευνας της πολιτιστικής ταυτότητας του σχολείου. Ο ορισμός του πολιτιστικού περιβάλλοντος, σύμφωνα με το Σύνταγμα, είναι: *τα μνημεία και τα λοιπά πολιτιστικά αγαθά που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και συνθέτουν λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους την εν γένει πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας, και η προστασία του περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη διατήρηση των εν λόγω πολιτιστικών στοιχείων στο διηνεκές.*

Τέτοιοι θεσμοί είναι: τα μουσεία, οι βιβλιοθήκες, τα φεστιβάλ, τα πολιτιστικά κέντρα, οι παραγωγικές μονάδες πολιτιστικών αγαθών. Η έρευνα των παιδιών για την καταγραφή αυτών των φορέων στην περιοχή τους και η επαφή με τους υπεύθυνους θα έχει ήδη συμβάλει στην αποκατάσταση μιας ανοιχτής γραμμής με το σχολείο. Πέραν της αποτύπωσης της ταυτότητας κάθε φορέα, του ιστορικού της λειτουργίας του και των προγραμμάτων του, ιδιαίτερη σημασία θα έχει η εστίαση στα εκπαιδευτικά προγράμματά τους και η ανίχνευση τρόπων συνεργασίας με το σχολείο και στήριξης των πολιτιστικών του παραγωγών. Η αμφίδρομη σχέση που μπορεί να αποκατασταθεί από τη ζωντανή επαφή των παιδιών με τις πολιτι-

στικές μονάδες καθώς αναζητούν και τεκμηριώνουν (με ερωτηματολόγιο, συνεντεύξεις, φωτογραφίες, ψηφιακή αποθήκευση ντοκουμέντων, προγραμμάτων κ.λπ.) την ταυτότητα και τη δράση τους δεν μπορεί να κερδηθεί με καμιά ευκαιριακή επίσκεψη ή ξενάγηση. Τα ερεθίσματα που μπορούν να πάρουν τα παιδιά από μια τέτοια έρευνα προσωποποιούν τη σχέση τους και σε πολλά ανοίγουν προοπτικές για μελλοντική τους απασχόληση στην πολιτιστική παραγωγή. Και πάλι εδώ δεν ξεχνάμε την τεράστια σημασία της προσωπικής μαρτυρίας, όλων εκείνων των ιστοριών που συνθέτουν τη μνήμη και τη ζωή ενός οργανισμού, όχι ως αφηρημένου μηχανισμού αλλά ως συνόλου ανθρωπίνων σχέσεων και δραστηριοτήτων. Αν, για παράδειγμα, αναζητούμε την ιστορία της Φιλαρμονικής της Λευκάδας, σε κανένα πρόγραμμα της δεν θα βρούμε τη μυθική συναισθηματικά παρουσία στα παλιότερα φεστιβάλ του ερασιτέχνη, φερετροποιού τρομπετίστα, Καμινάρη, αν δεν αναζητήσουμε και καταγράψουμε τις δικές του και του περίγυρου προσωπικές μνήμες.

Η καταγραφή των εκπαιδευτικών θεσμών της περιοχής μπορεί να επεκταθεί πέραν των δεδομένων οργανισμών (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, τεχνική και ιδιωτική εκπαίδευση) και σε εξωθεσμικές μορφές παιδείας, όπως καλλιτεχνικά εργαστήρια, εκπαιδευτικοί κύκλοι για ειδικές ομάδες πληθυσμού, σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης π.χ. τοπικών αναπτυξιακών οργανισμών.

Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσονται και οι καλλιτεχνικές δυνάμεις, οι συγγραφείς και ερευνητές ενός τόπου, που για μεθοδολογικούς λόγους αναφέρονται ξεχωριστά.

6. Οι καλλιτεχνικές δυνάμεις - συγγραφείς, ερευνητές

Η μεθοδολογική ταξινόμηση των δυνάμεων αυτών για την καταγραφή της ταυτότητας τους και την αποτύπωση της ιστορίας και των δραστηριοτήτων τους μπορεί να πάρει το σχήμα: α) ανά καλλιτεχνικό τομέα (μουσική, εικαστικά, θέατρο κ.λπ.), β) σε κάθε τομέα ανά ιδιότητα (π.χ. στη μουσική, ορχήστρες, μουσικά συγκροτήματα, φιλαρμονικές, σολίστες ανά όργανο, λαϊκοί οργανοπαίχτες κ.λπ. ή χορευτικά συγκροτήματα, θεατρικές ομάδες, εικαστικά εργαστήρια, εργαστήρια κεραμικής κ.λπ.), γ) με βάση τη μορφή του καλλιτεχνικού προϊόντος (π.χ. μουσικά όργανα, δισκογραφία, συναυλίες, παρτιτούρες, έντυπα δραστηριοτήτων κ.λπ.), δ) οι δυνάμεις της λαϊκής καλλιτεχνικής παραγωγής (οργανοπαίχτες, καραγκιοζοπαίχτες, οργανοποιοί, χρυσοχόοι, κεντήστρες, υφάντρες κ.λπ.), ε) οι παραγωγοί του λόγου (συγγραφείς, ποιητές, ερευνητές, δημοσιογράφοι).

Μέσα από τη διαδικασία συστηματικής τους επαφής με τις ζωντανές καλ-

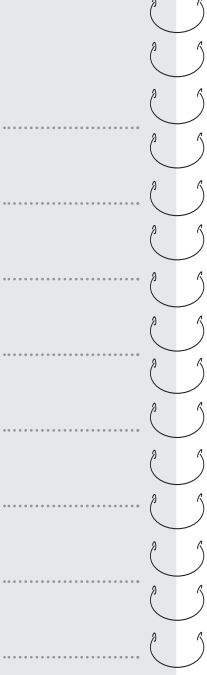
λιτεχνικές δυνάμεις του τόπου μπορεί να ενισχυθεί η ερασιτεχνική δημιουργικότητα των παιδιών σε κάθε τομέα τέχνης. Η βιβλιοθήκη του σχολείου (έτσι όπως είναι σήμερα εξοπλισμένη, σε ιδιαίτερη αίθουσα, με ειδικό υπεύθυνο και τεχνικό εξοπλισμό) μπορεί να λειτουργήσει ως ιδανικός χώρος και εργαλείο για συχνές επαφές, ζωντανή παρουσία και κοινές δραστηριότητες με πολλούς φορείς και πρόσωπα του καλλιτεχνικού χώρου. Το αίτημα από τη μεριά του σχολείου λείπει, η διαθεσιμότητα από την περιβάλλουσα κοινωνία υπάρχει σε βαθμό που δεν το πιστεύουμε. Καλλιτεχνικά εργαστήρια, εισαγωγικές αναλύσεις, αναγνώσεις ή παρουσίαση μιας δουλειάς μπορούν να ζωντανέψουν το ετήσιο πρόγραμμα μιας βιβλιοθήκης μ' αυτό το πολύτιμο άνοιγμα.

Η έρευνα για την αποτύπωση της παραγωγής και τεκμηρίωσης του λόγου χρειάζεται μεθοδολογική οργάνωση (ανά τομέα, είδος τεκμηρίου, χρονολογική προσέγγιση κ.λπ.), που θα δώσει στα παιδιά καθαρή περιγραφή του αντικειμένου που προσεγγίζουν. Θεματικές βιβλιογραφίες (ανά είδος λόγου, ανά συγγραφέα, ανά χρονολογική περίοδο) μπορούν να είναι ένα πρώτο αποτέλεσμα της καταγραφής αλλά και πρόκληση για συστηματικότερη έρευνα μέσα στα ίδια τα κείμενα, στα βιογραφικά στοιχεία του συγγραφέα και την καταγραφή των προσωπικών του αφηγήσεων. Η καταγραφή του προφορικού λόγου συνολικά δεν αποτελεί αντικείμενο ενός ξεχωριστού τομέα της αποτύπωσης, στο βαθμό που διατρέχει το σύνολο της καταγραφής της πολιτιστικής ταυτότητας ως κεντρική προτεραιότητα, με τη μορφή της προσωπικής μαρτυρίας και αφήγησης. Ιδιαίτερο αντικείμενο μπορούν να αποτελέσουν τα μέρη του έντεχνου προφορικού λαϊκού λόγου (τραγούδι, παραμύθι, παροιμία κ.λπ.).

Σ' αυτό το επίπεδο, μπορεί να λειτουργήσει ιδανικά, με εξαιρετική συμβολή, το σχέδιο εργασίας "Πτολεμαίος" που εισηγηθήκαμε σε άλλο κεφάλαιο (σελ.). Κείμενα από τον τοπικό τύπο, δυσεύρετες τοπικές εκδόσεις, προγράμματα και πρακτικά συνεδρίων, ανέκδοτες έρευνες, ακόμα χειρόγραφα και ηχογραφημένος προφορικός λόγος, που θα συγκεντρωθούν σ' αυτή τη διαδικασία, μπορούν να πάρουν ψηφιακή μορφή και να τροφοδοτήσουν τη σχολική κοινότητα με πολύτιμο υλικό, διαθέσιμο (υπό κάποιους όρους του πνευματικού δικαιούχου) και στις άλλες ερευνητικές κοινότητες.

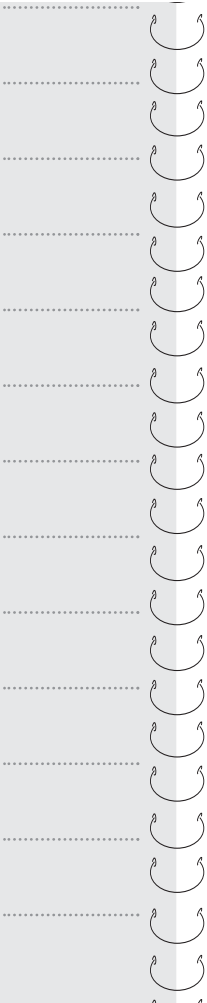
7. Το αρχείο του σχολείου

Όπως κάθε αρχείο (και με την αρχαιοελληνική του μάλιστα σημασία ως χώρου συγκέντρωσης των νόμων και των κανόνων άσκησης της αρχής), έτσι και το σχολικό, μπορεί να καταστεί πηγή πολύτιμων πληροφοριών, και στο εσωτερικό του αλλά και στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας. Τα παι-

διά μπορούν να αναλάβουν τη συστηματοποίηση και ψηφιοποίησή του για να μπορεί να είναι προσιτό σε κάθε έρευνα αλλά και στην εξαγωγή γοητευτικών πληροφοριών. Τα μαθητολόγια περασμένων χρόνων δημοσιευμένα στην ιστοσελίδα του σχολείου μπορεί να είναι μια καλή αφορμή για συναντήσεις παλιών συμμαθητών. Αποσπάσματα αποφάσεων του συλλόγου καθηγητών μπορούν να μας μεταφέρουν το κλίμα και τις μεθόδους εκπαίδευσης σε διαφορετικές εποχές, και να αποτελέσουν αντικείμενο σχεδίου εργασίας. Όσες εργασίες, λόγοι, εισηγήσεις, φωτογραφίες, τετράδια, έντυπα, σώζονται να καταχωρηθούν σε ψηφιακή μορφή και να γίνουν αφορμή για συμπλήρωση του αρχείου με τεκμήρια που βρίσκονται στα μπαούλα και τις βιβλιοθήκες παλιών μαθητών του σχολείου. Βεβαίως, αυτό σημαίνει την αρχή για συστηματική και πλήρη ψηφιακή αρχειοθέτηση των δραστηριοτήτων και του υλικού που προκύπτουν σήμερα. Ίσως οι παλιοί απουσιολόγοι να γίνουν αρχειοθέτες που θα τεκμηριώνουν την καθημερινή πορεία του σχολείου και τις έκτακτες στιγμές του.

8. Ο λαϊκός πολιτισμός

Το κεφάλαιο που ακολουθεί έχει ως σκοπό να συμβάλλει, μέσα από τους τρόπους έρευνας που προτείνει, στην καταγραφή και ανάδειξη του τοπικού λαϊκού πολιτισμού και της τοπικής κοινωνίας η οποία περιβάλλει το σχολείο. Ευελπιστεί πως μέσα από την έρευνα και τη γνώση του λαϊκού πολιτισμού που έχει αναπτύξει η τοπική κοινωνία μέσα στους αιώνες θα ενεργοποιηθούν οι κοινωνικές διεργασίες που συμβάλλουν στη σύνδεση του σχολείου με το κοινωνικό περιβάλλον και στη συγκρότηση της ταυτότητας του.

Συγκεκριμένα, υπάρχουν πέντε ενότητες οι οποίες αναφέρονται αντίστοιχα σε πέντε βασικές διαστάσεις του λαϊκού πολιτισμού. Στην αρχή κάθε ενότητας προτάσσονται σύντομες γενικές θεωρητικές κατευθύνσεις σχετικές με τη θεματική της κάθε ενότητας. Σκοπό έχουν να αποτυπώσουν τις τάσεις της σύγχρονης λαογραφίας στη μελέτη του λαϊκού πολιτισμού και να βοηθήσουν ώστε να συγκροτήσει ο καθηγητής ένα μικρό θεωρητικό πλαίσιο του αντικειμένου με το οποίο πρόκειται να ασχοληθεί ο ίδιος και οι μαθητές. Στη συνέχεια, επιλέγεται ως συνοπτικό παράδειγμα μελέτης ένα θέμα από την αντίστοιχη ενότητα και αναλύεται στις σχετικές βασικές παραμέτρους που ενδέχεται – ανάλογα τον τόπο - να το προσδιορίζουν. Τέλος ακολουθεί «ειδική βιβλιογραφία (ενδεικτική)» για τον καθηγητή που θα ήθελε να εμβαθύνει στο ζήτημα της έρευνας και συλλογής του σχετικού αντικειμένου.

Βασική βιβλιογραφία (ενδεικτική)

Ήμελλος, Στεφ. Δ. και Πολυμέρου – Καμηλάκη, Αικ., *Παραδοσιακός υλικός βίος του ελληνικού λαού (ερωτηματολόγιο)* (Ακαδημία Αθηνών. Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερεύνες της Ελληνικής Λαογραφίας, αρ. 17), Αθήνα, 1983.

Μερακλής, Μιχάλης Γ., *Ελληνική Λαογραφία. Κοινωνική συγκρότηση*, Αθήνα: Οδυσσέας, 1984.

Νικολαΐδου, Σήλια, *Η κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου*, Αθήνα, εκδ. Παπαζήση, 1993.

Πολυμέρου - Καμηλάκη Αικατερίνη, Ανδρίτσου Ελένη, Θανόπουλος Γεώργιος, *Αγροτική παράδοση και λαϊκή τέχνη*, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο - Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη ΑΒΕ, 2000.

Σπυριδάκης, Γεωργ. Κ., *Οδηγία προς συλλογήν λαογραφικής ύλης*, Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 1962.

α) Οικιστική

Η μελέτη ενός οικισμού είναι μεγάλης σημασίας καθώς ο οικισμός αποτυπώνει χωρικά την κοινωνική δομή και τις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των κατοίκων. Αν θεωρήσουμε δε πως ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται ο οικισμός αποτελεί στην ουσία ένα κώδικα συμβολικής έκφρασης της κοινωνίας που τον παρήγαγε, τότε αυτό σημαίνει πως μέσα από τη μελέτη του οικιστικού συστήματος μπορούμε να βγάλουμε αξιόλογα συμπεράσματα για την κοινωνική και πολιτισμική συγκρότηση των κοινωνικών ομάδων που κατοικούν στο συγκεκριμένο οικισμό. Η μελέτη του οικιστικού συστήματος μπορεί να μας βοηθήσει να διαγνώσουμε στοιχεία της ταυτότητάς μας.

Η παραπάνω θεματική μπορεί να ερευνηθεί στην προοπτική της μελέτης του πολιτισμού ενός τόπου με δύο τρόπους: α) σφαιρικά και σε έκταση, αντιμετωπίζοντας τον οικισμό στο σύνολό τους ως ένα οικιστικό σύστημα β) εις βάθος, απομονώνοντας κάποιο στοιχείο από το οικιστικό σύστημα (σχολείο, βρύση, εκκλησία, νεκροταφείο, μύλος, γεφύρι) και μελετώντας το εξαντλητικά με σκοπό να διαπιστωθούν οι σχέσεις που έχει με το υπόλοιπο οικιστικό σύστημα και τους ανθρώπους που το παρήγαγαν (κοινωνικές σχέσεις, παραδόσεις, έθιμα, τα οποία συνδέονται με το συγκεκριμένο στοιχείο του οικισμού).

Για το συγκεκριμένο ζήτημα μπορεί κάποιος να ιδεασθεί από το ερωτηματολόγιο των Ήμελλου και Πολυμέρου – Καμηλάκη (1983), το οποίο αναφέρεται σε συντομία παρακάτω εμπλουτισμένο με ορισμένες επιπλέον παραμέτρους:

Το παράδειγμα του οικισμού

- α) Η ονομασία του οικισμού (παλιά και νέα): 1. Παραδόσεις σχετικά με την ονομασία του οικισμού 2. Η συμβολή των οικογενειών στην ονοματοθεσία της κοινότητας
- β) Η έκταση και ο πληθυσμός του (τότε και σήμερα): 1. Παράγοντες που επηρέασαν την πληθυσμιακή του ανάπτυξη ή μείωση
- γ) Η θέση και ο προσανατολισμός του οικισμού: 1. Παράγοντες που επηρέασαν το συγκεκριμένο προσανατολισμό του οικισμού και των σπιτιών του (το έδαφος, το κλίμα, ιστορικοί, επαγγελματικοί - η επεξεργασία των προϊόντων της παραγωγής στην αυλή).
- δ) Τύπος οικισμού: 1. Μονοκεντρικός, (αμφιθεατρικός, κυκλικός) 2. Πολυκεντρικός (κατά συνοικίες) 3. Γραμμικός (κατά μήκος ενός δρόμου ή ενός ρέματος κ.λπ.)
- ε) Η εσωτερική του διάθρωση (με βάση κάποιο επίσημο ή πρακτικό ρυμοτομικό σχέδιο - ποιο; γιατί το συγκεκριμένο;): 1. Συνοικίες (όνομα, η

θέση τους στον οικισμό, οι οικογένειες που τις κατοικούν) 2. Δρόμοι και σημεία στους δρόμους του οικισμού (ονοματοθεσία, μορφή και λειτουργίες τους) 3. Νεότερες προσθήκες στον οικισμό (παράγοντες που επέδρασαν) 4. Δημόσια κτήρια (εκκλησίες, σχολείο, κοινοτικό κατάστημα, χάνια κ.ά. - η θέση τους στον οικισμό και οι λειτουργίες τους) 5. Ύδρευση (Το σύστημα ύδρευσης, τα υδραγωγεία, οι βρύσες, τα πηγάδια του οικισμού - η θέση τους στο χώρο, η θέση τους στο πολιτισμικό σύστημα της κοινότητας όπως φαίνεται μέσα από παραδόσεις, έθιμα κ.λπ.) 6. Αποχέτευση (το σύστημα αποχέτευσης) 7. Χώροι κοινωνικής συνάθροισης (αγορά, πλατεία, καφενεία, χοροστάσι, ετήσιες και εβδομαδιαίες αγορές - μορφή και λειτουργίες τους) 8. Κοινωνική διάρθρωση του οικισμού (κατά τάξεις, κατά επαγγέλματα, κατά συγγένειες κ.ά.)

στ) *Οχύρωση*

ζ) *Νεκροταφείο* (θέση, προσανατολισμός, ο άγιος στον οποίο είναι αφιερωμένη η εκκλησία του νεκροταφείου, οι τάφοι)

η) *Μύλοι* (αλευρόμυλοι, μπαρουτόμυλοι, ελαιοτριβεία, νεροτριβές - μορφή και σχέση τους με τον οικισμό όπως αυτό φαίνεται μέσα από την προφορική παράδοση και τα έθιμα)

θ) *Σπίτια* (ονομασίες, οικοδομική, τα μέρη του οικοδομήματος, αυλή, βοηθητικοί χώροι)

ι) *Αγροικίες* (Θέση τους σε σχέση με τον οικισμό, χρησιμότητά τους, οικοδομική)

ια) *Μοναστήρια* (Θέση και σχέση τους με τον οικισμό και τους κατοίκους του)

ιβ) *Οριοθέτηση του οικισμού* (φυσικά και τεχνητά όρια - η παρουσία τους στις τοπικές παραδόσεις και έθιμα, τοπωνύμια)

Ειδική βιβλιογραφία (ενδεικτική)

Βλ. παραπάνω Ήμελλος, Στέφ. Δ. και Πολυμέρου - Καμηλάκη, Αικ. (1983). Κυριακίδου - Νέστορος, Άλκη, *Λαογραφικά Μελετήματα*, Αθήνα: Εκδόσεις Νέα σύνορα - Α. Λιβάνης, 1975, σσ. 15 - 55.

Λαγόπουλος, Αλέξανδρος Φ., *Ο ουρανός πάνω στη γη. Τελετουργίες καθαγίασης του ελληνικού παραδοσιακού οικισμού και προέλευσή τους*, Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας, 2003.

Βλ. παραπάνω: Μερακλής, Μιχάλης Γ., (1984: 25 - 46.)

Σπαθάρη - Μπεγλίτη, Ελ. *Οικισμοί, χωριά, πόλεις: μορφές κοινωνικής οργάνωσης - Ο συννεκτικός ρόλος της κοινότητας*, στο *Δημόσιος και ιδιωτικός βίος στην Ελλάδα II, Οι νεότεροι χρόνοι*, τ.Α', ΕΑΠ, σελ. 259-285

Βλ. παραπάνω: Νικολαΐδου, Σήλια, (1993)

β) Οικονομία

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η οικονομία ως βάση ενός κοινωνικού συστήματος προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό και την υπερδομή. Η μελέτη λοιπόν της οικονομίας, ή κάποιου ειδικού τομέα της οικονομίας σε μία κοινότητα δεν μπορεί να θεωρηθεί άσχετη με τη μελέτη του των πολιτισμικών δομών ενός κοινωνικού σχηματισμού. Το φαινόμενο αποκτά περισσότερο εντατική μορφή στις περιπτώσεις που η οικονομία ενός τόπου είναι μονοδιάστατη, όπως είναι στον τομέα της γεωργικής ζωής μιας κοινότητας η περίπτωση της μονοκαλλιέργειας. Το συγκεκριμένο φαινόμενο καθώς και το είδος της καλλιέργειας προσδιορίζει πολλαπλώς την οικονομική, κοινωνική αλλά και πολιτισμική εξέλιξη ενός τόπου.

Για το λόγο αυτό αξίζει να μελετηθεί η οικονομική ζωή ενός τόπου είτε συνολικά είτε κάποιας εξειδικευμένης πλευράς της οικονομίας του (η γεωργική ζωή, η ποιμενική ζωή κ.λπ.). Ακόμη, η μελέτη μπορεί να πάρει πιο εξειδικευμένη μορφή. Δηλαδή, από κάποια συγκεκριμένη πλευρά της οικονομίας ενός τόπου μπορεί να ερευνηθεί μια επιμέρους δραστηριότητα (π.χ. από την γεωργική ζωή της κοινότητας να ασχοληθούν οι μαθητές με τη μελέτη της καλλιέργειας των αμπελιών, από τη βιοτεχνική δραστηριότητα να ασχοληθούν με ένα συγκεκριμένο επάγγελμα).

Η μελέτη μπορεί να περιορίζεται στον τομέα της παραδοσιακής τεχνικής για την καλλιέργεια ενός προϊόντος ή – πράγμα που αγγίζει περισσότερο τη λαογραφική προσέγγιση του ζητήματος – να επεκταθεί και στις κοινωνικές παραμέτρους που έχει η συγκεκριμένη καλλιέργεια (συνεργατική παραγωγή, έθιμα και παραδόσεις που σχετίζονται με διάφορες φάσεις της καλλιέργειας ή της επεξεργασίας του προϊόντος, παροιμίες, παραδόσεις που σχετίζονται με το προϊόν) καθώς και στις επιπτώσεις της στην εξέλιξη της κοινότητας.

Το παράδειγμα της καπνοκαλλιέργειας

α) *Γενικά:* Οι λόγοι εφαρμογής της συγκεκριμένης καλλιέργειας. Έκταση καλλιέργειας κ.ά. Επίδραση της καλλιέργειας στην πληθυσμιακή, οικονομική και οικιστική εξέλιξη του οικισμού. Οι κοινωνικές παράμετροι στην καλλιέργεια (οι κοινωνικές ομάδες που εμπλέκονται στην καλλιέργεια και οι κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους).

β) *Καπνοχώραφα:* Χωράφια τα οποία είναι κατάλληλα για την καλλιέρ-

γεια («καπνοτόπια»). Αμειψισπορά – η σύνδεσή τους με τις άλλες καλλιέργειες (δημητριακά κ.λπ.). Ορολογία.

- γ) *Σπορά*: Ο σπόρος. Τρόπος σποράς. Οι συμμετέχοντες στη σπορά. Τα καπνοσπορεία («χασλαμάδες» ή στην Αιτωλοακαρνανία «φουντανόπια»). Η μορφή των καπνοσπορειών και οι ιδιαιτερότητές τους. Η περιποίηση των καπνοφύτων. Η επιλογή των καπνοφύτων που θα μεταφυτευθούν στο καπνοχώραφο. Αντιλήψεις και έθιμα που σχετίζονται με αυτή τη διαδικασία.
- δ) *Ποτίσματα, βοτάνισμα, ψέκασμα*: Φροντίδα μέχρι να μεταφυτευθούν (ποτίσματα, βοτάνισμα, λίπανση - κοπριά).
- ε) *Προετοιμασία χωραφιού και φύτεμα*: Τρόπος φυτέματος του καπνού (πότισμα - φύτεμα), καθάρισμα στο αυλάκι που θα φυτευθεί ο καπνός, τσάπισμα και ενίσχυση της ρίζας του καπνού,
- στ) *Εχθροί του καπνού*: Χορτάριασμα («λύκος», «κουκουναρούδα»), κακές καιρικές συνθήκες.
- ζ) *Συγκομιδή*: Ο τρόπος συγκομιδής («σπάσιμο», «πρώτο χέρι», «δεύτερο χέρι») (η σημασία της ώρας για τη συγκομιδή, η συνεργατικός χαρακτήρας της συγκεκριμένης φάσης και ο καταμερισμός εργασίας). Αντιλήψεις και έθιμα που σχετίζονται με αυτή τη διαδικασία.

- η) *Η επεξεργασία*: Το βελόνισμα («μπούρλιασμα»), το στέγνωμα («τα σαντάλια») και η δεματοποίησή του («παστάλιασμα»). Η συνεργατική φύση της επεξεργασίας και ο κοινωνικός χαρακτήρας της (η κοινωνική συνάθροιση κατά τη φάση της επεξεργασίας ως ευκαιρία για παραμύθια, ευτράπελες διηγήσεις, ανανέωση και επιβεβαίωση κοινωνικών σχέσεων).
- θ) *Αποθήκευση*: Οι αποθηκευτικοί χώροι, τα υγραντήρια («νίσμπα») και ο τρόπος αποθήκευσης.

- ι) *Εργαλεία και μέσα της καπνοκαλλιέργειας*: για το φύτεμα («φυτευτήρια»), για το πότισμα ή τη διατήρηση της υγρασίας («καδιά», «γκιούμια»), για το μπούρλιασμα («βελόνες»), το στέγνωμα («σαρξίγια», «σκαλωσιές», «κρεβατίνες»). Περιγραφή τους και καταγραφή των ονομάτων, των εργαλείων και των εξαρτημάτων τους σύμφωνα με το τοπικό ιδίωμα.
- ια) *Η πώληση του καπνού*: Πρακτικές καπνοκαλλιεργητών και καπνεμπόρων κατά τη διαδικασία πώλησης (εκτίμηση του καπνού, βαθμολόγησή του, συμφωνίες, ζύγισμα, πώληση, παράδοση).
- ιβ) *Λεξιλόγιο – προφορική παράδοση*: Παροιμίες ή παροιμιώδεις εκφράσεις, παραδόσεις, ευτράπελες διηγήσεις που σχετίζονται με τον καπνό.

Ειδική βιβλιογραφία (ενδεικτική)

Βλ. παραπάνω: Ήμελλος, Στέφ. Δ. και Πολυμέρου – Καμηλάκη, Αικ. (1983). Λουκόπουλος, Δημήτρης, *Γεωργικά της Ρούμελης*, Αθήνα – Γιάννινα: Δωδώνη, 1983.

Βλ. παραπάνω: Πολυμέρου - Καμηλάκη Αικατερίνη, Ανδρίτσου Ελένη, Θανόπουλος Γεώργιος, (2000).

Βλ. παραπάνω: Σπυριδάκης, Γεωργ. Κ., (1962).

http://www.aegean.gr/culturelab/Professions_gr.htm

(Για τα παραδοσιακά επαγγέλματα)

http://www.aegean.gr/culturelab/Commerce_gr.htm

(Για τη βιοτεχνία, βιομηχανία και εμπόριο: Το παράδειγμα της Μυτιλήνης)

<http://alex.eled.duth.gr/DUTH/Laografiki/skeyh.htm>

<http://alex.eled.duth.gr/DUTH/Laografiki/ergaleia%20epagelmaton.htm>

<http://alex.eled.duth.gr/DUTH/Laografiki/ergaleia%20malliou.htm>

(Για τα γεωργικά σκεύη και εργαλεία)

γ) Κοινωνική ζωή (γέννηση, γάμος, τελευτή –κοινωνική οργάνωση)

Η κοινότητα, ως ένα πολυσύνθετο μόρφωμα, εκτός από φυσικός χώρος (οικιστική συγκρότηση, κτήρια, μνημεία κ.λπ.) έχει επιπλέον κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις. Η κοινωνική και πολιτισμική πλευρά της κοινότητας φαίνεται μέσα από την κοινωνική οργάνωση των κατοίκων της και μέσα από τα ήθη τα έθιμα και την προφορική της παράδοση.

Η διαπλοκή των πολλαπλών διαστάσεων της κοινότητας είναι τέτοιας φύ-

σεως που δεν μας επιτρέπει να ορίσουμε την πρωτοκαθεδρία μιας παραμέτρου έναντι των άλλων, ωστόσο μπορούμε να δεχτούμε πως η κοινωνική διάσταση του πολιτισμού είναι μία βασική συνιστώσα που διαπερνά όλες τις εκδηλώσεις της ανθρώπινης ζωής. Με αυτή την οπτική, λοιπόν, είναι ενδιαφέρον να δούμε πώς οι κοινωνικές σχέσεις προσδιορίζουν το νόημα που προσλαμβάνει η κοινότητα, ως τόπος στον οποίο συγκροτείται η ταυτότητα των ατόμων - μελών της κοινότητας.

Το παράδειγμα της συνεργασίας και αλληλοβοήθειας στη γεωργική ζωή:

- α) *Γενικά:* Η πληθυσμιακή συγκρότηση της κοινότητας, ο τύπος των οικογενειών, το είδος των καλλιεργειών που προτιμώνται, η έκταση και η απόδοση των χωραφιών της κοινότητας, η ανάγκη αλληλοβοήθειας.
- β) *Για ανάγκες ιδιωτικές:* 1) Αντιλήψεις και πρακτικές αλληλοβοήθειας και αλληλοσυνεργασίας των γεωργών για την καλλιέργεια των αγρών και την επεξεργασία των προϊόντων (θερισμός, τρύγος, αλωνισμός, στο λιοτριβίδι, μεταφορά ξύλων κ.ά.). Τρόποι προσκλήσεως και υποχρεώσεις του δεχομένου τη συνεργασία. 2) Οι ενοικιάσεις των αγρών (μισιακάρικο, τριτάρικο χωράφι). 3) Οι αγοραπωλησίες προϊόντων, ζώων ή αντικειμένων (προτίμηση συγγενών - γειτόνων).
- γ) *Για ανάγκες κοινοτικές:* 1) Για το χτίσιμο εκκλησίας, σχολείου κ.ά. 2) Για την καλλιέργεια των κοινοτικών κτημάτων 3) Για το κυνήγι λύκου ή χαμένου ζώου 4) Για τη φύλαξη του χωριού και των χωραφιών του (: ορισμός του δραγάτη, φύλαξη και αμοιβή του).

Ειδική βιβλιογραφία (ενδεικτική)

Νιτσιάκος, Βασίλης Γ., *Παραδοσιακές κοινωνικές δομές*, Αθήνα, εκδ. Οδυσσέας, 1991.

Βλ. παραπάνω: Σπυριδάκης, Γεωργ. Κ., (1962).

Σπαθάρη- Μπεγλίτη, Ελ., «Η κοινοτική αλληλεγγύη κατά τις αγροτικές εργασίες», στο *Ιστορική και κοινωνική λαογραφία Ανατολικής Θράκης*, Α.Α. Λιβάνης, 1994.

http://www.aegean.gr/culturelab/clubs_gr.htm

(Για τους πολιτιστικούς συλλόγους)

δ) Λαϊκή λατρεία

Στην ιστορία της ανθρωπότητας συχνά ο άνθρωπος βρέθηκε αντιμέτωπος με δυνάμεις που ξεπερνούσαν κατά πολύ τις δυνατότητές του να τις αντιμετωπίσει. Την αδυναμία αυτή του ανθρώπου εκφράζουν οι διάφορες δεισιδαιμονικές δοξασίες και θρησκευτικές τελετές που συγκροτούν τη λαϊκή λατρεία. Από άποψη περιεχομένου, το σύστημα των θρησκευτικών πεποιθήσεων που συγκροτούν τη λαϊκή λατρεία είναι ένα σύνολο από παγανιστικές και χριστιανικού περιεχομένου πράξεις οι οποίες, ως προς τη διάρκειά τους, απλώνονται σε όλο το φάσμα του χρόνου, με διαφορές βέβαια από τόπο σε τόπο.

Το παράδειγμα του Πάσχα

Η εορτή του Πάσχα στο ελληνικό πολιτισμικό σύστημα θεωρείται ως η πιο σημαντική γιορτή μέσα στο ορθόδοξο θρησκευτικό εορτολόγιο, σε αντίθεση με τα άλλα δόγματα του Χριστιανισμού που υπάρχουν στην υπόλοιπη Ευρώπη στα οποία κυριαρχεί η εορτή των Χριστουγέννων. Το ελληνικό Πάσχα είναι μία θρησκευτική γιορτή η οποία όμως δεν περιορίζεται στο στενά θρησκευτικό πυρήνα της αλλά επεκτείνεται πέρα από αυτόν. Είναι μια γιορτή γεμάτη με θρησκευτικά και πολιτισμικά σύμβολα τα οποία απηχούν γενικότερες αντιλήψεις για τη ζωή και το θάνατο, και παίρνουν είτε το θρησκευτικό μανδύα είτε το φυσιολατρικό χαρακτήρα των γιορτών της άνοιξης σχετικά με τη μητέρα γη και τη βλάστηση.

Χρονικά τα έθιμα τα οποία περιλαμβάνονται στην περίοδο του Πάσχα ξεκινούν από το Σάββατο του Λαζάρου και διαρκούν ως την Κυριακή του Θωμά (Μεγάλη Εβδομάδα και Διακαινήσιμο Εβδομάδα). Μια λαογραφική μελέτη της λατρευτικής ζωής κατά την περίοδο του Πάσχα θα μπορούσε να παρατηρήσει τα ακόλουθα:

Σάββατο του Λαζάρου (Κάλαντα του Λαζάρου, Πότε και πώς λέγονται, τι κρατούν τα παιδιά, τι δώρα παίρνουν. Παρασκευή ψωμιών – λαζαράκια, τρόπος παρασκευής τους)

Κυριακή των Βαΐων (τοπική ονομασία της, τα βάγια της εκκλησίας και η χρήση τους)

Μεγάλη Εβδομάδα: (αντιλήψεις για την Μεγάλη Εβδομάδα, παραστάσεις μέσα από αφηγήσεις για τη Λαμπρή)

α) *Μεγάλη Πέμπτη* (ονομασία της σύμφωνα με το τοπικό ιδίωμα, περιγραφή του ζυμώματος και τρόπου παρασκευής των εορταστικών άρτων και κουλουριών της Λαμπρής – σχήμα, υλικά. Βαφή αυγών – τρόπος και σχέδια, παραδόσεις και αντιλήψεις σχετικά με τα αυγά της Μεγάλης Πέμπτης).

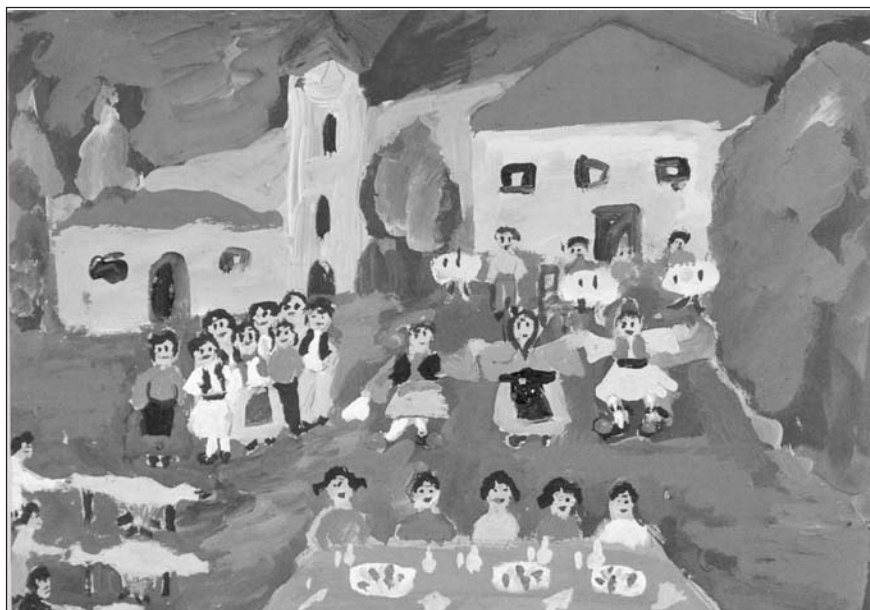
β) *Μεγάλη Παρασκευή* (Περιγραφή του εθίμου σχετικά με το στολισμό του Επιταφίου – ποιοι λαμβάνουν μέρος, πότε γίνεται, πώς γίνεται. Δρομολόγιο Επιταφίου και σχετικά δρώμενα. Τα «αγιολούλουδα» – αντιλήψεις για αυτά και χρήσεις τους. Το «μοιρολόγι της Παναγιάς» – πότε, πού και από ποιους ψέλνεται. Το έθιμο της καύσεως του Ιούδα. Επισκέψεις στα νεκροταφεία.)

γ) *Μέγα Σάββατο* (Παρασκευή κουλουριών της Λαμπρής, σφαγή αμνών. Φροντίδες υπέρ των νεκρών.)

Κυριακή του Πάσχα (Τοπική ονομασία της Λαμπρής)

α) *Τελετή Ανάστασης* (Έθιμα και Δρώμενα κατά την τελετή της Ανάστασης. Μεταφορά του «Αγίου Φωτός» – αντιλήψεις σχετικά με αυτό και το κερι της ανάστασης, χρήσεις τους.)

β) *Ημέρα του Πάσχα* (Πασχαλινό τραπέζι και συμποσιαστές, Έθιμα και δρώμενα κατά την ημέρα του Πάσχα – κούνιες, αγώνες, ανταλλαγή κοινωνικών επισκέψεων.)

Εβδομάδα της Διακαινησίμου (Τοπική ονομασία της σχετικής εβδομάδας. Αντιλήψεις και δρώμενα: κούνιες, επίσκεψη στο νεκροταφείο και προσφορά κουλουριών, πασχαλινών αυγών και εδεσμάτων για τους νεκρούς – περιγραφή του δρώμενου.)

Ειδική βιβλιογραφία (ενδεικτική)

Βαρβούνης Μανόλης (επιμ.), *Πάσχα των Ελλήνων. Ελληνικά λαϊκά έθιμα για τον εορτασμό του Πάσχα*, Αθήνα: εκδόσεις Ακρίτας, 1996.

Λουκάτος, Δημ. Σ., *Πασχαλινά και της Άνοιξης*, Αθήνα: Φιλιππότη, 1988.

Μερακλής, Μιχάλης Γ., *Λαογραφικά Ζητήματα*, Αθήνα: Χ. Μπούρα, 1989.

Πούχγερο, Βάλτερο, *Λαϊκό θέατρο στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια (συγκριτική μελέτη)*, Αθήνα: Πατάκης, 1989.

<http://www.ert.gr/afieromata/Pasxa/> (Για το Πάσχα και τα έθιμά του)

<http://www.ert.gr/afieromata/dekapentaugoustos/> (Για το Δεκαπενταύγουστο)

<http://www.ert.gr/afieromata/apokries/>

http://www.aegean.gr/culturelab/apokr_ag_gr.htm (Για τις Απόκριες)

http://www.aegean.gr/culturelab/Festivals_gr.htm (Για τα πανηγύρια της Μυτιλήνης)

http://www.aegean.gr/culturelab/music-pract_gr.htm (Για τη μουσική στα πανηγύρια)

<http://alex.eled.duth.gr/dromena/palies/index.html> (Πρακτικά του Α' Συνεδρίου (1994) «Λαϊκά δρώμενα. Παλιές μορφές και σύγχρονες εκφράσεις», Κομοτηνή: Δήμος Κομοτηνής, Κέντρο Λαϊκών Δρώμενων Κομοτηνής, 1996)

ε) Έντεχνος λαϊκός λόγος (δημοτικά τραγούδια – παραμύθια – παραδόσεις – αινίγματα κ.λπ.)

Στην κατηγορία αυτή αναφερόμαστε στη λαϊκή λογοτεχνική δημιουργία που παράγεται στο πλαίσιο μιας κοινότητας και εκφράζει το σύνολό της.

Ο έντεχνος λαϊκός λόγος και τα χαρακτηριστικά του

Το παράδειγμα του λαϊκού παραμυθιού

1. Γενικά. Το παραμύθι, ως λαογραφικό είδος, ανήκει στην κατηγορία εκείνων των λαϊκών δημιουργημάτων που δεν μπορούν να περιοριστούν στα στενά πλαίσια του λαογραφικού είδους αλλά επεκτείνεται και στα άλλα είδη του λόγου (λογοτεχνία, αφήγηση κ.λπ.). Στην παρούσα ανάλυση για λόγους μεθοδολογικούς θα αναφερθούμε στη λαογραφική μόνο διάσταση του παραμυθιού.

Το παραμύθι ως είδος αν και έχει υπερτοπικά χαρακτηριστικά, εν τούτοις δεν αποδεσμεύεται εντελώς από το περιβάλλον μέσα στο οποίο διαβιεί. Αυτό σημαίνει πως η μελέτη του παραμυθιού μπορεί να μας δώσει αρκετές πληροφορίες για το γεωγραφικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο είναι ενταγμένο. Από την άλλη μεριά το παραμύθι, ιδιαίτερα στη σημερινή κοινωνία, αποτελεί τον προνομιακό χώρο των παιδιών. Αυτό σημαίνει πως η ενασχόληση των μαθητών με την κοινότητα του σχολείου τους και την πολιτισμική τους ταυτότητα μπορεί να γίνει πολύ εύκολα μέσα από τον ευχάριστο δρόμο του παραμυθιού.

Το παραμύθι μπορεί να προσεγγισθεί και να ταξινομηθεί από πολλές οπτικές γωνίες. Η εμπλοκή των μαθητών με το παραμύθι θεωρούμε πως πρέπει να περιοριστεί στην πλευρά της συλλογής του υλικού και στην περιγραφική μελέτη διαφόρων κοινωνικών παραμέτρων του παραμυθιού, όπως είναι η σχέση που έχει η κοινότητα με το παραμύθι καθώς και οι σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στον παραμυθά και το ακροατήριο κατά την παρουσίαση ενός παραμυθιού.

2. Μεθοδολογία. Για την καταγραφή των παραμυθιών τα τεχνικά εργαλεία που προτείνονται είναι το σημειωματάριο, η μαγνητοφώνηση και η βιντεοσκόπηση. Η χρήση αυτών των εργαλείων θα βοηθήσει τους μαθητές να αντιμετωπίσουν το παραμύθι όχι απλώς ως κείμενο αλλά να το προσεγγίσουν στην ολότητά του, ως ένα σύνθετο επικοινωνιακό συμβάν. Αυτό σημαίνει πως με την μαγνητοφώνηση θα μπορέσουν οι μαθητές να παρατηρήσουν προσεκτικά, κατά τη διάρκεια της μελέτης και επεξεργασίας του παραμυθιού, την επιτέλεση (performance) του παραμυθιού, δηλαδή, τις λεκτικές (αφηγηματικά μοτίβα στην εκφώνηση του παραμυθιού) και εξωλεκτικές (μορφασμοί, κίνηση σώματος, χειρονομίες) τεχνικές αφήγησης που επέλεξε να χρησιμοποιήσει ο παραμυθάς προκειμένου να παρουσιάσει με επιτυχία το παραμύθι και να κρατήσει αμείωτο το ενδιαφέρον των ακροατών.
3. Η μελέτη και επεξεργασία των παραμυθιών. Κατά τη συλλογή των παραμυθιών, η οποία θα πρέπει να γίνει με προσοχή και με καταγραφή

των παραμυθιών στο τοπικό ιδίωμα, χωρίς επεμβάσεις και «διορθώσεις», είναι επιθυμητό να δοθεί βαρύτητα στις κοινωνικές παραμέτρους της αφήγησης, όπως:

- α) *Κοινότητα*: Γενικά χαρακτηριστικά της κοινότητας (γηγενείς, πρόσφυγες κ.λπ. Βλ. επίσης την ενότητα «κοινωνική ζωή (γέννηση – γάμος – τελευτή. Κοινωνική οργάνωση»).
- β) *Χώρος αφήγησης*: Ο χώρος δεν αποτελεί απλώς ένα γεωγραφικό πλαίσιο αλλά ένα ουσιώδη και προσδιοριστικό παράγοντα της επικοινωνίας αλλά και του παραμυθιού ειδικότερα. Για αυτό το λόγο αξίζει να δοθεί βαρύτητα στους χώρους κυκλοφορίας του παραμυθιού (σπίτι, χωράφι, φούρνος κ.λπ.).
- γ) *Χρόνος αφήγησης*: Ο χρόνος μέσα στη διάρκεια της ημέρας ή μέσα στη διάρκεια του χρόνου είναι αυτός που καθορίζει επίσης σημαντικά τη διαδικασία του παραμυθιού ως επικοινωνιακού γεγονότος (κατά τη διάρκεια των νυκτεριών, της κοινωνικής συνάθροισης επ' ευκαιρία της συνεργατικής επεξεργασίας των προϊόντων της παραγωγής).
- δ) *Αφηγητής*: Η βιογραφία του αφηγητή. Η ηλικία του, το μορφωτικό του επίπεδο, η επαγγελματική τους ασχολία, η κοινωνική του τάξη, τα βιώματά του, προσδιορίζουν συχνά το ρεπερτόριο καθώς και την ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση των ηρώων ενός παραμυθιού από τον παραμυθά. Ακόμη: συσχέτιση και συγκριτικές παρατηρήσεις σχετικά με το ύφος και τον τρόπο απόδοσης των παραμυθιών από ένα παραμυθά σε σύγκριση με τους άλλους της περιοχής. Άξιος προσοχής είναι ο ρόλος του φύλου στην επιλογή και επιτέλεση των παραμυθιών από τους παραμυθάδες.
- ε) *Το ακροατήριο*: Η ηλικία του ακροατηρίου, τα κοινωνικά του γνωρίσματα, η στάση του ακροατηρίου απέναντι στον παραμυθά και το παραμύθι.
- στ) *Η αφηγηματική παράσταση του παραμυθιού*: Το παραμύθι ως επικοινωνιακό συμβάν συνδέεται στενά με τους όρους της επικοινωνίας και προσδιορίζεται από αυτούς. Αξίζει, λοιπόν, να μελετηθούν οι όροι επικοινωνίας οι οποίοι προσδιορίζουν την εξέλιξη του παραμυθιού και τον τρόπο επιτέλεσής του (δηλαδή την έναρξη και το τελείωμα του παραμυθιού, την κλιμάκωση της αφήγησης, επαναλήψεις, σιωπές, ερωτήσεις στο ακροατήριο, αντιδράσεις ακροατών).

Ειδική βιβλιογραφία (ενδεικτική)

Αλεξιάδης, Μηνάς, «Η εθνογραφική προσέγγιση του παραμυθιού», στο, Αυδίκος Ενώγγελος Γρ. (επιμ.), *Από το παραμύθι στα κόμικς. Παράδοση*

και νεωτερικότητα, Αθήνα: Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Δ.Π.Θ. – Εκδόσεις Οδυσσέας, 1996.

Καπλάνογλου, Μαριάνθη, *Παραμύθι και αφήγηση στην Ελλάδα: Μια παλιά τέχνη σε μια νέα εποχή. Το παράδειγμα των αφηγητών από τα νησιά του Αιγαίου και από τις προσφυγικές κοινότητες των Μικρασιατών Ελλήνων*, Αθήνα: εκδόσεις Πατάκης, 2002.

Μέγας, Γ. Α., *Ελληνικά παραμύθια*, τ. α', Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Ι. Δ. Κολλάρου & Σίας Α. Ε., 81993.

Μέγας, Γ. Α., *Ελληνικά παραμύθια*, τ. β', Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Ι. Δ. Κολλάρου & Σίας Α. Ε., 81994.

Μερακλής, Μ. Γ., *Το λαϊκό παραμύθι. Κείμενα παραμυθολογίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1999.

στ) Το παιχνίδι στις παραδοσιακές κοινωνίες

Εισαγωγή

Η επιλογή

Έχοντας ως στόχο την επαφή των παιδιών με την τοπική πολιτιστική τους παράδοση θεωρούμε πως η μελέτη του παραδοσιακού παιχνιδιού είναι μία καλή ευκαιρία για να μπου με ευχάριστο τρόπο τα παιδιά στα ζητήματα της τοπικής τους παράδοσης και ταυτότητας. Το παιχνίδι είναι ένα θέμα που ενδιαφέρει ιδιαίτερα τα παιδιά και γι' αυτό το λόγο μπορεί να γίνει ευχάριστα αποδεκτό και να αποτελέσει ένα ελκυστικό αντικείμενο ενασχόλησης για τους μαθητές που θα αναλάβουν τη συγκεκριμένη πολιτιστική δραστηριότητα.

Ωστόσο, το παιχνίδι σήμερα, ως αντανάκλαση των αλλαγών στις κοινωνικές συνθήκες, δεν είναι το ίδιο με το παιχνίδι της παραδοσιακής κοινωνίας. Ο εξωστρεφής χαρακτήρας του παραδοσιακού παιχνιδιού τείνει να χαθεί δίνοντας τη θέση του στην ενδοστρέφεια και στο εξατομικευμένο παιχνίδι. Η διαπίστωση αυτή μπορεί να αποτελέσει ερεθίσμα για την ομάδα / τάξη που θα αναλάβει την συγκεκριμένη δραστηριότητα προκειμένου να μελετήσει το παραδοσιακό παιχνίδι της τοπικής κοινότητας στην οποία βρίσκεται το σχολείο τους.

Ο σχεδιασμός της δομής στο συγκεκριμένο σχέδιο εργασίας βασίστηκε στο βιβλίο, Γεώργιος Λεοντσίνης, Μαρία Ρεπούση, *Η τοπική ιστορία ως πεδίο σπουδής στο πλαίσιο της σχολικής παιδείας*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, 2001.

Σκοπός

Η μελέτη του παιχνιδιού ως αντικειμένου και ως δραστηριότητας στις παραδοσιακές κοινωνίες μέσα από την επιτόπια έρευνα σε μία τοπική κοινότητα.

Στόχοι δραστηριότητας

Να γνωρίσουν τα διάφορα παραδοσιακά παιχνίδια Να κατανοήσουν πως το παιχνίδι δεν είναι μόνο διασκέδαση αλλά επιπλέον είναι κοινωνική μάθηση και έχει διάφορες κρυφές κοινωνικές, παιδαγωγικές λειτουργίες.

Διαθεματικές συνδέσεις με άλλα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος
Αρχαία Ελληνικά. Νεοελληνική Φιλολογία. Φυσική Αγωγή. Ιστορία. Τεχνολογία. Καλλιτεχνικά. Μουσική. Ηλεκτρονικοί υπολογιστές. Ξένη Γλώσσα.

Θεματικά πεδία

- 1^ο. Το παιχνίδι και τα βασικά χαρακτηριστικά του
- 2^ο. Η τοπική παραδοσιακή κοινότητα και το παιδί
- 3^ο. Το παιχνίδι ως αντικείμενο και δραστηριότητα
- 4^ο. Το παιχνίδι και οι λειτουργίες του
- 5^ο. Το παιχνίδι σήμερα

Ανάπτυξη παραδείγματος

I. Περιβάλλον εκκίνησης του σχεδίου

Στόχος

Εισαγωγή στο θέμα του παιδιού στις παραδοσιακές κοινωνίες και στην προβληματική του παιχνιδιού. Αφύπνιση για δημιουργία ερωτημάτων γύρω από τη μορφή, τα υλικά, τις λειτουργίες και τον τρόπο παιξίματος που έχει το παιχνίδι του παρόντος σε σχέση με το παιχνίδι του παρελθόντος.

Ενδεικτικό εκπαιδευτικό υλικό και ενέργειες

- Για την προώθηση του προβληματισμού των μαθητών σχετικά με το παιδί και το παιχνίδι στην παραδοσιακή κοινωνία μπορούν να προταθούν για ανάγνωση αποσπάσματα ή και ολόκληρα κείμενα από νεοελληνικά διηγήματα και μυθιστορήματα που πραγματεύονται την παιδική ηλικία στις προβιομηχανικές κοινωνίες, όπως Ιω. Κονδυλάκης («Οι άθλιοι των Αθηνών»), Ανδρέας Καρκαβίτσας («Ο ζητιάνος», «Η Λυγερή», «Τα λόγια της πλώρης»), Χρ. Χρηστοβασίλης («Διηγήματα του μικρού Σκολειού»), Π. Νιρβάνας («Αθανάσιος Βραλαμίδης»), Αλ. Μω-

ραϊτίδης («Αλτανού»), ή και αποσπάσματα από τα απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη που αναφέρονται στην παιδική του ηλικία.

- Ακόμη, τα παιδιά μπορούν να διαβάσουν ένα λογοτεχνικό κείμενο που σχετίζεται με το παιχνίδι στις παραδοσιακές κοινωνίες ή ακόμη και στις παλαιότερες αστικές. Ενδεικτικά αναφέρονται: Κοσμάς Πολίτης, («Εγοίκα», «Στου Χατζηφράγκου»), Ηλίας Βενέζης, («Αιολική Γη»), Γ. Βιζυηνός, («Το μόνον της ζωής του ταξείδιον»), Α. Παπαδιαμάντης, («Θέρος - Έρωσ», «Αποκριάτικη νυχτιά»), Μ. Μητσάκης, («Πανόραμα»), Μ. Ιορδανίδου, («Λωξάντρα»), Μάρκος Μέσκος, («Παιχνίδια στον παράδεισο»), Τ. Σιμώτας, («Ο λάκκος»).
- Επίσης, μπορούν να ξεφυλλίσουν κάποιο λεύκωμα με φωτογραφίες παλιών παιχνιδιών.
- Μπορούν να ακούσουν μία αφήγηση από κάποιο μεγαλύτερο που θα έχει προσκληθεί ή θα έχει μαγνητοφωνηθεί από τους ίδιους τους μαθητές να τους περιγράψει τα παιχνίδια, τον τρόπο που τα κατασκευάζαν, πώς τα έπαιζαν και πώς τα βίωναν.

II. Περιβάλλον οργάνωσης σχεδίου

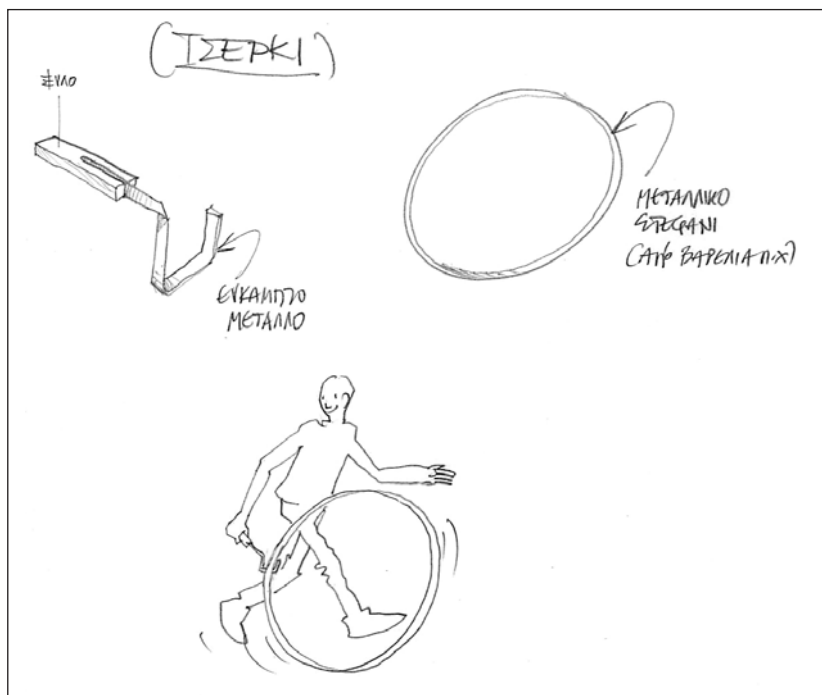
Στόχος

Η δραστηριοποίηση όλων των μαθητών ανάλογα με τις προτιμήσεις του καθενός στην κατεύθυνση της σχολικής λαογραφικής έρευνας.

Προτεινόμενες

μέθοδοι και εργαλεία

Το σχέδιο δράσης προβλέπει την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης δραστηριότητας σε ένα χρόνο. Ειδικότερα, για τη μελέτη του παιχνιδιού στην παραδοσιακή κοινότητα το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει: επιλογή θέματος, προετοιμασία σχετικά με το θέμα, επιτόπια έρευνα, συλλογή

λαογραφικού υλικού, ταξινόμηση, κριτική μελέτη και ερμηνεία του υλικού. Αξιολόγηση της δραστηριότητας από τα μέλη των ομάδων που συμμετείχαν στο όλο εγχείρημα.

Αναλυτικά: από την αρχή περίπου της χρονιάς μέσα από μια διερευνητική συζήτηση και κατάθεση προτάσεων, τόσο από τη μεριά του καθηγητή, όσο και από τη μεριά των μαθητών, επιλέγεται και οριστικοποιείται το αντικείμενο της δραστηριότητας και οι επιμέρους διαστάσεις του θέματος.

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες των 2 – 3 ατόμων και καλούνται να αναλάβουν την διερεύνηση των ζητημάτων που αυτά νομίζουν πως τους ταιριάζουν και μπορούν να τα χειριστούν καλύτερα. Το θέμα που θα υιοθετήσει για να αναπτύξει η κάθε ομάδα εργασίας μπορεί να το μελετήσει μέσα από ένα σύνολο δραστηριοτήτων που θα ορισθούν από κοινού με τον καθηγητή.

Η μέθοδος έρευνας που προτείνεται να χρησιμοποιηθεί είναι συνδυασμός της έρευνας δράσης και της επιτόπιας έρευνας στο χώρο της κοινότητας. Σχετικά με την επιτόπια έρευνα μπορεί να ανατρέξει κανείς στο σχετικό κεφάλαιο για το λαϊκό πολιτισμό και τις μεθόδους έρευνας που χρησιμοποιούνται για τη μελέτη του.

Στη φάση της επεξεργασίας του λαογραφικού υλικού και με βάση τις υποενότητες που έχουν ορισθεί μέσα στην τάξη λαμβάνοντας υπόψη το υλικό, οι μαθητές διασταυρώνουν τις πληροφορίες τους, τις ελέγχουν κριτικά, τις ταξινομούν και τις ερμηνεύουν. Το υλικό δημοσιοποιείται στο τέλος της χρονιάς στη σχολική ή στην ευρύτερη κοινότητα.

III. Περιβάλλον επιτόπιας έρευνας

Στόχος

Η οργάνωση του ερευνητικού εγχειρήματος με σκοπό τη συγκέντρωση λαογραφικού υλικού σχετικά με το παιχνίδι και συλλογή πληροφοριών οι οποίες θα οδηγήσουν τα παιδιά στο να αναστοχαστούν γύρω από το παιχνίδι της παραδοσιακής κοινότητας αλλά και γενικότερα, να το ορίσουν εννοιολογικά, να διακρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά του και τις λειτουργίες του.

1ο Πεδίο («Το παιχνίδι και τα βασικά χαρακτηριστικά του»)

Γενικά

Όταν λέμε παιχνίδι εννοούμε το αντικείμενο, με το οποίο παίζουμε και ευχαριστιόμαστε, αλλά και την πράξη, τη διαδικασία με την οποία φθάνουμε στην ευχαρίστηση. Ως διαδικασία το παιχνίδι συνδέεται με την παιδική ηλικία, την ψευδαίσθηση, την εκπαίδευση και γενικότερα τον πολιτισμό.

Ερωτήματα προβληματισμού για την τάξη

Τι εννοούμε όταν λέμε παιχνίδι; Είναι υποχρεωτική ή συμμετοχή στο παιχνίδι; Έχει κανόνες το παιχνίδι; Για ποιο σκοπό παίζουμε παιχνίδια; Τι αισθανόμαστε όταν παίζουμε παιχνίδι;

Ερευνητικές δραστηριότητες

- Καταγραφή σε καρτέλες των ορισμών που δίνουν οι πληροφορητές στη λέξη παιχνίδι διατηρώντας πιστά το τοπικό ιδίωμα.
- Αυτολεξεί καταγραφή σε καρτέλες σύντομων χαρακτηριστικών εκφράσεων από τους πληροφορητές που αποτυπώνουν τη σκοπιμότητα, τις διαστάσεις του παιχνιδιού καθώς και τα συναισθήματα που βίωναν οι παίκτες κατά το παιχνίδι. Το υλικό αυτό θα χρησιμοποιηθεί για να δώσουν στις περιγραφές τους την οπτική και των ίδιων των πληροφορητών για το παιχνίδι.

Αποτελέσματα

Κατανόηση της σημασίας που έχει η λέξη παιχνίδι. Συνειδητοποίηση της λειτουργίας του παιχνιδιού ως μιας διασκέδασης αλλά με κανόνες. Αναγνωρίζουν πως το παιχνίδι είναι μία άλλη διάσταση της πραγματικότητας

Βιβλιογραφία

Μερακλής, Μιχάλης Γ., *Ελληνική Λαογραφία. Ήθη και Έθιμα*, Αθήνα: Οδυσσέας, 1986, σελ. 34 - 39.

Χουϊζίνγκα, Γιόχαν, *Ο άνθρωπος και το παιχνίδι (Homo Ludens)*, μτφ. Ροζάνης Στέφανος και Λυκιαρδόπουλος Γεράσιμος, Αθήνα, εκδ. «Γνώση», 1989.

Λουκάτος, Δημήτριος Σ., *Εισαγωγή στην ελληνική Λαογραφία*, Αθήνα: Μ. Ι. Ε. Τ., 1992, σελ. 211 - 214.

Σκουτέρη - Διδασκάλου, Ελεωνόρα, *Δια-κρίσεις. Ανθρωπολογικές δοκίμες*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2003, σελ. 63 - 81.

Λάζος, Χρ., *Παίζοντας στον χρόνο. Αρχαία ελληνικά και βυζαντινά παιχνίδια*, Αθήνα, Αίολος, 2002.

2ο Πεδίο («Η τοπική παραδοσιακή κοινότητα και το παιδί»)

Γενικά

Το παιχνίδι είναι μία πολιτισμική δραστηριότητα και ένα πολιτισμικό προϊόν. Είναι ενταγμένο μέσα σε μία κοινωνία και είναι παράγωγο του πολιτισμικού της συστήματος. Είναι, δηλαδή, αντανάκλαση της κοινωνικής δομής και του πολιτισμικού συστήματος μιας συγκεκριμένης κοινωνίας. Για αυτό το λόγο είναι απαραίτητη η μελέτη της δομής με την οποία είναι διαρθρωμένη η κοινωνία προκειμένου να κατανοήσουμε τη θέση και τους ρόλους που αναλαμβάνει το παιδί μέσα σε αυτήν.

Ερωτήματα προβληματισμού για την τάξη

Ποια είναι τα οικονομικά χαρακτηριστικά (επαγγέλματα, καλλιέργειες) η κοινωνική δομή (πατριαρχική, μητριαρχική, οικογενειοκεντρική, παιδοκεντρική, επιμερισμένη κοινωνικά, μειονότητες) και τα πολιτισμικά γνωρίσματα (κλειστή, ανοιχτή, ετερογενής, ομοιογενής) της τοπικής κοινότητας. Ποια η θέση του παιδιού στην τοπική παραδοσιακή κοινότητα και πως αυτή φαίνεται μέσα από την παρουσία του παιδιού στην παραγωγή, στην οικογένεια, στα έθιμα, στο σύστημα των πεποιθήσεων και στην καλλιτεχνική δημιουργία της κοινότητας;

Ερευνητικές δραστηριότητες

- Σύνταξη ερωτηματολογίων και συνεντεύξεις από παλαιούς κατοίκους της κοινότητας καθώς και γονείς ή παππούδες των μαθητών σχετικά με την καθημερινή ζωή του παιδιού στην παλαιότερη εποχή.
- Ανάδειξη της συμμετοχής του παιδιού στην παραγωγική διαδικασία της παραδοσιακής κοινωνίας και σύνταξη ειδικού πίνακα με τις εργασίες τις οποίες έκαναν συνήθως τα παιδιά κατά το παρελθόν στην κοινότητα.
- Συλλογή εθίμων, αντιλήψεων, τραγουδιών, νανουρισμάτων κ.λπ. στα οποία φαίνεται ιδιαίτερα η κοινωνική θέση, ο ρόλος του παιδιού μέσα στην τοπική κοινωνία καθώς και οι προσδοκίες της οικογένειας από το παιδί ως ενήλικα.

Αποτελέσματα

Κατανόηση της οικονομικής και κοινωνικής δομής της κοινότητας μέσα στην οποία είναι ενταγμένο το παιδί και το παιδικό παιχνίδι. Ορίζουν τη θέση του παιδιού μέσα στην τοπική κοινωνία όπως αυτή αποτυπώνεται στον παραγωγικό τομέα, στην κοινωνική δομή και στην πολιτισμική παραγωγή της κοινότητας. Ανακαλύπτουν τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες που προσδιόρισαν τη θέση και το ρόλο του παιδιού μέσα στην τοπική κοινωνία και διαμόρφωσαν αντίστοιχα τα παιχνίδια του.

Βιβλιογραφία

Τα παρακάτω βιβλία μπορούν να βοηθήσουν τον καθηγητή στο να αποκτήσει μία γνώση για τα πορίσματα της επιστήμης γύρω από την αγροτική και αστική κοινότητα και τη θέση του παιδιού σε αυτή.

Μερακλής, Μιχάλης Γ., *Ελληνική Λαογραφία. Κοινωνική συγκρότηση*, Αθήνα: Οδυσσεάς, 1984.

Αυδίκος, Ευάγγελος Γρ., *Το παιδί στην παραδοσιακή και τη σύγχρονη κοινωνία*, Αθήνα: εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1996.

Αριές, Φιλίπ, *Αιώνες παιδικής ηλικίας*, μτφ. Αναστοπούλου Γιούλη, Αθήνα, εκδ. Γλάρος, 1990.

Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (επιμ.). *Λαϊκή παράδοση και παιδί*, Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη, 1999.

Γκουγκουλή, Κλειώ και Κούρια, Αφροδίτη (επιμ.), *Παιδί και παιχνίδι στη νεοελληνική κοινωνία (19^{ος} και 20^{ος} αιώνας)*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2000.

3ο Πεδίο («Το παιχνίδι ως αντικείμενο και δραστηριότητα»)

Γενικά

Στο παραδοσιακό παιχνίδι/αντικείμενο τα απλά καθημερινά αντικείμενα μετασηματίζονται μέσα από τη σύνθεσή τους σε ένα νέο πολιτισμικό αντικείμενο. Το παραδοσιακό παιχνίδι, ως αντικείμενο, υλοποιεί μέσα από την τεχνολογία, τη μορφή και τη διακόσμηση που επιλέχτηκε για την κατασκευή του πλευρές από τον πολιτισμό του κατασκευαστή και γενικότερα από το λαϊκό πολιτισμό. Αξίζει λοιπόν να μελετήσουμε το παιχνίδι ως τεχνούργημα καθώς μέσα από αυτό μαθαίνουμε για τον πολιτισμό του δημιουργού του.

Παράλληλα όμως αξίζει να μελετήσουμε το παιχνίδι ως δραστηριότητα καθώς από τη διαδικασία του παιχνιδιού μπορούμε να βγάλουμε πολλά συμπεράσματα για τις κοινωνικές του λειτουργίες.

Έχουν προταθεί κατά καιρούς διάφοροι τρόποι ταξινόμησης του υλικού σχετικά με τα παιχνίδια. Προτείνουμε την τυπολογία του Γ. Μέγα, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί σχετικά εύκολα από τα παιδιά και εν συντομία αναφέρεται παρακάτω. Ωστόσο, η τυπολογία αυτή, όπως και κάθε τυπολογία, κινδυνεύει να εκπέσει σε μια στατική κατηγοριοποίηση που αγνοεί τη δυναμική φύση του παιχνιδιού, εάν δεν την εμπλουτίσουμε με ζωντανές περιγραφές των παιχνιδιών. Για ένα υπόδειγμα περιγραφής παιχνιδιών μπορεί κάποιος να διαβάσει το βιβλίο του Λουκόπουλου που αναφέρεται στην σχετική βιβλιογραφία.

Γενικά

- α) Εκλογή σειράς (πρόκειται για την προετοιμασία του παιχνιδιού). Με ποιους τρόπους καθορίζεται η σειρά των παικτών, εκλέγεται «η μάνα» του παιχνιδιού. (Λαχνίσματα: με ρυθμική απαγγελία λέξεων, «κορώνα – γράμματα», «κοντό ή μακρύ», «μονά ή ζυγά» κ.ά.).
- β) Με ποιους τρόπους χωρίζονται οι παίκτες σε ομάδες.
- γ) Άλλες συνήθειες κατά το παιχνίδι (για την εύρεση χαμένου αντικειμένου, για τη σύναψη ή διακοπή φιλικών σχέσεων κ.ά.)
- δ) Τιμωρίες των χαμένων του παιχνιδιού.
- ε) Συνθηματική γλώσσα στα παιχνίδια.

A' Μονήρη παιχνίδια («το στεφάνι», «η σβούρα», «κούκλες», «καραβάκια» κ.ά.)

B' Κοινοπραξίας (παιχνίδια που παίζονται από δύο ή περισσότερα άτομα τα οποία συνεργάζονται για την επιτυχία ενός σκοπού)

Γ' Ανταγωνισμοί (παιχνίδια στα οποία υπάρχει ανταγωνισμός ατόμου με άτομο ή ομάδας με άτομο ή ομάδας με ομάδα)

I. Ανταγωνισμός ατόμου με άτομο:

α) Σε σωματικές ενέργειες

1. Για τον έλεγχο της μυϊκής δύναμης (αθλητικά αγωνίσματα)
2. Για τον έλεγχο της δεξιότητας (τόπι, σκοπεύσεις, βάλκι κ.ά.)
3. Για τον έλεγχο της ικανότητας στην εκφώνηση του λόγου (γλωσσοδέτες κ.ά.)

β) Σε διανοητικές ενέργειες (αινίγματα, «τριλία», «οι λάκκοι», «η κολοκυθιά» κ.ά.)

γ) Σε ενέργειες «βουλευτικές»

1. Υποχρεωτική μίμηση των κινήσεων του άλλου («πετάει – πετάει» κ.ά.)
2. Υποχρεωτική ακινησία («στρατιωτάκια ακούνητα, αμίλητα, αγέλαστα» κ.ά.)

II. Ανταγωνισμός ομάδας με άτομο ή ομάδας με ομάδα.

α) Χωρίς να υπάρχει κοινό ομαδικό συμφέρον («κρουφτό», «κλωτσοσκούφι» κ.ά.)

β) Με κοινό ομαδικό συμφέρον («περνά – περνά η μέλισσα», «πετροπόλεμος» κ.ά.)

Ερωτήματα προβληματισμού για την τάξη

Ποια παιχνίδια υπήρχαν και παίζονταν στην τοπική κοινότητα; Ποια τα ονόματά τους στο τοπικό ιδίωμα; Ποιοι οι κανόνες τους; Από ποιους και από ποιες ηλικίες παίζονταν; Πώς μπορούν να κατηγοριοποιηθούν;

Ερευνητικές δραστηριότητες

- Συντάσσουν ερωτηματολόγιο με βάση το οποίο ρωτούν τους πληροφορητές για το είδος των παιχνιδιών που έπαιζαν όταν ήταν μικροί, την τοπική ονομασία τους, τους κανόνες του, την σκοπιμότητά του, τον αριθμό των παικτών, το φύλλο των παικτών, τον τόπο που παίζονταν, την ηλικία των παικτών κ.ά.
- Προκειμένου περί παιχνιδιών/αντικειμένων τα παιδιά σχεδιάζουν ή ζητούν από τους πληροφορητές να τους το σχεδιάσουν και περιγράφουν σε καρτέλες το παιχνίδι με το τοπικό του όνομα. Αναφέρουν την ύλη, τα μέρη του με την ονομασία του στο τοπικό ιδίωμα και τον τρόπο

- πο, με τον οποίον κατασκευάζεται το αντικείμενο του παιχνιδιού από τα ίδια τα παιδιά. Φωτογραφίες, εάν είναι δυνατόν, προς διασάφηση.
- Ζητούν από τους πληροφορητές να κατασκευάσουν για αυτούς κάποια από τα παιχνίδια με τα οποία έπαιζαν όταν ήταν μικροί.
 - Καλούνται στο σχολείο διαθέσιμοι πληροφορητές προκειμένου να βοηθήσουν τα παιδιά να κατασκευάσουν κάποια από τα παιχνίδια/αντικείμενα με υλικά από το γύρω χώρο και σύμφωνα με τις τεχνικές τους οδηγίες.
 - Καλούν τους πληροφορητές να παίξουν με αυτούς ή για αυτούς κάποια από τα παιχνίδια που περιγράφουν στον ίδιο χώρο που παίζονταν τα παλαιότερα χρόνια και καταγράφουν τις εμπειρίες τους από το παίξιμο του παιχνιδιού στο ημερολόγιο έρευνας.
 - Μελέτη της γεωγραφίας το παιχνιδιού. Εντοπισμός στο χάρτη του χωριού των τόπων που παίζονταν τα διάφορα παιχνίδια. Μπορεί να προκύψουν αξιόλογα συμπεράσματα για την κοινωνική φύση και τα πολιτισμικά συνυποδηλούμενα του κάθε παιχνιδιού.
 - Συντάσσουν καρτέλες για κάθε ένα παιχνίδι/δραστηριότητα γράφοντας την ονομασία του στο τοπικό ιδίωμα, την ορολογία του παιχνιδιού σύμφωνα με το τοπικό ιδίωμα.
 - Μουσική καταγραφή των τραγουδιών που υπάρχουν μέσα στα παιχνίδια.

Αποτελέσματα

Συλλογή αθησαύριστου τοπικού λαογραφικού υλικού σχετικά με τα παιχνίδια και ταξινόμησή του. Εμπειρική επαφή μέσω του παιχνιδιού με τον τοπικό παραδοσιακό πολιτισμό.

Βιβλιογραφία

Μέγας, Γεώργιος Α., *Ζητήματα Ελληνικής Λαογραφίας*, τεύχος πρώτον, Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 1975 (ανατύπωση εκ της επετηρίδος του Λαογραφικού Αρχείου 1939), σσ. 143 - 144.

Λουκόπουλος Δ., *Ποια παιχνίδια παίζουν τα ελληνόπουλα*, Αθήνα, 1926. (Το βιβλίο υπάρχει και στη βιβλιοθήκη του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας).

4ο Πεδίο («Το παιχνίδι και οι λειτουργίες του»)

Γενικά

Το παιχνίδι, ως κοινωνικό και πολιτισμικό προϊόν, είναι ένας τύπος, στον οποίο εγγράφονται η οργάνωση και τα σύμβολα της κοινωνίας, η οποία το παρήγαγε. Ως εκ τούτου είναι ένα πρόσφορο πεδίο για τη μελέτη των προτύπων συμπεριφοράς και των αξιών ενός πολιτισμού που μεταδίδονται στα παιδιά και εσωτερικεύονται μέσα από το παιχνίδι.

Ερωτήματα προβληματισμού για την τάξη

Τα παιχνίδια που υπάρχουν είναι όλα για αγόρια και κορίτσια ανεξαιρέτως ή κάποια είναι αποκλειστικά για αγόρια και κάποια αποκλειστικά για κορίτσια; Τα παιχνίδια είναι όλα συνεργασίας ή υπάρχουν και παιχνίδια ανταγωνιστικά; Υπάρχουν παιχνίδια μέσα από τα οποία μαθαίνουν οι παίκτες κάτι; Βρίσκουν να υπάρχουν άραγε ομοιότητες των συνθηκών του παιχνιδιού καθώς και των ρόλων που αναλαμβάνουν οι παίκτες σε αυτό, με τις συνθήκες και τους ρόλους που θα κληθούν να αναλάβουν στην κοινωνική ζωή ως ενήλικες;

Ερευνητικές δραστηριότητες

- Μελέτη του χώρου, στον οποίο επιτελούνται, του ύφους (λεξιλόγιο, κινήσεις κ.ά.), το οποίο έχουν, των δραστηριοτήτων και των κανόνων που περιλαμβάνουν τα παιχνίδια τα οποία θεωρούνται από την τοπική κοινότητα ως παιχνίδια αποκλειστικά των αγοριών.
- Αντίστοιχη με την προηγούμενη δραστηριότητα για τα παιχνίδια τα οποία θεωρούνται από την τοπική κοινότητα ως παιχνίδια αποκλειστικά των κοριτσιών.
- Συγκριτική παράθεση των αποτελεσμάτων από τις δύο προηγούμενες δραστηριότητες στην προοπτική της κοινωνικοποίησης μέσα από το παιχνίδι και εξαγωγή συμπερασμάτων.
- Ποσοτική ανάλυση των δεδομένων (πόσα παιχνίδια είναι ομαδικά, πόσα μοναχικά, πόσα ανταγωνιστικά, πόσα έχουν ατομικό συμφέρον, πόσα ομαδικό συμφέρον) και εξαγωγή συμπερασμάτων.

Αποτελέσματα

Συνειδητοποίηση των παιδαγωγικών και γενικότερα κρυφών κοινωνικοποιητικών λειτουργιών του παιχνιδιού μέσα από τους ρόλους που αναλαμβάνουν σε αυτό.

Βιβλιογραφία

Βλ. παραπάνω: Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1999)

Εθνογραφικά, τ. 9, Ναύπλιο: Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, 1993.

5ο Πεδίο («Το παιχνίδι σήμερα»)

Γενικά

Η σύγχρονη κοινωνία συχνά αποκαλείται παιδοκεντρική καθώς ολοένα και περισσότερο το παιδί γίνεται το κέντρο του ενδιαφέροντος και των δραστηριοτήτων της οικογένειας και της κοινωνίας. Από την άλλη, όμως, μεριά πέρα από τα θετικά αποτελέσματα αυτής της στάσης υπάρχει και η εκμετάλλευση αυτής της νέας κατάστασης προς όφελος της αγοράς. Το

παιδί στρέφεται στο μοναχικό και ενδοστρεφές παιχνίδι. Από κατασκευαστής παιχνιδιών μετατρέπεται σε καταναλωτή παιχνιδιών (Μερακλής, 1986, σελ. 34 - 35).

Ερωτήματα προβληματισμού για την τάξη

Βρίσκουν να υπάρχουν διαφορές στη θέση και το ρόλο του παιδιού στη σημερινή κοινωνία με εκείνου της παραδοσιακής κοινωνίας; Ποια η μορφή του παιχνιδιού σήμερα, τα υλικά του, ο τρόπος παιξίματος και ο χώρος στον οποίο παίζεται; Μπορεί να αναβιώσει το παραδοσιακό παιχνίδι και, αν ναι, με ποιο τρόπο ή, αν όχι, γιατί;

Ερευνητικές δραστηριότητες

- Κριτική αποτίμηση του παραδοσιακού παιχνιδιού ως αντικειμένου (υλικά, κατασκευή) και ως δραστηριότητας (διαπροσωπικές σχέσεις, κοινωνική μάθηση) σε σχέση με το σύγχρονο παιχνίδι.
- Διατύπωση προτάσεων για τρόπους επανεισαγωγής του παραδοσιακού παιχνιδιού μέσα στην κοινότητα.

Αποτελέσματα

Κριτική προσέγγιση του σύγχρονου παιχνιδιού ως αντικειμένου και ως δραστηριότητας σε σχέση με το παραδοσιακό παιχνίδι η οποία θα απομακρύνει το μαθητή από την παθητική αποδοχή των παιχνιδιών που προτείνονται από την αγορά.

Βιβλιογραφία

Βλ. παραπάνω: Μερακλής (1986), Αυδίκος (1996)

IV. Παρουσίαση εργασία – Αξιολόγηση

Στόχος

Σύνθεση των δεδομένων και παρουσίαση της εργασίας. Αξιολόγηση της δραστηριότητας σύμφωνα με τους στόχους που είχαν θέσει.

Ενδεικτικές δραστηριότητες

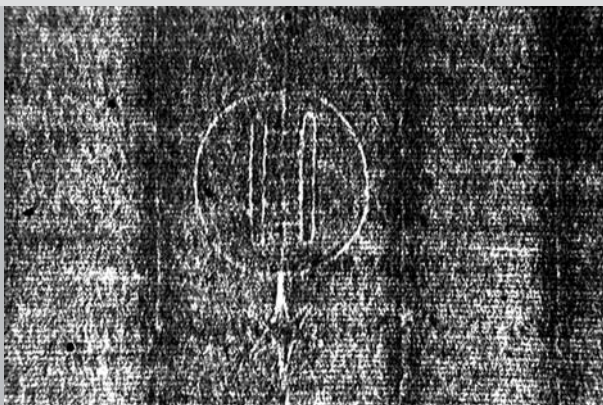
- Το υλικό μπορεί να παρουσιασθεί με τη μορφή μιας μονογραφίας για το παραδοσιακό παιχνίδι ενός τόπου, το οποίο θα περιλαμβάνει τις αντίστοιχες θεματικές ενότητες που αναπτύχθηκαν κατά τη φάση της έ-

15 rows of a vertical writing template. Each row consists of a curved line on the left side, followed by a vertical dotted line, and then a blank space for writing.

ρευνας. Για την χορηγία αυτής της δραστηριότητας θα μπορούσαν να ζητήσουν την οικονομική ενίσχυση από την τοπική αυτοδιοίκηση.

- Μπορεί να δημιουργηθεί ένα CD-Rom που να περιλαμβάνει όλη τη διαδικασία έρευνας (εικόνες από την επιτόπια έρευνα και τις συνεντεύξεις με τους πληροφορητές), καθώς και το αποτέλεσμα της επεξεργασίας των δεδομένων που θα περιλαμβάνει εκτός των άλλων βιντεοσκοπημένες επιτελέσεις παιχνιδιών, λαχνίσματα, τραγούδια των παιχνιδιών, φωτογραφίες και σχεδιαγράμματα. Μια ιδέα για τον τρόπο παρουσίασης του υλικού μέσα στο CD-Rom ή στο διαδίκτυο (βλ. παρακάτω) είναι με την εικόνα ενός παιδιού που παίζει με το στεφάνι («τσέρι») και οδηγώντας το μας ξεναγεί στις σελίδες του CD-Rom ή της ιστοσελίδας.
- Μία εναλλακτική ή συμπληρωματική επιλογή είναι η παρουσίαση της έρευνας στην σχολική ή και στην ευρύτερη κοινότητα (ίσως κατά τη διάρκεια του πανηγυριού της κοινότητας) με τη μορφή πολιτιστικής εκδήλωσης, η οποία μάλιστα καλό θα είναι να λάβει χώρα στον ίδιο τόπο που παίζονταν τα παραδοσιακά παιχνίδια. Την εκδήλωση αυτή μπορεί να συμπληρώσει μία έκθεση των παραδοσιακών παιχνιδιών/αντικειμένων που θα έχουν κατασκευαστεί από την ίδια την κοινότητα ή από τους ίδιους τους μαθητές. Το υλικό της έκθεσης αυτής μπορεί να συμπληρώσει το τυχόν υπάρχον τοπικό λαογραφικό μουσείο και να αποτελέσει τη βάση για τη δημιουργία ενός ξεχωριστού τομέα στο μουσείο που θα αναφέρεται στο παιδί και στην παιδική ηλικία της τοπικής κοινότητας. Ακόμη η πολιτιστική αυτή εκδήλωση μπορεί να περιλαμβάνει, μέσα σε εορταστικό πνεύμα, αγώνες με παραδοσιακά παιχνίδια και αθλήματα στα οποία θα ανταγωνίζονται οι παλαιάμαχοι της κοινότητας τους νεώτερους μαθητές.
- Τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να δημοσιοποιηθούν στον τοπικό τύπο, στο διαδίκτυο ή σε άλλους επίσημους επιστημονικούς φορείς που εμπλέκονται στα ζητήματα της μελέτης του παραδοσιακού πολιτισμού όπως είναι π.χ. το Κέντρο Ερεύνης Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, η Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία, τα Λαογραφικά Σπουδαστήρια των Πανεπιστημίων.
- Μια πρόσφορη λύση για την αξιοποίηση του υλικού και για μελλοντική επεξεργασία στο πλαίσιο της τοπικής ή της ευρύτερης κοινότητας είναι η δημιουργία με το συγκεντρωμένο υλικό μίας βάσης δεδομένων που ενδεχομένως θα μπορούσε να ενταχθεί στην τράπεζα πληροφοριών του σχολείου.

Z' ΠΗΓΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

I. Βιβλιογραφία

1. Ανθρωπολογία
2. Λαογραφία
3. Θεωρία πολιτισμού – πολιτισμοί
4. Θεωρία της τέχνης
5. Μουσική
6. Χορός
7. Θέατρο
8. Εικαστικά
9. Κινηματογράφος
10. Φωτογραφία
11. Κόμικς
12. Σχολικά βοηθήματα

II. Φιλμογραφία

1. Ελληνικός κινηματογράφος
2. Διεθνής κινηματογράφος

III. Δισκογραφία

1. Μικρή επιλογή από την Ελληνική Μουσική
2. Οι Μουσικές του Κόσμου

Παραθέτουμε εδώ ένα σύνολο πηγών με τις μορφές που έχει σήμερα η καταγραφή και μετάδοση του υλικού της πληροφορίας: γραπτό-έντυπο, ηχογραφημένο, μαγνητοσκοπημένο, ψηφιακό-διαδικτυακό. Λείπει το σημαντικότερο ίσως σε όγκο μέσο που είναι η προφορική παράδοση. Το σύνολο των αφηγήσεων που δεν έχουν καταγραφεί σε κάποιο απ' αυτά τα μέσα κυκλοφορεί στο κοινωνικό σώμα και δημιουργεί την παράδοση και το ζωντανό παρόν της ζωής και της ιστορίας μας. Αυτό έχουν στόχο, ως κεντρική αξία, πολλές από τις προτάσεις του βιβλίου, για να μπορεί να γίνει το σχολείο κιβωτός συλλογής του προφορικού λόγου και των αφηγήσεων. Εδώ κινείται και ο ίδιος ο λόγος των παιδιών, πιο συγγενής ακόμα με την αθωότητα του προφορικού λόγου.

Οι πηγές αυτές μπορούν να δώσουν υλικό στον δάσκαλο για την πολιτιστική δραστηριότητα του σχολείου αλλά και να συμβάλουν στη διαδικασία της διαρκούς εκπαίδευσής του. Κινούνται κυρίως στο χώρο της θεωρίας και πρακτικής της πολιτιστικής δραστηριότητας και της καλλιτεχνικής εμπειρίας. Η αντισυμβατική ίσως μεξή βιβλίων, ταινιών, δίσκων και ιστοσελίδων αφενός επιβάλλεται από το αντικείμενο του βιβλίου στο οποίο παρατίθενται, αφετέρου προτείνονται ως ισότιμα στη διαφορετικότητά τους μέσα για τη διαμόρφωση οπτικών και μεθοδολογίας άντλησης υλικού που θα στηρίξουν την πολιτιστική δραστηριότητα του σχολείου. Θα θεωρούσαμε π.χ. το ίδιο σημαντική τη συμβολή για τη διαμόρφωση οπτικών επεξεργασίας της ιστορικής μνήμης, ενός βιβλίου του Μπρεχτ, ενός πίνακα του Άνσελμ Κίφερ, ενός άλμπουμ κόμικς του Ούγκο Πρατ, μιας ταινίας του Βισκόντι, μιας συλλογής τραγουδιών της Ιρλανδικής αντίστασης ή μιας ψηφιακής βάσης δεδομένων του Σμιθσόνιαν Ίνστιτουτ.

Προφανώς, απευθύνονται στον εκπαιδευτικό για τη δική του προετοιμασία και τη διεύρυνση του πεδίου ενδιαφερόντων του. Έχει τον χαρακτήρα μιας βασικής βιβλιοθήκης, με περιορισμένο αριθμό αναφορών όλων των τύπων, που επιλέχτηκαν με κριτήρια την αδιαμφισβήτητη αξία τους, την προσβασιμότητα σ' αυτά, τη χρήση πλειοψηφικά της ελληνικής γλώσσας.

I. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

- Alexiou, Margaret, *Ο τελετουργικός θρήνος στην ελληνική παράδοση*, μετάφραση Δημήτρης Ν. Γιατρομανωλάκης, Παναγιώτης Α. Ρούλος, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2002
- Amselle, Jean – Loup, *Μιγαδικές λογικές - Ανθρωπολογία της ταυτότητας στην Αφρική και αλλού*, μετάφραση Ελένης Αστερίου, Χατζηνικολή, 1996
- Augé, Marc, *Για μια ανθρωπολογία των σύγχρονων κόσμων*, μετάφραση Δέσποινα Σαραφείδου, Αλεξάνδρεια, 1999
- Balandier, Georges, *Πολιτική ανθρωπολογία*, μετάφραση Μαρία Θανοπούλου, Παπαζήσης, 1990
- Bouvier, Pierre, *Κοινωνιο-ανθρωπολογία*, μετάφραση Ξανθίπη Τσελέντη, Μεταίχμιο, 2003
- Braudel, Fernand, *Ιστορία της διατροφής - Προσεγγίσεις της σύγχρονης ιστοριογραφίας*, μετάφραση Καίτη Αρώνη - Τσίγλη, Ράνια Γεωργοπούλου, Βασιλική Γιακουμάκη, κ.ά. Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού - Μνήμων, 1998
- Braudel, Fernand, *Η μεσόγειος και ο μεσογειακός κόσμος - Γεγονότα, πολιτική, άνθρωποι*, μετάφραση Κλαίρη Μητσοτάκη, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1998, τόμος 3
- Buscaglia, Leo, *Ο δρόμος του ταύρου - Φιλοσοφικοί συνειρημοί*, μετάφραση Δημήτρης Κωστελένος, Γλάρος, 1989
- Camporesi, Piero, *Ηδονικές γεύσεις - Νεωτερικισμός και εξωτισμός στον αιώνα των φώτων*, μετάφραση Τόνια Τσίτσοβιτς,, Αλεξάνδρεια, 2003
- Cassirer, Ernst, *Δοκίμιο για τον άνθρωπο - Εισαγωγή στη φιλοσοφία του ανθρώπινου πολιτισμού*, μετάφραση Τάκη Κονδύλη, Κάλβος, 1985
- Clastres, Pierre, *Εξουσία και ελευθερία στις πρωτόγονες κοινωνίες*, μετάφραση Νίκος Β. Αλεξίου, Ελεύθερος Τύπος, 1999
- Copans, Jean, *Η επιτόπια εθνολογική έρευνα*, μετάφραση Κατερίνα Μάρκου _ επιμέλεια Κατερίνα Μάρκου, Gutenberg, 2004

- Cowan, Jane K., *Η πολιτική του σώματος - Χορός και κοινωνικότητα στη βόρεια Ελλάδα*, επιμέλεια Ελένη Παπαγαρουφάλη _ μετάφραση Κώστας Κουρεμένος, Αλεξάνδρεια, 1998
- DeGruau, Max, *Ανθρωπογεωγραφία*, μετάφραση Γιώργος Πρεβελάκης, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1991
- Duerr, Hans Peter, *Ονειρικός χρόνος - Τα όρια ανάμεσα στην αρχαιότητα και τον πολιτισμό*, μετάφραση Γιώργος Πολιτάκης., Γαβριηλίδης, 1990
- Eliade, Mircea, *Εικόνες και σύμβολα - Δοκίμια στον μαγικο-θηρησκευτικό συμβολισμό*, μετάφραση Άγγελος Νίκας, Αρσενίδης, 1994
- Eliade, Mircea, *Το ιερό και το βέβηλο*, μετάφραση Νίκος Δεληβοριάς _ επιμέλεια Αλίκη Σαλίμπα, Αρσενίδης, 2002
- Erickson, Paul A., *Ιστορία της ανθρωπολογικής σκέψης*, επιμέλεια Φωτεινή Τσιμπιρίδου _ μετάφραση Φανή Μπούμπουλη, Κριτική, 2002
- Evans - Pritchard, E. E. *Κοινωνική ανθρωπολογία* μετάφραση Αριστέα Παρίση, Καρδαμίτσας, 1998
- Frazer, James George, *Ο χρυσός κλώνος*, επιμέλεια Παναγιώτης Καρματζός, μετάφραση Μπονίτα Μπικιάκη, Εκάτη, 1998, τόμοι 1-4
- Freud, Sigmund, *Τοτέμ και ταμπού*, μετάφραση Χρήστος Αντωνίου, Επίκουρος, 1978
- Godelier, Maurice, *Μαξιστικοί ορίζοντες στην κοινωνική ανθρωπολογία*, μετάφραση Θεόδωρος Παραδέλλης, Gutenberg, 1992
- Goffman, Erving, *Στίγμα - Σημειώσεις για τη διαχείριση της φθαρμένης ταυτότητας*, μετάφραση Δήμητρα Μακρυνιώτη, Αλεξάνδρεια, 2001
- Harris, Marvin, *Η ιερή αγελάδα και ο βδελυρός χοίρος - Ανιγμάτα της διατροφής και του πολιτισμού*, μετάφραση Νίκος Κωνσταντόπουλος, Τροχαλία, 1989
- Herzfeld, Michael, *Η ανθρωπολογία μέσα από τον καθρέφτη - Κριτική εθνογραφία της Ελλάδας και της Ευρώπης*, μετάφραση Ράνια Ασρινάκη, επιμέλεια Ευθύμιος Παπαταξιάδης, Αλεξάνδρεια, 1988
- Leach, Edmund R., *Πολιτισμός και επικοινωνία - Η λογική της διαπλοκής των συμβόλων- Μια εισαγωγή στη χρήση της στρουκτουραλιστικής ανάλυσης στην κοινωνική ανθρωπολογία*, μετάφραση Έρση Σουρράπα, Καστανιώτης, 1993
- Λένι - Strauss, Claude, *Άγρια σκέψη*, επιμέλεια Άλκη Κυριακίδου - Νέστορος, μετάφραση Εύα Καλπουρτζή, Παπαζήσης, 1977
- Λένι - Strauss, Claude, *Ανθρωπολογία και μύθος - Λόγοι που εκφώνησα, υποσχέσεις που έδωσα, 1951-1982, μυθολογικά*, μετάφραση Δέσποινα Δεμερτζή, επιμέλεια Αριστέα Παρίση, Καρδαμίτσας, 1991
- Λένι - Strauss, Claude, *Από το μέλι στη στάχτη*, εικονογράφηση, μτφρ. Μαρίνα Λώμη, Αρσενίδης, 2002
- Λένι - Strauss, Claude, *Εξ αποστάσεως*, μτφρ. Θεόδωρος Παραδέλλης, Αρσενίδης, 2003
- Λένι - Strauss, Claude, *Θλιβεροί τροπικοί*, μτφρ. Βούλα Λούβρου, Χατζηνικολή, 2000
- Λένι - Strauss, Claude, *Μύθος και νόημα*, μτφρ. Βαγγ. Αθανασόπουλος, Καρδαμίτσας, 1986
- Λένι - Strauss, Claude, *Ο δρόμος της μάσκας - Τρεις περιηγήσεις*, μτφρ. Ρούλας Λεκανίδου - Βαδαλούκα, Χατζηνικολή, 1984
- Λένι - Strauss, Claude, *Το ωμό και το μαγειρεμένο*, εικονογράφηση Claude Lévi - Strauss, Αρσενίδης, 2001
- Λένι - Strauss, Claude, *Φυλή και ιστορία*, μτφρ. Ε. Παπάζογλου, Γνώση, 1995
- Libis, Jean, *Ο μύθος του ανδρογύνου*, μτφρ. Αριστέα Παρίση, Ολκός, 1989
- Lienhardt, G., *Κοινωνική ανθρωπολογία*, επιμέλεια Δ. Γ. Τσαούσης, μτφρ. Μ. Πετρονιώτη, Gutenberg, 1999
- Lyotard, Jean - Francois, *Η μεταμοντέρνα κατάσταση*, μτφρ. Κωστής Παπαγιώργης, Γνώση, 1993
- Malinsowski, Bronislaw, *Σεξουαλικότητα και καταπίεση στην πρωτόγονη κοινωνία*, μτφρ. Άννα Σταματοπούλου, Καστανιώτης, 1993
- Mauss, Marcel, *Κοινωνιολογία και ανθρωπολογία*, επιμέλεια Θεόδωρος Παραδέλλης, μτφρ. Θεόδωρος Παραδέλλης, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2004
- Mauss, Marcel, *Το δώρο - Μορφές και λειτουργίες της ανταλλαγής στις αρχαϊκές κοινωνίες*, μετάφραση Άννα Σταματοπούλου - Παραδέλλη, Καστανιώτης, 1999
- Smith, Anthony, *Το σώμα*, μτφρ. Ι. Α. Παπαδόπουλος, Παπαζήσης, 1974
- Staden, Hans, *Γυμνοί, άγριοι και ανθρωποφάγοι*, μτφρ. Ελένη Φαμελιάδου - Νάκου, Εναλλακτικές Εκδόσεις, 1995
- Thomassin, Patrick, *Αναζητώντας τις ρίζες - Από τον κοσμογονικό μύθο στο προσωπικό παραμύθι*, Κέδρος, 1993

- Vernier, Bernard, *Η κοινωνική γένεση των αισθημάτων - Πρωτότοκοι και υστερότοκοι στην Κάρπαθο*, μετάφραση Ευγενία Τσελέντη, Αλεξάνδρεια, 2001
- Wace, Alan J., *Οι νομάδες των Βαλκανίων - Περιγραφή της ζωής και των εθίμων των Βλάχων της βόρειας Πίνδου*, μετάφραση Πάνος Καραγιώργος, Θεσσαλονίκη, Κυριακίδη Αφοί, 1989
- Αλεξιάκης, Ελευθέριος Π., *Μάνη - Γένη και οικογένεια*, Τροχαλία, 1998
- Αλεξιάκης, Ελευθέριος Π., *Ταυτότητες και ετερότητες - Σύμβολα, συγγένεια, κοινότητα στην Ελλάδα - Βαλκάνια*, Δωδώνη, 2001
- Ανθρωπολογία και παρελθόν - Συμβολές στην κοινωνική ιστορία της νεότερης Ελλάδας*, επιμέλεια Ευθύμιος Παπαταξιάρχης, Θεόδωρος Παραδέλλης, Αλεξάνδρεια, 1993
- Ανθρωπολογική θεωρία και εθνογραφία - Σύγχρονες τάσεις*, επιμέλεια Δήμητρα Γκέφου - Μαδιανού. Ελληνικά Γράμματα, 1998
- Βεργέτη, Μαρία Κ., *Από τον Πόντο στην Ελλάδα - Διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας*, Θεσσαλονίκη - Κυριακίδη Αφοί, 1994
- Βεργέτη, Μαρία Κ., *Παλινόστηση και κοινωνικός αποκλεισμός*, Θεσσαλονίκη - Κυριακίδη Αφοί, 2003
- Βεργίνος, Νικόλας, *Πολυπολιτισμικότητα - Οι διαστάσεις της πολιτισμικής ταυτότητας*, Κριτική, 2002
- Γκέφου - Μαδιανού, Δήμητρα, *Πολιτισμός και εθνογραφία - Από τον εθνογραφικό ρεαλισμό στην πολιτισμική κριτική*, Ελληνικά Γράμματα, 1999
- Δαμιανάκος, Στάθης Β., *Παράδοση ανταρσίας και λαϊκός πολιτισμός*, Πλέθρον, 1987
- Δεμιτζάκης, Μπάμπης, *Η αναγκαιότητα του μύθου - Ιδεολογία, συμπεριφορά και κοινωνική οργάνωση*, Θυμάρι, 1987
- Δεμιτζάκης, Μπάμπης, *Το χωριό μου - Από την αυτοκατανάλωση στην αγορά- Κοινωνική ανθρωπολογική προσέγγιση ενός χωριού της Κρήτης με αυτοβιογραφικά στοιχεία*, Θυμάρι, 1995
- Δημητρίου - Κοτσώνη, Σίβυλλα, *Ανθρωπολογία και ιστορία*, Καστανιώτης, 2000
- Διαδρομές και τόποι της μνήμης - Ιστορικές και ανθρωπολογικές προσεγγίσεις*, Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Φεβρουάριος 1995, επιμέλεια Ρ. Μπενβενίστε, Θ. Παραδέλλης, Αλεξάνδρεια, 1999
- Εαυτός και "άλλος" - Ενωσιολογήσεις, ταυτότητες και πρακτικές στην Ελλάδα και την Κύπρο*, επιμέλεια Δήμητρα Γκέφου - Μαδιανού, Gutenberg, 2003
- Ζιάκας, Θεόδωρος Ι., *Πέρα από το άτομο - Το αίτημα της ελληνικής ταυτότητας- Γενική εισαγωγή*, Αρμός, 2003
- Η σοφία του ονειρόχρονου - Μύθοι και θρύλοι των ιθαγενών της Αυστραλίας*, επιμέλεια Κώστας Καλογερόπουλος, Ιάμβλιχος, 1999
- Καλπουριτζή, Εύα, *Για τη Γαλαζιανή και για τον Σκλάβο - Δοκίμες ιστορικής εθνογραφίας*, Ελληνικά Γράμματα, 2002
- Καραμπελιάς, Γιώργος, *Ισλάμ και παγκοσμιοποίηση - Η θανάσιμη διεκδυστίνδα*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, 2001
- Καραμπελιάς, Γιώργος, *Η θεμελιώδης παρέκκλιση - Ρομαντισμός και Διαφωτισμός στον 21^ο αιώνα*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, 2004
- Καργάκος, Σαράντος Ι., *Αλβανοί, Αρβανίτες, Έλληνες - Μελέτες*, Σιδέρης Ι., 2000
- Καστοριάδης, Κορνήλιος, *Ανθρωπολογία, πολιτική, φιλοσοφία - Πέντε διαλέξεις στη Βόρειο Ελλάδα*, Ύψιλον, 2001
- Κιουρτσάκης, Γιάννης, *Το πρόβλημα της παράδοσης*, Νεφέλη, 2003
- Κοσσέρη, Ρένα, *Η χαμένη παράδοση*, Έρασμος, 1979
- Κουκούδης, Αστέριος Ι., *Οι μητροπόλεις και η διασπορά των Βλάχων*, Ζήτρος, 2000
- Λεκατσάς, Παναγής, *Η ψυχή - Η ιδέα της ψυχής και της αθανασίας της και τα έθιμα του θανάτου*, Καστανιώτης, 2000
- Μπέγζος, Μάριος Π., *Αμφίσημη εκκοσμίκευση - Φιλοσοφική ανθρωπολογία της θρησκείας*, Ελληνικά Γράμματα, 2002
- Νικολαΐδης, Απόστολος Β., *Μεταθρησκευτική ανθρωπολογία - Η νέα ανθρωπολογία της θρησκείας στη φιλοσοφία του Ernst Bloch*, Γρηγόρης Μ.Π., 2003
- Νιτσιάκος, Βασίλης Γ., *Μαρτυρίες Αλβανών μεταναστών*, Οδυσσεάς, 2003
- Νιτσιάκος, Βασίλης Γ., *Χτίζοντας το χώρο και το χρόνο*, Οδυσσεάς, 2003

- Όρια και περιθώρια, Εντάξεις και αποκλεισμοί*, επιμέλεια Ρωξάνη Καυταντζόγλου, Μαρίνα Πετρονότη, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, 2000
- Ραφαηλίδης, Βασίλης, *Λαοί της Ευρώπης - Καταγωγή και εθνικά χαρακτηριστικά*, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 1996
- Ραφαηλίδης, Βασίλης, *Μυθ-ιστορία των βάρβαρων προγόνων των σημερινών Ευρωπαίων*, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 1995
- Ραφαηλίδης, Βασίλης, *Οι λαοί των Βαλκανίων*, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 1994
- Σακαλάκη, Μαρία, *Το απαγορευμένο στους δεσμούς συγγενείας - Στοιχεία για μια ανθρωπολογία του απαγορευμένου στη συλλογική φαντασία*, Κέδρος, 1985
- Σερεμετάκη, Κωνσταντίνα - Νάντια, *Διασχίζοντας το σώμα - Πολιτισμός, ιστορία και φύλο στην Ελλάδα*, μετάφραση Άννα Βουγιούκα, Μαρία Μαυραγάννη Α. Α. Λιβάνης, 1997
- Σερεμετάκη, Κωνσταντίνα - Νάντια, *Η τελευταία λέξη - Στης Ευρώπης τα άκρα- Διαίσθηση, θάνατος, γυναίκες*, μετάφραση Νίκος Μαστρακούλης, Α. Α. Λιβάνης, 1994
- Σερεμετάκη, Κωνσταντίνα - Νάντια, *Παλινοόστηση αισθήσεων - Αντίληψη και μνήμη ως υλική κουλτούρα στη σύγχρονη εποχή*, μετάφραση Άννα Βουγιούκα, Μαρία Μαυραγάννη, 1997
- Σκουτέρη - Διδασκάλου, Ελεωνόρα, *Δια-κρίσεις - Ανθρωπολογικές δοκιμές*, University Studio Press, 2003
- Στένου, Κατερίνα, *Εικόνες του άλλου - Η ετερότητα - Από τον μύθο στην προκατάληψη*, μετάφραση Σάρα Μπενβενίστε, Μαρία Παπαδήμα, Εξάντας, 1998
- Σωτηρόπουλος, Λεωνίδας, *Ανθρωπολογία στην εκπαίδευση - Τι μπορεί να προσφέρει η πολιτισμική ανθρωπολογία στην εκπαίδευση*, Ελληνικά Γράμματα, 2002
- Ταντότητες και φύλο στη σύγχρονη Ελλάδα - Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις*, επιμέλεια Ευθύμιος Παπαταξιάρχης, Αλεξάνδρεια, 1998
- Το παρόν του παρελθόντος. Ιστορία, λαογραφία, κοινωνική ανθρωπολογία - Επιστημονικό συμπόσιο, 19-21 Απριλίου 2002*, Σχολή Μωραΐτη. Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 2003
- Τσιτσιπής, Λουκάς Δ., *Εισαγωγή στην ανθρωπολογία της γλώσσας - Γλώσσα, ιδεολογία, διαλογικότητα και επιτέλεση*, Gutenberg, 1998
- Φραγκούλη, Δήμητρα, *Νιώτικη κοινωνία - Εικόνες του χθες και του σήμερα*, Ελληνικά Γράμματα, 2002
- Φωτιάδης, Θανάσης, *Γυναικοκρατία - Μητριαρχία- Ελληνική συμβολή στην εθνολογία*, Χατζηνικολή, 1980

2. ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

[Για βιβλιογραφία σχετικά με τις ειδικές εφαρμογές και την Παιδαγωγική Λαογραφία βλέπε στο σχετικό εισαγωγικό κεφάλαιο του λαϊκού πολιτισμού- «Λαϊκός πολιτισμός, λαογραφία και σχολείο», σελ. 82]

- Α' [έως και Ε'] *Συμπόσιο Λαογραφίας του Βορειοελλαδικού Χώρου*, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη.
- Α' Τριήμερο Εργασίας, *Ιστορία της Νεοελληνικής Τεχνολογίας*, Πάτρα, 21 – 23 Οκτωβρίου 1988, Αθήνα- Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, 1991.
- Αικατερινίδης, Γ. Ν., «Μεταμφιέσεις Δωδεκαήμερου», στο- *Πρακτικά Β' Συνεδρίου Λαογραφίας Βορειοελλαδικού χώρου*, Θεσσαλονίκη- Ι.Μ.Χ.Α., 1976, σσ. 13 – 27.
- Αλεξιάκης, Ελευθέριος Π., *Ταντότητες και ετερότητες. Σύμβολα, συγγένεια, κοινότητα στην Ελλάδα - Βαλκάνια*, Αθήνα- Εκδόσεις «Δωδώνη», 2001.
- Αλεξιάδης, Μηνάς (επιμ.), *Θητεία. Τιμητικό αφιέρωμα στον καθηγητή Μ. Γ. Μερακλή*, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Αθήνα- 2002.
- Αλεξιάδης, Μηνάς Αλ., *Η ελληνική και διεθνής επιστημονική ονοματοθεσία της Λαογραφίας*, Αθήνα- Καρδαμίτσας, 1988.
- Αναγνωστόπουλος, Βασίλης Δ. – Λιάπης, Κώστας (επιμ.), *Λαϊκό παραμύθι και παραμυθάδες*, Αθήνα- Καστανιώτης, 1995.
- Αυδίκος, Ευάγγελος ΓΡ. (επιμ.), *Από το παραμύθι στα κόμικς*, Αθήνα- Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Δ.Π.Θ. εκδ. Οδυσσεάς, 1996.

- Αυδίκος, Ευάγγελος Γρ., «Αστική Λαογραφία- Ουτοπία ή πραγματικότητα;», *Εθνολογία* 3, (1994), σσ.163 - 187.
- Βαρθούνης, Μ. Γ., *Συμβολή στη μεθοδολογία της επιτόπιας λαογραφικής έρευνας*, Αθήνα- Οδυσσεάς, 1994.
- Βαρθούνης, Μ.Γ., *Παραδοσιακή θρησκευτική συμπεριφορά και θρησκευτική λαογραφία*, Αθήνα, εκδ. Οδυσσεάς, 1995.
- Βοζίκας, Γεώργιος Ι., «Αναμνηστήριες τελετές στην Αθήνα. Τα “αναστάσιμα μνημόσυνα” στα Σούρμενα», στο, Αλεξιάδης, Μηνάς (επιμ.), *Θητεία. Τιμητικό αφιέρωμα στον καθηγητή Μ. Γ. Μερακλή*, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Αθήνα- 2002, σ. 159 - 182.
- Βοζίκας, Γεώργιος Ι., «Αφηγήσεις – αναπαραστάσεις – ταυτότητες. Αγρότες Σερραίοι μιλούν για τη ζωή τους», *Σερραϊκά Χρονικά*, 14, (2002), σσ. 119 - 148.
- Βουτσινά, Εύη, *Το Ψωμί*, Αθήνα- Καστανιώτης 2000
- Βουτσινά, Εύη, *Γεύση ελληνική*, τόμοι 1-4, Αθήνα- Καστανιώτης 2000
- Γκουγκούλη, Κλειώ – Κούρια, Αφροδίτη (επιμ.), *Παιδί και παιχνίδι στη Νεοελληνική Κοινωνία (19^{ος} και 20^{ός} αιώνας*, Αθήνα- Εκδόσεις Καστανιώτης, 2000.
- Διζικιρίκης, Γιώργος, *Η αισθητική της Ρωμοσύνης. Το δημοτικό τραγούδι κάτω από το φως της πάλης των σύγχρονων ιδεών*, Αθήνα- Φιλιππότης, 1983.
- Επιστημονικό Συμπόσιο, *Το παρόν του παρελθόντος. Ιστορία, λαογραφία, κοινωνική ανθρωπολογία* (19 – 21 Απριλίου 2002), Αθήνα- Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 2003.
- Ήμελλος Στέφ. Δ. και Πολυμέρου – Καμηλάκη, Αικ., *Παραδοσιακός υλικός βίος του ελληνικού λαού (ερωτηματολόγιο)*, Αθήνα- Ακαδημία Αθηνών. Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερεύνες της Ελληνικής Λαογραφίας, 1983.
- Ημερίδα (Μπάδα, Κωνσταντίνα - γενική επιμέλεια), *Η μνήμη του επαρχιακού αστικού τόπου και τοπίου- Το Αγρίνιο μέχρι τη δεκαετία του '60*, Αθήνα- Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων – Μεταίχμιο – Δήμος Αγρινίου, 2003.
- ΙΑ΄ Συμπόσιο Ιστορίας και Τέχνης, *Επικοινωνίες και μεταφορές στην προβιομηχανική περίοδο*, Κάστρο Μονεμβασιάς 23 – 26 Ιουλίου 1998, Αθήνα- Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, 2001
- Κακάμπουρα - Τίλη, Ρέα, *Ανάμεσα στο αστικό κέντρο και τις τοπικές κοινωνίες- Οι σύλλογοι της επαρχίας Κόνιτσας στην Αθήνα*, Κόνιτσα- Πνευματικό Κέντρο Δήμου Κόνιτσας, 1999.
- Κακούρη, Κατερίνα, *Προαισθητικές μορφές θεάτρου*, Αθήνα- Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 1998.
- Καμηλάκης, Παναγιώτης, Ι., «Τα παζάρια του Σεπτέμβρη», εφ. *Η Καθημερινή*, (ένθετο, Επτά Ημέρες), 2 - 9 - 2001, σ. 32 - 33.
- Καπλάνογλου, Μαριάνθη, *Παραμύθι και αφήγηση στην Ελλάδα- Μια παλιά τέχνη σε μια νέα εποχή. Το παράδειγμα των αφηγητών από τα νησιά του Αιγαίου και από τις προσφυγικές κοινότητες των Μικρασιατών Ελλήνων*, Αθήνα, Πατάκης, 2002
- Κασίμης, Χ. - Λουλούδης, Λ. (επιμ.), *Ύπαιθρος χώρα. Η ελληνική αγροτική κοινωνία στο τέλος του εικοστού αιώνα*, Αθήνα- Ε.Κ.Κ.Ε. - Πλέθρον, 1999.
- Κιουρτσάκης, Γιάννης, *Προφορική παράδοση και ομαδική δημιουργία. Το παράδειγμα του Καραγκιόζη*, Αθήνα- Κέδρος, 2^η1996.
- Κυριακίδου - Νέστορος, Άλκη, *Η θεωρία της ελληνικής Λαογραφίας. Κριτική ανάλυση*, Αθήνα- Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 1978.
- Κυριακίδου - Νέστορος, Άλκη, *Λαογραφικά μελετήματα II*, Αθήνα- Πορεία, 1993.
- Κυριακίδου - Νέστορος, Άλκη, *Λαογραφικά μελετήματα*, Αθήνα- Νέα σύνορα - Α. Λιβάνης, [2^η1979].
- Κυριακίδου - Νέστορος, Άλκη, *Οι δώδεκα μήνες. Τα Λαογραφικά*, Θεσσαλονίκη- Μαλιάρης - Παιδεία, χ.χ.
- Λαγόπουλος, Αλέξανδρος Φ., *Ο ουρανός πάνω στη γη. Τελετουργίες καθαγίασης του ελληνικού παραδοσιακού οικισμού και προέλευσή τους*, Αθήνα- Εκδόσεις Οδυσσεάς, 2003.
- Λεοντσίνης, Γεώργιος, Ρεπούση, Μαρία, *Η τοπική ιστορία ως πεδίο σπουδής στο πλαίσιο της σχολικής παιδείας*, Αθήνα- Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, 2001.
- Λουκάτος, Δημ. Σ., *Πασαλινά και της Άνοιξης*, Αθήνα- Φιλιππότη, 1988.
- Λουκάτος, Δημ. Σ., *Τα καλοκαιρινά*, Αθήνα- Φιλιππότη, 1992.
- Λουκάτος, Δημ. Σ., *Τα φθινοπωρινά*, Αθήνα- Φιλιππότη, 1982.
- Λουκάτος, Δημ. Σ., *Χριστογεννιάτικα και των γιορτών*, Αθήνα- Φιλιππότη, 1984.
- Λουκάτος, Δημήτριος Σ., *Εισαγωγή στην ελληνική Λαογραφία*, Αθήνα- Μ. Ι. Ε. Τ., 1992.
- Λουκόπουλος, Δημήτρης, *Γεωργικά της Ρούμελης*, Αθήνα-Γιάννινα- εκδ. «Δωδώνη»,1983.

- Λυδάκη, Άννα, *Οι ταιγγάνοι στην πόλη. Μεγαλώνοντας στην Αγία Βαρβάρα*, Αθήνα- Καστανιώτης, 1998.
- Λυδάκη, Άννα, *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας*, Αθήνα- Εκδόσεις Καστανιώτης, 2001.
- Μαζαράκης, Ε. Δ., *Η λαογραφική έρευνα και η συστηματική οργάνωσή της*, Αθήνα 1964.
- Μαροπούλου, Μαρίνα (επιμ.) *Οικογένεια και περιουσία στην Ελλάδα και την Κύπρο*, μτφ. Μαρίνα Μαροπούλου, Λήδα Ισικοπούλου, Αθήνα- Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 1994.
- Μέγας, Γ. Α., *Ελληνικά εορταί και έθιμα της λαϊκής λατρείας*, Αθήνα- 1979.
- Μερακλής, Μ. Γ., *Η σπηγορία της Λαογραφίας*, Αθήνα- Ίδρυμα Αγγελικής Χατζημιχάλη, 2004.
- Μερακλής, Μ. Γ., *Παιδαγωγικά της Λαογραφίας*, Αθήνα- Ιωλκός, 2001.
- Μερακλής, Μ. Γ., *Το λαϊκό παραμύθι. Κείμενα παραμυθολογίας*, Αθήνα- Ελληνικά Γράμματα, 1999.
- Μερακλής, Μιχάλης Γ., *Ελληνική Λαογραφία, Λαϊκή Τέχνη*, Αθήνα- Οδυσσεάς, 1992.
- Μερακλής, Μιχάλης Γ., *Ελληνική Λαογραφία. Ήθη και Έθιμα*, Αθήνα- Οδυσσεάς, 1986.
- Μερακλής, Μιχάλης Γ., *Ελληνική Λαογραφία. Κοινωνική συγκρότηση*, Αθήνα- Οδυσσεάς, 1984.
- Μερακλής, Μιχάλης Γ., *Λαογραφικά Ζητήματα*, Αθήνα- Χ. Μπούρα, 1989.
- Νιτσιάκος, Β. - Κασίμης, Χ. (επιμ.), *Ο ορεινός χώρος της Βαλκανικής. Συγκρότηση και μετασχηματισμοί*, Αθήνα- Πλέθρον – Δήμος Κόνιτσας, 2000.
- Νιτσιάκος, Βασίλης Γ.(επιμ.), *Χορός και κοινωνία*, Κόνιτσα- Πνευματικό Κέντρο Δήμου Κόνιτσας, 1994.
- Νιτσιάκος, Βασίλης Γ., *Παραδοσιακές κοινωνικές δομές*, Αθήνα- Οδυσσεάς, 1991.
- Ντάτσι, Ευαγγελή Αρ., *Η ποιητική του λαϊκού πολιτισμού*, Αθήνα- Βιβλιόραμα, 2004.
- Περ. Διαβάζω 245 (1990) [Περιλαμβάνει αφιέρωμα στη Λαογραφία με αναφορά σε θεωρητικά ζητήματα και στις σύγχρονες κατευθύνσεις της].
- Πολυμέρου - Καμηλάκη Αικατερίνη, Ανδρίτσου Ελένη, Θανόπουλος Γεώργιος, *Αγροτική παράδοση και λαϊκή τέχνη*, Αθήνα- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο - Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη ΑΒΕ, 2000.
- Ποτηρόπουλος, Παρασκευάς, *Νέα Μηχανιώνα. Από τις «χαμένες πατρίδες» στην πατρίδα του «Σήμερα»*, Θεσσαλονίκη- University Studio Press, 2003.
- Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου, *Δρώμενα- Σύγχρονα μέσα και τεχνικές καταγραφής τους*, (4 – 6 Οκτωβρίου 1996), Κομοτηνή, 1997
- Πρακτικά Α' συνεδρίου καρπαθιακής λαογραφίας, *Κάρπαθος και Λαογραφία*, (Κάρπαθος, 26 - 27 Μαρτίου 1994), Αθήνα- Έκδοση Επαρχείου Καρπάθου, 1998 - 2001.
- Πρακτικά Α' Συνεδρίου, *Λαϊκά δρώμενα. Παλιές μορφές και σύγχρονες εκφράσεις*, Κομοτηνή 25 - 27 Νοεμβρίου 1994, Αθήνα- Υπουργείο Πολιτισμού – Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, 1996.
- Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, *Η ελιά και το λάδι από την αρχαιότητα έως σήμερα*, Αθήνα- Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, 2003.
- Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης στη μνήμη του Κίτσου Μακρή - «Οι νεότερες εξελίξεις στην ελληνική Λαογραφία», (Βόλος, 10 - 12 Ιανουαρίου 1997), Βόλος- Δημοτικό Κέντρο Ιστορικών Ερευνών Τεκμηρίωσης Αρχείων και Εκθεμάτων Βόλου, 1998.
- Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης, *Ο αέρας πηγή ζωής, κίνησης και καθαριού*, (15 – 17 Δεκεμβρίου 2000) Αθήνα- Υπουργείο Πολιτισμού, Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, 2003.
- Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης, *Το Νερό πηγή Ζωής Κίνησης Καθαριού*, Αθήνα- Υπουργείο Πολιτισμού - Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, 1999.
- Πρακτικά Μουσικολογικής Συνάξεως (Ευστάθιος Γ. Μακρής – γενική επιμέλεια), *Οι δύο όψεις της ελληνικής μουσικής κληρονομιάς*, Αθήνα- Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, 2003.
- Πρακτικά Συμποσίου, *Η ελιά και το λάδι στον χώρο και τον χρόνο*, Αθήνα- Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, 2003.
- Σαχινίδης, Κώστας Γ. (επιμ.), *Παραδοσιακός χορός και λαϊκή δημιουργία*, Αθήνα- Παπαζήση, 1999
- Σέγγης, Μανόλης Γ., *Εφημερίδες και Λαογραφία. Η ταυτότητα μιας ναξιακής εφημερίδας*, Αθήνα, 2000.
- Σκουτέρη – Διδασκάλου, Ελεωνόρα, *Δια-κρίσεις. Ανθρωπολογικές δοκιμές*, Θεσσαλονίκη- University Studio Press, 2003.
- Σπαθάρη - Μπεγλίτη, Ελένη, «Η Λαογραφία σε νέες κατευθύνσεις», *Ανθρωποθεωρία* 7, (1994), σσ. 157 - 176.
- Σπαθάρη - Μπεγλίτη, Ελένη, *Οι αγρειοπλάστες της Σίφνου – Κοινωνική συγκρότηση, παραγωγή, μετακινήσεις*, Αθήνα, Αρσενίδης, 1992
- Σπαθάρη - Μπεγλίτη, Ελένη, *Ιστορική και κοινωνική λαογραφία Ανατολικής Θράκης*, Αθήνα, Νέα Σύνορα – Α.Α. Λιβάνης, 1994

- Σπυριδάκης, Γεώργ. Κ., *Οδηγία προς συλλογήν λαογραφικής ύλης*, Αθήνα, Ακαδημία Αθηνών, 1962.
- Σύλλογικό, *Οι Ρομά στην Ελλάδα*, Αθήνα- Ελληνική Εταιρεία Εθνολογίας, 2002.
- Χατζητάκη - Καφωμένου, Χρυσούλα (επιμ.), *Ελληνικός Παραδοσιακός Πολιτισμός- Λαογραφία και Ιστορία*, Συνέδριο στη μνήμη της Άλκης Κυριακίδου - Νέστορος, Θεσσαλονίκη- παρατηρητής, 2001.
- Ψυχογιού, Ελένη, «Τα πανηγύρια της Παναγιάς», εφ. *Η Καθημερινή*, (ένθετο, Επτά Ημέρες), 5 - 8 - 2001, σσ. 20 - 21.

3. ΘΕΩΡΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

- Ascherson, Neal, *Μαύρη θάλασσα - Λίκνο πολιτισμού και βαρβαρότητας*, μτφρ. Λεωνίδας Καρατζάς, Ωκεανίδα, 2003
- Banks, James A., *Εισαγωγή στην πολυπολιτισμική εκπαίδευση*, επιμέλεια Ευγενία Κουτσουβάνου, μτφρ. Νικηφόρος Σταματάκης, Παπαζήσης, 2004
- Baudrillard, Jean, *Η καταναλωτική κοινωνία - Οι μύθοι της, οι δομές της*, μτφρ. Βασίλης Τομανάς, Σκόπελος, Νησίδες, 2000
- Baudrillard, Jean, *Η διαφάνεια του κακού - Δοκίμιο πάνω στα ακραία φαινόμενα*, μετάφραση Ζήσης Σαρίκας, Εξάντας, 1996
- Baudrillard, Jean, *Ο καθρέφτης της παραγωγής - Ή η κριτική ανταπάτη του ιστορικού υλισμού*, μτφρ. Σπύρος Μπενετάτος, Αλεξάνδρεια, 1990
- Baudrillard, Jean, *Η έκσταση της επικοινωνίας*, μετάφραση Βαγγέλης Αθανασόπουλος, Καρδαμίτσας, 1991
- Baudrillard, Jean, *Η γοητεία*, Εξάντας, 2003
- Berlin, Isaiah, *Το στρεβλό υλικό της ανθρωπότητας - Δοκίμια ιστορίας των ιδεών*, _ επιμέλεια Henry Hardy _ μτφρ. Γιώργος Μερτίκας _ επιμέλεια Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος, Κριτική, 2004
- Brantlinger, Patrick, *Άρτος και θεάματα - Θεωρίες για την μαζική κουλτούρα ως κοινωνική παρακαμή*, μτφρ. Ζήσης Σαρίκας, Σκόπελος, Νησίδες, 1999
- Braudel, Fernand, *Γραμματική των πολιτισμών*, μτφρ. Άρης Αλεξιάκης, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2001
- Braudel, Fernand, *Υλικός πολιτισμός, καπιταλισμός και οικονομία*, 15ος-18ος αιώνας, τ.1/Οι δομές της καθημερινής ζωής: το δυνατό και το αδύνατο, Μορφωτικό Ινστιτούτο ΑΤΕ, 1995
- Camus, Albert, *Το μέλλον του ευρωπαϊκού πολιτισμού - Μια συζήτηση με τον Albert Camus στην Αθήνα*, 195, εισήγηση Α. Κατακουζηνός, Ε. Παπανούτσος, Κ. Τσάτσος, Γ. Θεοτοκάς, Φ. Βεγλερής, Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας _ μτφρ. Τατιάνα Τσαλίκη - Μηλιώνη, Αλεξάνδρεια, 2004
- Cassirer, Ernst, *Γλώσσα και μύθος*, μτφρ. Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος, Έρασμος, 1995
- Cassirer, Ernst, *Δοκίμιο για τον άνθρωπο - Εισαγωγή στη φιλοσοφία του ανθρώπινου πολιτισμού* μτφρ. Τάκη Κονδύλη, Κάλβος, 1985
- Clément, Jérôme, *Συζητώντας με την κόρη μου για τον πολιτισμό*, μτφρ. Καλή Τζωρτζή, Μεταίχμιο, 2002
- Eco, Umberto, *Πολιτιστικά κοιτάσματα - Προτάσεις για τη διατήρηση και τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς*, μτφρ. Κώστας Σουέρεφ. – Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1992
- Elias, Norbert, *Η διαδικασία του πολιτισμού - Μία ιστορία της κοινωνικής συμπεριφοράς στη Δύση - Κοινωνιογενετικές και ψυχογενετικές έρευνες*, επιμέλεια Κώστας Λιβιεράτος _ μτφρ. Θεόδωρος Λουπασάκης, Αλεξάνδρεια, 1997
- Elias, Norbert, *Η εξέλιξη του πολιτισμού - Ήθη και κοινωνική συμπεριφορά στη νεότερη Ευρώπη - Αλλαγές της συμπεριφοράς στα κοσμικά ανώτερα στρώματα της Δύσης*, μτφρ. Έμμη Βαϊκούση, Νεφέλη, 1997
- Eliot, Thomas Stearns, *Σημειώσεις για τον ορισμό της κουλτούρας*, μτφρ. Νανά Ησαΐα, Πλέθρον, 2000
- Enzensberger, Hans – Magnus, *Πολιτική και πολιτισμός*, μτφρ. Θανάσης Λάμπρου, Μαρία Τοπάλη, Scripta, 2000
- Foucault, Michel, *Επιτήρηση και τιμωρία - Η γέννηση της φυλακής*, μτφρ. Καίτη Χατζηδήμου, Ιουλιέττα Ράλλη, Κέδρος - Ράππα, 1989
- Foucault, Michel, *Οι λέξεις και τα πράγματα - Μια αρχαιολογία των επιστημών του ανθρώπου*, μετάφραση Κωστής Παπαγιώργης, Γνώση, 1993

- Frazer, James George, *Ο χρυσός κλώνος - Μελέτη για τη μαγεία και τη θρησκεία*, επιμέλεια Παναγιώτης Καρματζός, μτφρ. Μπονίτα Μπικάκη, Εκάτη, 1998, τόμοι 1-4
- Fukuyama, Francis, *Το τέλος της ιστορίας και ο τελευταίος άνθρωπος*, μτφρ. Αχιλλέας Φακατσέλης, Α. Α. Λιβάνης, 1993
- Geertz, Clifford. *Η ερμηνεία των πολιτισμών*, μτφρ. Θεόδωρος Παραδέλλης, Αλεξάνδρεια, 2003
- Goldhill, Simon, *Ποιος χρειάζεται τους Έλληνες; Ποιος χρειάζεται τα ελληνικά; Έριδες στην πολιτιστική ιστορία του ελληνισμού*, μτφρ. Γιώργος Κουσούνελος _ επιμέλεια Ελένη Κεχροπούλου, Ενάλιος, 2003
- Gramsci, Antonio, *Η οργάνωση της κουλτούρας*, μτφρ. Θ. Χ. Παπαδόπουλος, Στοχαστής, 1973
- Gross, David, *Τα ερείπια του παρελθόντος - Παράδοση και κριτική της νεοετικότητας*, επιμέλεια Γιώργος Ν. Μέρτικας, μτφρ. Κωνσταντίνος Γεώργιας, Πατάκης, 2003
- Guillou, Andre, *Ο βυζαντινός πολιτισμός*, μτφρ. Σμαράγδα Τσοχανταρίδου, Ελληνικά Γράμματα, 1996
- Huntington, Samuel Ph, *Η σύγκρουση των πολιτισμών και ο ανασχηματισμός της παγκόσμιας τάξης* _ μτφρ. Σήλια Ριζοθανάση, Terzo Books, 1999
- Horkheimer, Max, *Η διαλεκτική του διαφωτισμού*, μτφρ. Ζήσης Σαρίκας, Ύψιλον, 1986
- Huntington, Samuel Ph, *Η σύγκρουση των πολιτισμών και ο ανασχηματισμός της παγκόσμιας τάξης*, μτφρ. Σήλια Ριζοθανάση, Terzo Books, 1999.
- Lacarrière, Jacques, *Ερωτικό λεξικό της Ελλάδας*, μτφρ. Χάρης Παπαδόπουλος, Ιωάννα Χατζηνικολή _ επιμέλεια Ιωάννα Χατζηνικολή, Χατζηνικολή, 2002
- Le Goff, Jacques, *Ο πολιτισμός της μεσαιωνικής Δύσης*, μτφρ. Ρίκα Μπενβενίστε. – Θεσσαλονίκη, Βάνιας, 1993
- Linnér, Sture, *Μικρή ιστορία πολιτισμού - Ένα παιχνίδι του νού για το πέρασμα του χρόνου*, μτφρ. Γ. Α. Γεωργίου, Γκοβόσις, 2003
- Liotard, Jean – Francois, *Η μεταμοντέρνα κατάσταση*, μετάφραση Κωστής Παπαγιώργης. - 2η έκδ., Γνώση, 1993
- Maffi, Mario, *Underground*, μτφρ. Τ. Καραϊσκάκη, επιμέλεια Πόπη Γκανά, Οδυσσεάς, 2000
- Rocker, Rudolf, *Εθνικισμός και πολιτισμός*, μτφρ. Μαρία Καστανάρα, Άρδην, 2001
- Rudgley, Richar, *Ιερά μέθη - Ψυχοτρόπες ουσίες και πολιτισμική αλημεία*, μετάφραση Γρηγόρης Κονδύλης, Οξύ, 2000
- Spineto, Natale, *Τα σύμβολα στην ιστορία του ανθρώπου*, μτφρ. Δήμητρα Παπαβασιλείου, Κυβέλη, 2002
- Steiner, George, *Στον πύργο του Κανασιώγωνα - Λίγες σημειώσεις για ένα νέο ορισμό της κουλτούρας*, μτφρ. Σερραφείμ Βελέντζας, Scripta, 2002
- Thomson, George, *Το αιθαλέ δέντρο - Διαλέξεις και άρθρα για τον ελληνικό πολιτισμό*, επιμέλεια Χρίστος Αλεξίου, Κέδρος, 1999
- Todorov, Tzvetan, *Μνήμη του κακού, πειρασμός του καλού - Στοχασμοί για τον αιώνα που έφυγε*, επιμέλεια Στρατής Μπουρνάζος _ μτφρ. Κώστας Κατσουλάρης, Εστία, 2003
- Treuil, René, *Οι πολιτισμοί του Αιγαίου - Κατά τη νεολιθική και την εποχή του χαλκού*, μτφρ. Όλγα Πολυχρονπούλου, Άννα Φίλιππα - Touchais, Καρδαμίτσας, 1996
- Vouvelle, Michel, *Ο θάνατος και η Δύση - Από το 1300 ως τις μέρες μας*, επιμέλεια Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος _ μτφρ. Κώστας Κουρεμένος, Νεφέλη, 2000
- Wittgenstein, Ludwig, *Πολιτισμός και αξίες*, μτφρ. Μυρτώ Δραγιώνα - Μονάχου, Κωστής Μ. Κωβαίος _ επιμέλεια Κωστής Μ. Κωβαίος, Καρδαμίτσας, 2000
- Αγραφιώτης, Δημοσθένης, *Πολιτιστικές αβεβαιότητες*, Ελληνικά Γράμματα, 1999
- Αγραφιώτης, Δημοσθένης, *Πολιτιστικές ασυνέχειες - 20 κείμενα για τις πολιτιστικές και τις καλλιτεχνικές ανακατατάξεις*, Ύψιλον, 1987
- Βέλτσος, Γιώργος, *Κοινωνία και γλώσσα - Για την αμίλητη και τη μιλημένη γλώσσα*, Παπαζήσης, 1976
- Βενιζέλος, Ευάγγελος, *Για έναν πολιτισμό των πολιτισμών - Ελληνικότητα και οικουμενικότητα*, Καστανιώτης, 2001
- Γιανναράς, Χρήστος, *Πολιτιστική διπλωματία - Προθεωρία ελληνικού σχεδιασμού*, Ίκαρος, 2001
- Γουλιάμος, Κώστας, *Ιερές πλάνες - Δοκίμια πολιτικής και πολιτισμικής επικοινωνίας*, Γαβριηλίδης, 2004
- Δαμιανάκος, Στάθης Β, *Παράδοση ανταρσίας και λαϊκός πολιτισμός*, Πλέθρον, 1987
- Δεσποτόπουλος, Κωνσταντίνος Ι, *Φιλοσοφία και θεωρία του πολιτισμού*, Παπαζήσης, 2001

- Εκπαίδευση και διαπολιτισμική επικοινωνία - 1ο διαβαλκανικό συνέδριο*, Πάτρα, 3-5 Μαΐου 1996 – Πρακτικά, επιμέλεια Παντελής Γεωργογιάννης, Gutenberg, 1997
- Ελληνικός πολιτισμός*, εισαγωγή, επιμέλεια Brian A. Sparkes, μτφρ. Μαρία Λεβεντοπούλου, Καρδαμίτσα, 2002
- Ζαχόπουλος, Χρήστος, *Ο πολιτισμός των γηπέδων*, Ιανός, 2004
- Θεοδωράκης, Σταύρος, *Το κενό που κοχλάζει - Το κενό ως έννοια δυναμική στον σύγχρονο πολιτισμό*, Διάυλος, 1999
- Καψωμένος, Ερατοσθένης Γ., *Αναζητώντας το χαμένο ευρωπαϊκό πολιτισμό, Αε - Νεοελληνική ποίηση και πολιτισμική παράδοση*, Πατάκης, 2002
- Κόκκινος, Χαράλαμπος Δ., *Η τεχνολογία συνδρομητής του πολιτισμού; - Η πολιτιστική κληρονομιά και το πλαίσιοι προστάσις της*, Παπαζήσης, 2004
- Κόνσολα, Ντόρα Ν., *Η διεθνής προστάσις της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς*, Παπαζήσης, 1995
- Κουκουλές, Φαίδων, *Βυζαντινών βίος και πολιτισμός*, Παπαζήσης, 1955, τόμοι 6
- Λειβαδίτης, Μίλος Δ., *Πολιτισμός και ψυχιατρική - Ανθρωπολογικές και κοινωνικές διαστάσεις των ψυχοπαθολογικών φαινομένων*, Παπαζήσης, 2003
- Μάρτης, Χρήστος Σ., *Η επανάσταση του αντίχειρα - Το μεγάλο άλμα στον πολιτισμό*, Εντός, 2003
- Παπαθανασίου, Στέλιος, *Για μια κοινωνιολογική θεώρηση του πολιτισμού*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 2000
- Παπαϊωάννου, Κώστας, *Τέχνη και πολιτισμός στην Αρχαία Ελλάδα*, μτφρ. Χριστίνα Σταματοπούλου, Σπύρος Κακουριώτης, Εναλλακτικές Εκδόσεις, 1998
- Παυλογεωργάτος, Γεράσιμος Δ., *Διατήρηση της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 2003
- Πόλις και πολιτισμός*, επιμέλεια Χριστίνα Σίνου, Τυπωθήτω, 1998
- Ρηγοπούλου, Πέπη, *Το σώμα - Από την ικεσία στην απειλή*, Πλέθρον, 2003
- Στεφανίδης, Μάνος Σ., *Ο πολιτισμός στην εποχή της μελαγχολίας*, Πολύτυπο, 2004
- Τερκενλή, Θεανώ Σ., *Το πολιτιστικό τοπίο - Γεωγραφικές προσεγγίσεις*, Παπαζήσης, 1996
- Τσάτσος, Κωνσταντίνος, *Η ελληνική παράδοση*, Ευθύνη, 2000
- Φιοραβάντες, Βασίλης, *Κοινωνική αισθητική και διαπολιτισμικότητα*, Ελληνικά Γράμματα, 1997
- Φιοραβάντες, Βασίλης, *Κριτικά πολιτισμικά μοντέλα*, Ελληνικά Γράμματα, 1999
- Φιοραβάντες, Βασίλης, *Σύγχρονη πολιτισμική θεωρία - Η τέχνη και η κουλτούρα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης*, Παπαζήσης, 2001
- Φλώρος, Αθανάσιος Θ., *Πολιτισμολογία - Χρηστικό βοήθημα της γενικής παιδείας*, Α. Α. Λιβάνης, [χ.χ.
- Χτούρης, Σωτήρης Ν., *Ορθολογικά συμβολικά δίκτυα - Global states και εθνικά Χόμπιτ*, Νήσος, 2004

4. ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

- Abrams, M. H., *Ο καθρέφτης και το φως - Ρομαντική θεωρία και κριτική παράδοση*, μτφρ. Άρης Μπερλής, Κριτική, 2001
- Adorno, Theodor W., *Αισθητική θεωρία*, μτφρ. Λευτέρης Αναγνώστου, Αλεξάνδρεια, 2000
- Ardouin, Isabelle, *Η καλλιτεχνική αγωγή στο σχολείο*, μτφρ. Μ. Καρρά, Νεφέλη, 2000
- Arnheim, Rudolf, *Εντροπία και τέχνη*, μετάφραση Ιάκωβος Ποταμιάνος _ επιμέλεια Ιάκωβος Ποταμιάνος, Γιώτα Βρυώνη, Θεσσαλονίκη - University Studio Press, 2003
- Arnheim, Rudolf, *Τέχνη και οπτική αντίληψη - Η ψυχολογία της δημιουργικής όρασης*, μτφρ. Ιάκωβος Ποταμιάνος, Θεμέλιο, 1999
- Bakhtin, Mikhail, *Προβλήματα λογοτεχνίας και αισθητικής*, μτφρ. Γ. Σπανός, Πλέθρον, 1980.
- Baudelaire, Charles, *Αισθητικά δοκίμια*, μτφρ. Μ. Ρέγκου, Printa, 1995
- Bay, Hakim, *Αμεισοκρατία*, μετάφραση Ζώης Πηγαδάς, Οξύ, 2000
- Blanchot, Maurice, *Ο χώρος της λογοτεχνίας*, μτφρ. Δ. Δημητριάδης, Εξάντας, 1994
- Brecht, Bertolt, *Για το ρεαλισμό*, μτφρ. Λουκία Κοντή, Σύγχρονη Εποχή, 1990
- Cassirer, Ernst, *Η παιδευτική αξία της τέχνης*, μτφρ. Γεο. Λυκιαρδόπουλου, Έρασμος, 1994
- Chapman, Laura H., *Διδακτική της τέχνης - Προσεγγίσεις στην καλλιτεχνική αγωγή*, μτφρ. Ανδρέας Λαπούρας, Νεφέλη, 1993

- Clair, Jean., *Σκέψεις για κατάσταση των εικαστικών τεχνών - Κριτική της μοντερνικότητας*, μετάφραση Αλεξάνδρα Παπαθανασοπούλου, Σμίλη, 1999
- Cooper, J. C., *Ο θανασιός κόσμος των παραμυθιών - Αρχέτυπα στοιχεία και συμβολισμοί στα κλασσικά παραμύθια*, μετάφραση Θύμης Μαλαμόπουλος, Θυμάρι, 1998
- Danto, Arthur C., *Η μεταμόρφωση του κοινότοπου - Μια φιλοσοφική θεώρηση της τέχνης*, μετάφραση Μαρίλένα Καρρά, επιμέλεια Ελένη Ματζιζούκου, Μεταίχμιο, 2004
- Derrida, Jacques., *Η γραφή και η διαφορά*, μετάφραση Κωστής Παπαγιώργης, Καστανιώτης, 2003
- Derrida, Jacques., *Περί γραμματολογίας*, μετάφραση Κωστής Παπαγιώργης, Γνώση, 1990
- Diderot, Denis, *Αισθητικά*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας 2003
- Eco, Umberto, *Τέχνη και κάλλος στην αισθητική του Μεσαίωνα*, μετάφραση Έφη Καλλιφατίδη, Γνώση, 1994
- Ferro, Marc, *Πώς αφηγούνται την ιστορία στα παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο*, μετάφραση Πελαγία Μαρκέτου, Μεταίχμιο, 2001
- Fischer, Ernst, *Τέχνη και ανθρωπισμός - Συμβολή σε μια πρωτοποριακή αισθητική*, μετάφραση Φούλα Χατζιδάκη, Ηριδανός, [χ.χ.]
- Flusser, Vilém, *Προς μια φιλοσοφία της φωτογραφίας*, μετάφραση Ingo Duennebier, Ηρακλής Παπαϊωάννου. - Θεσσαλονίκη - University Studio Press, 1998
- Furst, Lilian R., *Η προοπτική του ρομαντισμού - Μια συγκριτική μελέτη των ρομαντικών κινημάτων στην Αγγλία, τη Γαλλία και τη Γερμανία*, μετάφραση Κλειώ Σύρμα, Ψυχογιός, 2001
- Habermas, Jürgen, *Ο φιλοσοφικός λόγος της νεωτερικότητας - Δώδεκα παραδόσεις*, μετάφραση Λευτέρης Αναγνώστου, Αναστασία Καραστάθη, Αλεξάνδρεια, 1993
- Haskell, F., *Η ιστορία και οι εικόνες της - Η τέχνη ως ερμηνεία του δυτικού πολιτισμού*, Γνώση, 1997
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, *Εισαγωγή στην αισθητική*, μετάφραση Γιώργος Βελουδής, Πόλις, 2000
- Heidegger, Martin, *Η προέλευση του έργου τέχνης*, μετάφραση Γιάννης Τζαβάρας, Δωδώνη, 1986
- Jean, Georges, *Η δύναμη των παραμυθιών*, μετάφραση Μαρία Τζαφεροπούλου, Καστανιώτης, 1996
- Kernan, Alvin, *Ο θάνατος της λογοτεχνίας*, μετάφραση Αλέξης Εμμανουήλ, Νεφέλη, 2001
- Layton, Robert, *Η ανθρωπολογία της τέχνης*, επιμέλεια Μίλτος Φραγκόπουλος _ μετάφραση Φώτης Τερζάκης. - Αθήνα - Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2003
- Lu, Chi, *Η τέχνη του γραφίματος*, μετάφραση Συμεών, Αγρα, 2003
- Lukcs, Georg, *Η θεωρία του μυθιστορήματος*, επιμέλεια Γιώργος Σαγκριώτης _ μετάφραση Ξανθίπη Τσελέντη. - Αθήνα - Πολύτροπον, 2004
- Martin, Wallace, *Θεωρία της αφήγησης, κ.ά.*, Εξάντας, 1991
- Montesquieu, Charles Louis de Secondat, *Περί καλαισθησίας*, μετάφραση Αλέξανδρος Βέλιος, Printa, 1993
- Morin, Edgar, *Η μέθοδος - Η γνώση της γνώσης*, μετάφραση Θεόδωρος Τσαπακίδης, Αθήνα - Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2001
- Propp, V. J., *Μορφολογία του παραμυθιού - Η διαμάχη του Κλωντ Λεβί-Στρως με τον Β. Γ. Προπ και άλλα κείμενα*, μετάφραση Αριστέα Παρίση, Καρδαμίτσα, 1991
- Read, Herbert, *Πέντε δοκίμια για την τέχνη. Η αισθητική του φιλμ - Οι ζωντανές ρίζες της τέχνης*, μετάφραση Δημήτρης Θεοδωρακάτος, Μπουκουμάνης, 1992
- Robbe - Grillet, Alain, *Στιγμιότυπα. Τροπισμοί - Και τρία δοκίμια των συγγραφέων για το σύγχρονο μυθιστόρημα*, μετάφραση Τατιάνας Τσαλίκη - Μηλιώνη, Κάλβος, 1970
- Rodin, Auguste, *Η τέχνη*, επιμέλεια Αθανάσιος Τσικουδής, μετάφραση Aline Karolczak, Γιώργος Αραμπατζής, Printa, 1999
- Stanzel, Franz K., *Θεωρία της αφήγησης = Theorie des Erzählens - Με εισαγωγή και πίνακες-γλωσσάρια ορολογίας- ελληνο-γερμανικό, γερμανο-ελληνικό καθώς και πίνακες ονομάτων και τίτλων έργων*, μετάφραση Κυριακή Χρυσομάλλη - Heinrich, Θεσσαλονίκη - University Studio Press, 1999
- Todorov, Tzvetan, *Εισαγωγή στη φανταστική λογοτεχνία*, μετάφραση Αριστέα Παρίση, Οδυσσέας, 1991
- Wellek, René, *Μεταμαρξιστικά ρεύματα στην αισθητική και στη θεωρία της λογοτεχνίας*, μετάφραση Φώτης Τερζάκης, επιμέλεια Φώτης Τερζάκης, Futura, 2004
- Wilde, Oscar, *Η σημασία του να μην κάνεις τίποτα - Η παρακμή του ψεύδους- Δοκίμια για την ομορφιά και την τέχνη*, μετάφραση Νίκος Ταξ. Δαβανέλλος. Περίπλους, 2002
- Zeki, Semir, *Εσωτερική όραση - Μια εξερεύνηση της τέχνης και του εγκεφάλου*, επιμέλεια Αζαρίας Καραμανλίδης, μετάφραση Θανάσης Ντινόπουλος, Ηράκλειο Κρήτης - Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2002

- Zettl, Herbert, *Εφαρμοσμένη αισθητική στην τηλεόραση και τον κινηματογράφο- Εικόνα, ήχος, κίνηση, μετάφραση Αριστείδης Οικονομίδης*, Έλλην, 1999
- Αγραφιώτης, Δημοσθένης, *Πολιτιστικές ασυνέχειες - 20 κείμενα για τις πολιτιστικές και τις καλλιτεχνικές ανακατατάξεις*, Ύψιλον, 1987
- Αθανασόπουλος, Βαγγέλης, *Οι μάσκες του ρεαλισμού - Εκδοχές του νεοελληνικού αφηγηματικού λόγου- Μ. Καραγάτσης, Στρατής Τσίρκας, Πέτρος Γλέζος, Τάσος Αθανασιάδης, Νεότεροι πεζογράφοι*, Καστανιώτης, 2003
- Αισθητική και θεωρία της τέχνης*, επιμέλεια Παύλος Χριστοδουλίδης, Καρδαμίτσας, 1994
- Αναγνωστόπουλος, Βασίλειος Δ., *Η γλώσσα στη λαϊκή λογοτεχνία - Η περίπτωση των παραμυθιών*, Βόλος - Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού, 1998
- Από την αίσθηση στο συναίσθημα - Λόγος, εικόνα, ήχος*, επιμέλεια Νίκη Καναγκίνη, Futura, 2003
- Από το παραμύθι στα κόμικς - Παράδοση και νεοτερικότητα*, επιμέλεια Ευάγγελος Γρ. Αυδίκος, Οδυσσεάς, 1996
- Αρβανίτης, Δημήτρης Θ., *Cutting edge - Θέσεις για το design*, Ελληνικά Γράμματα, 2001
- Αργυράκη, Ρεγγίνα, *Τα κριτήρια και ο κακός λύκος - Οντολογικές δεσμεύσεις και επιστημολογικές προϋποθέσεις για ένα σύστημα κριτικής του έργου τέχνης*, Σμίλη, 1992
- Βαλαωρίτης, Νάνος, *Για μια θεωρία της γραφής*, Εξάντας, 1990
- Γεωργίου, Θεόδωρος, *Αισθητική θεωρία και μοντέρνα τέχνη*, Futura 2001
- Δερμιτζάκης, Μπάμπης, *Αφηγηματικές τεχνικές - Ελληνική πεζογραφία και δραματολογία*, Gutenberg, 2000
- Δημητρίου, Σωτήρης, *Λεξικό όρων σημειολογικής και δομικής ανάλυσης της τέχνης*, Καστανιώτης, 1978
- Διζικιρίκης, Γιώργος, *Η κληρονομιά του κλασικού ελληνισμού - Δοκίμιο κριτικής της αρχαίας αισθητικής*, Αιγόκερως, 1999
- Ζωγραφίδης, Γιώργος, *Εικαστική φιλοσοφία - Μελετήματα για τη φιλοσοφία, τη θρησκεία και την τέχνη*, επιμέλεια Μαρία Αποστολοπούλου, Ελληνικά Γράμματα, 1998
- Η τέχνη της αφήγησης*, επιμέλεια Κούλα Κουλουμπή - Παπαπετροπούλου, Πατάκης, 1997
- Θέος, Δήμος, *Το αισθητικό και το ιερό - Από τον Alberti στον Lessing*, Αιγόκερως, 1988
- Θέος, Δήμος, *Φορμαλισμός - Γλώσσα, λογοτεχνία, κινηματογράφος*, Αιγόκερως, 1987
- Θεωρία λογοτεχνίας - Κείμενα των Ρώσων φορμαλιστών*, επιμέλεια Γοβετάν Τοντόροφ _ μετάφραση Η. Π. Νικολοΐδης, Αθήνα - Οδυσσεάς, 1995
- Καμπάς, Κωνσταντίνος Α., *Η φυσική στην υπηρεσία της τέχνης - Ένας διάλογος μεταξύ τέχνης και φυσικής*, Θεσσαλονίκη - University Studio Press, 2003
- Κάουα, Αβραάμ, *Εικονικά βλέμματα - Μεταμοντέρνα αφήγηση στον κινηματογράφο, τα κόμικς και τη λογοτεχνία*, Futura, 2002
- Καψωμένος, Ερατοσθένης Γ., *Αφηγηματολογία - Θεωρία και μέθοδοι ανάλυσης της αφηγηματικής πεζογραφίας*, Πατάκης, 2003
- Κουζέλης, Γεράσιμος, *Κριτική θεωρία - Παράδοση και προοπτικές*, Νήσος, 2003
- Λαζαράτος, Γιάννης, *Τέχνη και πολυσημία*, Παπαζήσης 2004
- Λαζαράτος, Γιάννης, *Τέχνη και πολυσημία - Συζητώντας με τον Luciano Nanni*, Παπαζήσης, 2004
- Μπαμπασάκης, Γιώργος - Ίκαρος, *Βορειοδυτικό πέρασμα - Cobra, Λεττριστες, Καταστασιακοί*, Ελεύθερος Τύπος, [χ.χ.]
- Παπαγιώργης, Κωστής, *Σιαμαία και ετεροθαλή*, Καστανιώτης, 1990
- Παπαϊωάννου, Κώστας, *Τέχνη και πολιτισμός στην Αρχαία Ελλάδα*, μετάφραση Χριστίνα Σταματοπούλου, Σπύρος Κακουριώτης, Εναλλακτικές Εκδόσεις, 1998
- Παπανούτσος, Ευάγγελος Π., *Αισθητική*, Νόηση, 2003
- Πασχαλίδης, Γρηγόρης, *Η ποιητική της αυτοβιογραφίας*, Σμίλη, 1993
- Ρηγοπούλου, Πέπη, *Το σώμα - Από την ικεσία στην απειλή*, Πλέθρον, 2003
- Σαβράμη, Κάτια, *Τεχνών κρίσεις - Κείμενα για την κριτική- Αρχιτεκτονική, εικαστικά, θέατρο, κινηματογράφος, μουσική, πολυμέσα, χορός*, Κάτια Σαβράμη, Χριστίνα Πολυχροσιάδου, Γιώργος Ζεργβός, κ.ά. Dian, 2002
- Σιβροπούλου, Ρένα, *Ταξίδι στον κόσμο των εικονογραφημένων μικρών ιστοριών - Θεωρητικές και διδακτικές διαστάσεις*, Μεταίχμιο, 2004

- Σκαλτσογιάννης, Παύλος Δ., *Η τέχνη ως έκφραση - Κριτική εξέταση της θεωρίας του Ρ. Τζ. Κόλλινγκγουντ για την έκφραση*, Ίδρυμα Παναγιώτη και Έφης Μιχελή, 1994
- Στεφανίδης, Μάνος Σ., *Ο πολιτισμός στην εποχή της μελαγχολίας* _ εικονογράφηση Βλάση Κανιάρη, Πολύτυπο, 2004
- Τσατσούλης, Δημήτρης, *Η περιπέτεια της αφήγησης - Δοκίμια αφηγηματολογίας για την ελληνική και ξένη πεζογραφία*, Ελληνικά Γράμματα, 1997
- Φιοροβάντες, Βασίλης, *Μοντερνισμός και κουλτούρα*, Παπαζήσης, 1993
- Χριστιανόπουλος, Ντίνος, *Καλλιτεχνικά Θεσσαλονίκης - Μελέτες και σημειώματα*, Θεσσαλονίκη - Ιανός, 2002

5. ΜΟΥΣΙΚΗ

ΟΡΓΑΝΑ

- Ardley, Neil, *Μουσικά όργανα*, μετάφραση Αικατερίνη Καραμεσίνη, Δελθηανάσης, 1993
- Ανωγειανάκης, Φοίβος, *Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα*, Μέλισσα, 1991
- Γκίκας, Γ., *Μουσικά όργανα και λαϊκοί οργανοπαίχτες στην Ελλάδα*, πρόλ. Σ. Καρά, τυπ. Μανούτιος 1975
- Καμπύλης, Παναγιώτης Γ., *Το εργαστήριο της μουσικής - Δημιουργώ μουσικά όργανα, συνθέτω μουσικά δρώμενα*, εικονογράφηση Σπύρος Γούσης, Ελληνικά Γράμματα, 2000
- Καρακάσης, Σταύρος, *Ελληνικά μουσικά όργανα - Αρχαία, βυζαντινά, μεταβυζαντινά, σύγχρονα- Μουσικολογική, λαογραφική και γλωσσολογική μελέτη*, Δίφρος, 1970.
- Κυνηγού - Φλάμπουρα, Μαρία, *Λαϊκά μουσικά όργανα του κόσμου*, εικονογράφηση Νίκος Βερβερίδης, Ακρίτας, 1998
- Μαζαράκη, Δέσποινα, *Το λαϊκό κλαρίνο στην Ελλάδα - Με είκοσι μουσικά παραδείγματα*, Κέδρος, 1985
- Παραδοσιακά κρουστά όργανα*, επιμέλεια Ι. Χ., Μ. Μαυροειδής _ μετάφραση Ι. Χ., Fagotto, 1996
- Τσαφταρίδης, Νικόλας, *Αυτοσχέδια μουσικά όργανα - Κατασκευές*, εικονογράφηση Νίκο Δεσεκόπουλος, Νικολαΐδης Μ., 1995
- Χαιρόπουλος, Παύλος Δ., *Η λύρα - Η εξέλιξή της από την αρχαία εποχή ως σήμερα σ' όλο τον κόσμο*, Θεσσαλονίκη - Κυριακίδη Αφοί, 1994
- Χατζηβασιλείου, Βασίλης, *Μυθιστορία της αρχαίας ελληνικής μουσικής και των μουσικών οργάνων*, Κέδρος, 2001

ΛΕΞΙΚΑ

- Michels Ulrich, *Ατλας της μουσικής*, Τόμοι 2, Μουσικός οίκος "Φίλιππος Νάκας", 1994 - 95
- The New GROVE - Dictionary of Music & Musicians*, vol. 1 - 20, London, Macmillan Publishers Limited, 1995
- Stambler, Irwin, *Εγκυκλοπαίδεια της pop, rock και soul*, μετάφραση Κώστας Λυμπέρης, Νεφέλη, 1994
- Βελιανίτης, Παναγιώτης, *Λεξικό μουσικής*, Conceptum, 1999
- Εγκυκλοπαίδεια παγκόσμιας μουσικής*, επιμέλεια Πητ Κωνσταντέας, μετάφραση Παναγιώτης Δερεμντζόγλου, Βαγγέλης Ηλιόπουλος, Σάσα Καπογιαννοπούλου, κ.ά., Αλκυών, 1993
- Καλογερόπουλος Τάκης, *Το Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής - Από τον Ορφέα έως σήμερα*, Τόμοι 1 - 5, Αθήνα: Εκδόσεις Γαλλελη, 1998
- Κιούση, Βάσω, *Λεξικό μουσικών όρων*, Επικαιρότητα, 1995
- Μιχαηλίδης, Σόλων, *Εγκυκλοπαίδεια της αρχαίας ελληνικής μουσικής*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1999
- Συλλογικό έργο, *Θέατρο, κινηματογράφος, μουσική - χορός*, εικονογράφηση Νίκος Οικονόμου, Εκδοτική Αθηνών, 1999
- Τολικά, Ολυμπία, *Παγκόσμιο λεξικό της μουσικής - Ιστορία, μουσικολογία, έργα, πρόσωπα, νέες τάσεις, αρχαιότητα, βυζάντιο, αναγέννηση, νεότεροι χρόνοι, νέος κόσμος*, εικονογράφηση Αμαλία (Παρασκευοπούλου), Στοχαστής, 1999
- Τσαγκάρης, Γιώργος, *Λεξικό της αρχαίας ελληνικής μουσικής και ορχηστρικής*, Κάκτος, 1999

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

- Davis, Miles, *Μάιλς – Αυτοβιογραφία*, μετάφραση Μαριλένα Μασσάρου, Σέλας, 1991
- Gillet, Charlie, *Ο ήχος της πόλης - Η κλασική ιστορία του Rock*, μετάφραση Χίλντα Παπαδημητρίου, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1994
- Headington, Christopher, *Ιστορία της δυτικής μουσικής - Από την αρχαιότητα μέχρι τον Beethoven*, μετάφραση Μάρκος Δραγούμης, Gutenberg, 1997
- Headington, Christopher, *Ιστορία της δυτικής μουσικής - Από τον γερμανικό ρομαντισμό κι εφεξής*, μετάφραση Μάρκος Δραγούμης, Gutenberg, 1998
- Hobsbawm, Eric John, *Η σκηνή της τζαζ*, μετάφραση Τάκης Τσήρος, Εξάντας, 1993
- Ives, Charles Edward, *Δοκίμια πριν τη συνάτα*, μετάφραση Σπύρος Φέγγος _ επιμέλεια Σπύρος Φέγγος. - Καλαμάτα - Άκρον, 2001
- Landormy, Paul, *Η ιστορία της μουσικής*, μετάφραση Σοφίας Κ. Σπανούδη, Νίκας / Ελληνική Παιδεία Α.Ε., [χ.χ.]
- Machlis J. *Η απόλαση της μουσικής*, Fagotto, 1996
- Mingus, Charles, *Χειρότερα κι από σκυλιά*, Εξάντας, 1994
- Nettl, Bruno, *Η μουσική στους πρωτόγονους πολιτισμούς*, μετάφραση Κώστας Γριμάλδης, Κάλβος, 1986
- Stearns, Marshall W., *Τζαζ - Το χρονικό μιας μουσικής παράδοσης*, μετάφραση Κυρ. Ντελόπουλος, Γνώση, 1988
- Stearns, Marshall W., *Τζαζ*, ΕΛΙΑ (Ελληνικό Λογοτεχνικό & Ιστορικό Αρχείο), Γνώση, 1981
- Walter, Bruno, *Περί της ηθικής δύναμης της μουσικής*, μετάφραση Χαράλαμπος Καρβούνης, Ροές, 2001
- West, Morris Langlo, *Αρχαία ελληνική μουσική*, μετάφραση Στάθης Κομνηνός, Παπαδήμας, 1999
- Αρβανίτης, Δημήτρης Θ., *Ορχήστρα πλήρες*, Βαβέλ, 1986
- Γιαννουλόπουλος, Κώστας, *Τζαζ 1900-1990- Ιστορικός και βιβλιογραφικός οδηγός*, Νέα Σύνορα, 1990
- Γιαννουλόπουλος, Κώστας, *Τζαζ 1900-1990 - Ιστορικός και δισκογραφικός οδηγός*, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1990
- Γκαρραβέλας, Νίκος, *Country music - The stories*, Synthesis Media System, 2002
- Δηματάτης, Ντίνος, *25 χρόνια ελληνικού ροκ*, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1992
- Θεοδωράκης, Μίκης, *Για την ελληνική μουσική - 1952-1961*, Καστανιώτης, 1986
- Καλυβιώτης, Αριστομένης, *Σμύρνη - Η μουσική ζωή 1900-1922- Η διασκέδαση, τα μουσικά καταστήματα, οι ηχογραφήσεις δίσκων*, επιμέλεια Νίκος Διονυσόπουλος, Music Corner και Τήνηλλα, 2002.
- Κείμενα Δημήτρη Μητρόπουλου*, επιμέλεια Απόστολος Κώστιος _ μετάφραση Απόστολος Κώστιος, Μαρία Κωστίου, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1997
- Ντιονκ Έλινγκτον*, επιμέλεια Τάκης Τσήρος, Εξάντας, 1990
- Παπαδημητρίου, Σάκης, *Εισαγωγή στην Τζαζ*, Διαγώνιος, 1975
- Παπαδημητρίου, Σάκης, *Εισαγωγή στην τζαζ και σκέψεις για τη μουσική*, Θεσσαλονίκη - University Studio Press, 1994
- Πετρίδης, Γιάννης, *Ta albums του αιώνα - Τα 2004 καλύτερα albums από το 1948 μέχρι σήμερα*, Ανατολικός, 2003
- Ρώτας, Νικηφόρος, *Και η μουσική πού είναι;*, Καστανιώτης, 1994
- Τερζίδης, Χρήστος, *Το Hip Hop δε σταματά = Hip Hop don't stop*, Οξύ, 2003
- Τζον Κολτρέιν*, επιμέλεια Τάκης Τσήρος, Εξάντας, 1990
- Τσανάκας, Χρήστος, *Ονειροποιοί - Ο Ντεμπισί, οι μινιμαλιστές και η ηλεκτρονική αποκάλυψη*, Futura, 2003
- Τσάλτον, Τζων, *Ιστορία της Τζαζ*, Υποδομή, 1981
- Χόμπσμπομ, Τζ. Ερικ, *Η σκηνή της τζαζ*, Εξάντας, 1988

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- Baud - Bovy Samuel, *Δοκίμιο για το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι*, Ναύπλιο: Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, 1984
- Baud - Bovy Samuel, *Τραγούδια των Δωδεκανήσων*, Τόμοι Αε & Βε, Αθήνα: Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων - Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο Μέλπωσ Μερλιέ, 1935
- Chailley Jacques, *La Musique Grecque Antique*, Paris: Société d'Édition "Les Belles Lettres", 1979

- Gauntlett, Στάθης, *Ρεμπέτικο τραγούδι - Συμβολή στην επιστημονική του προσέγγιση*, _ μετάφραση Κώστας Βλησίδης, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2001
- Holst, Gail, *Δρόμος για το ρεμπέτικο - Άρθρα για το ρεμπέτικο τραγούδι από τον ελληνικό τύπο 1947-76*, μετάφραση Ν. Σαββάτη, - 6η έκδ. - Λίμνη Ευβοίας - Denise Harvey, 2001
- Kilpatrick, David Bruce, *Function and style in rontic dance music*, Επιτροπή Ποντιακών Μελετών, 1980
- Neubecker Annemarie Jeanette, *Η Μουσική στην Αρχαία Ελλάδα*, Αθήνα: Οδυσσέας, 1986
- Neubecker, Annemarie Jeannette, *Η μουσική στην αρχαία Ελλάδα*, μετάφραση Μιρέλλα Σιμωντά - Φιδετζή, Οδυσσέας, 1986
- West M. L., *Αρχαία Ελληνική Μουσική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδήμα, 1999
- Αγγελικόπουλος, Βασίλης, *Φάρος στη σιωπή - Κείμενα για τη ζωή και το έργο του Μάνου Χατζιδάκι*, Καστανιώτης, 1996
- Ασιπώτης Νικόλαος, *Αρχαίοι Έλληνες Μουσικοί και Σωζόμενα Μουσικά Αποσπάσματα*, Αθήνα: Έκδοση του περιοδικού Δαυλός, 1997
- Βασίλης Τσιτσάνης - Ένας μεγαλοφυής λαϊκός συνθέτης- *Α Πανελλήνιο Τσιτσανικό συνέδριο- Πρακτικά / επιμέλεια Αναστασία - Βαλεντίνη Ρήγα*, Ελληνικά Γράμματα, 2003
- Βλησίδης, Κώστας, *Για μια βιβλιογραφία του ρεμπέτικου 1873 - 2001*, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2002
- Βολιώτης - Καπετανάκης, Ηλίας, *Αδέσποτες μελωδίες - Η δισκογραφία και άλλα μαγικά του λαϊκού μας τραγούδι*, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1999
- Βολιώτης - Καπετανάκης, Ηλίας, *Ένας αιώνας λαϊκό τραγούδι*, Α. Α. Λιβάνη, 1989
- Βρόντος, Χάρης, *Για τον Νίκο Σκαλκώτα*, Νεφέλη, 1999
- Γεωργιάδης, Νέαρχος, *Από το Βυζάντιο στο Μάρκο Βαμβακάρη - Η προϊστορία του λαϊκού ρεμπέτικου τραγούδι*, Σύγχρονη Εποχή, 1997
- Γεωργιάδης, Νέαρχος, *Ο ακρίτας που έγινε ρεμπέτης*, Σύγχρονη Εποχή, 1999
- Γεωργιάδης, Νέαρχος, *Το φαινόμενο Τσιτσάνης*, επιμέλεια Τάνια Ραχματούλινα, Σύγχρονη Εποχή, 2001
- Γιάτσος Νίκος, *Όλα τα τραγούδια*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 1999
- Γιάτσος Νίκος, *Φύσα αεράκι φύσα με μη χαμηλώνεις ίσαμε*, Αθήνα: Έκαρος, 1995
- Γουλάκη - Βουτυρά, Αλεξάνδρα, *Μουσική, χορός και εικόνα - Η απεικόνιση της ελληνικής μουσικής και του χορού από τους Ευρωπαίους περιηγητές του 18ου και 19ου αι.*, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, 1995
- Δαμιανάκος, Στάθης Β, *Κοινωνιολογία του ρεμπέτικου*, Πλέθρον, 2001
- Δετοράκης Θεοχάρης, *Βυζαντινή Υμνογραφία*, Ηράκλειο, 1997
- Δραγονιμάνος, Πέτρος, *Κατάλογος ελληνικής δισκογραφίας 1950-2000 - Μουσική και τραγούδια γραμμένα από Έλληνες*, ιδιωτική έκδοση, 2000
- Δραγούμης Μάρκος, *Ογδόντα πέντε Δημοτικές Μελωδίες από τα Κατάλοιπα του Νικολάου Φαρδύ*, Αθήνα: Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο, 1991
- Δραγούμης, Μάρκος, *Η παραδοσιακή μας μουσική - Δάσκαλοι, ερευνητές, δημιουργοί- Συλλογή άρθρων*, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, 2003
- Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια (Εκλογή)*, Τόμος Αα & Βα, Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, Δημοσιεύματα του Λαογραφικού Αρχείου, Αριθμ. 7, 1962,
- Ιωάννου Γιώργος, *Τα Δημοτικά μας Τραγούδια*, Ερμής, 1994
- Ζακυθινός, Αλέξης Δ, *Δισκογραφία ελληνικής κλασικής μουσικής*, Δωδώνη, 1993
- Θεμελής, Κωνσταντίνος Α., *Με κέντημα δικό του - Μια μπάντα του Πετρο-Λούκα Χαλκιά*, Ίνδικτος, 2003
- Θεοδωράκης Μίκης, *Μελοποιημένη ποίηση*, Τόμος Αα & Βα, Αθήνα: Ύψιλον / βιβλία, 1997
- Θεοδωράκης, Μίκης, *Μάνου Χατζιδάκι εγκώμιον*, φωτογράφιση Τάκης Παναγίδης, Θεσσαλονίκη, Ιανός, 2004
- Θεοδωράκης, Μίκης, *Οι δρόμοι του αρχαγγέλου - Αυτοβιογραφία*, εικονογράφιση Αλέκος Φασσιανός, Κέδρος, 1999
- Θεοδωράκης, Μίκης, *Που να βρω την ψυχή μου... - Μουσική*, επιμέλεια Ιωάννα Κολοβού, Α. Α. Λιβάνη, 2002
- Καλυβιώτης Αριστομένης, *Σμύρνη - Η μουσική ζωή 1900 -1922*, Επιμέλεια Διονυσόπουλος Νίκος, Αθήνα: Music corner & Τήνελλα, 2002
- Καράμπελας, Δημήτρης, *Διονύσης Σαββόπουλος - Ποιητική, παράδοση, πνεύμα*, Μεταίχμιο, 2003
- Καράς Σίμων, *Μέθοδος της Ελληνικής Μουσικής*, Θεωρητικόν, τ. Αα, Αθήναι 1982

- Κοροβίνης, Θωμάς, *Σωτηρία Μπέλλου, Δομή*, 1997
- Κουνάδης, Παναγιώτης, *Εις ανάμνησιν στιγμών ελκυστικών - Κείμενα γύρω από το ρεμπέτικο*, Κατάρτι, 2003
- Κωνσταντινίδου, Μαρία, *Κοινωνιολογική ιστορία του ρεμπέτικου*, Σέλας, 1994
- Λαδικός, Άκης, *Παύλος Σιδηρόπουλος - Πού να γυρίζεις*, Α. Α. Λιβάνης, 1998
- Μανιάτης, Διονύσης, *Οι φωνογραφήτσηδες - Πρακτικών μουσικών εγκώμιον ή Το γραμμόφωνο, η εποχή του και οι γραμμοφωνήσεις των ελληνικών λαϊκών (κυρίως ρεμπέτικων) τραγουδιών*, Ιδιωτική Έκδοση, 2001
- Μάρκος Βαμβακάρης - Αυτοβιογραφία*, επιμέλεια Αγγέλας Βέλλου - Κάιλ., Παπαζήσης, 1978
- Μαυροειδής Μάριος, *Ανθολογία Ελληνικής Παραδοσιακής Μουσικής*, Fagotto, 1994
- Μερλιέ Μέλπω, *Τραγούδια της Ρούμελης*, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, 1931, Βα Έκδοση Αθήνα 1981
- Μιχαηλίδης Σδόλωνας, *Εγκυκλοπαίδεια της Αρχαίας Ελληνικής Μουσικής*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1982
- Μουσικές της Θράκης - Μια διεπιστημονική προσέγγιση - Έβρος - Αθήνα*, Σύλλογος οι Φίλοι της Μουσικής, 1999
- Μπαζιάνας, Νίκος, *Για τη λαϊκή μας μουσική παράδοση - Μικρά μελετήματα*, Τυπωθήτω, [χ.χ.]
- Μπιθικώτσης, Γρηγόρης, *Εγώ, ο Σερ...* - Αυτοβιογραφία, επιμέλεια Πάνος Γεραμάνης, Κοχλίας, 2002
- Μυλωνάς Κώστας, *Η Ιστορία του Ελληνικού Τραγουδιού*, Τόμοι 1 - 3, Κέδρος, 1984
- Νεράντζης Δημήτριος, *Συμβολή στην ερμηνεία του Εκκλησιαστικού μέλους*, Ηράκλειο Κρήτης, 1997
- Νικόλαος Πολίτης, *Δημοτικά Τραγούδια*, Αθήνα: Γράμματα, 1991
- Νοταράς, Γιώργος, *Το ελληνικό τραγούδι των τελευταίων 30 χρόνων - Λαϊκά, έντεχνα και προσωπικά*, Α. Α. Λιβάνης, 1991
- Ντούσας, Δημήτρης, *Ροκ και μουσικοχορευτικός κόσμος - Αισθητικές, ιστορικές, βιογραφικές, κοινωνιολογικές και κριτικές διεισδύσεις στη μουσική τέχνη τσιγγάνων και Μπαλαμέ*, Τυπωθήτω, 2001
- Ξενάκης Ιάννης, *Κείμενα περί Μουσικής και Αρχιτεκτονικής*, Ψυχογιός, 2001
- Παναγίδης, Τάκης, *Τα θρυλικά του '60 - '65 και τ' άλλα - Το ελληνικό τραγούδι στις 500 μοναδικές φωτογραφίες με τα ιστορικά τους*, φωτογράφιση Τάκης Παναγίδης, Ντέφι, 2004
- Παπαδόπουλος Λεντέρης, *Τα Τραγούδια μου - Απαντα*, Κάκτος, 2002
- Πάτσης, Α., *Κοινωνιολογία της μουσικής στη σύγχρονη Ελλάδα*, Εκδοτική Εστία, 1982
- Παχτίκος Γεώργιος, *260 Δημόδη Ελληνικά Άσματα*, Εν Αθήναις, Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1905, Βιβλιόπωλείο Διονυσίου Νότη Καραβία
- Πετρόπουλος Ηλίας, *Ρεμπέτικα τραγούδια*, Κέδρος, 1991
- Πετσάλης - Διομήδης, Νικόλαος, *Η άγνωστη Κάλλας*, Καστανιώτης, 1998
- Ράφτης Άλκης, *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Χορού*, Αθήνα: Θέατρο Ελληνικών Χορών "Δόρα Στρατού", 1995
- Ρεμπέτες και Ρεμπέτικο Τραγούδι*, Εισαγωγή - Επιμέλεια Κοταρίδης Νίκος, Πλέθρον, 2003
- Σαββόπουλος, Διονύσης, *Η σούμα - 1963-2003*, Θεσσαλονίκη - Ιανός, 2003
- Σαλτέλης Θεμιστοκλής, *Μετρική της Αρχαίας Ελληνικής Ποίσεως*, Εκδόσεις Παπαδήμα, 1972
- Σηφάκης Γ. Μ., *Μπέλα Μάρτοκ και Δημοτικό Τραγούδι*, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Συλλογικό έργο, *Ελληνική ροκ σκηνή '60-'90 [CD-ROM]*, Λιβάνης - Multimedia Ηλεκτρονικές Εκδόσεις, [χ.χ.]
- Σχορέλης Τάσος, *Ρεμπέτικη Ανθολογία*, Τόμοι Αα - Δα, Πλέθρον, 1988
- Τα Τραγούδια της Παρέας*, Ρεμπέτικα, Τόμοι 1 & 2, Αθήνα: Fagotto, 1996
- Το Δημοτικό Τραγούδι, Κλέφτικα*: Επιμέλεια Πολίτης Αλέξης, Ερμής, 1981
- Το Δημοτικό Τραγούδι, Παραλογές*: Επιμέλεια Ιωάννου Γιώργος, Ερμής, 1989
- Το Δημοτικό Τραγούδι, Της Ξενιτιάς*: Επιμέλεια Saunier Guy, Ερμής, 1990
- Τσανάκας, Χρήστος, *Iannis Xenakis - Η μουσική των άστρων*, Futura, 2001
- Φουντούλης Ιωάννης, *Λειτουργική Αε, Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία*, Θεσσαλονίκη, 1993
- Φράγκου - Ψυχοπαίδη, Ολυμπία, *Η εθνική σχολή μουσικής - Προβλήματα ιδεολογίας*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, 1990
- Χατζηπανταζής Θεόδωρος, *Της Ασιάτιδος Μούσης Ερασταί - Συμβολή στη μελέτη της προϊστορίας του Ρεμπέτικου*, Αθήνα: Στιγμή, 1986
- Χρηστάκης, Νικόλαος, *Μουσικές ταυτότητες - Αφηγήσεις ζωής μουσικών και συγκροτημάτων της ελληνικής ανεξάρτητης σκηνής ροκ*, Τυπωθήτω, 1999

- Χριστιανόπουλος, Ντίνος, *Ο Βασίλης Τσιτσάνης και τα πρώτα τραγούδια του 1932-1946 - Πρώτη καταγραφή*, Διαγώνιος, 1994
- Χριστοφιλάκης, Γιώργης, *Μάρκος Βαμβακάρης*, Δομή, 1997
- Χτούρης, Σωτήρης, Γιώργος Νικολακάκης, Δημήτρης Παπαγεωργίου, κ.ά. *Λέσβος 19ος-20ός αιώνας - Μουσικά σταυροδρόμια στο Αιγαίο*, επιμέλεια Σωτήρης Χτούρης, Εξάντας, 2000

6. ΧΟΡΟΣ

- Cowan, Jane K. *Η πολιτική του σώματος : Χορός και κοινωνικότητα στη βόρεια Ελλάδα* επιμέλεια Ελένη Παπαρουφάλη _ μετάφραση Κώστας Κουρεμένος. - 1η έκδ. - Αθήνα : Αλεξάνδρεια, 1998
- Kilpatrick, David Bruce, *Function and style in pontic dance music*, Επιτροπή Ποντιακών Μελετών, 1980
- Sartori, Ralf, *Tango : Η ενωτική δύναμη του χορευτικού έρωτα*, μετάφραση Μαρούλα Κόντη. - Αθήνα : Κοινδάρης, 2000
- Αλκαλάη, Νίνα, *Κρατική Σχολή Χορού : Παρελθόν, παρόν και μέλλον*, Dian, 2002
- Γεωργιάδης, Θρασύβουλος Γ., *Ο ελληνικός ρυθμός : Μουσική, χορός, στίχος και γλώσσα*, μετάφραση Χαρά Λαγοπάτη - Τόμπρα, Αρμός, 2001
- Γουλάκη - Βουτυρά, Αλεξάνδρα, *Μουσική, χορός και εικόνα : Η απεικόνιση της ελληνικής μουσικής και του χορού από τους Ευρωπαίους περιηγητές του 18ου και 19ου αι.*, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, 1995
- Επιστήμες για την τέχνη του χορού*, επιμέλεια Άλκης Ράφτης, Διεθνής Οργάνωση Λαϊκής Τέχνης. Ελληνικό Τμήμα, [χ.χ.]
- Ευαγγελίδη, Αγάπη, *Χοροί του μεσαίωνα και της αναγέννησης*, εικονογράφηση Μυρτώ Ευαγγελίδη, Νεφέλη, 1991
- Κολιοπούλου, Μαρία, *Πολιτισμός και τέχνη : Επτά δοκίμια για το χορό*, Προπομπός, 2000
- Κουρούπη, Ελευθερία, *Χορός, σώμα, κίνηση : Πτυχές της χορευτικής τέχνης*, Νεφέλη, 1999
- Μπαρμπούση, Βάσω, *Ο χορός στον 20ό αιώνα : Σταθμοί και πρόσωπα*, Καστανιώτη, 2004
- Πολυχρονιάδου, Χριστίνα, *Τερψιχόρη : Επτά κινήσεις*, Dian, 2002
- Σχεδιά Πόλις - London*, Sxedia publication, 2002
- Σωματείο Ελλήνων Χορογράφων, *Χορός*, ΚΟΑΝ, 2004
- Τσιλιμγκρα, Καίτη Π., *Ο χορός : Ιστορία, εκπαίδευση, δημιουργία*, Μέλισσα, 1999
- Τυροβολά, Βασιλική Κ., *Ο ελληνικός χορός : Μια διαφορετική προσέγγιση*, Gutenberg, 2001

7. ΘΕΑΤΡΟ

- Albini, Umberto, *Προς Διόνυσον - Το θέατρο στην Αθήνα των κλασικών χρόνων*, μετάφραση Λένια Τζαλλήλα, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2000
- Artaud, Antonin, *Το θέατρο και το είδωλό του*, μετάφραση Παύλος Μάτεσις, Δωδώνη, 1992
- Barba, Eugenio, *Η γη της στάχτης και των διαμαντιών*, μετάφραση Ειρήνη Κουτσάκη _ επιμέλεια Αντώνης Διαμαντής, Γαβριηλίδης, 2004
- Barba, Eugenio, *Θέατρο - Μοναξιά, δεξιοτεχνία, εξέγερση*, μετάφραση Κωνσταντίνου Αν. Θεμελή, Κοάν, 2001
- Beauchamp, Hélène, *Τα παιδιά και το δραματικό παιχνίδι - Εξοικείωση με το θέατρο*, Hélène Beauchamp _ μετάφραση Ελένη Πανίτσκα, Τυπωθήτω, 1998
- Beck, Julian, *Η ζωή του θεάτρου*, μετάφραση Τασούλα Καραϊσάκη, Οδυσσεάς, 2000
- Blume, Horst - Dieter, *Εισαγωγή στο αρχαίο θέατρο*, μετάφραση Μαρία Ιατρού, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1993
- Brook, Peter, *Η ανοιχτή πόρτα - Σκέψεις πάνω στην τέχνη και την πρακτική του θεάτρου*, μετάφραση Μαρία Φραγκουλάκη, Κοάν, 2000

- Brook, Peter, *Νήματα χρόνου - Μια αυτοβιογραφία*, μετάφραση Νίκος Χατζόπουλος, Κοάν, 2001
- Diderot, Denis, *Το παράδοξο με τον ηθοποιό*, μετάφραση Αιμίλιος Βεζής, Πόλις, 1998
- Elam, Keir, *Η σημειωτική θέατρον και δράματος*, μετάφραση Καίτη Διαμαντάκου, Ελληνικά Γράμματα, 2001
- Grotowski, Jerzy, *Για ένα φτωχό θέατρο*, μετάφραση Φώντας Κονδύλης, Μαίρη Γαίτη - Βορρέ, Θεωρία, 1982
- Gunawardana, A. J., *Το θέατρο στην Ασία*, Δωδώνη, 1989
- Kott, Jan, *Ένα θέατρο ουσίας*, μετάφραση Έλενας Πατρικίου, Ελένης Παπάζογλου, Χατζηνικολή, 1998
- Landy, Robert J., *Προσωπικότητα και προσώπειο - Ο ρόλος στο δράμα, τη θεραπεία και την καθημερινότητα*, μετάφραση Σοφία Γιαπιτζάκη - Κατσόγιαννου _ επιμέλεια Στέλιος Κρασσανάκης, Ελληνικά Γράμματα, 2001
- Meschke, Michael, *Το θέατρο στ' ακροδάχτυλα*, μετάφραση Μαργαρίτα Κουλεντιανού _ επιμέλεια Αντιγόνη Παρούση, Τυπωθήτω, 2004
- Moretti, Jean - Charles, *Θέατρο και κοινωνία στην αρχαία Ελλάδα*, επιμέλεια Κωνσταντίνος Μπούρας _ μετάφραση Ελένη Δημητράκοπούλου, Πατάκης, 2004
- Müller, Werner, *Θέατρο του σώματος και commedia dell' arte = Körpertheater und Commedia dell' arte- Eine Einführung für Schauspieler, Laienspieler und Jugendgruppen - Μια εισαγωγή για επαγγελματίες ηθοποιούς, ερασιτέχνες και ομάδες νέων*, επιμέλεια Δέσποινα Μαυρομουστάκου _ μετάφραση Δέσποινα Μαυρομουστάκου, Θεσσαλονίκη - University Studio Press, 1996
- Oida, Yoshi, *Ο ακυβέρνητος ηθοποιός*, επιμέλεια Λόρνα Μάρσαλ _ μετάφραση Ελένη Παπαχριστοπούλου, Θεόδωρος Τσαπακίδης, Κοάν, 2001
- Puchner, Walter, *Ανιχνεύοντας τη θεατρική παράδοση - Δέκα μελετήματα*, Οδυσσεάς, 1995
- Puchner, Walter, *Από τη θεωρία του θεάτρον στις θεωρίες του θεατρικού - Εξελιξείς στην επιστήμη του θεάτρον στο τέλος του 20ού αιώνα*, Πατάκης, 2003
- Puchner, Walter, *Βαλκανική θεατρολογία - Δέκα μελετήματα για το θέατρο στην Ελλάδα και τις γειτονικές της χώρες*, Καρδαμίτσα, 1994
- Puchner, Walter, *Η γλωσσική σάτιρα στην ελληνική κωμωδία του 19ου αιώνα - Γλωσσοκεντρικές στρατηγικές του γέλιου από τα "κορακιστικά" ως τον Καραγκιόζη*, Πατάκης, 2001
- Puchner, Walter, *Κλίμακες και διαβαθμίσεις*, Ιωλκός, 2003
- Puchner, Walter, *Λαϊκό θέατρο στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια - Συγκριτική μελέτη*, Πατάκης, 1989
- Puchner, Walter, *Ο Γεώργιος Βιζυηνός και το αρχαίο θέατρο - Λογοτεχνία και λαογραφία στην Αθήνα της μπελ επόχ*, Πατάκης, 2002
- Puchner, Walter, *Ο μίτος της Αριάδνης - Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2001
- Puchner, Walter, *Φαινόμενα και νοούμενα - Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*, Ελληνικά Γράμματα, 1999
- Richards, Thomas, *Για τη δουλειά με τον Γκροτόφσκι πάνω στις σωματικές δράσεις*, μετάφραση Κωνσταντίνος Αν. Θέμελης, Δωδώνη, 1998
- Siegel, Paul N, *Ο Σαίξπηρ στην εποχή του και στην εποχή μας*, μετάφραση Φώντας Κονδύλης, Κοροντζής, 2000
- Stanislavsky, Konstantin, *Πλάθοντας ένα ρόλο*, μετάφραση Άγγελου Νίκα, Γκόνης, 1999
- Woolland, Brian, *Η διδασκαλία του δράματος στο δημοτικό σχολείο*, μετάφραση Ελένη Ι. Κανηρά, Ελληνικά Γράμματα, 1999
- Βαλούκος, Στάθης, *Η κωμωδία - Οι μηχανές του γέλιου- Η ιστορία του χιούμορ- Η δομή του κωμικού έργου- Οι κωμικοί τύποι και χαρακτήρες- Η θεματολογία της κωμωδίας- Η τυπολογία των αστείων- Το οικογενειακό δέντρο της ελληνικής φαρσοκωμωδίας*, Αιγόκρω, 2001
- Βαρίκας, Βάσος, *Κριτική θεάτρον - Επιλογή 1961-1971*, Παπαζήσης, 1972
- Βαροπούλου, Ελένη, *Θεόδωρος Τερόζοπουλος και θέατρο Άτις - Αναδρομή, μέθοδος, σχόλια*, Άγρα, 2000
- Βαροπούλου, Ελένη, *Το ζωντανό θέατρο - Δοκίμιο για τη σύγχρονη σκηνή*, Άγρα, 2003
- Γεωργουσόπουλος, Κώστας, *Από τον Στροντίμπεργκ και τον Τσέχωφ στον Πιραντέλλο και τον Μπρέχτ*, επιμέλεια Έλσα Ανδριανού, Πατάκης, 1999
- Γεωργουσόπουλος, Κώστας, *Επίδαυρος - Το αρχαίο θέατρο, οι παραστάσεις*, Μίλητος, 2002
- Γιάνναρης, Γιώργος, *Θεατρική αγωγή και παιχνίδι*, Γρηγόρης Μ.Π., 1995
- Γκόβας, Νίκος, *Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο - Ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές- Ένα πρακτικό βοήθημα για εμψυχωτές θεατρικών ομάδων και εκπαιδευτικού*, Μεταίχμιο, 2003

- Γραμματάς, Θόδωρος Α, *Θεατρική παιδεία και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*, Τυπωθήτω, 1997
- Γραμματάς, Θόδωρος Α, *Νεοελληνικό θέατρο και κοινωνία - Η σύγκρουση των νέων με το σύστημα στο ελληνικό θέατρο του 20ού αιώνα*, Βασιλόπουλος Στέφανος Δ., 1990
- Γραμματάς, Θόδωρος Α, *Το ελληνικό θέατρο στον 20ό αιώνα - Πολιτισμικά πρότυπα και πρωτότυπα*, Εξάντας, 2002
- Θωμαδάκη, Μαρίκα, *Φιλοσοφία του σημείου και χάος - Το πείραμα της θεατρικής μεταφοράς*, Προπομπός, 2003
- Κακούρη, Κατερίνα Ι, *Προαισθητικές μορφές θεάτρου*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1998
- Καλογεροπούλου, Ξένια, *Θέατρο για παιδιά 2 - Θέατρο και σχολείο* (Ξένια Καλογεροπούλου, Γιάννα Ροϊλού, Δημήτρης Σεϊτάνης, Σοφία Σπυράτου, Ευγένιος Τριβιζάς, Σταμάτης Φασουλής, κ.ά.), επιμέλεια Ξένια Καλογεροπούλου, Γιάννα Ροϊλού, φωτογράφιση Ελισάβετ Μωράκη, Ελληνικό Κέντρο Θεάτρου για τα Παιδιά και τους Νέους, 2002
- Κοντομίχης, Πανατζής, *Το νεοελληνικό θέατρο στην Λευκάδα 1800-1990*, Νεφέλη, 2003
- Κοτζιούλας, Γιώργος, *Θέατρο στα βουνά*, Θεμέλιο, 1980
- Κουν, Κάρολος, *Κάνουμε θέατρο για την ψυχή μας*, Καστανιώτης, 2000
- Κουρετζής, Λάκης, *Το θεατρικό παιχνίδι - Παιδαγωγική θεωρία, πρακτική και θεατρολογική προσέγγιση*, Καστανιώτης, 1991
- Κουρετζής, Λάκης, *Το θέατρο για παιδιά στην Ελλάδα*, Καστανιώτης, 1990
- Κυριακός, Κωνσταντίνος, *Από τη σκηνή στην οθόνη - Σφαιρική προσέγγιση της σχέσης του ελληνικού κινηματογράφου με το θέατρο*, Αυγόκερως, 2002
- Λεξικό του θεάτρου*, επιμέλεια Phyllis Hartnoll, Peter Found _ μετάφραση Νίκος Χατζόπουλος, Νεφέλη, 2000
- Μαγιάρ, Μάικλ, *Ο Κάρολος Κουν και το Θέατρο Τέχνης*, μετάφραση Έρεικα Καϊρη _ επιμέλεια Μαρία Μ. Καϊρη, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (Ε.Λ.Ι.Α.), 2004
- Μαγουλιώτης, Απόστολος Ν., *Κονκλωθέατρο Ι - Πως στήνεται ένα έργο (Τρόποι, είδη, πατρόν)*, Καστανιώτης, 1999
- Μαρμαρινός, Μιχάλης, *Εθνικός ύμνος = National hymn- Directing as play-writing - Η σκηνοθεσία ως δραματολογία- Ένα θεώρημα για την ομαδικότητα*, μετάφραση Γιώργος Βουδικλάρης, Κοάν, 2001
- Μαρτινίδης, Πέτρος, *Μεταμορφώσεις του θεατρικού χώρου - Τυπικές φάσεις κατά την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής των θεάτρων στη Δύση*, Νεφέλη, 1999
- Μουδατσάκις, Τηλέμαχος Ε., *Η θεωρία του δράματος - Στη σχολική πράξη, το θεατρικό παιχνίδι, η δραματοποίηση- Ως μέθοδος προσέγγισης των αφηγηματικών κειμένων*, Καρδαμίτσας, 1994
- Μπρεχτ, Μπέρτολτ, *Κριτικές προσεγγίσεις*, επιμέλεια Νάντια Βαλαβάνη, μετάφραση Αποστόλης Οικονόμου, Δημήτρης Μαράκας, Μαρία Χαραλάμπη, Πολύτροπον, 2004
- Μυράτ, Δημήτρης, *Οψέ οι μύλοι των θεών - Κείμενα για το θέατρο*, Καστανιώτης, 1998
- Νίτσος, Κώστας, *Αστερίσκοι - Χωρίς φόβο αλλά με πάθος*, Καστανιώτης, 1998
- Παγκουρέλης, Βάιος, *Υποβολείο - Κείμενα για το θέατρο*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1983
- Παπαδούκα, Ολυμπία Γ, *Το θέατρο της Αθήνας - Κατοχή, αντίσταση, διωγμοί*, - 1η έκδ- Σμπίλιας, 2001
- Πατσάλιδης, Σάββας, *Το άλλο θέατρο - Σπουδή στις φεμινιστικές και αфро-αμερικάνικες δοκιμές*, Τολίδη Αφοί, 1993
- Πεφάνης, Γιώργος Π, *Το θέατρο και τα σύμβολα - Οι διαδικασίες συμβόλισης του δραματικού λόγου*, Ελληνικά Γράμματα, 1999
- Πλωρίτης, Μάριος, *Μίμος και μίμοι*, Καστανιώτης, 1990
- Πολίτης, Φώτης, *Επιλογή κριτικών άρθρων - Θεατρικά*, επιμέλεια Νίκου Πολίτη, Ίκαρος, 1984
- Πολυμέρου - Καμηλάκη, Αικατερίνη, *Θεατρολογικά - Μελετήματα για το λαϊκό θέατρο- Από το κρητικό θέατρο στα νεοελληνικά δρώμενα της Αποκριάς, Τροχαλία*, 1998
- Ροδαρέλλης, Στυλιανός, *Λεξικό θεατρικών όρων = Diccionario de terminos teatrales = Dictionnaire de terminologie théâtral = Dictionary theatre*, Κοάν, 2002
- Ρώτας, Βασίλης, *Οδηγός για σχολικές παραστάσεις*, Επικαιρότητα, 1996
- Σαμαρά, Ζωή, *Τα άδυστα του σημείου - Προοπτικές του θεατρικού κειμένου*, Ελληνικά Γράμματα, 2002
- Σαμουηλίδης, Χρήστος Σ., *Το λαϊκό παραδοσιακό θέατρο του Πόντου*, Θεσσαλονίκη - Κυριακίδη Αφοί, 1991
- Σιδέρης, Γιάννης, *Ιστορία του νέου ελληνικού θεάτρου 1794-1944 - Η ρουτίνα και οι διαμαρτυρίες- Φώτος Πολίτης*, Καστανιώτης, 2000

- Σολομός, Αλέξης, *Θεατρικό λεξικό - Πρόσωπα και πράγματα στο παγκόσμιο θέατρο*, Κέδρος, 1989
- Σολομός, Αλέξης, *Ο Άγιος Βάχχος ή άγνωστα χρόνια του ελληνικού θεάτρου 300 π.Χ. - 1600 μ.Χ.* Δωδώνη, 1987
- Το ελληνικό θεατρικό έργο κατά τη δεκαετία του 1990 - Β συμπόσιο νεοελληνικού θεάτρου*, Ελληνικά Γράμματα, 2000
- Το κωμειδύλλιο*, επιμέλεια Θόδωρος Χατζηπανταζής, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2002
- Τσατσούλης, Δημήτρης, *Σημειολογικές προσεγγίσεις του θεατρικού φαινομένου - Θεωρία και κριτική ανάλυση της σύγχρονης θεατρικής πρακτικής*, Ελληνικά Γράμματα, 1999
- Χασάπη - Χριστοδούλου, Ευσεβία, *Η ελληνική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα - Από την εποχή του Κρητικού Θεάτρου έως το τέλος του 20ού αιώνα*, Θεσσαλονίκη - University Studio Press, 2002
- Χατζηπανταζής, Θεόδωρος, *Από τον Νείλου μέχρι του Δουνάβεως - Το χρονικό της ανάπτυξης του ελληνικού επαγγελματικού θεάτρου στο ευρύτερο πλαίσιο της Ανατολικής Μεσογείου, από την ίδρυση του ανεξάρτητου κράτους ως τη Μικρασιατική Καταστροφή 1828-1875*, Ηράκλειο Κρήτης - Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2002
- Χατζηπανταζής, Θεόδωρος, *Η ελληνική κωμωδία και τα πρότυπά της στο 19ο αιώνα*, Ηράκλειο Κρήτης - Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2004
- Χρυσούλης, Γιάννης, *Ασκήσεις ετοιμότητας - Θέατρο*, Ελληνικά Γράμματα, 2000

8. ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

- Beaumont, Emilie, *Εικόνες από τις τέχνες - Ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική, φωτογραφία, κινηματογράφος, μουσική, χορός, θέατρο*, Emilie Beaumont, Marie - Renée Pimont _ μετάφραση Μαρία Γραμμένου _ εικονογράφηση Isabella Misso, Isabelle Rognoni, Etienne Butterlin, Colette Hus - David, Modern Times, 2003
- Brandi, Cesare, *Θεωρία της συντήρησης*, μετάφραση Ήβη Γαβριηλίδη _ επιμέλεια Ήβη Γαβριηλίδη, Ελληνικά Γράμματα, 2001
- Carpi, Pinin, *Τα παράθυρα του ήλιου - Επτά ιστορίες για τα παράθυρα, που ζωγράφισε ο Ανρί Ματίς, ζωγραφική Matisse*, μετάφραση Τζένη Μαστοράκη, κείμενα Πίνιν Κάρπι, Οδυσσέας, 1985
- Clair, Jean, *Σκέψεις για κατάσταση των εικαστικών τεχνών - Κριτική της μοντερνικότητας*, μετάφραση Αλεξάνδρα Παπαθανασοπούλου, Σμίλη, 1999
- Cole, Alison, *Προοπτική - Ένας εικονογραφημένος οδηγός για τη θεωρία και την τεχνική από την Αναγέννηση ως την ποπ art*, μετάφραση Έφη Μάνου _ επιμέλεια Συλβί Ρηγοπούλου, Δελιθανάσης, 1993
- Crotti, Eni, *Πώς να ερμηνεύουμε τα παιδικά σχέδια - Η κρυφή γλώσσα των παιδιών*, Εύη Κρότι, Αλμπέρτο Μάνι _ μετάφραση Ελένη Γεωργιάδου, Καστανιώτης, 2003
- Daucher, Hans, *Διδακτική των εικαστικών τεχνών - Σύγχρονες κατευθύνσεις για το μάθημα δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο πρώτο έως δέκατο έτος*, επιμέλεια Τιτίκα Σάλλα - Δοκουμετζίδα, μετάφραση Τιτίκα Σάλλα - Δοκουμετζίδα, Κατερίνα Πριμικήρη, Ελληνικά Γράμματα, 2003
- Faure, Élie, *Ιστορία της τέχνης - Η αρχαία τέχνη*, μετάφραση Βασίλης Τομανάς, Ιόλη Βιγγοπούλου, Εξάντας, 1993
- Faure, Élie, *Ιστορία της τέχνης - Η τέχνη της αναγέννησης*, μετάφραση Βασίλης Τομανάς, Εξάντας, 1993
- Gaillot, Bernard - André, *Πλαστικές τέχνες - Στοιχεία μίας διδακτικής - κριτικής*, _ μετάφραση Μαριλένα Καρρά, Νεφέλη, 2002
- Godfrey, Tony, *Εννοιολογική τέχνη*, μετάφραση Ειρήνη Οράτη, Καστανιώτης, 2001
- Gombrich, Ernst Hans, *Σκιαί ερομμένοι - Η απόδοση της σκιάς στη δυτική τέχνη*, μετάφραση Ανδρέα Παππά, Άγρα, 1999
- Gombrich, Ernst Hans, *Το χρονικό της τέχνης*, μετάφραση Λίνα Κάσδαγλη, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1998
- Gray, Camilla, *Η ρωσική πρωτοπορία - Προεπαναστατική και επαναστατική τέχνη στη Ρωσία, 1863-1922*, μετάφραση Πέπη Ρηγοπούλου, Υποδομή, 1987
- Greaves, Keith, *Φως και χρώματα, φτιάχνω τη δική μου φωτογραφική μηχανή*, μετάφραση Φιλιώ Σουλάνη, εικονογράφηση Dave Higginson, Danny Pyne, Σαββάλας, 2003

- Lodwick, Marcus, *Οδηγός για τους μεγάλους πίνακες ζωγραφικής*, Κοχλίας 2004
- Ludwigsen – Kaiser, Ute, *Ζωγραφική και σχέδιο για όλους*, μετάφραση Κώστας Ιωαννίδης. - Θεσσαλονίκη - Μαλλιάρης Παιδεία, 2004
- Malevich, Kazimir, *Γραπτά*, μετάφραση Δημήτρης Χοροσκέλης. - Θεσσαλονίκη - Βάνιας, 1992
- Malevich, Kazimir, *Η τεμπελιά, πραγματική αλήθεια του ανθρώπου. Σουπρεματισμός με είκοσι σχέδια του ζωγράφου*, μετάφραση Βασίλης Τομανάς _ ζωγραφική Κάζιμιρ Μάλεβιτς. - Σκόπελος - Νησίδες, 1997
- Panofsky, Erwin, *Μελέτες εικονολογίας - Ουμανιστικά θέματα στην τέχνη της Αναγέννησης*, μετάφραση Ανδρέας Παππάς, Νεφέλη, 1991
- Picasso, Pablo, *Σκέψεις για την τέχνη*, μετάφραση Αλεξάνδρα Δημητριάδη, Γεράσιμος Ιωαννίδης, Printa, 2002
- Preble, Duane, *Ιστορία και μορφές τέχνης - Μια εισαγωγή στις οπτικές τέχνες*, επιμέλεια Βασίλης Γεωργιάννης, Ελένη Αλεξανδρή, μετάφραση Βασίλης Γεωργιάννης, Ηλιάνα Μπόλη, Έλλη, 2003
- Read, Herbert, *Λεξικό εικαστικών τεχνών*, μετάφραση Ανδρέας Παππάς, Υποδομή, 1986
- Rodin, Auguste, *Η τέχνη*, επιμέλεια Αθανάσιος Τσικουδής _ μετάφραση Aline Karolczak, Γιώργος Αραμπατζής, Printa, 1999
- Serota, Nicholas, *Εμπειρία ή ερμηνεία- Το δίλημμα των μουσείων μοντέρνας τέχνης*, μετάφραση Ανδρέα Παππά. - Αθήνα - Άγρα, 1999
- Simmel, Georg, *Το τοπίο*, μετάφραση Γιώργος Σαγκριώτης, Λευτέρης Αναγνώστου, Νίκος Δασκαλοθανάσης, επιμέλεια Διονύσης Καββαθάς, Ποταμός, 2004
- Thomson, Ruth, *Μεγάλοι ζωγράφοι, Μουσείο Τέχνης - Ανακαλύψτε τον κόσμο της τέχνης ζώντας μια μοναδική εμπειρία μέσα σ' αυτό το μουσείο*, μετάφραση Μαρία Κουκιάδη, Σαββάλας, 2002
- Wölfflin, Heinrich, *Βασικές έννοιες της ιστορίας της τέχνης - Το πρόβλημα της εξέλιξης του στίλ στη νεότερη τέχνη*, μετάφραση Φώτης Κοκαβέσης. - Θεσσαλονίκη - Παρατηρητής, 1992
- Αθανασίου, Έφη, *Θεραπευτική του χρώματος και η εφαρμογή της στη ζωγραφική*, Ίων 2002
- Άθλος, μύθος, έρωτας, *ζωγραφική Αλέκος Φασιανός, Καστανιώτης*, 2004
- Βακαλό, Ελένη, *Η φυσιογνωμία της μεταπολεμικής τέχνης στην Ελλάδα - Μετά την αφαίρεση*, Κέδρος, 1985
- Βακαλό, Ελένη, *Κριτική εικαστικών τεχνών 1950 - 1974 - Επισκέψεις στα ατελιέ, ατομικές εκθέσεις, πανελ-λήριες εκθέσεις*, επιμέλεια Όλγα Δαηλοπούλου, Κέδρος, 1996
- Βάος, Αντώνης, *Εικαστική αγωγή στην ελληνική εκπαίδευση - Ιστορική αναδρομή- Προσεγγίσεις στη διδασκαλία της τέχνης*, Ελληνικά Γράμματα, 2000
- Βασιλείου, Σπύρος, *Με το πινέλο, το καλέμι και τη γραφίδα*, επιμέλεια Ίλια Λακίδου, Καστανιώτης, 2002
- Εγγονόπουλος, Νίκος, *Οι άγγελοι στον παράδεισο μιλούν ελληνικά - Συνεντεύξεις, σχόλια και γνώμες*, επιμέλεια Γιώργος Κεντρωτής _ ζωγραφική Νίκος Εγγονόπουλος, Ύψιλον, 1999
- Εισαγωγή στην ιστορία της τέχνης*, επιμέλεια Hans Belting, Heinrich Dilly, Wolfgang Kemp, κ.ά. μετάφραση Α. Γυόκα, Θεσσαλονίκη, Βάνιας, 1995
- Έννοιες της μοντέρνας τέχνης - Από τον φωβισμό στον μεταμοντερνισμό*, επιμέλεια Νίκος Στάγκος _ μετάφραση Ανδρέας Παππάς, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2003
- Ζαφειράκου, Αίγλη, *Μουσεία και σχολεία - Διάλογος και συνεργασίες- Αναπαραστάσεις και πρακτικές*, Τυπωθήτω, 2000.
- Ζαχαρόπουλος, Ντίνης, *Οι πρωτοπόροι - Μια άποψη της τέχνης στην Ελλάδα στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα*, επιμέλεια Ντίνης Ζαχαρόπουλος, Futura, 2003
- Ζαχαροπούλου, Κατερίνα, *Τα παιδιά συνομιλούν με τη σύγχρονη τέχνη - Το εκπαιδευτικό εργαστήριο στην έκθεση του Μουσείου Van Abbe στην Αθήνα*, φωτογράφιση Boris Kirpotin, Νήσος, 2002
- Ζιώγας, Γιάννης, *Ο βυζαντινός Μάλεβιτς - Το μαύρο τετράγωνο του Μάλεβιτς ως το καταληκτικό επίπεδο της βυζαντινής Παναγίας*, Στάχου, 2000
- Ζώρα, Πόπη, *Λαϊκή τέχνη*, Εκδοτική Αθηνών, 1995
- Η ιστορία της τέχνης στην Ελλάδα - Πρακτικά Α' Συνεδρίου Ιστορίας της Τέχνης- Ρέθυμνο 6, 7, και 8 Οκτωβρίου 2000 - Ηράκλειο - Εισηγητές-Χρήστου, Χρυσάνθος - Γεωργιάδου - Κουντουρά, Ευθυμία - Χαραλαμπίδης, Άλκης - Βλάχος, Μανόλης - Γκότση, Γλαύκη κ.ά. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης*, 2003
- Θέατρο σκιών και εκπαίδευση*, επιμέλεια Β. Δ. Αναγνωστόπουλος, Καστανιώτης, 2003
- Καλλιγιάς, Μαρίνος, *Τεχνοκριτικά 1937-1982*, Άγρα, 2003

- Καλογεροπούλου, Ξένια, *Θέατρο για παιδιά*, Ελληνικό Κέντρο Θεάτρου για τα Παιδιά και τους Νέους, 2002
- Καλοκύρης, Κωνσταντίνος Δ., *Η ζωγραφική της ορθοδοξίας - Ιστορική, αισθητική και δογματική ερμηνεία της βυζαντινής ζωγραφικής*, Θεσσαλονίκη - Πουρναράς Π. Σ., 1998
- Κόντογλου, Φώτης, *Για να πάρουμε μια ιδέα περί ζωγραφικής*, Αρμός, 2002
- Κουνενάκη, Πέγκυ, *Η εικαστική γενιά του '30*, Αδάμ, 2002
- Κούρια, Αφροδίτη, *Εικόνες του παιδιού στην ελληνική τέχνη του 20ου αιώνα*, Δωδώνη 1991
- Κούρια, Αφροδίτη, *Μιχάλης Οικονόμου*, - Αθήνα - Αδάμ, 2001
- Λαμπράκη - Πλάκα, Μαρίνα, *Μπάουχαους - Από τον ιδεαλισμό στον φονκσιοναλισμό*, Νεφέλη, 1986
- Λαμπρόπουλος, Βασίλειος Α., *Γλωσσάρι τέχνης*, Βασδέκης, 1989
- Λεξικό Ελλήνων καλλιτεχνών - Ζωγράφοι, γλύπτες, χαράκτες, 160ς - 20ός αιώνας, επιμέλεια Ευγένιος Δ. Ματθιόπουλος, Μέλισσα, 1997
- Λεξικό τέχνης και καλλιτεχνών, μετάφραση Ειρήνη Οράτη, Νεφέλη, 1997
- Λυδάκης, Στέλιος, *Αρχαία ελληνική ζωγραφική - Και οι απηγήσεις της στους νεότερους χρόνους*, Μέλισσα, 2002
- Μαγουλιώτης, Απόστολος Ν., *Εικαστικές δημιουργίες II - Μέσα από τη φαντασία- Ιδέες, σκέψεις, προτάσεις δραστηριοτήτων*, Καστανιώτης, 2003
- Μαθήματα τέχνης - Των Ενγκο, Ροντέν, Μπουρντέλ, χ.ο.*, Παρουσία, 1995
- Μια ματιά στα πορτρέτα - Εκπαιδευτικό πρόγραμμα*, επιμέλεια Δέσποινα Πικιοπούλου - Τσολάκη, Γιολάντα Χατζή, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 1995
- Μουτσόπουλος, Θανάσης - Βούλγαρης Κώστας, *Τι τρέχει; - Οι εικόνες του Πάνου Κουτρουμπούση*, ζωγραφική Πάνος Κουτρουμπούσης, Futura, 2000
- Μυταράς, Δημήτρης, *Μη μιλάς πολύ για τέχνη*, Καστανιώτης, 1989
- Ντεκάστρο, Μαρίζα, *Βυζαντινή τέχνη - Οδηγός για παιδιά*, Κέδρος, 1990
- Ο μηχανικός του χαμένου χρόνου - Συνεντεύξεις με τον Marcel Duchamp*, επιμέλεια Pierre Cabanne, Κύριλλος Σαρρής, μετάφραση Λίλιαν Stead - Δασκαλοπούλου, ζωγραφική Marcel Duchamp, Άγρα, 1989
- Οι τέχνες στα σχολεία - Αρχές, πρακτικές, προβλέψεις*, επιμέλεια Δρ Κεν Ρόμπινσον, μετάφραση Α. Ζαφειρίου, Καστανιώτης, 1999
- Ομάδες, κινήματα, τάσεις της σύγχρονης τέχνης μετά το 1945*, μετάφραση Μαρία Καραγιάννη, Εξάντας, 1993
- Όρι, Το ημερολόγιο του κόκκινου ήλιου, ζωγραφική Χουάν Μιρό*, μετάφραση Τζένη Μαστοράκη, κείμενα Όρι, Οδυσσεάς, 1985
- Παπαδοπούλου, Μαρία Θ., *Παίζοντας τέχνη με παιδιά - Το πρόγραμμα της Έλλης Τρίμη για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας*, Θεσσαλονίκη - Κυριακίδη Αφοί, 2004
- Παπανικολάου, Μιλτιάδης Μ, *Ιστορία της τέχνης στην Ελλάδα - 18ος και 19ος αιώνας*, Αδάμ, 2002
- Πλατής, Νίκος Δ., *Γενειάδος εγκώμιον - Ένα χρονικό οκτώ χιλιετιών εμπλουτισμένο με όμορφα λογοτεχνικά ντοκουμέντα και μοναδικά ιστορήματα περί τέχνης εικονογραφημένα από εκατοντάδες γλυπτές, ζωγραφιστές και όποιες άλλες γενειάδες άξιες λόγου*, Opera, 2002
- Πολύζος, Γεώργιος, *Τα καλλιτεχνικά στο γυμνάσιο*, Μακεδονικές Εκδόσεις, 1998
- Πολύζος, Γεώργιος, *Αισθητική αγωγή Α τάξη ενιαίου λυκείου - Εικαστικά*, Ίων, 1999
- Στεφανίδης, Μάνος Σ., *Ελληνομουσείον - Έξι αιώνες ελληνική ζωγραφική*, επιμέλεια Δημήτρης Πληβούρης, Μίλητος, 2001
- Στεφανίδης, Μάνος Σ., *Μικρή πινακοθήκη - Πρόσωπα, κρίσεις και αξίες της νεοελληνικής τέχνης*, Καστανιώτης, 2004
- Στις εξοχές του νου - Ζωγραφική 1996-2003*, ζωγραφική Νίκος Χουλιάρης, Νεφέλη, 2003
- Το παιδί και η αισθητική αγωγή - Πρακτικά συνεδρίου Αθήνα, 25-27 Απριλίου 1996* - Αθήνα - Εισηγητές- Μοσχονά - Καλαμάρα, Άννα - Σκαλτσογιάννης, Παύλος Δ. - Βαφιαδάκη, Φανή - Κουρετζής, Λάκης - Πατίχη, Μαρία, κ.ά. Ίδρυμα Παναγιώτη και Έφης Μιχαηλί, 1998
- Το πολύχρωμο σχολείο - Μια εμπειρία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης μέσα από την τέχνη*, επιμέλεια Αναστασία Βαφέα, Νήσος, 2000
- Το χρώμα στην Αρχαία Ελλάδα Πρακτικά συνεδρίου, Θεσσαλονίκη 12-16 Απριλίου 2000*, επιμέλεια Μ. Α. Τιβέριος, Δ. Σ. Τσιαφάκη, Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2002
- Τριανταφυλλόπουλος, Δημήτρης Δ., *Τέχνη και λατρεία - Κείμενα για τη ζωγραφική στην ορθόδοξη εκκλησία*, Αρμός, 2001

- Τριβιζάς, Σωτήρης, *Το σουρρεαλιστικό σκάνδαλο - Χρονικό της υποδοχής του υπερρεαλιστικού κινήματος στην Ελλάδα*, Καστανιώτης, 1996
- Τσαρούχης, Γιάννης, *Λίθον ον απεδοκίμασαν οι οικοδομούντες*, Καστανιώτης, 1989
- Τσίλαγα, Ευαγγελία Μ., *Το χρώμα στη ζωγραφική και οι τεχνικές του - Από την Αναγέννηση μέχρι σήμερα*, Παπασωτηρίου, 2001
- Χατζηνικολάου, Νίκος, *Νοήματα της εικόνας - Μελέτες ιστορίας και θεωρίας της τέχνης*, - Ρέθυμνο - Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 1994
- Χρήστου, Χρυσάνθος, *Η ελληνική ζωγραφική στον εικοστό αιώνα - 1923-1940*, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, 2001

9. ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

- Baecque, Antoine de, *Αντρέι Ταρκόφσκι - Μια ξενάγηση στο έργο του*, μετάφραση Δώρα Δημητρούλια, Γκοβόστης, 1991
- Balazs, Béla, *Η θεωρία του φιλμ - Η δημιουργική κάμερα, το σενάριο, ο ήχος, το μοντάζ*, μετάφραση Μάκης Μωραϊτης, Αιγόκερως, 1992
- Balazs, Béla, *Το σενάριο. Ο ήχος. Το μοντάζ*, μετάφραση Μάκης Μωραϊτης, Αιγόκερως, 1992
- Bazin, Andre, *Τι είναι ο κινηματογράφος - Μια αισθητική του ρεαλισμού και του νεορεαλισμού*, μετάφραση Κώστας Σφήκας, Αιγόκερως, 1989
- Bazin, Andre, *Το γουέστερν*, μετάφραση Σώτη Τριανταφύλλου, Μπάμπης Ακτσόγλου, Αιγόκερως, 1993
- Bergman, Ingmar, *Ο Μπέργκμαν μιλάει για τον Μπέργκμαν - Συνεντεύξεις του Ingmar Bergman στους Stig Björkman, Torsten Manns, Jonas Sima*, μετάφραση Ε. Φρυδά _ επιμέλεια Ε. Κατσάνης. - 2η έκδ- Ροές, 2001
- Bunuel, Luis, *Η τελευταία πνοή*, μετάφραση Μαρία Μπαλάσκα, Οδυσσέας, 1997
- Caine, Michael, *Μπροστά στην κάμερα - Οι εμπειρίες ενός ηθοποιού πάνω στη δημιουργία μιας ταινίας*, μετάφραση Θέμις Μπαζάκα, Μιράντα Βερούλη, Καστανιώτης, 2000
- Carl Dreyer, επιμέλεια Μιχάλης Δημόπουλος, Μπάμπης Ακτσόγλου, μετάφραση Μπάμπης Ακτσόγλου, Τιτίκα Δημητρούλια, Αντώνης Ιωάννου, κ.ά. - Θεσσαλονίκη, Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, 2001
- Cocteau, Jean, *Ο κινηματογράφος της ποίησης - Μια συζήτηση*, μετάφραση Μάκης Μωραϊτης, Αιγόκερως, 2003
- Debord, Guy, *Ουρλιαχτά για χάρη του Σαντ*, μετάφραση Γιώργος - Ίκαρος Μπαμπασάκης, Άννα Κόκκαλη, Οξύ, 1995
- Debord, Guy, *Παρατηρήσεις για την δολοφονία του Ζεράρ Λεμποβισί*, μετάφραση Βασίλης Τομανάς, Σκόπελος - Νησίδες, 1996
- Duncan, Paul, *Άλφρεντ Χίτσκοκ - Αρχιτέκτων της αγωνίας 1899-1980*, επιμέλεια Αχιλλέας Κυριακίδης, μετάφραση Gisela Socolovsky, Γνώση, 2004
- Eisenstein, Sergey Mikhaylovich, *Η μορφή του φιλμ*, μετάφραση Νίκος Ε. Παναγιωτόπουλος, Κώστας Σφήκας, Αιγόκερως, 2003
- Eisner, L. H., *Η δαιμονική οθόνη - Ο εξπρεσιονισμός στον γερμανικό κινηματογράφο και η επιρροή του Μαξ Ράινχαρτ*, μετάφραση Μάκης Μωραϊτης, Αιγόκερως, 1987
- Eric Rohmer, επιμέλεια Νίκος Σαββάτης, μετάφραση Τιτίκα Δημητρούλια, Γιώργος Καλαμαντής, Δημήτρης Κερκινός, κ.ά. - Θεσσαλονίκη - Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, 2001
- Ferro, Marc, *Κινηματογράφος και ιστορία*, μετάφραση Πελαγία Μαροκέτου, Μεταίχμιο, 2002
- Fritz Lang, επιμέλεια Μιχάλης Δημόπουλος, Νίκος Σαββάτης, Αχιλλέας Κυριακίδης, Καστανιώτης, 2003
- Girgus, Sam B., *Οι ταινίες του Woody Allen*, επιμέλεια Μιχάλης Κοκκώνης _ μετάφραση Χρήστος Καζολιάς, Θεσσαλονίκη - Παρατηρητής, 1996
- Godard, Jean Luc, *Κείμενα και συνεντεύξεις*, μετάφραση Θάλεια Σκανδάμη, Νέλλη Τραγουστή, Αιγόκερως, 1992
- Gomery, Douglas, *Η ιστορία του κινηματογράφου*, επιμέλεια Μάριος Ρετσίλας _ μετάφραση Μαρία Ταλανοπούλου, Έλλην, 1998

- Harry Mathias, *Ηλεκτρονική κινηματογραφία*, Έλλην, 1997
- Ishaghpour, Youssef, *Το σινεμά - Μια ανάπτυξη για κατανόηση - Μια μελέτη για στοχασμό*, μετάφραση Αικατερίνη Μοτσάκου, Τραυλός, 1997
- Kazan, Elia, *Μια ζωή*, μετάφραση Ευγένιος Πιέρρης, Ελληνική Ευρωεκδοτική, 1989
- Kolker, Robert Phillip, *Οι ταινίες του Wim Wenders - Ο κινηματογράφος ως όραμα και επιθυμία*, επιμέλεια Μιχάλης Κοκκώνης, μετάφραση Αύρα Σιδηροπούλου, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1997
- Kracauer, Siegfried, *Θεωρία του κινηματογράφου - Η απελευθέρωση της φυσικής πραγματικότητας*, μετάφραση Δημοσθένης Κούρτοβικ, Κάλβος, 1983
- Kurosawa, Akira, *Κάτι σαν αυτοβιογραφία*, μετάφραση Μάκης Μωραΐτης, Αιγόκερως, 1990
- Luchino Visconti, επιμέλεια Μιχάλης Δημόπουλος, Θωμάς Λιναράς, Αχιλλέας Κυριακίδης, μετάφραση Χριστιάνα Γαλανοπούλου, Τιτίκα Δημητρούλια, Αντώνης Ιωάννου, κ.ά. - Θεσσαλονίκη - Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, 2001
- Luis Buñuel, επιμέλεια Μπάμπης Ακτσόγλου, Μ. Δημόπουλος, Καστανιώτης, 2000
- Mamet, David, *Σκηνοθετώντας μια ταινία*, μετάφραση Νίκος Σαββάτης, Πατάκης, 2000
- Marco Bellocchio, επιμέλεια Μιχάλης Δημόπουλος, Θωμάς Λιναράς, Ιφιγένεια Ταξοπούλου, Καστανιώτης, 2002
- Markopoulos, Gregory J., *Βουστροφηδόν και άλλα γραπτά*, μετάφραση Νατάσσα Χασιώτη, Άγρα, 2004
- Markopoulos, Gregory J., *Προνόπιον τέμενος και άλλα κείμενα*, επιμέλεια Λεωνίδα Χρηστάκης, Δελφίνι, 1993
- Martin, Marcel, *Η γλώσσα του κινηματογράφου*, μετάφραση Ε. Χατζίκου, Κάλβος, 1984
- Mathias, Harry, *Ηλεκτρονική κινηματογραφία - Η επίτευξη του φωτογραφικού ελέγχου στην εικόνα του βίντεο*, μετάφραση Μαρία Πάντα, επιμέλεια Μάριος Ρετσίλας, Έλλην, 1997
- McDonald, Marianne, *Ο Ευριπίδης στον κινηματογράφο - Η ορατή καρδιά*, μετάφραση Ερρίκος Μπελιές, Εστία, 1989
- Mead, Margaret, *Εθνογραφικός κινηματογράφος και ντοκιμαντέρ - Θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις* (Margaret Mead, Marc Ferro, Emilie de Brigard, Jean Rouch, Asen Balikci, Timothy Asch, Marcus Banks, David MacDougall, Jay Ruby), επιμέλεια Γιώργος Νικολακάκης, μετάφραση Βίκυ Μπαρδή - Γιώργος Νικολακάκης, Αιγόκερως, 1998
- Platt, Richard, *Ο κινηματογράφος*, μετάφραση Άρτεμη Θεοδωρίδου, Δελθιανάσης, 1992
- Sadoul, Georges, *Η ιστορία του παγκόσμιου κινηματογράφου*, μετάφραση Αντ. Μοσχοβάκη, Δαμιανός, [χ.χ.]
- Sadoul, Georges, *Το ντοκιμαντέρ - Από τον Βερτώφ στον Ρουζ- Κάμερα-μάτι και κάμερα-στυλό*, μετάφραση Γιώργος Παπακυριάκης, Αιγόκερως, 1985
- Sontag, Susan, *Για το στυλ. Ενάντια στην ερμηνεία. Περί κινηματογραφοφιλίας*, μετάφραση Σπύρος Καλογηρότος, Καθρέφτης, 1998
- Sorlin, Pierre, *Ευρωπαϊκός κινηματογράφος, ευρωπαϊκές κοινωνίες 1939-1990*, μετάφραση Έφη Λατίφη, Αθήνα, Νεφέλη, 2004
- Sterritt, David, *Οι ταινίες του Άλφρεντ Χίτσκοκ*, επιμέλεια Μιχάλης Κοκκώνης, μετάφραση Σοφία Ζωγράφου, Θεσσαλονίκη - Παρατηρητής, 1997
- Tarkovskij, Andreij, *Σμιλεύοντας το χρόνο*, μετάφραση Σεραφεΐμ Βελέντζας, Νεφέλη, 1987
- Virilio, Paul, *Πόλεμος και κινηματογράφος*, μετάφραση Τιτίκα Δημητρούλια, Μεταίχμιο, 2003
- Wiegand, Chris, *Φεντερίκο Φελίνι - Πατέρας των ονείρων 1920-1993*, επιμέλεια Αχιλλέας Κυριακίδης, μετάφραση Gisela Socolovsky, Γνώση, 2004
- Wollen, Peter, *Η σημειολογία του κινηματογράφου*, μετάφραση Πολύκ. Πολυκάρπου, Κάλβος, 1981
- Wong Kar-wai, επιμέλεια Μιχάλης Δημόπουλος, Δημήτρης Μπάμπας, Ιφιγένεια Ταξοπούλου, Καστανιώτης, 2003
- Zettl, Herbert, *Εφαρμοσμένη αισθητική στην τηλεόραση και τον κινηματογράφο- Εικόνα, ήχος, κίνηση*, μετάφραση Αριστείδης Οικονομίδης, Έλλην, 1999
- Zettl, Herbert, *Παραγωγή βίντεο - Βασικές αρχές και τεχνικές*, μετάφραση Αριστείδης Οικονομίδης, Έλλην, 1999
- Αγγελόπουλος, Θεόδωρος, *Ο θάσος*, Καστανιώτης, 2000
- Αδελφοί Μανάκια [CD-ROM] - Πρωτοπόροι της εικόνας στα Βαλκάνια*, επιμέλεια χ.ο., Καστανιώτης, 1997
- Ακτσόγλου, Μπάμπης, *Άλφρεντ Χίτσκοκ - Η παράξενη περίπτωση του κυρίου Άλφρεντ Χίτσκοκ*, Αιγόκερως, 2003

- Αμενγκουάλ, Μπαρτελεμύ, *Αντονέν Αρτώ ένας απρόσμενος μαθητής του Αϊζενστάιν, μετάφραση Μπάμπης Ακτσόγλου, Αιγόκερως, 1991*
- Από το ρομαντισμό στο σουρεαλισμό κι ως την επανάσταση, επιμέλεια Μάκης Μωραΐτης, Καθρέφτης, 2001*
- Αραμπατζής, Γιώργος, *Λαϊκισμός και κινηματογράφος - Μελέτη για τον ελληνικό λαϊκό κινηματογράφο της δεκαετίας του 60*, Ροές, 1991
- Βάντα, επιμέλεια Pierre Lherminier, μετάφραση Γιώργος Σπανός, επιμέλεια Άρης Εμμανουήλ, Πλέθρον, 1983*
- Βακαλόπουλος, Χρήστος, *Δεύτερη προβολή - Κείμενα για τον κινηματογράφο 1976-1989*, Αλεξάνδρεια, 1990
- Βαλούκος, Στάθης, *Η κωμωδία - Οι μηχανές του γέλιου - Η ιστορία του χιούμορ - Η δομή του κωμικού έργου - Οι κωμικοί τύποι και χαρακτήρες - Η θεματολογία της κωμωδίας - Η τυπολογία των αστειών - Το οικογενειακό δέντρο της ελληνικής φαρσοκωμωδίας*, Αιγόκερως, 2001
- Βαλούκος, Στάθης, *Ιστορία του κινηματογράφου*, επιμέλεια Αχιλλέας Κυριακίδης, Αιγόκερως, 2003
- Βαλούκος, Στάθης, *Το φίλι νουάρ*, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1985
- Βλέμματα στον κόσμο του Θόδωρου Αγγελόπουλου - Από το μύθο στην ιστορία - Το τέλος των ιδεολογιών και η ανίχνευση μιας νέας οντοπίας - Πρακτικά διεθνούς συμποσίου, 11-12 Νοεμβρίου 2000, Θεσσαλονίκη, επιμέλεια Ειρήνη Στάθη, Θεσσαλονίκη - Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, 2001*
- Γουνελάς, Σωτήρης, *Ταρχόφσκι - Ένας νοσταλγός του παραδείσου*, Διάππων, 2002
- Γούτος, Κώστας Δ., *Λεξικό σκηνοθετών του ελληνικού κινηματογράφου*, Κωνσταντίνος Δ. Νούλας, Αιγόκερως, 1996
- Γρηγορίου, Γρηγόρης, *Μνήμες σε άσπρο και σε μαύρο - Η ιστορία ενός επαγγελματία*, Αιγόκερως, 1996
- Δερεμντζόγλου, Αλέξης Ν., *Ιστορίες από το αμερικανικό σινεμά - Από τους "Επτά υπέροχους" στον "Τιτανικό"*, Θεσσαλονίκη - Ερωδιός, 1998
- Δερεμντζόγλου, Αλέξης Ν., *Νύχτες με πανσέληνο*, επιμέλεια Ελένη Δεμίρη, - Θεσσαλονίκη - Ερωδιός, 2001
- Δημητρίου, Αλίντα., *Λεξικό ελληνικών ταινιών μικρού μήκους 1939-1992*, Καστανιώτης, 1993.
- Διζικιρίκης, Γιώργος., *Λεξικό αισθητικών και τεχνικών όρων του κινηματογράφου - Θεωρία, αισθητική, δομισμός, σενάριο, ντεκουπάζ, φωτογραφία, σύνθεση, μοντάζ, χρώμα, ήχος, μουσική, γενική τεχνική*, Αιγόκερως, 1985
- Εποστάιν, Ζαν, *Η νόηση μιας μηχανής - Μια φιλοσοφική θεώρηση του κινηματογράφου*, επιμέλεια Μάκης Μωραΐτης· μετάφραση Μαριάννα Κουτάλου, Αιγόκερως, 1986.
- Ζέβρας, Μάρκος., *Φίνος φιλμ 1939-1977 = Finos film 1939-1977 - Ο μύθος και η πραγματικότητα*, Άγκυρα, 2003
- Η μαγεία του σινεμά [CD-ROM] - Extra - Η εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού κινηματογράφου - Ένα συναρπαστικό παιχνίδι γνώσεων*, Συλλογικό έργο, Anubis, [χ.χ.]
- Η μαρτυρία της κινηματογραφικής εικόνας - Πηγή και σχολιασμός της ιστορίας από το κινηματογραφικό έργο του Λάκη Παπαστάθη - Πρακτικά ημερίδας, 6 Απριλίου 2001 Αμφιθέατρο "Γιάννος Κρανιδιώτης", επιμέλεια Φωτεινή Τομαή - Κωνσταντοπούλου, Αιγόκερως, 2001*
- Η μετανάστευση στον κινηματογράφο*, επιμέλεια Φωτεινή Τομαή - Κωνσταντοπούλου, εισήγηση Λευτέρης Ξανθόπουλος, Βασίλης Βαμβακάς, Γιώργος Μπρόμος, Βασίλης Κεχαγιάς, Νίνος Φένεκ Μικελίδης, κ.ά., Παπαζήσης, 2004
- Η πολιτική των δημιουργών, χ.ο.*, μετάφραση Μαρία Μπαλάσκα, Αλεξάνδρεια, 1989
- Θεματικό ευρετήριο κινηματογραφικού αρχείου*, επιμέλεια Φωτεινή Κωνσταντοπούλου, Στέλιος Ζαχαρίου, Στέλιος Κυμιωνής, κ.ά., Καστανιώτης, 2000
- Θεμελής, Κωνσταντίνος Α., *Θόδωρος Αγγελόπουλος - Το παρελθόν ως ιστορία, το μέλλον ως φόρμα*, Ύψιλον, 1998
- Θεοδοσίου, Νίκος., *Στα παλιά τα σινεμά - Το χρονικό των κινηματογράφων στην Ελλάδα*, Finatec A. E., 2000
- Θεοδωράκη, Στέλλα, *Κινηματογραφικές πρωτοπορίες - Αφηρημένη τέχνη, νταντά, κυβισμός, σουρεαλισμός*, Νεφέλη, 1990
- Καβιάγια, Γιώργος, *Ο κινηματογράφος χωρίς μυστικά και η τέχνη του οπερατέρ*, Καστανιώτης, 1990
- Καλαντίδης, Δημήτρης, *Ελληνική κινηματογραφική βιβλιογραφία 1923-2000 - Οι κινηματογραφικές εκδόσεις στην Ελλάδα από το 1923 μέχρι τον Αύγουστο του 2000*, επιμέλεια Γιάννης Σολδάτος, Αιγόκερως, 2000
- Καλούδη, Κωστούλα Σ., *Η μικρασιατική καταστροφή στον ελληνικό κινηματογράφο*, Δωδώνη, 2001
- Κάουα, Αβραάμ, *Εικονικά βλέμματα - Μεταμοντέρνα αφήγηση στον κινηματογράφο, τα κόμικς και τη λογοτεχνία*, Futura, 2002

- Κεχαγιάς, Αντώνης, *Το σενάριο - Από την αρχική ιδέα στην εκτέλεση*, Έλλην, 1997
- Κινηματογραφημένες πόλεις - Η πόλη στον κινηματογράφο και τη λογοτεχνία, μετάφραση Χίλντα Παπαδημητρίου, Αλεξάνδρα Κονταξάκη, Βίκυ Λιακοπούλου, κ.ά. Πατάκης, 2002
- Κολιοδήμος, Δημήτρης, *Λεξικό ελληνικών ταινιών - Από το 1914 μέχρι το 2000*, επιμέλεια Αλέξανδρος Κακαβάς, Ιωάννα Κυρίτη, Δημήτρης Στεργίου, Μίλητος, 2001
- Κολοβός, Νίκος, *Δοκίμια θεωρίας και κριτικής κινηματογράφου - Ποιητική μιας άλλης πραγματικότητας*, Καστανιώτης, 1993
- Κολοβός, Νίκος, *Κινηματογράφος - Η τέχνη της βιομηχανίας*, Καστανιώτης, 2000
- Κομνηνού, Μαρία, *Από την αγορά στο θέαμα - Μελέτη για τη συγκρότηση της δημόσιας σφαίρας και του κινηματογράφου στη σύγχρονη Ελλάδα 1950-2000*, Παπαζήσης, 2001
- Κούνδουρος, Νίκος, *Stop carré*, Καστανιώτης, 1998
- Κυριακίδης, Αχιλλέας, *Krzysztof Kieslowski - 360 φεστιβάλ κινηματογράφου Θεσσαλονίκης*, μετάφραση Συλλογικό έργο, Καστανιώτης, 1995
- Κύρου, Αδωνις Κ., *Ο σουρρεαλισμός στον κινηματογράφο*, μετάφραση Ευγενία Χατζίκου, Κάλβος, [χ.χ.]
- Κωβαίος, Κωστής Μ., *Φιλοσοφία και κινηματογράφος*, Καρδαμίτσας, 2002
- Κωνσταντοπούλου, Βάλλυ, *Εισαγωγή στην αισθητική του κινηματογράφου*, Αιγόκερως, 2003
- Λαζαρίδης, Γιώργος, *Το Χόλλυγουντ της πλατείας Κάνιγγος*, Αθήνα - Σιδέρης Ι., 2003
- Λαζαρίδης, Γιώργος, *Φλας μπακ - Μια ζωή σινεμά*, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1999
- Μαλανδράκης, Άρης, *Το αλφαβητάρι του παλιού ελληνικού κινηματογράφου*, Bell, 2001
- Μικελίδης, Νίνος Φένεκ, *Οι 100 καλύτερες ταινίες μου*, Καστανιώτης, 2001
- Μοσχοβάκης, Αντώνης, *Σινεπιλογή - Κριτικές 1958-198*, Πανελλήνια Ένωση Κριτικών Κινηματογράφου, 1994
- Μπλάθρας, Κωνσταντίνος, *Φώτα, ήχος, πάμε - Δέκα σκηνοθέτες μιλούν- Ντίνος Δημόπουλος, Βασίλης Γεωργιάδης, Αλέξης Δαμιανός, Δήμος Θέος, Σταύρος Τσιώλης, Βασίλης Βαφέας, Λεντέρης Ξανθόπουλος, Αριστόδημος Αβδελιώδης, Σωτήρης Γκορίτσας, Περικλής Χούρσογλου, Μαΐστρος*, 2003
- Μποντίνας, Θωμάς, *Η κρυφή γοητεία του κινηματογράφου*, Αθήνα - Παρασκήνιο, 1993
- Μυλωνάς, Κώστας, *Η μουσική στον ελληνικό κινηματογράφο*, Κέδρος, 2001
- Μωραΐτης, Μάκης, *Για ένα διαλεκτικό αντι-ρεαλισμό στον κινηματογράφο*, Γνώση, 1982
- Παίδι και κινηματογράφος*, επιμέλεια Στέφανος Κούτρας, φωτογράφιση Νίκος Θεοδοσίου, Σαββάλας, 2001
- Παντελής Βούλγαρης*, επιμέλεια Μπάμπης Κολώνιας, Αιγόκερως, 2002
- Πλιάκος, Σωτήρης, *Η τεχνική επεξεργασία των κινηματογραφικών φιλμς*, Προσκήνιο, 2002
- Πουντόβκιν, Βεσεβόλοντ, *Η τέχνη του ηθοποιού στον κινηματογράφο - Ένας κύκλος μαθημάτων του κρατικού κινηματογραφικού ινστιτούτου της Μόσχας*, μετάφραση Νίκος Γκούρας, Παρασκήνιο, 1996
- Πρέκας, Αντώνης Μ., *Σαν παλιό σινεμά... - Οι "γνωστοί μας άγνωστοι" ηθοποιοί, ιστορίες από την πορεία τους στη ζωή, την τέχνη, καθώς και χίλιες σπάνιες φωτογραφίες*, Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2003
- Προκόπ Ντίτερ, *Η δύναμη των μέσων και η επίδρασή τους στις μάζες*, Λιβάνης, 1997
- Ραφαηλίδης, Βασίλης, *12 μαθήματα για τον κινηματογράφο*, Αιγόκερως, 1996
- Ραφαηλίδης, Βασίλης, *Ελληνικός κινηματογράφος - Κριτική 1965-1995*, Αιγόκερως, 1995
- Ραφαηλίδης, Βασίλης, *Λεξικό ταινιών - Με κριτικές του Βασίλη Ραφαηλίδη- Ελληνικός κινηματογράφος*, επιμέλεια Έφη Βενιανάκη, Αιγόκερως, 2003
- Ραφαηλίδης, Βασίλης, *Πέρα από τον κινηματογράφο*, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2003
- Ραφαηλίδης, Βασίλης, *Ταξίδι στο μύθο - Δια της ιστορίας και στην ιστορία δια του μύθου*, επιμέλεια Έφη Βενιανάκη, Αιγόκερως, 2003
- Ραφαηλίδης, Βασίλης, *Το βλέμμα του ποιητή - 6 κείμενα για την ταινία του Θόδωρου Αγγελόπουλου το βλέμμα του Οδυσσέα*, Αιγόκερως, 1996
- Ραφαηλίδης, Βασίλης, *Φίλμοκατασκευή - Μια μέθοδος ανάγνωσης του φιλμ*, Αιγόκερως, 1984
- Ρετσίλας, Μάριος, *Εισαγωγή στη σκηνοθεσία του κινηματογράφου και της τηλεόρασης*, Έλλην, 1996
- Ρίντερ, Κιθ, *Ιστορία του παγκόσμιου κινηματογράφου - 1895-1975*, επιμέλεια Έφη Βενιανάκη, Αιγόκερως, 2000
- Σκλαβούνης, Γεώργιος Ν., *Εισαγωγή στην εικονοληψία*, Έλλην, 2000
- Σολδάτος, Γιάννης, *Ένας αιώνας ελληνικός κινηματογράφος - 1970-2000*, Κοχλίας, 2002
- Σολδάτος, Γιάννης, *Ζαν - Λυκ Γκοντάρ - Το μεγαλείο της αντίφασης*, Αιγόκερως, 1984

- Σολδάτος, Γιάννης, *Ιστορία του ελληνικού κινηματογράφου - 1900-1967*, Αιγόκερως, 2002
- Σολομός, Αλέξης, *Παγκόσμιος κινηματογράφος 1900-2000 - Χίλιες ταινίες και οι δημιουργοί τους*, Κέδρος, 2000
- Σπύρου, Δημήτρης, *Τα παιδιά στις ταινίες του Φρανσουά Τριφύ*, Νεανικό Πλάνο, 2004
- Στάθη, Ειρήνη, *Θεωρίες του κινηματογράφου - Η διαμόρφωση του κινηματογραφικού θεωρητικού λόγου στην Ευρώπη, 1895-1927*, Αιγόκερως, 2002
- Σταύρος Τορνές - 42ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, επιμέλεια Ηλίας Κανέλλης, Σταύρος Καπλανίδης, Καστανιώτης, 2001
- Συλλογικό έργο. *Θέατρο, κινηματογράφος, μουσική - χορός*, εικονογράφηση Νίκος Οικονόμου, Εκδοτική Αθηνών, 1999, 419σ. (Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια)
- Σωτηροπούλου, Χρυσάνθη, *Η διασπορά στον ελληνικό κινηματογράφο - Επιδράσεις και επιρροές στη θεματολογική εξέλιξη των ταινιών της περιόδου 1945-1986*, Θεμέλιο, 1995
- Σωτηροπούλου, Χρυσάνθη, *Κινούμενα τοπία - Κινηματογραφικές αποτυπώσεις του ελληνικού χώρου, Μεταίχμιο*, 2001
- Τάκης Κανελλόπουλος - 38ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης*, επιμέλεια Αλέξης Ν. Δερμεντζόγλου, Αχιλλέας Κυριακίδης, Αιγόκερως, 1997
- Το βιβλίο του σινεμά*, επιμέλεια Ανταίος Χρυσοστομίδης, Καστανιώτης, 2001
- Το μυθιστόρημα στον κινηματογράφο*, επιμέλεια Μάκης Μωραϊτής, μετάφραση Μάκης Μωραϊτής, Αλεξάνδρεια, 1990
- Τριανταφύλλου, Σώτη, *Ιστορία του παγκόσμιου κινηματογράφου 1975-1992*, Αιγόκερως, [χ.χ.]
- Τριανταφύλλου, Σώτη, *Κινηματογραφημένες πόλεις*, Σύγχρονη Εποχή, 1990
- Τριανταφύλλου, Σώτη, *Σύγχρονος γαλλικός κινηματογράφος - Είκοσι χρόνια μετά τη Νουβέλ Βαγκ*, Αιγόκερως, 1987
- Τριανταφύλλου, Σώτη, *Τζων Κασαβέτης*, Αιγόκερως, 1986
- Τριανταφύλλου, Σώτη, *Φρανσουά Τριφύ*, επιμέλεια Έφη Βενιανάκη, Αιγόκερως, 2003
- Τσιλιμίδης, Μάνος, *Σχεδόν μεταξύ μας - Αν υπάρχει ωραιότερη μουσική από τα λόγια των ανθρώπων, εγώ δεν την έχω ακούσει- Συνεντεύξεις - Σχεδόν μεταξύ μας - με μυθικά πρόσωπα του ελληνικού κινηματογράφου*, Κάκτος, 2001
- Φλέσσας, Γιάννης, *Μουσική στα 35 mm - Οι συνθέτες της 7ης τέχνης*, Αιγόκερως, 1993
- Χαλαζιάς Χρήστος, *Κινηματογράφος – μια θεώρηση*, Ελληνικά Γράμματα, 1999
- Χαιτζηγώγας, Γιάννης, *Το σινεμά του αρχιτέκτονα*, Θεσσαλονίκη - University Studio Press, 2004
- Χίτσοκ*, επιμέλεια Pierre Lherminier, μετάφραση Γιώργος Σπανός, επιμέλεια Άρης Εμμανουήλ, Πλέθρον, 1985
- Χίτσοκ, Τρυφά*, επιμέλεια Φρανσουά Τρυφά, Έλεν Σκοτ, μετάφραση Γιάννης Δ. Ιωαννίδης, επιμέλεια Αχιλλέας Κυριακίδης, Ύψιλον, 1986

10. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

- 33 χρόνια φωτογραφία*, φωτογράφιση Τάκης Διαμαντόπουλος, Καστανιώτης, 1999
- Barthes, Roland, *Ο φωτεινός θάλαμος - Δοκίμιο για τη φωτογραφία*, μετάφραση Γιάννης Κρητικός, Κέδρος - Ράππα, 1983
- Bellmer, Hans, *Μικρή ανατομία του σωματικού ασυνείδητου ή Η ανατομία της εικόνας*, _ μετάφραση Σώτη Τριανταφύλλου, Γαβροηλίδης, 1993
- Bérard, Victor, *Ακολουθώντας το πλοίο του Οδυσσέα*, μετάφραση Αλόη Σιδέρη _ φωτογράφιση Frederic Boissonnas, Άγρα, 1991
- Cartier - Bresson, Henri, *Η αποφασιστική στιγμή*, μετάφραση Σοφίας Διονυσοπούλου, Άγρα, 1998
- Flusser, Vilém, *Προς μια φιλοσοφία της φωτογραφίας*, μετάφραση Ingo Duennebier, Ηρακλής Παπαϊωάννου. - Θεσσαλονίκη - University Studio Press, 1998
- Foch, Elizabeth, *Επί τα ίχνη της πορφύρας / Dans le sillage du murex- Femmes en rouge - Γυναίκες στα κόκκινα*, φωτογράφιση Άρις Γεωργίου _ μετάφραση Ξενοφών Κομνηνός, Θεσσαλονίκη - Σχήμα και Χρώμα, 1993

- Greaves, Keith, *Φως και χρώματα, φτιάχνω τη δική μου φωτογραφική μηχανή*, μετάφραση Φιλιά Σουλάνη ει-
κονογράφηση Dave Higginson, Danny Pyne, Σαββάλας, 2003
- Hilton, Jonathan, *Ο πρώτος οδηγός για τη φωτογραφία*, μετάφραση Μάνος Βενετσάνος, Πατάκης, 1995
- Lovell, Ronald P., *Η τέχνη της φωτογραφίας*, μετάφραση Γιάννης Χατήρης, επιμέλεια Αθηνά Κεσαρίτη, Ίων,
1999
- Thébaud, Philippe. *Κάτω απ' τον ήλιο - Σπίτια στην Ελλάδα*, φωτογράφιση Βασίλης Μακρής _ επιμέλεια Μα-
ρίνα Ορφανίδου _ μετάφραση Νίκος Ηλιάδης _ κείμενα *Philippe Thébaud*, Ποταμός, 2002
- Zoom on Greece - Εστιάζοντας στην Ελλάδα- 50 φωτογράφοι εστιάζουν στην Ελλάδα*, HeARTmatters, 2004
- Ανδρος του Ανδρέα Εμπειρικού*, φωτογράφιση Ανδρέας Εμπειρικός _ επιμέλεια Σταύρος Πετσόπουλος,
Άγρα, 2004
- Ασωνίτης, Αλέξανδρος Μ., *Με ορθάνοιχτα μάτια - Εννέα συγγραφείς και εννέα φωτογράφοι*, Καστανιώτης,
2004
- Βαλκάνια*, φωτογράφιση Νίκος Οικονομόπουλος, Libro, 1995
- Βαλτινός, Θανάσης, *Πελοπόννησος -Εικόνες μύθου και ιστορίας*, φωτογράφιση Nikos Desyllas _ μετάφραση
Philip Ramp _ κείμενα Thanassis Valtinos, Σύνολο, 1995.
- Γουδής, Κώστας, *Εικόνες που έγιναν εξώφυλλα δίσκων*, φωτογράφιση Κώστας Γουδής, Αλεξάνδρεια, 2003
- Δήμου, Νίκος, *Το φως των Ελλήνων - Φωτογραφικό άλμπουμ*, φωτογράφιση Νίκος Δήμου, Νεφέλη, 1995
- Εικόνες της Ελλάδος 1944 - 1958*, φωτογράφιση Ν. Ε. Τόλη, Εξάντας, 1998
- Ελλάδα 1896-1906 = Greece 1896-1906- Images from stereoscopic photographs - Εικόνες από στερεοσκοπικές
φωτογραφίες*, επιμέλεια Γιάννη Δήμου, Άγγελου Κίτσου _ μετάφραση Δημήτρη Π. Δάλλα, Ιάσωνα Δήμου,
Ριζάρειο Ίδρυμα, 2004
- Ελλάδα του 1944*, φωτογράφιση Dmitri Kessel, Αμμος, 1997
- Ερξέστο Che Γκεβέρα - Φωτογραφικές μαρτυρίες 1960-1964*, φωτογράφιση Οσβάλντο Σάλας, Ρομπέρτο Σά-
λας, μετάφραση Νίκος Πρατσίνης, Τυπωθήτω, 1997
- Ευθυμίου - Τσεκούρα, Ντένυ, *Σώμα και χορός*, Ντένυ Ευθυμίου-Τσεκούρα, Κλημεντίνη Βουνελάκη, Ειρήνη
Μπουντούρη, φωτογράφιση Nelly's, Άγρα, 1999
- Η άλλη Ελλάδα = The other Greece*, φωτογράφιση Costas Vasilakis, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 2001
- Η Ανδρος του Ανδρέα Εμπειρικού*, φωτογράφιση Ανδρέας Εμπειρικός, επιμέλεια Σταύρος Πετσόπουλος,
Άγρα, 2004
- Η κατοχή - Φωτογραφικά τεκμήρια 1941-1944*, φωτογράφιση Κώστας Παράσχος, Ερμής, 1997
- Η Σύμωρη καίγεται*, επιμέλεια Ι. Κ. Μαζαράκης - Αινιάν, Ερμής, 1983
- Ηλιού, Μιχάλης, *Αγόρια με τατουάζ = Boys with tattoos*, μετάφραση Μαρία Βερβέρη, Κόνι Αναγνωστοπού-
λου, Futura, 1999
- Ήπειρος*, φωτογράφιση Κώστας Μπαλάφας, Ποταμός, 2003
- Θάλασσα*, φωτογράφιση Giulio Melegari, Gianni Guadalupi, Colin Monteath, κ.ά. _ επιμέλεια Μάριος Θεο-
δωρακάκης _ μετάφραση Τίνα Θεού, Ελληνικά Γράμματα, 2003
- Καλοκύρης, Δημήτρης, *Φωτορομάντσο*, Ύψιλον, 1993
- Καραβία, Μαρία, *Οδησός - Η λησμονημένη πατρίδα*, Μαρία Καραβία, Άγρα, 1998
- Κατσιγέρας, Μιχάλης, *Ελλάδα 20ός αιώνας- Οι φωτογραφίες - 1946-2000*, Μιχάλης Κατσιγέρας, Ποταμός,
2001
- Κορομηλά, Μαριάννα, *Πόντος - Ανατολία - Η βόρεια Μ. Ασία και το αρμενικό οροπέδιο ανατολικά του Ευ-
φράτη- Φωτογραφικό οδοιπορικό*, φωτογράφιση Λίζα Έβερετ, Ντόρα Μηναιδή, Μαρία Φακίδη _ κείμε-
να Μαριάννα Κορομηλά, Εκδόσεις Λούση Μπρατζιώτη, 1994
- Μαραγκόπουλος, Άρης, *Ρωσία 100 χρόνια - Φωτογραφικές μαρτυρίες*, Μαραγκόπουλος, Άρης, Ριζάρειο
Ίδρυμα, 2002
- Με τους ανάρτες στα βουνά*, φωτογράφιση Σπύρος Μελετζής, Ιδιωτική Έκδοση, 1996
- Μετέωρα*, φωτογράφιση Κώστας Μπαλάφας, Ποταμός, 2002
- Μήλλας, Ακύλας, *Πέρα - Το σταυροδρόμι της Ρωμιοσύνης*, Ακύλας Μήλλας, Μίλητος, 2002
- Μπαλάφας, Κώστας, *Τα νησιά*, φωτογράφιση Κώστας Μπαλάφας _ κείμενα Κώστας Μπαλάφας, Ποταμός, 2004
- Νεοκλασική Ερμούπολη*, επιμέλεια Μάνος Ελευθερίου, φωτογράφιση Παναγιώτης Δενδρινός, Νίκος Δεσύ-
πρης, Ιάκωβος Καρβώνης, κ.ά., Ελληνικά Γράμματα, 2000

- Νίκος Χατζηκυριάκος - Γκίκας, *φωτογραφικές σημειώσεις - Φωτογραφικές σημειώσεις*, φωτογράφιση Διονύσης Φωτόπουλος, Ίκαρος, 1994
- Ξανθάκης, Άλκης Ξ., *Η Ελλάδα του 19ου αιώνα με τον φακό του Πέτρου Μωραΐτη*, φωτογράφιση Πέτρου Μωραΐτη, Ποταμός, 2001
- Οικονομόπουλος, *φωτογράφος = Econoμopoulos, photographer*, φωτογράφιση Νίκος Οικονομόπουλος, Μεταίχμιο, 2002
- Παλαιά αυτοκίνητα, φωτογράφιση Γιάννης Σκουλάς, Άμμος, 1998
- Παλιές φωτογραφίες - Αθήνα, Πειραιά, Κιαισαριανή, φωτογράφιση Έλλη Παπαδημητρίου, Ερμής, 1979
- Πάτρα - *Μια πόλη στη φωτογραφία*, φωτογράφιση Νίκος Οικονομόπουλος _ επιμέλεια Κώστας Λογαράς, Μεταίχμιο, 2003
- Παυλή - Κορρέ, Μαρία, *Τσιγγάνες*, Ολκός 1991
- Μεγαλοκονόμος, Μάνος, *Η Σμύρνη - Από το αρχείο ενός φωτορεπόρτερ*, Ερμής, 1992
- Πρόσωπα από την αντίσταση - *Μνήμη θανάτου, μνήμη ζωής*, φωτογράφιση Johanna Weber, Άγρα, 1996
- Ρηγοπούλου, Πέπη, *Λαύριο τοπίο μνήμης*, φωτογράφιση Εύη Κώτσου, κείμενα Πέπη Ρηγοπούλου, Ελένη Πορτάλιου, Αλεξάνδρεια, 1997
- Ρούσκας, Γιάννης, *Ποτάμια - Υδάτινοι δρόμοι*, φωτογράφιση Δημήτρης Ταλιάνης, επιμέλεια Αθηνά Δούντση, Τοπίο, 1996
- Σαραντάκης, Πέτρος, *Αρκαδία - Οι τόποι και οι δρόμοι του νερού- Κεφαλόβρυσσα, ποτάμια, λίμνες, γεφύρια, βρύσες, πηγάδια, νερόμυλοι*, Othisis, 2002
- Σήμερα πεθαίνει ο φασισμός*, φωτογράφιση Συλλογικό έργο, Ερμείας, [χ.χ.]
- Σκοπελίτης, Στέλιος Β., *Το Γκάζι / Gaz Gas*, μετάφραση Αλίνα Πασχαλίδη, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1984
- Σκουλάς, Γιάννης, *Σταθμοί, Τραίνα και οριζόντες*, Θεμέλιο, 1995
- Στεφανίδης, Μάνος Σ., *Ευρωπαϊκός Νότος = European South*, φωτογράφιση Πίιας Bourgiotis _ κείμενα Manos Stefanidis, Ελληνικά Γράμματα, 2002
- Στοφόρος, Κωνσταντίνος, *Ίμβρος*, φωτογράφιση Ολυμπία Κρασαγάκη, Καστανιώτης, 1998
- Τα παιδιά 1946-1961*, φωτογράφιση Ηνωμένοι Φωτορεπόρτερ, Συλλογή Ν. Ε. Τόλη, Ποταμός, 2001
- Τερζοπούλου, Μιράντα, *Ρόπτρα - Θυρών απόηχοι*, φωτογράφιση Πλάτων Τσούλος, κείμενα Μιράντα Τερζοπούλου, Ολκός, 2002
- Τσίππρας, Κώστας Σ., *Ορεινή Ελλάδα - 1973 - 2003- 30 χρόνια φωτογράφησης του ελληνικού ορεινού χώρου*, φωτογράφιση Κώστας Στεφ. Τσίππρας, Κέδρος, 2003
- Τσουνάκος, Όθων, *Πάμε σαν άλλοτε - Εικόνες από την ιστορία της καθημερινότητας στον ελληνικό Μεσοπόλεμο*, Ηλιοτρόπιο, 2002
- Τσουνάκος, Όθων, *Φτου, ξελευτερία... - Ένα εικονογραφικό αφιέρωμα για τους απανταχού παλιόπαιδες του '50 και του '60*, Ηλιοτρόπιο, 2002
- Φάροι - Πέτρα και φως*, φωτογράφιση Γιάννης Σκουλάς, Άμμος, 1997
- Φασιανός, Αλέκος, *39 καφενεία και ένα κουρείο*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 1997
- Φωτοφράκτης - Οι φωτογραφίες του Ανδρέα Εμπειρίκου*, επιμέλεια Γιάννης Σταθάτος φωτογράφιση Ανδρέα Εμπειρίκου, Άγρα, 2001

11. ΚΟΜΙΚΣ

- 2000 στα 4, εικονογράφιση Γιάννης Καλαϊτζής, Άγρα, 2003
- 33 τραγούδια εικονογραφημένα, εικονογράφιση Στάθης Διονυσίου Σταυρόπουλος, Κέδρος, 2000
- Altan, Francesco Tulio, *Αυτοκαταστροφή*, μετάφραση Σ. Γεωργίου, Βαβέλ, 1988
- Battaglia, Dino, *Τα εγκλήματα του φοίνικα - Ο επιθεωρητής Κόουκ*, μετάφραση Εύη Τζούδα, Βαβέλ, 1987
- Bernet, Jordi, *Η επιταγή που σκοτώνει*, μετάφραση Γ. Ιωαννίδου, Βαβέλ, 1989
- Bernet, Jordi, *Η ωραία και το τέρας - Λάιτ και Μπολντ*, μετάφραση Ε. Νικολάου, Βαβέλ, 1990
- Big Porther*, εικονογράφιση Solo_p, Futura, 2001
- Bilal, Enki, *32 Δεκέμβρη*, Μαμούθ Κόμικς, 1988

- Bilal, Enki, *E17, Μαμούθ Κόμικς*, 1988
- Bilal, Enki, *Η γιορτή των αθανάτων*, Ars Longa, 1983
- Bilal, Enki, *Η γυναίκα παγίδα*, μετάφραση Γιώτα Ιωαννίδου, Βαβέλ, 1987
- Bilal, Enki, *Ισημερινό ψύχος*, μετάφραση Βιβή Φωτοπούλου, Βαβέλ, 1993
- Βαβέλ, 1988
- Bilal, Enki, *Παρτίδα κνηγιού*, μετάφραση Σ. Γεωργίου, Βαβέλ, 1988
- Bilal, Enki, *Η πόλη που δεν υπήρξε*, Ars Longa, 1988
- Duchâteau, André - Paul., *Ο πλανήτης της μαγείας*, εικονογράφηση Kas Rosinski, Μαμούθ Comix, 2002
- Edika, *Επικίνδυνα Τοπία*, ΠΑΡΑΠΕΝΤΕ [χ.χ.]
- Edika, *ΟΥΠΣ, ARS LONGA* [χ.χ.]
- Frank Miller, *300, Μαμούθ Κόμικς*, 1999
- Giardino, Vittorio, *Ουγγρική ραψωδία - Οι περιπέτειες του Μαξ Φρόντμαν*, μετάφραση Παυλίνα Καλλίδου, Βαβέλ, 1990
- Gilbert Shelton, *Οι εναλλακτικές περιπέτειες των Freak Brothers*, Βιβλιοπέλαγος, [χ.χ.]
- Gonick, Larry, *Η ιστορία του κόσμου σε κόμικς - Από την ακμή των Αράβων έως την Αναγέννηση*, επιμέλεια Νίκος Ντάικος, μετάφραση Δημήτρης Κουκουλάρης, εικονογράφηση Larry Gonick, Κάτοπτρο, 2004
- Gonick, Larry, *Η ιστορία του κόσμου σε κόμικς - Από την ακμή των Αράβων έως την Αναγέννηση*, επιμέλεια Νίκος Ντάικος, μετάφραση Δημήτρης Κουκουλάρης, εικονογράφηση Larry Gonick, Κάτοπτρο, 2004
- Gonick, Larry, *Τα πάντα γύρω από το sex σε κόμικ*, μετάφραση Νίκος Τσαπαρής, Περίπλους, 2004
- Goscinnny, René, *Επικίνδυνο πέρασμα*, εικονογράφηση Morris, Μαμούθ Comix, 2001
- Goscinnny, René, *Η ασπίδα της Αρβέρνης*, εικονογράφηση Albert Uderzo, Μαμούθ Comix, 2001
- Goscinnny, René, *Το τσίρκο (Λούκυ Λουκ, τ. 51)*, εικονογράφηση Morris, Μαμούθ Comix, 2001
- Greg, *Αχιλλέας Τάλον και το αρχιπέλαγος του Τζαμπατζόν*, εικονογράφηση Greg, μετάφραση Χρήστος Ηλιάδης, Μαμούθ Comix, 2001
- Groot, Bob de, *Ένας και μοναδικός*, εικονογράφηση Turk, μετάφραση Μ. Ανδρεαδάκη, Μαμούθ Comix, 2002
- Groot, Bob de, *Ο ζωγράφος*, εικονογράφηση Morris, Μαμούθ Comix, 2001
- Groot, Bob de, *Πώς το είπατε αυτό;*, εικονογράφηση Turk, μετάφραση Μ. Ανδρεαδάκη, Μαμούθ Comix, 2001
- Hergé, *Το μαύρο νησί (Οι Περιπέτειες του Τεντέν, τ.12)*, μετάφραση Μαρία Ανδρεαδάκη, Πατάκης, 2000. - 62σ. - εικ. _ 30x22εκ. -
- Jigounov, Y., *Η λίστα*, εικονογράφηση Mythic, μετάφραση Μ. Ανδρεαδάκη, Μαμούθ Comix, 2001
- Jodorowski – Gimenez, *Το έπος των μεταβαρόνων*, Ελευθεροτυπία -"9", 2003
- Jodorowsky, Alexandro, *Αυτό εκεί κάτω*, μετάφραση Μαρία Ανδρεαδάκη _ εικονογράφηση Moebius, Μαμούθ Comix, 1999
- Jodorowsky, Alexandro, *Ο χαμπούρης άγγελος*, εικονογράφηση Fred Beltran. - 1η έκδ., Μαμούθ Comix, 2002
- Jodorowsky, Alexandro, *Το μαύρο Ίνκαλ*, εικονογράφηση Moebius, μετάφραση Μαρία Ανδρεαδάκη, Μαμούθ Comix, 1998.
- Kovacevic, Boyan, *Μονομαχία*, εικονογράφηση Boyan Kovacevic, Μαμούθ Comix, 2002
- Malet, Léo, *Ομίχλη στη γέφυρα του Τολμιάκ*, μετάφραση Βαρβάρα Δεληβοριά, Βαβέλ, 1986
- Manara, Milo – Pisu, Silverio, *Simiotto*, Μαμούθ Κόμικς, 1988
- Manara, Milo, *Γκιουλιβεριάνα*, μετάφραση Άγγελος Φιλιππάτος _ εικονογράφηση Milo Manara, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1996
- Manara, Milo, *Μέρα οργής 2 - Το τέλος*, μετάφραση Ε. Νικολάου, Βαβέλ, 1990
- Manara, Milo, *Όνειρο, ίσως - Οι ινδικές περιπέτειες του Τζιουζέπε Μπέργκμαν*, μετάφραση Γ. Σιούνας, Βαβέλ, 1993
- Manara, Milo, *Το άρωμα του αόρατου*, μετάφραση Σ. Γεωργίου, Βαβέλ, 1987
- Margerin, F., *Σκληροί ροκάδες*, μετάφραση Γ. Ιωαννίδου, Β. Φωτοπούλου, Βαβέλ, 1991
- Martin, Jacques, *Ο πρίγκιπας του Νείλου*, εικονογράφηση Jacques Martin, Μαμούθ Comix, 2002
- Miller, Frank, *Αμαρτωλή πόλη*, μετάφραση Αγάθη Πεπεράκη _ εικονογράφηση Frank Miller, Μαμούθ Comix, 1998
- Mu_oz, Jose, *Η ζωή δεν είναι κόμικς, μωρό μου*, μετάφραση Γ. Σιούνας, Βαβέλ, 1990

- Pratt, Hugom, *Οι σκορπιοί της ερήμου*, μετάφραση Μαρία Ανδρεαδάκη, εικονογράφηση Ούγκο Πραττ, Μαμούθ Comix, 1999
- Pratt, Ugo, *Κόρτο Μαλτέζε – Αιθίοπες*, Μαμούθ Κόμικς, 1983
- Pratt, Ugo, *Κόρτο Μαλτέζε – Βενετσιάνικο παραμύθι*, Μαμούθ Κόμικς, 1981
- Pratt, Ugo, *Κόρτο Μαλτέζε – Ελβετικά*, Μαμούθ Κόμικς, 1988
- Pratt, Ugo, *Κόρτο Μαλτέζε – Η κρυφή αυλή του μυστηρίου*, Μαμούθ Κόμικς, 1987
- Pratt, Ugo, *Κόρτο Μαλτέζε – Κέλτικα*, Μαμούθ Κόμικς, 1988
- Pratt, Ugo, *Κόρτο Μαλτέζε – Κοι ντε νονί και ρόδα της Πικαρδίας*, Μαμούθ Κόμικς, 1971
- Pratt, Ugo, *Κόρτο Μαλτέζε – Μου*, Μαμούθ Κόμικς, 1988
- Pratt, Ugo, *Κόρτο Μαλτέζε – Ο αετός της Βραζιλίας*, Μαμούθ Κόμικς, 1970
- Pratt, Ugo, *Κόρτο Μαλτέζε – Τανγκό*, Μαμούθ Κόμικς, 1988
- Pratt, Ugo, *Κόρτο Μαλτέζε – Το χρυσό σπίτι της Σαμαρκάνδης*, Μαμούθ Κόμικς, 1988
- Quino, *Mafalda 25*, Βαβέλ, 1991
- Quino, *Η Μαφάλντα και οι άλλοι*, μετάφραση Λίλη Ιωαννίδου, εικονογράφηση Quino, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1992
- Quino, *Μαφάλντα 1 - Συγχαρητήρια στους αισιόδοξους*, μετάφραση Νίκη Τζούδα _ εικονογράφηση Quino, Μέδουσα, 1991
- Quino, *Μαφάλντα 11 - Φοικτό το πολιτικό κλίμα*, μετάφραση Κατερίνα Χριστοδούλου _ εικονογράφηση Quino, Μέδουσα, 1991
- Quino, *Μαφάλντα 3 - Η γη γυρίζει*, μετάφραση Νίκη Τζούδα _ εικονογράφηση Quino, Μέδουσα, 1991
- Quino, *Μαφάλντα 5 - Πω, πω! Άγχος που έχει*, μετάφραση Νίκη Τζούδα _ εικονογράφηση Quino, Μέδουσα, 1991
- Quino, *Μαφάλντα 9 - Πω, πω! Μια βλακεία στο μάτι σου*, μετάφραση Κατερίνα Χριστοδούλου _ εικονογράφηση Quino, Μέδουσα, 1991
- Quiroga, Horacio, *Ιστορίες του παρθένου δάσους*, μετάφραση Φίλιππος Μανδηλαράς, Αγγελική Πασσιά _ εικονογράφηση Ζακ Ντε Λουστάλ, Πατάκης, 2003
- REISER - Προσοχή στο Κτήνος, ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ
- Reiser, *Το μεγάλο ρεμάλι*, Ars Longa / ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ.
- Robinson, Dave, *Ο Πλάτων με εικόνες*, μετάφραση Γιάννης Σταματέλλος, Διάυλος, 2002
- Rodionoff, Hans, *Lovecraft*, διασκευή Keith Giffen _ μετάφραση Βασίλης Αθανασιάδης _ εικονογράφηση Enrique Breccia, Anubis, 2004
- Royen, Rene van, *Asterix και ιστορία*, Μαμούθ Comix, 2002
- Sadler, Michael, *Ιστορία της ροκ σε σκίτσα*, εικονογράφηση Serge Dufloy _ μετάφραση Ιζαμπέλλα Σασλόγλου κείμενα Michael Sadler, Γράμματα, 1989
- Savage pencil ή πως να σφάξεις με το πινέλο*, επιμέλεια Θανάσης Μουτσόπουλος, Futura, 1999
- Shelton, Gilbert, *Οι εναλλακτικές περιπέτειες των Freak Brothers*, μετάφραση Άκης Ασπρογέρακας, Βιβλιοπέλαγος, 2001
- Soloup, *Ο ανθρωπόλυκος*, Βαβέλ, 1989
- Soloup, *Στρατηγικός επενδυτής*, εικονογράφηση Solo_p, Μεταίχμιο, 2004
- Van Hamme, Jean, *Μεταξύ γης και φωτός*, μετάφραση Μ. Ανδρεαδάκη _ εικονογράφηση Rosinski, Μαμούθ Comix, 2002
- Varenne, Alex, *Erma Jaguar*, μετάφραση Γιώτα Ιωαννίδου, Βαβέλ, 1988
- Vuillemin, *Χοντρές πλάκες*, μετάφραση Σ. Γεωργίου, Βαβέλ, 1991
- Αριστοφάνης, *Assembly of women*, διασκευή Τ. Apostolides _ μετάφραση Ν. Spiropoulou _ εικονογράφηση G. Akokalides, Μέδουσα, 2001
- Αρκάς, *Κακές παρέες*, εικονογράφηση Αρκά, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1991
- Αρκάς, *Μετά την καταστροφή*, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1992
- Αρκάς, *Ο Θεός αγαπάει τον κλέφτη*, εικονογράφηση Αρκά, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1991
- Αρκάς, *Ο Κόκκορας*, εικονογράφηση Αρκάς, Γράμματα, 2002
- Αρκάς, *Ο Παντελής και το λιοντάρι*, εικονογράφηση Αρκά, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 1990
- Αρκάς, *Παρενοχλήσεις*, εικονογράφηση Αρκάς, Γράμματα, 2002

Βασίλης Λώλος, *Γεννήτρια- Victor Van Dread*, τόμος 1 Εκδόσεις Giganto
 Βερούκιος, Σπύρος Χ., *Δεν θέλω να ξυπνήσω δεν θέλω να ονειρεύομαι*, Σπύρος Βερούκιος, Βαβέλ, 1999
 Βιτάλης, Δημήτρης, *Στηβ, Το Χαρούμενο Κάθαρμα*, Εκδόσεις Direction, 1997
 Γεωργιέλης, Φώτης, *Luna*, εικονογράφηση Φώτης Πεχλιβανίδης, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 2001
Η Ελλάδα με πληγώνει... Ανθολόγιον, εικονογράφηση Solo_p, Futura, 2002
 Κалаϊτζής, Γιάννης, *Γιαταλεφτά Νοέμβρη*, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 2002
 Κалаϊτζής, Γιάννης, *Ο Τυφών*, 1997
 Κалаϊτζής, Γιάννης, *Το μαύρο είδωλο της Αφροδίτης*, ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ, 1990
 Κалаϊτζής, Γιάννης, *Τσιγγάνικη ορχήστρα*, 1984
 Κάουα, Αβραάμ, *Εικονικά βλέμματα - Μεταμοντέρνα αφήγηση στον κινηματογράφο, τα κόμικς και τη λογο-
 τεχνία*, Futura, 2002
 Μαριτινίδης, Πέτρος, *Κόμικς, Τέχνη και τεχνικές της εικονογράφησης*, Θεσσαλονίκη, ΑΣΕ, 1990
 Μποστ, *Αηλογραφεία με τον Κόστα*, Νεφέλη, 1996
 Μποστ, *Σκίτσα 73-74*, Καστανιώτης, 1996
 Μποστ, *Σκίτσα και κείμενα*, Καστανιώτης, 1996
 Μποστ, *Το λέφκομά μου*, Καστανιώτης, 1996
Οι αταίριαστοι 3 - Με ημερομηνία πλήξεως, εικονογράφηση Σπύρος Δερεβενιώτης, Ελληνικά Γράμματα, 2004
 Παπαμαχαλόπουλος, Κωνσταντίνος, *Ο Γιάπωνας*, Futura, 2000
 Σκαρπέλος, Γιάννης, *Ιστορική μνήμη και ελληνικότητα στα κόμικς*, Κριτική, 2000
 Σπύρος Δερεβενιώτης, *Γιατί μας μισούν*, Ελληνικά Γράμματα, 2002
 Στάθη Σταυρόπουλου, *Η άγρια κωμωδία*, Πατάκης, 2003
Τα κόμικς - Σούπερμαν, Αστειξ, Τεν Τεν, Φλας Γκόρντον, Ποπάν, Ταρζάν, Κόναν, Κόρτο Μαλτέζε, επιμέ-
 λεια Δημήτρης Κολοδήμος, Αιγόκερως, 1982
 Τριβιζιάς, Ευγένιος, *Η ύπουλη παγίδα*, εικονογράφηση Ν. Μαρουλάκης, Πατάκης, 2004

12. ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

[Συλλογικό] *Μουσικές δραστηριότητες - υλικό για παιδαγωγούς - εμπνευστές*, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαί-
 δευσης Ενηλίκων, 1996
 Crotti, Eni, *Πώς να ερμηνεύουμε τα παιδικά σχέδια - Η κρυφή γλώσσα των παιδιών*, μετάφραση Ελένη Γε-
 ωργιάδου, Καστανιώτης, 2003
 Deldime, Roger, *Θέατρο για την παιδική και νεανική ηλικία*, μετάφραση Θόδωρος Γραμματιάς, Τυπωθήτω,
 1996
 Delpeux, Henri, *Κούκλες και μαριονέτες*, Gutenberg, 1987
 Waszkiel, Marek, *Σύγχρονες τάσεις στην έρευνα του παγκόσμιου κουκλοθέατρου*, Κουκλοθέατρο Αγιούσα-
 για, 1998
 Αλεξανδράκης, Γεώργιος, *Εικαστική αγωγή* - Βιβλίο για το δάσκαλο - Πρώτο επίπεδο, ΟΕΔΒ, 1992
 Άλκηστις, *Το βιβλίο της δραματοποίησης*, Ελληνικά Γράμματα, 1998
 Ανδρέου, Αντρέας Π., *Ιστορία, μουσείο και σχολείο*, Δεδούσης, 1996
Η Μακεδονία με την πένα της Πηνελόπης Δέλτα - Υλικό προετοιμασίας για εκπαιδευτική επίσκεψη, Μουσείο
 Μπενάκη, 1996
Ανιχνεύοντας το σήμερα, προετοιμάζουμε το αύριο, Πολυθεματικό βιβλίο Γυμνασίου για την ευέλικτη ζώνη
 καινοτόμων δράσεων, Βιβλίο για τον καθηγητή, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2001
 Αυδίκος, Βαγγέλης Γρ., *Μια φορά κι έναν καιρό - αλλά - μπορεί να γίνει και τώρα - Η εκπαίδευση ως χώρος
 διαμόρφωσης παραμυθάδων*, Ελληνικά Γράμματα, 1999
 Βάγια - Ζαχαρή, Γλυκερία, *Απάνθισμα επετειακών - επιστημονικών - παιδαγωγικών λόγων και άρθρων*, Γρη-
 γόρης, 2003.
 Βακαλούδη, Αναστασία, *Διδάσκοντας και μαθαίνοντας με τις νέες τεχνολογίες*, Πατάκης, 2003
 Γιαλουράκη, Σοφία, *Έργα και χειροτεχνίες για κάθε γιορτή*, Ντουντούμης, 1991

- Γιάνναρης, Γιώργος, *Θεατρική αγωγή και παιχνίδι*, Γρηγόρης, 1995
- Ελληνική παιδική σκηνή - Αρχαία τραγωδία, κωμωδία, δράμα, οπερέτα, ηθογραφία για όλες τις σχολικές γιορτές*, πρόλογος Σπύρου Μελά, επιμέλεια - έκδοσις Παν. Αθην. Κλεισιώνη, 1962
- Γιάννος, Γιάννης, *Πολυτεχνείο '73 - Εορταστική ανθολογία*, Gutenberg, 1984
- Γκίμποσον, Ρέι, *Χριστουγεννιάτικες δραστηριότητες*, μετάφραση Αλεξάνδρα Μάντη, Άγκυρα, 2001
- Γκόνιας, Ν. - Ραπτοπούλου Σοφία, *Το έπος του 1940 - Ανθολογία για σχολικές γιορτές*, Πατάκης 1999
- Γκόνιας, Νίκος Γ. *Το έπος του 1940 - Μέσα από τις εφημερίδες και τα περιοδικά της εποχής - Ανθολογία για τις σχολικές γιορτές*, Πατάκης, 1995
- Γραμματάς, Θόδωρος, *Fantasyland - Θέατρο για παιδικό και νεανικό κοινό*, Τυπωθήτω, 1996
- Δελώνης, Αντώνης, *25 Μαρτίου 1821 - 4 πλήρεις σχολικές γιορτές, ποιήματα-πανηγυρικός*, Μανούτιος, 1976
- Δελώνης, Αντώνης, *25 Μαρτίου 1821, 4 πλήρεις σχολικές γιορτές, ποιήματα - πανηγυρικός*, Μανούτιος, 1976
- Διαθεματικό εκπαιδευτικό υλικό για την ευέλικτη ζώνη καινοτόμων δράσεων*, Γυμνάσιο, Τόμος Βα - Διαπολιτισμική εκπαίδευση, *Εκφάνσεις της τέχνης*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2001
- Διαθεματικό εκπαιδευτικό υλικό για την ευέλικτη ζώνη καινοτόμων δράσεων*, Γυμνάσιο - Διαπολιτισμική εκπαίδευση, *Εκφάνσεις της τέχνης*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2001
- Διαθεματικό εκπαιδευτικό υλικό για την ευέλικτη ζώνη*, Τεύχος Αα, Γα-Δα τάξεις του Δημοτικού σχολείου - Λαϊκός πολιτισμός - Αφύπνιση στη διαφορετικότητα των γλωσσών και των πολιτισμών, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2001
- Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, 2002
- Εκπαίδευση - Λαϊκός Πολιτισμός*, επιμ. Νίκη Ψαρράκη - Μπελεσιώτη, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υπουργείο Πολιτισμού-Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης (Πρόγραμμα Μελένα), 2000
- Ζαχαροπούλου, Κατερίνα, *Τα παιδιά συνομιλούν με τη σύγχρονη τέχνη*, Νήσος 2002
- Ζιάκα, Γιολάντα, *Ιντερνετ και περιβαλλοντική εκπαίδευση -Βασικές αρχές - Προγράμματα - Εκπαιδευτικό υλικό*, Πόλις, 1997
- Ζωγράφου - Τσαντάκη, Μαρία, *Μουσειακή Εκπαίδευση - Τα παιδιά γνωρίζουν την πολιτιστική τους κληρονομιά*, Γιαννιτσά, Υδρόγειος, 2000
- Καββαδίας, Φίλιππος, "Εδώ Πολυτεχνείο...εδώ Πολυτεχνείο", Σάκουλας, Α., 1974
- Κακούρη, Κατερίνα Ι., *Προαισθητικές μορφές θεάτρου*, Εστία, 1998
- Καλογεροπούλου, Ξένια, *Θέατρο για παιδιά - Ενας πρακτικός οδηγός*, Ελληνικό Θέατρο για το Παιδί και τα Νιάτα, 1991
- Καλούρη - Αντωνοπούλου, Ουρανία, *Οι αισθητικές δραστηριότητες των παιδιών ηλικίας 9 μέχρι 11 ετών - Μελέτη της ανάπτυξης της μνήμης, της φαντασίας και της αισθητικής ευαισθησίας μέσα από τις καλές τέχνες*, Έλλην, 1994
- Κάνιστρα, Μάχη, *Η σύγχρονη εικαστική αγωγή στο σχολείο*, Σμίλη, 1987
- Καραβασίλη, Γεωργίου, *Η σχολική ζωή και οι σχολικές δραστηριότητες*, Αθήνα [χ.ε.], 2000
- Καραγιώργη, Τριάδα, *Κάνουμε θέατρο στο σχολείο - Εξι θεατρικές προτάσεις για γιορτές στο δημοτικό και το γυμνάσιο*, Νίκη, 1988
- Κάσσαρης, Χρήστος, *Ταξίδια στο παρελθόν μέσα από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο*, Ωμέγα, 1991
- Καψάλης, Αχιλλέας Γ., *Σχολικά εγχειρίδια - Θεσμική εξέλιξη και σύγχρονη προβληματική*, Εκφραση, 1995
- Κοντογιάννη Άλκηστις., *Η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση*, Ελληνικά Γράμματα, 2000
- Κοντογιάννη, Άλκηστις - Βάος, Αντώνης, *Αισθητική Αγωγή, Δραματική τέχνη στην εκπαίδευση, Εικαστική αγωγή, Ειδικό θέμα, Μουσείο και παιδί*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2001
- Κουρετζής, Λάκης, *Θεατρική αγωγή - Βιβλίο για το δάσκαλο*, ΟΕΔΒ, 1993
- Κουρετζής, Λάκης, *Το θεατρικό παιχνίδι*, Καστανιώτης, 1991
- Κουτσόγιωργα, Ιωάννα Π., *Δραστηριότητες για το παιδί - Μια εγκυκλοπαίδεια με θεματική κατάταξη*, Πατάκης, 1996
- Κυριοπούλου, Βασιλική, *Βοηθήματα για σχολικές γιορτές*, Ντουντούμης, 1988
- Κυριοπούλου, Βασιλική, *Θέατρο για σχολικές γιορτές*, Ντουντούμης, [χ.χ.]
- Λάμπρος, Σπυρίδων Π., *Τα Ελευθέρια - Λόγοι και άρθρα επί τη εθνική εορτή της 25ης Μαρτίου*, Εν Αθήναις, 1911
- Λιάρος, Δημήτρης, *Ομιλίες σχολικών εορτών*, Τρίκαλα [χ.ε.], 1997

- Μαγουλιώτης, Απόστολος Ν., *Κουκλοθέατρο - Πώς στήνεται ένα έργο*, Καστανιώτης, 1994
- Μαστρομιχαλάκη, Αγγελική, *Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά - Φώτα*, Ακρίτας, 2000
- Μαυρικάκη, Ευαγγελία, *Εργαστηριακές ασκήσεις και δραστηριότητες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης*, Τυπωθήτω, 2001
- Μέλλιος, Λάζαρος Αναστ., *Αρχαία παιγνίδια στη σημερινή Φλώρινα*, Φλώρινα [χ.ε.], 1985
- Μητροπούλου, Κωστούλα, *Το χρονικό των τριών ημερών*, Κέδρος, 1990
- Νάκου, Ειρήνη, *Μουσεία - Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός - Από τη σκοπιά της θεωρίας του υλικού πολιτισμού, της μουσειολογίας και της μουσειοπαιδαγωγικής*, Νήσος, 2001
- Νικηταρά, Χριστίνα, *Η ελευθερία - Θεωρία και πράξη της επετείου στην μοντέρνα εκπαίδευση*, [χ.ε.], 1990
- Ντολτό, Φρανσουάξ, *Το παιδί και η γιορτή*, Πατάκης, 2000
- Παπαδημητρίου, Ζωή Θ., *Κείμενα της πατρίδας - Κείμενα και εποπτικό υλικό για τις σχολικές γιορτές*, Gutenberg, 1991
- Παπαδημητρίου, Ζωή Θ., *Κείμενα της πατρίδας - Κείμενα και εποπτικό υλικό για τις σχολικές γιορτές*, Gutenberg, 1991
- Παπαθεοδώρου, Βασίλης, *Σχολική Παράσταση*, Εστία, 2000
- Εισηγήσεις σεμιναρίων θεατρικής παιδείας*, Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, 1990
- Παρούση, Αντιγόνη, *Κούκλες κουκλοθέατρον*, Πατάκης, 1998
- Πρόγραμμα "Μελίνα", *Εκπαίδευση και πολιτισμός*, Υπουργείο Παιδείας, 1997
- Ρώτας, Βασίλης, *Θέατρο για παιδιά*, Αθήνα [χ.ε.], 1975
- Σιάννος, Δημήτριος Ι., *Παραδοσιακά σχολικά και εξωσχολικά παιγνίδια, 1881-1967*, Λεοντάριος Καρδίτσης, 1988
- Σμυρνιωτάκης, Γιάννης Κ., *Σχολικό θέατρο*, [χ.ε.], 1992
- Σχολικά εγχειρίδια βαλκανικών χωρών - Πρακτικά ημερίδας (17 Μαΐου 1994)*, Κυριακίδης, 1995
- Τσολάκης, Χρήστος [κ.α.], *Όμιλοι σχολικής δράσης - Έρευνα για τη συγκρότηση ομίλων σχολικών δραστηριοτήτων στα σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000
- Φάτσης, Γιάννης, *Σήμερα πεθαίνει ο φασισμός - Πολυτεχνείο- από την κατάληψη στον εισβολή*, Ερμείας, 1974
- Φιλιππάκης, Μανόλης, *Κοινωνικό θέατρο- Θεωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικός οδηγός για εμπνευστές*, Χανιά, Αερόστατο, 1992
- Χραμπάνη, Παύλου και Μπαλάσκα, Ιουλία, *Η θάλασσα είναι ζωή... Η ζωή είναι θάλασσα*, Γενέθλιον, 1998

Αν για τη βιβλιογραφία η πρόταση δεν είναι περιοριστική και κινείται μόνο στην ελληνική παραγωγή, η λίστα της φιλομογραφίας είναι μια, κατά τη γνώμη μας, *sine qua non* βασική ταινιοθήκη αναγκαία για κάθε δάσκαλο που θέλει να ασχοληθεί με τον σύγχρονο πολιτισμό. Για τις περισσότερες ταινίες η πληροφόρηση και η προσβασιμότητα είναι σχετικά εύκολες. Εκτός από τις αίθουσες κινηματογράφου, την τηλεόραση και τα βιντεοκλάμπ, ακόμα και τα άπυρρα έντυπα που συνοδεύονται από συλλεκτικά DVD, δύο είναι οι βασικοί κινηματογραφικοί τύποι:

- α) Το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου (<http://www.gfc.gr> - Πανεπιστημίου 10, Αθήνα, τηλ. 210 3631733, φαξ 210 3614336, email info@gfc.gr). Όπως αναφέρουμε και σε άλλο σημείο του βιβλίου η διεύθυνση του Κέντρου μας διαβεβαίωσε για τη διαθεσιμότητά τους να υποστηρίξουν με ταινίες παραγωγής του και επίσκεψη σκηνοθετών εκδηλώσεις σε σχολεία. Στην ιστοσελίδα του Κέντρου μπορείτε να βρείτε αναλυτικότερη πληροφόρηση για τις ταινίες.
- β) Η Ταινιοθήκη της Ελλάδος, από την ίδρυσή της, το 1950, μέχρι σήμερα στεγάζεται στο Μέγαρο Δεληγώργη, στην οδό Κανάρη 1 στην Αθήνα (<http://www.tte.gr>, τηλ.: 210 36 09 695, fax: 210 36 28 468, email tain@otenet.gr). Διαθέτει 2.500 κόπιες ταινιών μεγάλου μήκους, 1000 ελληνικά και ξένα ντοκιμαντέρ, σπάνιο αρχαιακό υλικό, αφίσες και εξειδικευμένη βιβλιοθήκη - αναγνωστήριο. Οργανώνει εκπαιδευτικά προγράμματα - προβολές για τα σχολεία και καθημερινές προβολές στο χώρο της.

Για τη διεθνή κινηματογραφική παραγωγή πληροφορίες (αναλυτικά στοιχεία ταινιών, βιογραφικά σκηνοθετών κ.λπ.) μπορείτε να βρείτε σε πολλές βάσεις δεδομένων, όπως: <http://us.imdb.com> (Internet Movie Database) ή <http://www.allmovie.com>. Τίτλοι και σκηνοθέτες αναγράφονται στο πρωτότυπο για την αγγλική, γαλλική και ιταλική γλώσσα και τα υπόλοιπα στα αγγλικά για να είναι πιο εύκολη η αναζήτησή τους στο διαδίκτυο.

1. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ (χρονολογικά)

Αδελφοί Μανάκια, όλες οι μικρές ιστορικές ταινίες τους από το 1906 (δες το CD-ROM, *Αδελφοί Μανάκια, Πρωτοπόροι της εικόνας στα Βαλκάνια*, Αθήνα, *Καστανιώτης*, 1997)

- Γαζιάδης, Δημήτρης, *Ελληνικό θαύμα*, 1922
 Μαδράς, Αχιλέας, *Μαρία Πενταγιώτισσα*, 1929
 Λελούδας, Κώστας, *Λάβαρο του '21*, 1929
 Γαζιάδης, Δημήτρης, *Το λιμάνι των δακρύων*, 1929
 Λάσκας, Ορέστης, *Δάφνις και Χλόη*, 1931
 Τσιακίρης, Δημήτρης, *Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας*, 1932
 Τατασόπουλος, Στέλιος, *Κοινωνική σαπίλα*, 1932
 Παπαμιχάλης, Βίων, *Αδούλωτοι σκλάβοι*, 1946
 Καραγάτσης Μ, *Καταδρομή στο Αιγαίον*, 1946
 Τζαβέλας, Γιώργος, *Μαρίνος Κοντάρας*, 1948
 Γρηγορίου, Γρηγόρης, *Πικρό ψωμί*, 1951
 Ηλιάδης, Φρίξος, *Νεκρή πολιτεία*, 1951
 Τατασόπουλος, Στέλιος, *Μαύρη γη*, 1952
 Κακογιάννης, Μιχάλης, *Κυριακάτικο ξύπνημα*, 1954
 Τάλας, Γκρεγκ, *Ξυπόλυτο τάγμα*, 1954
 Τζαβέλας, Γιώργος, *Κάλπικη λίρα*, 1955
 Κούνδουρος Νίκος, *Μαγική πόλη*, 1955
 Κακογιάννης, Μιχάλης, *Στέλλα*, 1955
 Κούνδουρος Νίκος, *Δράκος*, 1956
 Νίκος Κούνδουρος, *Παράνομοι*, 1958
 Κούνδουρος Νίκος, *Το ποτάμι της λευτεριάς*, 1959
 Τατασόπουλος, Στέλιος, *Το κάστρο του Ζαλόγγου*, 1959

Κακογιάννης, Μιχάλης, *Ερώικα*, 1960
 Νίκος Κούνδουρος, *Το ποτάμι*, 1960
 Κανελλόπουλος, Τάκης, *Μακεδονικός γάμος*, 1960
 Τζαβέλας, Γιώργος, *Αντιγόνη*, 1961
 Κανελλόπουλος, Τάκης, *Ουρανός*, 1962

Μανθούλης, Ροβήρος, *Ψηλά τα χέρια Χίτλερ*, 1962
 Γρηγορίου, Γρηγόρης, *Διωγμός*, 1964
 Κύρου, Άδωνις, *Το Μπλόκο*, 1965
 Δαμιανός, Αλέξης, *Μέχρι το πλοίο*, 1966
 Κανελλόπουλος, Τάκης, *Εκδρομή*, 1966

Κανελλόπουλος, Τάκης, *Παρένθεση*, 1968
 Σταμπούλου, Γιώργος, *Ανοιχτή επιστολή*, 1969
 Αγγελόπουλος, Θόδωρος, *Αναπαράσταση*, 1970
 Δαμιανός, Αλέξης, *Ευδοκία*, 1971

Κατσουρίδης Ντίνος, *Τι έκανες στον πόλεμο Θανάση*, 1971
 Κατσουρίδης Ντίνος, *Θανάση πάρε το όπλο σου*, 1972
 Βούλγαρης, Παντελής, *Το προξενίο της Άννας*, 1972
 Αριστόπουλος, Κώστας, *Κρανίου τόπος*, 1973
 Μαραγκός, Θόδωρος, *Λάβετε θέσεις*, 1973

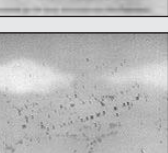
Αντωνόπουλος, Γιώργος, *Μετανάστες*, 1973
 Τάσιος, Παύλος, *Οι προστάτες*, 1973
 Χατζόπουλος, Τάκης, *Γάζωρος Σερρών*, 1974
 Θέος, Δήμος, *Κιέριον*, 1974

Μακρής, Δημήτρης, *Εδώ Πολυτεχνείο*, 1974
 Φέρρης, Κώστας, *Η φόνισσα*, 1974
 Μαραγκός, Θόδωρος, *Ο αγώνας*, 1975
 Μαυρίκιος, Δημήτρης, *Polemonta*, 1975
 Κακογιάννης, Μιχάλης, *Ατίλας '74*, 1975

Ρεντζής, Θανάσης, *Βιογραφία*, 1975
 Χαρωνίτης, Λευτέρης, *24 Ιουλίου '74*, 1975
 Αγγελόπουλος, Θόδωρος, *Θίασος*, 1975
 Τσεμπερόπουλος – Μανιάτης, *Μέγαρα*, 1975
 Μανιάτης, Σάκης, *Μάνη*, 1975

Καβουκίδης, Νίκος, *Μαρτυρίες*, 1975
 Σφήκας, Κώστας, *Μητροπόλεις*, 1975
 Κούνδουρος, Νίκος, *Τα τραγούδια της φωτιάς*, 1975
 Θέος, Δήμος, *Διαδικασία*, 1976

Παπαδημητράκης, Λάμπρος – Κίττου, Θέκλα, *Κύπρος η άλλη πραγματικότητα*, 1976
 Ψαράς, Τάσος, *Μάης*, 1976
 Βούλγαρης, Παντελής, *Χάπι Ντέι*, 1976
 Παπαλιού – Χατζημιχάλη, Μαίρη, *Ο αγώνας των τυφλών*, 1977

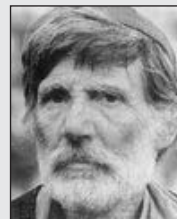
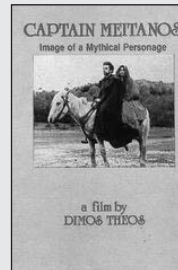

Αντωνόπουλος, Γιώργος, *Μαντουδι*, 1977
 Τυπάλδος, Γιάννης, *Παιδεία*, 1977
 Φέρρης, Κώστας, *Δυο φεγγάρια τον Αύγουστο*, 1978
 Μαλιάρης, Άγγελος, *Υπόθεση Πολκ*, 1978
 Κούνδουρος, Νίκος, *1922*, 1978

Λεβεντάκος, Διαμαντής, *Εμφύλιος λόγος*, 1979
 Σαρλής, Νώντας, *Για ένα αδειανό πονκάμισο*, 1979
 Νικολαΐδης, Νίκος, *Τα κονρέλια τραγουδάνε ακόμα*, 1979
 Τζήμας, Νίκος, *Ο άνθρωπος με το γαρίφαλο*, 1980
 Τάσιος, Παύλος, *Παραγγελιά*, 1980
 Λάκης Παπαστάθης, *Ο καιρός των Ελλήνων*, 1981

Βερονίκος, Δημήτρης, *Γιάννης Τσαρούχης*, 1981
 Θεοδοσόπουλος, Θεοδόσης, *Δίκη της χούντας*, 1981
 Χριστόφορος Χριστοφής, *Ρόζα*, 1982
 Ζώης, Κωστής, *Οι αζήτητοι*, 1982
 Κώστας Φέρρης, *Ρεμπέτικο*, 1983
 Αλκουλή, Πόπη, *Μικρασιατική Καταστροφή*, 1984
 Αγγελόπουλος, Θεόδωρος, *Ταξίδι στα Κύθηρα*, 1984
 Χρήστος Σιοπαχάς, *Η κάθοδος των εννέα*, 1984
 Τόνια Μαρκετάκη, *Η τιμή της αγάπης*, 1984
 Νίκος Περάκης, *Λούφα και παραλλαγή*, 1984
 Δημήτρης Αρβανίτης, *Ο σουρεαλισμός στην ελληνική ζωγραφική*, 1984
 Σταύρος Τσιώλης, *Μια τόσο μακρινή απουσία*, 1985
 Αντουανέτα Αγγελίδη, *Τόπος*, 1985
 Παντελής Βούλγαρης, *Πέτρινα Χρόνια*, 1985
 Μιχάλης Κακογιάννης, *Γλυκιά πατρίδα*, 1986
 Δήμος Αβδελιώδης, *Το δέντρο που πληγώναμε*, 1986
 Κώστας Σφήκας, *Αλληγορία*, 1986
 Σταύρος Τορνές, *Ντανίλο Τρέλες (Ο φημισμένος Ανδαλουσιανός μουσικός)* 1986
 Φρίντα Λιάππα, *Ένας ήσυχος θάνατος*, 1986
 Τάσος Ψαράς, *Καραβάν Σεράι*, 1986
 Λευτέρης Ξανθόπουλος, *Καλή πατρίδα σύντροφε*, 1986
 Νίκος Παπατάκης, *Φωτογραφία*, 1986
 Δήμος Θέος, *Καπετάν Μεϊτάνος*, 1987
 Κώστας Φέρρης, *Oh Babylon*, 1987
 Τάκης Παπαγιαννίδης, *Γενέθλια πόλη*, 1987
 Λάκης Παπαστάθης, *Θεόφιλος*, 1987
 Κώστας Βρεττάκος, *Τα παιδιά της χελιδόνας*, 1987
 Διονύσης Γρηγοράτος, *Φάκελος Πολκ*, 1987
 Κώστας Κουτσομύτης, *Ο κλοιός*, 1987
 Σταύρος Τορνές, *Ένας ερωδός για τη Γερμανία*, 1988
 Χρήστος Βακαλόπουλος, *Όλγα Ρόμπαρτς*, 1989
 Κώστας Ζυρίνης, *Το τελευταίο στοίχημα*, 1989
 Μαυρίκιος, Δημήτρης, *Aenigma est (Georgio De Chirico)*, 1990
 Γιώργος Τσεμπερόπουλος, *Άντε γεια....* 1990
 Σταύρος Τσιώλης, *Έρωτας στη χουρμαδιά*, 1990
 Δημήτρης Σπύρου, *Ο ψύλλος*, 1990
 Γιώργος Σταμπούλοπουλος, *Δυο ήλιοι στον ουρανό*, 1991
 Θόδωρος Αγγελόπουλος, *Το μετέωρο βήμα του πελαργού*, 1991
 Νίκος Κούνδουρος, *Λόρδος Βύρων*, 1992
 Γιώργος Καρυπίδης, *Πεθαμένο λικέρ*, 1992 Σωτήρης Γκορίτσας, *Απ' το χιόνι*, 1993
 Θανάσης Ρακιντζής, *Η Αριάδνη μένει στη Λέρο*, 1993
 Νίκος Αναγνωστόπουλος, *Στα πρόσωπα της Ανατολής κοιμάται ο χρόνος*, 1993
 Νίκος Γραμματικός, *Η εποχή των δολοφόνων*, 1993
 Σταύρος Ιωάννου, *Έστιν ουν τραγωδία*, 1994
 Αντώνης Κόκκινος, *Τέλος εποχής*, 1994
 Στέλιος Παυλίδης, *Ένας ύποπτος πολίτης*, 1994
 Δαμιανός, Αλέξης, *Ηνίοχος*, 1995
 Σταύρος Τσιώλης, *Ο θησαυρός του Χουρσίτ Πασά*, 1995
 Αντουανέτα Αγγελίδη, *Μια τετράγωνη ταινία*, 1995
 Θόδωρος Αγγελόπουλος, *Το βλέμμα του Οδυσσέα*, 1995
 Φώτος Λαμπρινός, *Γλέντι γενεθλίων – Μια βουβή
 βαλκανική ιστορία*, 1995

Κώστας Σφήκας, *Το προφητικό πουλί των θλίψεων του Πάουλ Κλε*, 1995

Στέλιος Χαραλαμπίδης, *Άδης*, 1996

Πέτρος Σεβαστίκογλου, *Άνεμος πάνω από την πόλη*, 1996

Δήμος Θεός, *Ελεάτης Ξένος*, 1996

Γιάννης Σμαραγδής, *Καβάφης*, 1996

Σωτήρης Γκορίτσας, *Βαλκανιζατέρ*, 1997

Αντώνης Κόκκινος, *Ο αδελφός μου κι εγώ*, 1997

Χρήστος Βούπουρας – Γιώργος Κόρρας, *Μιρουνπάφισμ, καλή αντάμωση*, 1997

Μαρία Χατζημυχάλη-Παπαλιού, *Ήπειρος – αρχέγονος Ελλάς*, 1997

Ηρώ Σιαφλιάκη, Τίμων Κουλιμάσης, *Συνασός – τοπογραφία της μνήμης*, 1997

Δημήτρης Κουτσιαμπασάκος, *Ο Ηρακλής ο Αχελώος και η γιαγιά μου*, 1997

Βαγγέλης Σεροντάρης, *Βασιλική*, 1997

Κωνσταντίνος Γιάνναρης, *Από την άκρη της πόλης*, 1998

Θόδωρος Αγγελόπουλος, *Μια αιωνιότητα και μια μέρα*, 1998

Παντελής Βούλγαρης, *Όλα είναι δρόμος*, 1998

Λεωνίδα Βαρδάρος, *Ούλοι εμείς αφέντη*, 1998

Κώστας Σφήκας, *Προμηθέας εναντιοδρομών*, 1998

Στράτος Στασινός, *Ήπειρος*, 1998

Δημήτρης Κουτσιαμπασάκος, *Ύψωμα 33*, 1998

Κώστας Καπάκας, *Peppermint*, 1999

Δήμος Αβδελιώδης, *Η εαρινή σύναξις των αγροφυλάκων*, 1999

Λευτέρης Χαρωνίτης, *Ιδιών μύθοι*, 1999

Φίλιππος Κουτσαφτής, *Αγέλαστος πέτρα*, 2000

Βασίλης Λουλές, *Ένας λαμπερός ήλιος*, 2000

Σταύρος Ιωάννου, *Κλειστοί δρόμοι*, 2000

Στέλιος Χαραλαμπίδης, *Είδαν τα μάτια μας γιορτές*, 2000

Γιώργος Ζέβας, *Μ' αρέσουν οι καρδιές σαν τη δική μου – Μάρκος Βαμβακάρης*, 2000

Λάκης Παπαστάθης, *Το μόνον της ζωής του ταξιδιόν*, 2001

Γιάννης Λεοντάρης, *Εγκώμιον βραδύτητας*, 2001

Γιώργος Ζαφείρης, *Εφήμερη Πόλη*, 2001

Μαρία Μαυρίκου, *Οι απειεί*, 2001

Μαριάννα Οικονόμου, *Το σχολείο*, 2001

Αντουανέτα Αγγελίδη, *Κλέφτης η πραγματικότητα – τρεις εκδοχές*, 2001

Νίκος Τριανταφυλλίδης, *Screamin' Jay Hawkins*, 2001

Εύα Στεφανή, *Ακρόπολις*, 2001

Στέλιος Χαραλαμπίδης, *Ημερολόγια καταστροφώματος – Γιώργος Σεφέρης*, 2001

Χρήστος Βούπουρας, *Ο χορός των αλόγων*, 2001

Λουκία Ρικάκη, *Λόγια της σιωπής*, 2002

Κατερίνα Πατρώνη, *Με τα μάτια στραμμένα στη στεριά*, 2002

Ροβήρος Μνθούλης, *Lily's story*, 2002

Μόνικα Βαξεβάνη, *Το φουστάνι*, 2002

Κυριάκος Κατζουράκης, *Ο δρόμος προς τη Δύση*, 2003

Τάσος Μπουλέτης, *Πολίτικη κουζίνα*, 2003

Νίκος Λυγγούρης, *Καλοκαιρινές αστραπές*, 2003

Αλέξανδρος Παπαηλιού, *Πατριδα είναι η παιδική ηλικία (Et in Arcadia ego)*, 2003

Γιούρι Αβέρωφ, *Σεισμός*, 2003

Παντελής Βούλγαρης, *Νύφες*, 2004

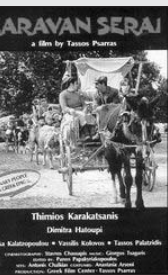
Θόδωρος Αγγελόπουλος, *Το λιβάδι που δακρύζει*, 2004

Βασίλης Κεσίσσογλου, *No name*, 2004

Γιάννης Σολδάτος, *Ένας άνθρωπος παντός καιρού*, 2004

Γκαΐη Αγγελή, *Ο βίος και το έργο του Γεράσιμου Στέρη*, 2004

Νίκος Αναγνωστόπουλος, *Αναζητώντας τη χαμένη ζωγραφιά (Θεοφάνης ο Έλληνας)*, 2004

2. ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ (αλφαβητικά)

- Allen, Woody (Άλεν, Γούντι), *Take the Money and Run* (Πάρε τα λεφτά και τρέχα), 1969
Allen, Woody (Άλεν, Γούντι), *Radio days* (Μέρες ραδιοφώνου), 1987
Altman, Robert (Άλτμαν, Ρόμπερτ), *MASH*, 1970
Altman, Robert (Άλτμαν, Ρόμπερτ), *The Long Goodbye* (Μια σφαίρα, ένα αντίο), 1974
Annaud, Jean-Jacques (Ανό, Ζαν-Ζακ) *Enemy at the Gates* (Εχθροί προ των πυλών), 2001
Antonioni, Michelangelo (Αντονιόνι, Μικελάντζελο) *Blow-Up* (Μπλόου απ), 1966
Attenborough, Richard (Ατένμπορο, Ρίτσαρντ), *A Bridge Too Far* (Κραυγή ελευθερίας), 1977
Attenborough, Richard (Ατένμπορο, Ρίτσαρντ), *Gandhi* (Γκάντι), 1982
Benigni, Roberto (Μπενίνι Ρομπέρτο) *La Vita è bella* (Η ζωή είναι ωραία), 1997
Bertolucci, Bernardo (Μπερτολούτσι, Μπερνάρντο), 1900, 1976
Bertolucci, Bernardo (Μπερτολούτσι Μπερνάρντο), *Il Conformista* (Ο Κομφορμιστής), 1970
Bertolucci, Bernardo (Μπερτολούτσι, Μπερνάρντο), *The Last Emperor* (Ο Τελευταίος Αυτοκράτορας), 1987
Bresson, Robert (Μπρεσόν, Ρομπέρτ), *Le Procès de Jeanne d'Arc* (Το μαρτύριο της Ιωάννας της Λορένης), 1962
Bresson, Robert (Μπρεσόν, Ρομπέρτ), *Pickpocket* (Ο πορτοφολάς), 1959
Bresson, Robert (Μπρεσόν, Ρομπέρτ), *Un Condamné à mort s'est échappé* (Ένας καταδικασμένος σε θάνατο δραπέτευσε), 1956
Brook, Peter (Μπρουκ, Πίτερ), *Marat/Sade* (Η δολοφονία του Μαρά), 1967
Brooks, Mel (Μπρουκς, Μελ), *The Producers* (Αντίο οι τρελοί παραγωγοί), 1968
Bunuel, Luis (Μπουνιουέλ, Λουίς), *Le Charme discret de la bourgeoisie* (Η κρυφή γοητεία της μπουρζουαζιάς), 1972
Bunuel, Luis (Μπουνιουέλ, Λουίς), *Los Olvidados*, 1950
Bunuel, Luis (Μπουνιουέλ, Λουίς), *Un chien andalou* (Ο ανδαλουσιανός σκύλος), 1929
Bunuel, Luis (Μπουνιουέλ, Λουίς), *Viridiana* (Βιριδιάννα), 1961
Capra, Frank (Κάπρα, Φρανκ), *It's a Wonderful Life* (Μια υπέροχη ζωή), 1946
Carné, Marcel (Καρνέ, Μαρσέλ), *Hôtel du Nord* (Το ξενοδοχείο του βορρά), 1938
Carné, Marcel (Καρνέ, Μαρσέλ), *Les Enfants du paradis* (Τα παιδιά του παραδείσου), 1945
Carpenter, John (Κάρπεντερ Τζον), *Escape from New York* (Απόδραση από τη Νέα Υόρκη), 1981
Carpenter, John (Κάρπεντερ Τζον), *Christine* (Κριστίν), 1983
Cassavetes, John (Κασαβέτης Τζον), *Shadows* (Σκιές), 1960
Cassavetes, John (Κασαβέτης Τζον), *Faces* (Πρόσωπα), 1968
Cavani, Liliana, *The Skin* (Το δέρμα), 1981
Chaplin, Charlie (Τσάπλιν, Τσάρλι), *The Immigrant* (Ο μετανάστης), 1917
Chaplin, Charles (Τσάπλιν, Τσάρλι), *The Kid* (Το χαμίνι), 1921
Chaplin, Charlie (Τσάπλιν, Τσάρλι), *The Circus* (Το τσίρκο), 1928
Chaplin, Charles (Τσάπλιν, Τσάρλι), *City Lights* (Τα φώτα της πόλης), 1931
Chaplin, Charlie (Τσάπλιν, Τσάρλι), *Modern Times* (Μοντέρνοι καιροί), 1936
Chaplin, Charles (Τσάπλιν, Τσάρλι), *The Great Dictator* (Ο δικτάτορας), 1940
Chukhraj, Grigori (Τσουχράι, Γριγκόρι), *Ballad of a Soldier* (Η μπαλάντα του στρατιώτη), 1959
Clavell, James (Κλάβελ, Τζέιμς), *To Sir, With Love* (Στον δάσκαλό μας με αγάπη), 1966
Cocteau, Jean (Κοκτό, Ζαν), *Les Parents terribles* (Οι τρομεροί γονείς), 1948
Cocteau, Jean (Κοκτό, Ζαν), *Ophélie* (Ορφέα), 1950
Coen, Joel and Ethan (Κοέν, Τζόελ και Ίθαν), *Barton Fink* (Μπάρτον Φινκ), 1991
Coen, Joel and Ethan (Κοέν, Τζόελ και Ίθαν), *O Brother, Where Art Thou?* (Ο, αδερφέ, πού είσαι;), 2000
Coen, Joel and Ethan (Κοέν, Τζόελ και Ίθαν), *The Big Lebowski* (Ο μεγάλος Λεμπόφσκι), 1998
Coen, Joel (Κοέν, Τζόελ και Ίθαν), *Fargo* (Φάργκο), 1995
Comencini, Luigi (Κομεντσίνι, Λουίτζι), *Le Avventure di Pinocchio* (Οι περιπέτειες του Πινόκιο), 1971

Coppola, Francis Ford (Κόπολα, Φράνσις Φορντ, *Apocalypse Now* (Αποκάλυψη τώρα), 1979

Coppola, Francis Ford, *The Godfather* (Ο νονός), 1972

Curtiz, Michael (Κέρτιζ, Μάικλ), *Casablanca* (Καζαμπλάνκα), 1942

David Lynch (Λίντς, Ντέιβιντ), *The Elephant Man* (Ο άνθρωπος ελέφαντας), 1980

De Palma, Brian (Ντε Πάλμα, Μπράιαν), *Greetings* (Γκρίτινγκς), 1968

De Palma, Brian (Ντε Πάλμα, Μπράιαν), *Mission: Impossible* (Επικίνδυνη αποστολή), 1996

De Sica, Vittorio (Ντε Σίκα, Βιτόριο), *Ieri, oggi, domani* (Χτες, σήμερα, αύριο), 1964

De Sica, Vittorio, *Ladri di biciclette* (Κλέφτης ποδηλάτων), 1949

De Sica, Vittorio (Ντε Σίκα, Βιτόριο), *I Sequestrati di Altona* (Οι καταδικασμένοι της Αλτόνα), 1962

De Sica, Vittorio (Ντε Σίκα, Βιτόριο), *Miracolo a Milano* (Θάυμα στο Μιλάνο), 1951

DeMille (Ντε Μιλ, Σεσίλ), Cecil B. *Cleopatra*, 1934

Demme, Jonathan (Ντεμ, Τζόνναθαν), *The Silence of the Lambs* (Η σιωπή των αμνών), 1991

Disney, Walt (Ντίσνεϊ, Γουόλτ), *Alice's Wonderland* (Η Αλίκη στη χώρα των θαυμάτων), 1923

Disney, Walt (Ντίσνεϊ, Γουόλτ), *Fantasia* (Φαντασία), 1940

Dovzhenko, Alexander (Ντοβζένκο, Αλεξάντερ), *Arsenal* (Αρσενάλ – Το οπλοστάσιο), 1928

Dovzhenko, Alexander (Ντοβζένκο, Αλεξάντερ), *Earth* (Η Γη), 1930

Dragojevic, Srdjan, (Ντραγκόγιεβιτς, Σέρτζιαν), *Pretty Village, Pretty Flame* (Όμορφα χωριά, όμορφα καίγονται), 1996

Dreyer, Carl Theodor (Ντράγιερ, Καρλ Θείοντορ), *Gertrud* (Γερτρούδη), 1964

Dreyer, Carl Theodor (Ντράγιερ, Καρλ Θείοντορ), *Ordet* (Ο λόγος), 1954

Dreyer, Carl Theodor (Ντράγιερ, Καρλ Θείοντορ), *The Passion of Joan of Arc* (Το Πάθος της Ζαν ντ'Αρκ), 1927

Eastwood, Clint (Ίστυουντ, Κλιντ), *Bird* (Μπερντ), 1988

Edwards, Blake (Έντουαρντς, Μπλέικ), *The Party* (Το πάρτι), 1968

Edwards, Blake (Έντουαρντς, Μπλέικ), *The Pink Panther* (Ροζ πάνθηρας), 1963

Edwards, Blake (Έντουαρντς, Μπλέικ), *What Did You Do in the War, Daddy?* (Τι έκανες στον πόλεμο μπαμπά;), 1966

Egoyan, Atom (Εγκογιάν, Ατόμ), *Ararat* (Αραράτ), 2002

Egoyan, Atom (Εγκογιάν, Ατόμ), *Diaspora* (Διασπορά), 2001

Eisenstein, Sergei (Αϊζενστάιν, Σεργκί), *Alexander Nevsky* (Αλέξανδρος Νιέφσκι), 1938

Eisenstein, Sergei (Αϊζενστάιν, Σεργκί), *Battleship Potemkin* (Το Θωρηκτό Ποτέμκιν), 1925

Eisenstein, Sergei (Αϊζενστάιν, Σεργκί), *Ivan the Terrible, Parts I and II* (Ιβάν ο τρομερός), 1945 and 1958

Eisenstein, Sergei (Αϊζενστάιν, Σεργκί), *October* (Οκτώβρης), 1927

Eisenstein, Sergei (Αϊζενστάιν, Σεργκί), *Strike* (Απεργία), 1924

Emery, Dick & George Duning (Έμερι Ντικ και Ντάνινγκ, Τζορτζ), *Yellow Submarine* (Το κίτρινο υποβρύχιο), 1968

Fassbinder, Rainer Werner (Φασμπίντερ, Ράινερ Βέρνερ), *Berlin Alexanderplatz* (Βερολίνο, Αλεξάντερπλατς), 1979-80

Fassbinder, Rainer Werner (Φασμπίντερ, Ράινερ Βέρνερ), *The Bitter Tears of Petra von Kant* (Τα πικρά δάκρυα της Πέτρα φον Καντ), 1972

Fellini, Federico (Φελίνι, Φεντερίκο), *8½*, 1963

Fellini, Federico (Φελίνι, Φεντερίκο), *Amarcord*, 1973

Fellini, Federico (Φελίνι, Φεντερίκο), *La strada*, 1954

Fellini, Federico (Φελίνι, Φεντερίκο), *Le notti di Cabiria* (Οι νύχτες της Καμπίρια), 1957

Fellini, Federico (Φελίνι, Φεντερίκο), *Roma*, 1972

Flaherty, Robert (Φλάερτι, Ρόμπερτ), *Nanook of the North* (Νανούκ του βορρά), 1922

Flaherty, Robert (Φλάερτι, Ρόμπερτ), *Tabu* (Ταμπού), 1931

Fleming, Victor (Φλέμινγκ, Βλίκτορ), *Gone with the wind* (Όσα παίρνει ο άνεμος), 1939

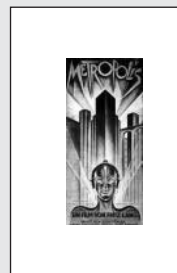
Fleming, Victor (Φλέμινγκ, Βλίκτορ), *The Wizard of Oz* (Ο μάγος του Οζ), 1939

Ford, John (Φορντ, Τζον), *Rio Grande* (Ρίο Γκράντε), 1950

Ford, John (Φορντ, Τζον), *The Fugitive* (Ο φυγάς), 1947

- Ford, John (Φορντ, Τζον), *The Grapes of Wrath* (Τα σταφύλια της οργής), 1940
- Ford, John (Φορντ, Τζον), *The Man Who Shot Liberty Valance* (Ο άνθρωπος που σκότωσε τον Λίμπερτι Βάλανς), 1962
- Ford, John (Φορντ, Τζον), *Up the River* (Ποταμόπλοιο στον Μισισιπή), 1930
- Forman, Milos (Φόρμαν, Μίλος), *The Loves of a Blonde* (Οι έρωτες μιας ξανθιάς), 1966
- Forman, Milos (Φόρμαν, Μίλος), *One Flew Over The Cuckoo's Nest* (Στη φωλιά του κούκου), 1972
- Forman, Milos (Φόρμαν, Μίλος), *Amadeus*, 1984
- Frears, Stephen (Φρόαρς, Στίβεν), *My Beautiful Laundrette* (Ωραίο μου πλυντήριο) 1985
- Frears, Stephen (Φρόαρς, Στίβεν), *Sammy and Rosie Get Laid* (Ο Σάμι και η Ρόουζ κάνουν έρωτα), 1987
- Gance, Abel (Γκανς, Άμπελ), *Napoleon* (Ναπολέον), 1927
- Gavras, Costas (Γκαβράς Κώστας), *Z*, 1969
- Gavras, Costas (Γκαβράς Κώστας), *État de siège* (Κατάσταση πολιορκίας), 1973
- Gilliam, Terry (Γκίλιαμ, Τέρι), *Brazil* (Μπραζιλ), 1985
- Glenville, Peter (Γκλένβιλ, Πίτερ), *Becket* (Μπέκετ), 1964
- Godard, Jean-Luc (Γκοντάρ, Ζαν-Λικ), *Breathless/A Bout de Souffle* (Με κομμένη την ανάσα), 1959
- Godard, Jean-Luc (Γκοντάρ, Ζαν-Λικ), *Alphaville* (Αλφαβίλ), 1965
- Godard, Jean-Luc (Γκοντάρ, Ζαν-Λικ), *Le Petit Soldat* (Ο μικρός στρατιώτης), 1963
- Godard, Jean-Luc (Γκοντάρ, Ζαν-Λικ), *Masculin féminin* (Αρσενικό-Θηλυκό), 1966
- Godard, Jean-Luc (Γκοντάρ, Ζαν-Λικ), *Pierrot le fou* (Ο τρελός Πιερό), 1965
- Greenaway, Peter (Γκρίναγουεϊ, Πίτερ), *Prospero's Books* (Τα βιβλία), 1991
- Griffith, D. W. (Γκρίφιθ), *The Birth of a Nation* (Η γέννηση ενός έθνους), 1915
- Güney, Yilmaz (Γκιουνέι, Γιλμάζ), *Elegy* (Ελεγεία), 1972
- Güney, Yilmaz (Γκιουνέι, Γιλμάζ), *The Enemy* (Ο εχθρός), 1979
- Güney, Yilmaz (Γκιουνέι, Γιλμάζ), *The Herd* (Το κοπάδι), 1978
- Gutiérrez Alea, Tom_s (Γκουτιέρεζ, Αλέα), *Death of a Bureaucrat* (Ο θάνατος ενός γραφειοκράτη), 1966
- Gutiérrez Alea, Tom_s (Γκουτιέρεζ, Αλέα), *Stories of the Revolution* (Ιστορίες επανάστασης), 1960
- Harris, Ed (Χάρις, Εντ), *Pollock* (Πόλοκ), 2000
- Herzog, Werner (Χέρτζοκ, Βέρνερ), *Aguirre: the Wrath of God* (Αγκίρε, η μάστιγα του θεού), 1972
- Herzog, Werner (Χέρτζοκ, Βέρνερ), *The Enigma of Kaspar Hauser* (Το αίνιγμα του Κάσπαρ Χάουζερ), 1974
- Herzog, Werner (Χέρτζοκ, Βέρνερ), *Where the Green Ants Dream* (Το νεκροταφείο των πράσινων μυρμηγκιών), 1984
- Hitchcock, Alfred (Χίτσκοκ, Άλφρεντ), *Notorious* (Νοτόριους), 1946
- Hitchcock, Alfred (Χίτσκοκ, Άλφρεντ), *Psycho* (Ψυχή), 1960
- Hitchcock, Alfred (Χίτσκοκ, Άλφρεντ), *The Birds* (Τα πουλιά), 1963
- Hitchcock, Alfred (Χίτσκοκ, Άλφρεντ), *The Man Who Knew Too Much* (Ο άνθρωπος που ήξερε πολλά), 1956
- Hitchcock, Alfred (Χίτσκοκ, Άλφρεντ), *The Thirty-Nine Steps* (Τα 39 σκαλοπάτια), 1935
- Hopper, Dennis (Χόπερ, Ντένις), *Easy Rider* (Ξένοιαστος καβαλάρης), 1969
- Hawks, Howard (Χις, Χάουαρντ), *Red River* (Ο κόκκινος ποταμός), 1948
- Huston, John (Χιούστον, Τζον), *Moby Dick* (Μόμπι Ντικ), 1956
- Huston, John (Χιούστον, Τζον), *Prizzi's Honor* (Η τιμή των Πρίτζι), 1985
- Huston, John (Χιούστον, Τζον), *The Maltese Falcon* (Το γεράκι της Μάλτας), 1941
- Huston, John (Χιούστον, Τζον), *Under the Volcano* (Κάτω από το ηφαίστειο), 1984
- Jackson, Peter (Τζάκσον, Πίτερ), *The Lord of the Rings* (Ο άρχοντας των δαχτυλιδιών), 2003
- Janco, Mikl_s (Γιάντσο, Μίκλος), *Red Psalm* (Ο κόκκινος ψαλμός), 1971
- Jarman, Derek (Τζάρμαν, Ντέρεκ), *Wittgenstein* (Βιντγκενστάιν), 1993
- Jarmusch, Jim (Τζάρμους, Τζιμ), *Down By Law* (Στην παγίδα του νόμου), 1986
- Jarmusch, Jim (Τζάρμους, Τζιμ), *Dead Man* (Ο νεκρός), 1995
- Jarmusch, Jim (Τζάρμους, Τζιμ), *Ghost Dog: The Way of the Samurai* (Γκοστ ντογκ - Ο δρόμος του Σαμουράι), 1999
- Jeunet, Jean-Pierre (Ζενέ, Ζαν Πιέρ), *Amélie* (Αμελί), 2001
- Jewison, Norman (Τζιούισον, Νόρμαν), *Jesus Christ Superstar* (Ιησούς Χριστός, σουπερστάρ), 1973

Jodorowsky, Alejandro (Γιοντορόφσκι, Αλεξάντερ), *El Topo*, 1970
Kasdan, Lawrence (Κάζνταν, Λόρενς), *The Big Chill (Η μεγάλη ανατροχίλα)*, 1983
Kassovitz, Mathieu (Κασοβίτς, Ματιέ), *Hate (Το μίσος)*, 1995
Kaurismäki, Aki (Καουρισμάκι, Άκι), *Leningrad Cowboys Go America (Οι Λένινγκραντ Κάουμπόις πάνε Αμέρικα)*, 1989

Kaurismäki, Aki (Καουρισμάκι, Άκι), *The Man without a Past (Ο άνθρωπος χωρίς παρελθόν)*, 2002
Kazan, Elia (Καζάν, Ηλίας), *America, America (Αμέρικα – Αμέρικα)*, 1963
Kazan, Elia (Καζάν, Ηλίας), *East of Eden (Ανατολικά της Εδέμ)*, 1955
Kazan, Elia (Καζάν, Ηλίας), *Viva Zapata (Βίβα Ζαπάτα)*, 1952
Keaton, Buster (Κίτον, Μπάστερ), *The General (Ο στρατηγός)*, 1926
Kiarostami, Abbas (Κιαροστάμι, Αμπάς), *Ten (Δέκα)*, 2002
Kieslowski, Krzysztof (Κισλόφσκι, Κριστόφ), *Fabryka (Το εργοστάσιο)*, 1971
Kieslowski, Krzysztof (Κισλόφσκι, Κριστόφ), *Trois couleurs: Rouge (Η κόκκινη ταινία)*, 1994
Kramer, Stanley (Κρέιμερ, Στάνλεϊ), *Judgment at Nuremberg (Η δίκη της Νυρεμβέργης)*, 1961
Kramer, Stanley (Κρέιμερ, Στάνλεϊ), *Ship of Fools (Ένας τρελός-τρελός κόσμος)*, 1965
Kubrick, Stanley (Κιούμπρικ, Στάνλεϊ), *Dr. Strangelove or: How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb*, 1964
Kubrick, Stanley (Κιούμπρικ, Στάνλεϊ), *2001: A Space Odyssey (2001: Η οδύσσεια του διαστήματος)*, 1968
Kubrick, Stanley (Κιούμπρικ, Στάνλεϊ), *A Clockwork Orange (Το κουροδιστό πορτοκάλι)*, 1971
Kurosawa, Akira (Κουροσάβα, Ακίρα), *Dreams (Όνειρα)*, 1990
Kurosawa, Akira (Κουροσάβα, Ακίρα), *Kagemusha (Καγκεμούσα, ο ίσκιος του πολεμιστή)*, 1980
Kurosawa, Akira (Κουροσάβα, Ακίρα), *Ran (Ραν)*, 1985
Kurosawa, Akira (Κουροσάβα, Ακίρα), *Rashomon (Ρασομόν)*, 1950
Kurosawa, Akira (Κουροσάβα, Ακίρα), *Seven Samurai (Οι 7 Σαμουράι)*, 1954
Kurosawa, Akira (Κουροσάβα, Ακίρα), *Throne of Blood (Ο θρόνος τον αίματος)*, 1957
Kusturica, Emir (Κουστουρίτσα, Εμίρ), *Arizona Dream (Αριζόνα ντριμ)*, 1993
Kusturica, Emir (Κουστουρίτσα, Εμίρ), *Do You Remember Dolly Bell? (Θυμάσαι τη Ντόλλυ Μπελ?)*, 1981
Kusturica, Emir (Κουστουρίτσα, Εμίρ), *Time of the Gypsies (Ο καιρός των Τσιγγάνων)*, 1988
Kusturica, Emir (Κουστουρίτσα, Εμίρ), *Underground (Αντεργκράουντ)*, 1995
Kusturica, Emir (Κουστουρίτσα, Εμίρ), *When Father Was Away on Business (Ο μπαμπάς λείπει σε ταξίδι για δουλειές)*, 1985
Landis, John (Λάντις, Τζον), *The Blues Brothers (Οι ασιίδες με τα μπλε)*, 1999
Lang, Fritz (Λανγκ, Φριτς), *M (M, ο δολοφόνος)*, 1931
Lang, Fritz (Λανγκ, Φριτς), *Metropolis (Μητροπόλη)*, 1926
Lean, David (Λιν, Ντέιβιντ), *Lawrence of Arabia (Ο Λόρενς της Αραβίας)*, 1962
Lean, David (Λιν, Ντέιβιντ), *The Bridge on the River Kwai (Η γέφυρα του ποταμού Κβάι)*, 1957
Lee, Spike (Λι, Σπίκι), *Do the Right Thing (Κάνε το σωστό)*, 1989
Lee, Spike (Λι, Σπίκι), *Malcolm X (Μάλκολμ Χ)*, 1992
Lee, Spike (Λι, Σπίκι), *Mo' Better Blues (Παραλλαγές σ' ένα μπλουζ)*, 1990
Leone, Sergio (Λεόνε, Σέρτζιο), *A Fistful of Dollars (Για μια χούφτα δολάρια)*, 1964
Leone, Sergio (Λεόνε, Σέρτζιο), *Duck, You Sucker (Κάτω τα κεφάλια)*, 1971
Leone, Sergio (Λεόνε, Σέρτζιο), *Once Upon a Time in America (Κάποτε στην Αμερική)*, 1984
Leone, Sergio (Λεόνε, Σέρτζιο), *Once Upon a Time in the West (Κάποτε στην Δύση)*, 1968
Lester, Richard (Λέστερ, Ρίτσαρντ), *A Hard Day's Night*, 1964
Levinson, Barry (Λέβινσον, Βάρι), *Good Morning, Vietnam*, 1987
Lipsk, Oldrich (Λίπσκι, Όλντριτς), *Lemonade Joe (Τζο ο Λεμονάδας)*, 1967
Loach, Ken (Λόουτς, Κένεθ), *Sweet Sixteen (Γλυκά δεκάξι)*, 2002
Loach, Ken (Λόουτς, Κένεθ), *11.09.01*, 2002
Loach, Ken (Λόουτς, Κένεθ), *Bread and Roses (Ψωμί και τριαντάφυλλα)*, 2000
Loach, Ken (Λόουτς, Κένεθ), *Land and Freedom (Γη και ελευθερία)*, 1995
Losey, Joseph (Λόουζι, Τζόζεφ), *Galileo (Γαλιλαίος)*, 1974
Losey, Joseph (Λόουζι, Τζόζεφ), *The Servant (Ο υπηρέτης)*, 1963

- Lubitsch, Ernst (Λιούμπιτς, Ερνστ), *To Be or Not to Be*, 1942
- Lucas, George (Λούκας, Τζόρτζ), *American Graffiti*, (Νεανικά συνθήματα), 1973
- Lucas, George (Λούκας, Τζόρτζ), *Star Wars* (Ο πόλεμος των άστρων), 1977
- Lynch, David (Λιντς, Ντέιβιντ), *The Elephant Man* (Ο άνθρωπος ελέφαντας), 1980
- Lynch, David (Λιντς, Ντέιβιντ), *Blue Velvet* (Μπλε βελούδο), 1986
- Malick, Terrence (Μαλίκ, Τέρρενς), *The Thin Red Line* (Η λεπτή κόκκινη γραμμή), 1999
- Marker, Chris (Μαρκέρ Κρις), *Fond de l'air est rouge* (Το βάθος τ' ουρανού είναι κόκκινο), 1977
- Marshall, Alan, *The Wall* (Pink Floyd), 1982
- Marx Brothers (Αδελφοί Μαρξ), *Groucho Marx's Home Movies*, 1933
- Marx Brothers (Αδελφοί Μαρξ), *Marx Brothers Go West* (Οι Αδελφοί Μαρξ πάνε στη Δύση), 1940
- McLaren, Norman (Μακ Λάρεν, Νόρμαν), *Stars and Stripes* (Αμερικάνικη σημαία - Ριγέ υφάσματα), 1939
- McLaren, Norman (Μακ Λάρεν, Νόρμαν), *A Little Phantasy on a 19th-century Painting* (Μικρή φαντασία πάνω στη ζωγραφική του 19^{ου} αι.), 1946
- McLaren, Norman (Μακ Λάρεν, Νόρμαν), *Animated Motion #1* (Κινούμενο σχέδιο 1), 1976
- McLaren, Norman (Μακ Λάρεν, Νόρμαν), *Dots* (Τελείες), 1940
- Mekas, Jonas (Μίκας, Τζόνας), *Notes on the Circus* (Σημειώσεις πάνω στο Τσίρκο), 1966
- Mekas, Jonas (Μίκας, Τζόνας), *Time & Fortune Vietnam Newsreel* (Επίκαιρα για το Βιετνάμ), 1969
- Méliès, Georges (Μελιέ, Ζορζ), *Combat naval en Grèce* (Ναυμαχία στην Ελλάδα), 1897
- Méliès, Georges (Μελιέ, Ζορζ), *Illusions fantastmagoriques* (Φαντασμαγορικές ψευδαισθήσεις), 1898
- Méliès, Georges (Μελιέ, Ζορζ), *Jeanne d'Arc* (Ιωάννα της Λορένης), 1900
- Méliès, Georges (Μελιέ, Ζορζ), *Une Nuit terrible* (Μια τρομερή νύχτα), 1896
- Méliès, Georges (Μελιέ, Ζορζ), *Voyage dans la lune* (Ταξίδι στο Φεγγάρι), 1902
- Melville, Jean-Pierre (Μελβύλ, Ζαν-Πιέρ), *Le Cercle rouge* (Ο κόκκινος κύκλος), 1970
- Melville, Jean-Pierre (Μελβύλ, Ζαν-Πιέρ), *Les Enfants terribles* (Τα τρομερά παιδιά), 1950
- Mész_ros, M_rta (Μεξάρος, Μάρθα), *Örökbefogad_s* (Η υιοθεσία), 1975
- Mész_ros, M_rta (Μεξάρος, Μάρθα), *The Girl* (Το κορίτσι), 1972
- Mész_ros, M_rta (Μεξάρος, Μάρθα), *The Two of Them* (Δύο γυναίκες), 1977
- Milestone, Lewis (Μάλιστοουν, Λιούις), *All Quiet on the Western Front* (Ουδέν νεότερο από το Δυτικό Μέτωπο), 1930
- Mizoguchi, Kenji, *Zangiku monogatari - Story of the Late Chrysanthemums* (Η ιστορία των τελευταίων χρυσάνθεμων), 1939
- Mizoguchi, Kenji, *Ugetsu monogatari* (Ουγκέτσου Μονογκατάρι), 1953
- Montaldo, Giuliano (Μοντάλντο, Τζουλιάνο), *Sacco e Vanzetti* (Σάκο και Βαντσέτι), 1971
- Monty Pythons (Μόντι Πάιθονς), *Life of Brian* (Η ζωή του Μπράιαν), 1979
- Monty Pythons (Μόντι Πάιθονς), *Monty Python and the Holy Grail* (Το ιερό δισκοπότηρο), 1975
- Monty Pythons (Μόντι Πάιθονς), *The Meaning of Life* (Το νόημα της ζωής), 1983
- Moore, Michael (Μουρ, Μάικλ), *Bowling for Columbine* (Ο ακήρυχτος πόλεμος), 2002
- Moore, Michael (Μουρ, Μάικλ), *Fahrenheit 9/11*, 2004
- Moretti, Nanni (Μορέτι, Νάνι), *Caro diario* (Αγαπημένο μου ημερολόγιο), 1994
- Murnau, Friedrich Wilhelm (Μουρνάου, Φρόντριχ), *Nosferatu*, 1922
- Nichols, Mike (Νίκολς, Μάικ), *Who's Afraid of Virginia Woolf?* (Ποιος φοβάται τη Βιρτζίνια Γουλφ), 1966
- Olmi, Ermanno (Όλμι, Ερμάνο), *Il Posto* (Η θέση), 1961
- Olmi, Ermanno (Όλμι, Ερμάνο), *L' Albergo degli zoccoli* (Το δέντρο για τα τσόκαρα), 1978
- Oshima, Nagisa (Όσιμα, Ναγκίσα), *Boy* (Το αγόρι), 1969
- Oshima, Nagisa, (Όσιμα, Ναγκίσα), *Empire of Passion* (Η αυτοκρατορία του πάθους), 1978
- Oshima, Nagisa, (Όσιμα, Ναγκίσα), *The Ceremony* (Η τελετή), 1971
- Pabst, Georg Wilhelm (Παμποςτ, Τζορτζ-Βιλχελμ), *Pandora's Box* (Το κουτί της Πανδώρας), 1929
- Parajanov, Sergei (Παρατζάνοφ, Σεργκέι), *Shadows of Forgotten Ancestors* (Στις σκιές των ξεχασμένων προγόνων), 1964
- Parajanov, Sergei (Παρατζάνοφ, Σεργκέι), *Legend of Suram fortress* (Ο θρύλος του Κάστρου Σουράμ), 1984
- Parajanov, Sergei (Παρατζάνοφ, Σεργκέι), *Sayat Nova* (Σαγιατ Νόβα - Το χρώμα του ροδιού), 1968

- Parker, Alan (Πάρκερ, Άλαν), *Birdy* (Μπέρντι), 1984
- Parker, Alan (Πάρκερ, Άλαν), *Mississippi burning* (Ο Μισσισιππής φλέγεται), 1988
- Pasolini, Pier Paolo (Παζολίνι, Πιερ Πάολο), *Accattone* (Ακατόνε), 1961
- Pasolini, Pier Paolo (Παζολίνι, Πιερ Πάολο), *Edipo re* (Βασιλιάς Οιδίπους), 1967
- Pasolini, Pier Paolo (Παζολίνι, Πιερ Πάολο), *Il Vangelo secondo Matteo* (Το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο), 1964
- Pasolini, Pier Paolo (Παζολίνι, Πιερ Πάολο), *Medea* (Μήδεια), 1969
- Pasolini, Pier Paolo (Παζολίνι, Πιερ Πάολο), *Teorema* (Θεώρημα), 1968
- Peckinpah, Sam (Πέκινπα, Σαμ), *Conroy* (Κονβόι), 1978
- Peckinpah, Sam (Πέκινπα, Σαμ), *Pat Garrett and Billy the Kid* (Πατ Γκάρρετ και Μπίλι δε Κιντ), 1973
- Peckinpah, Sam (Πέκινπα, Σαμ), *The Wild Bunch* (Άγρια συμμορία), 1969
- Petersen, Wolfgang (Πέτερσεν, Βόλφγκανγκ), *Das Boot* (Το υποβρύχιο), 1981
- Pialat, Maurice (Πιαλά, Μορίς), *Van Gogh* (Βαν Γκογκ), 1991
- Polanski, Roman (Πολάνσκι, Ρομάν), *Chinatown* (Τσάινα Τάουν), 1974
- Polanski, Roman (Πολάνσκι, Ρομάν), *The Pianist* (Ο πιανίστας), 2002
- Polonsky, Abraham (Πολόνσκι, Αβραάμ), *Force of Evil* (Η δύναμη του κακού), 1948
- Polonsky, Abraham (Πολόνσκι, Αβραάμ), *Tell Them Willie Boy Is Here* (Ο δραπέτης), 1969
- Pontecorvo, Gillo (Ποντεκόρβο, Τζίλο), *La Battaglia di Algeri* (Η μάχη της Αλγερίας), 1965
- Pudovkin, Vsevolod (Πουντόβκιν, Βσέβολοντ), *Hunger* (Οργή), 1921
- Pudovkin, Vsevolod (Πουντόβκιν, Βσέβολοντ), *Mother* (Η μάνα), 1905
- Pudovkin, Vsevolod (Πουντόβκιν, Βσέβολοντ), *Storm Over Asia* (Θυέλλα στην Ασία), 1928
- Ray, Nicholas (Ρέι, Νίκολας), *Rebel without a Cause* (Επαναστάτης χωρίς αιτία), 1955
- Ray, Nicholas (Ρέι, Νίκολας), *55 Days at Peking* (55 μέρες στο Πεκίνο), 1963
- Reed, Carol (Ριντ, Κάρολ), *The Third Man* (Ο τρίτος άνθρωπος), 1949
- Renais, Alain (Ρενέ, Αλέν), *La Guerre est finie* (Ο πόλεμος τελείωσε), 1966
- Resnais, Alain (Ρενέ, Αλέν), *Hiroshima mon amour* (Χιροσίμα, αγάπη μου), 1959
- Resnais, Alain (Ρενέ, Αλέν), *L'Année dernière à Marienbad* (Πέρνει στο Μάριενμπαντ), 1961
- Renoir, Jean (Ρενουάρ, Ζαν), *La Bête humaine* (Το ανθρώπινο κτήνος), 1938
- Renoir, Jean (Ρενουάρ, Ζαν), *La Grande illusion* (Η μεγάλη χίμαιρα), 1937
- Renoir, Jean (Ρενουάρ, Ζαν), *La Règle du jeu* (Ο κανόνας του παιχνιδιού), 1939
- Renoir, Jean (Ρενουάρ, Ζαν), *Madame Bovary* (Μαντάμ Μποβαρί), 1934
- Ridley, Philip (Ρίντλεϊ, Φιλίπ), *The Reflecting Skin* (Διάφανο δέρμα), 1990
- Riefenstahl, Leni (Ρίφενσταλ, Λένι), *Olympia* (Ολυμπιάδα), 1936
- Robbins, Jerome (Ρόμπινς, Τζέρομ), *West Side Story*, 1961
- Roeg, Nicolas (Ρεγκ, Νίκολας), *Performance* (Η παράσταση), 1970
- Romm, Mikhail (Ρομ, Μιχαήλ), *Ordinary Fascism* (Ο αληθινός φασισμός), 1965
- Rosi, Francesco (Ρότσι, Φραντσέσκο), *Salvatore Giuliano* (Τζουλιάνο ο Αρχιληστής), 1961
- Rosi, Francesco (Ρότσι, Φραντσέσκο), *Cristo si è fermato a Eboli* (Ο Χριστός σταμάτησε στο Έμπολι), 1979
- Rosi, Francesco (Ρότσι, Φραντσέσκο), *Il caso Mattei* (Η υπόθεση Ματέι), 1972
- Rossellini, Roberto (Ροσελίνι, Ρομπέρτο), *Roma, città aperta* (Ρώμη ανοχύρωτη πόλη), 1945
- Rudolph, Alan (Ρούντολφ, Άλαν), *The Moderns* (Οι μοντέρνοι), 1988
- Saura, Carlos (Σάουρα, Κάρλος), *Ay, Carmela!* (Ω Καρμέλα), 1990
- Saura, Carlos, (Σάουρα, Κάρλος), *Bodas de Sangre* (Ματωμένος γάμος), 1981
- Schlöndorff, Volker (Σλόντορφ, Φόλκερ), *The Lost Honor of Katharina Blum* (Η χαμένη τιμή της Καταρίνα Μπλούμ), 1975
- Schlöndorff, Volker, *Le Tambour* (Το ταμπούρο), 1979
- Schroeter, Werner (Σρετέρ, Βέρνερ), *Maria Callas Portrait* (Το πορτρέτο της Μαρίας Κάλας), 1968
- Scorsese, Martin (Σκορτζέζε Μάρτιν), *Alice Doesn't Live Here Anymore* (Η Αλίκη δεν μένει πια εδώ), 1974
- Scorsese, Martin (Σκορτζέζε Μάρτιν), *Taxi Driver* (Ο ταξιτζής), 1976
- Scorsese, Martin (Σκορτζέζε Μάρτιν), *The Last Temptation of Christ* (Ο τελευταίος πειρασμός), 1988

Scott, Ridley (Σκότ, Ρίντλεϊ), Thelma & Louise (Θέλμα και Λουίζ), 1991
 Scott, Ridley, 1492: *Conquest of Paradise* (1492 - Χριστόφορος Κολόμβος), 1992
 Scott, Ridley, *Blade Runner: The Director's Cut* (Μπλέιντ Ράνερ), 1982
 Sheridan, Jim (Σέρινταν, Τζιμ), *In the Name of the Father* (Εις το όνομα του Πατρός), 1993
 Singer, Bryan (Σίνγκερ, Μπράιαν), *The usual suspects* (Οι συνήθεις ύποπτοι), 1995
 Skolimowski, Jerzy, *Hamlet* (*Little Hamlet*), 1960
 Soderbergh, Steven (Σόντερμπεργκ, Στίβεν), *Erin Brockovich* (Έριν Μπρόκοβιτς), 1999
 Spielberg, Steven (Σπίλμπεργκ, Στίβεν), *Close Encounters of the Third Kind* (Στενές επαφές τρίτου τύπου), 1977
 Spielberg, Steven (Σπίλμπεργκ, Στίβεν), *E. T. The Extra-Terrestrial* (E.T. ο εξωγήινος), 1982
 Spielberg, Steven (Σπίλμπεργκ, Στίβεν), *Indiana Jones and the Last Crusade* (Ινδιάνα Τζόουνς η τελευταία σταυροφορία), 1989
 Spielberg, Steven (Σπίλμπεργκ, Στίβεν), *Schindler's List* (Η λίστα του Σίντλερ), 1993
 Stevenson, Robert (Στίβανσον, Ρόμπερτ), *Mary Poppins* (Μαίρη Πόπινς), 1964
 Stone, Oliver (Στόουν, Όλιβερ), *Alexander* (Μέγας Αλέξανδρος), 2004
 Stone, Oliver (Στόουν, Όλιβερ), *JFK*, 1991
 Stone, Oliver (Στόουν, Όλιβερ), *Nixon* (Νίξον), 1995
 Straub, Jean-Marie Στράουμπ, Ζαν Μαρί, *Antigone* (Αντιγόνη), 1992
 Szabo, Istvan (Ζάμπο, Ίστβαν), *Being Julia* (Η τελευταία λέξη της Τζούλια), 2004
 Szabo, Istvan (Ζάμπο, Ίστβαν), *Édes Emma, dr ga Böbe* (Γλυκιά Έμα, αγαπητή Μπέμπε), 1992
 Szabo, Istvan (Ζάμπο, Ίστβαν), *Budapest Tales* (Ιστορίες της Βουδαπέστης), 1976
 Szabo, Istvan (Ζάμπο, Ίστβαν), *Mephisto* (Μεφίστο), 1981
 Szabo, Istvan (Ζάμπο, Ίστβαν), *The Concert* (Το κονσέρτο), 1963
 Tarantino, Quentin (Ταραντίνο, Κουέντιν), *Kill Bill*, 2003
 Tarantino, Quentin (Ταραντίνο, Κουέντιν), *Pulp Fiction*, 1994
 Tarantino, Quentin (Ταραντίνο, Κουέντιν), *Reservoir Dogs*, 1992
 Tarkovsky, Andrei (Ταρκόφσκι, Αντρέϊ), *Andrei Rublev* (Αντρέϊ Ρουμπλιόφ), 1971
 Tarkovsky, Andrei (Ταρκόφσκι, Αντρέϊ), *Nostalgia* (Νοσταλγία), 1983
 Tarkovsky, Andrei (Ταρκόφσκι, Αντρέϊ), *Solaris* (Σολάρις), 1972
 Tarkovsky, Andrei (Ταρκόφσκι, Αντρέϊ), *Stalker* (Στάλκερ), 1979
 Tarkovsky, Andrei (Ταρκόφσκι, Αντρέϊ), *The Sacrifice* (Θυσία), 1986
 Tati, Jacques (Τατί, Ζακ), *Les Vacances de M. Hulot* (Οι διακοπές του κυρίου Υλό), 1953
 Tati, Jacques (Τατί, Ζακ), *Playtime* (Πλέι τάιμ), 1967
 Tati, Jacques (Τατί, Ζακ), *Trafic* (Ο κύριος Υλό στο χάος της κυκλοφορίας), 1971
 Tavernier, Bertrand (Ταβερνιέ Μπερτράν), *Round Midnight* (Μεσάνυχτα και κάτι), 1986
 Taviani, Vittorio - Paolo Taviani (Ταβιάνι Βιτόριο και Πάολο), *Allonsanfan* (Αλονζανφάν), 1973
 Taviani, Vittorio - Paolo Taviani, *La Notte di San Lorenzo* (Η νύχτα του σαν Σαν Λορέντσο), 1982
 Taviani, Vittorio - Paolo Taviani, *Padre padrone* (Πατέρας αφέντης), 1977
 Tornatore, Giuseppe (Τορνατόρε, Τζιουζέπε), *Cinema Paradiso* (Σινεμά ο Παράδεισος), 1989
 Trier, Lars Von (Τρίερ, Λαρς Φον), *Medea* (Μήδεια), 1987
 Trier, Lars von (Τρίερ, Λαρς Φον), *Dancer in the Dark* (Χορεύοντας στο σκοτάδι), 2000
 Trotta, Margarethe von (Τρότα, Μαργαρίτα Φον), *Rosa Luxemburg* (Ρόζα Λουξέμπουργκ), 1986
 Truffaut, François (Τρυφώ, Φρανσουά), *Fahrenheit 451* (Φαρενάιτ 451), 1965
 Truffaut, François (Τρυφώ, Φρανσουά), *Les quatre cents coups* (Τα 400 χτυπήματα), 1959
 Varda, Agnès (Βαρντά, Ανιές), *Loin du Vietnam* (Βιετνάμ), 1967
 Varda, Agnès, (Βαρντά, Ανιές), *Une chante, l'autre pas* (Η μια τραγουδά η άλλη όχι), 1976
 Vertov, Dziga (Βερτόφ, Τζίνγκα), *Man with a Movie Camera* (Ο άνθρωπος με την κινηματογραφική μηχανή), 1929
 Vidor, King (Βίντορ, Κινγκ), *Big Parade* (Η μεγάλη παρέλαση), 1925
 Vidor, King (Βίντορ, Κινγκ), *War and Peace* (Πόλεμος και ειρήνη), 1956
 Vigo, Jean (Βιγκό, Ζαν), *L'Atalante* (Αταλάντη), 1934
 Visconti, Luchino (Βισκόντι, Λουκίνο), *Boccaccio '70* (Βοκάκιος '70), 1962

- Visconti, Luchino (Βισκόντι, Λουκίνο), *La Caduta degli dei* (Καταραμένοι), 1969
Visconti, Luchino (Βισκόντι, Λουκίνο), *Morte a Venezia* (Θάνατος στη Βενετία), 1971
Visconti, Luchino (Βισκόντι, Λουκίνο), *Ossessione*, 1943
Visconti, Luchino (Βισκόντι, Λουκίνο), *Rocco e i suoi fratelli* (Ο Ρόκο και τα αδέρφια του), 1960
Visconti, Luchino (Βισκόντι, Λουκίνο), *Terra trema* (Η γη τρέμει), 1948
Wadleigh, Michael (Γουάντλι, Μάικλ), *Woodstock* (Γούντστοκ), 1970
Wajda, Andrzej (Βάιντα, Αντρέι), *Ashes and Diamonds* (Στάχτες και διαμάντια), 1961
Wajda, Andrzej (Βάιντα, Αντρέι), *The Wedding* (Ο γάμος), 1973
Wajda, Andrzej (Βάιντα, Αντρέι), *The Young Ladies of Wilko* (Οι δεσποινίδες του Βίλκο), 1979
Wajda, Andrzej (Βάιντα, Αντρέι), *Without Anesthesia* (Χωρίς αναισθητικό), 1978
Wajda, Andrzej (Βάιντα, Αντρέι), *Danton* (Δαντών), 1982
Wang, Wayne (Γουάινγκ Γουέιν), *Smoke* (Ο καπνός), 1995
Weir, Peter (Γουάιρ, Πήτερ), *Dead Poets Society* (Ο κύκλος των χαμένων ποιητών), 1989
Welles, Orson (Γουέλς, Όρσον), *Citizen Kane* (Ο πολίτης Κέιν), 1941
Welles, Orson (Γουέλς, Όρσον), *The Magnificent Ambersons* (Υπέροχοι Άμπερσον), 1942
Welles, Orson (Γουέλς, Όρσον), *The Stranger* (Ο ξένος), 1946
Welles, Orson (Γουέλς, Όρσον), *The Trial* (Η δίκη), 1962
Wenders, Wim (Βέντερς, Βιμ), *Alice in the Cities* (Η Αλίχη στις πόλεις), 1973
Wenders, Wim (Βέντερς, Βιμ), *Buena Vista Social Club*, 1998
Wenders, Wim (Βέντερς, Βιμ), *Lisbon Story* (Λίσμπον στόρι), 1994
Wenders, Wim (Βέντερς, Βιμ), *The American Friend* (Ο Αμερικανός φίλος), 1977
Wenders, Wim (Βέντερς, Βιμ), *The Goalkeeper's Fear of the Penalty* (Ο φόβος του τερματοφύλακα πριν από το πέναλτι), 1971
Wenders, Wim (Βέντερς, Βιμ), *The State of Things* (Η κατάσταση των πραγμάτων), 1982
Wenders, Wim (Βέντερς, Βιμ), *Until the End of the World* (Μέχρι το τέλος του κόσμου), 1991
Wertmüller, Lina (Βερτιμύλερ, Λίνα), *Film d'amore e d'anarchia* (Ιστορία έρωτα και αναρχίας), 1973
Wertmüller, Lina (Βερτιμύλερ, Λίνα), *Mim_ metallurgico ferito nell'onore* (Μίμης ο σιδεράς), 1972
Wiene, Robert (Βίνε, Ρόμπερτ), *The Cabinet of Dr. Caligari* (Το εργαστήριο του δόκτορα Καλιγκάρι), 1921
Wilder, Billy (Γουάιλντερ, Μπίλι), *Stalag 17*, 1952
Wong Kar-Wai (Γουόνγκ, Καρ-Βάι), *Ashes of Time* (Στάχτες του χρόνου), 1994
Wyler, William (Γουάιλερ, Γουίλιαμ), *Ben Hur* (Μπεν Χουρ), 1959
Wyler, William (Γουάιλερ, Γουίλιαμ), *The collector* (Ο συλλέκτης), 1965
Yimou, Zhang (Γιμού, Ζανγκ), *Hero*, 2002
Yimou, Zhang (Γιμού, Ζανγκ), *Not One Less* (Ούτε ένας λιγότερο), 1999
Yimou, Zhang (Γιμού, Ζανγκ), *Raise the Red Lantern* (Σήκωσε τα κόκκινα φανάρια), 1992
Yimou, Zhang (Γιμού, Ζανγκ), *The Road Home* (Ο δρόμος για το σπίτι), 1999
Yimou, Zhang (Γιμού, Ζανγκ), *To Live* (Να ζεις), 1994
Yves, Robert (Ιβς, Ρομπέρ), *La Guerre des boutons* (Ο πόλεμος των κουμπιών), 1962
Zanussi, Krzysztof (Ζανούσι, Κριστόφ), *Spiral*, 1978
Zinnemann, Fred (Τσίνεμαν, Φρέντ), *A Man For All Seasons* (Ένας άνθρωπος για όλες τις εποχές), 1966
Zinnemann, Fred (Τσίνεμαν, Φρέντ), *Julia* (Τζούλια), 1977

Αν στη φιλομορφία μπορεί κανείς να καταλήξει σε έναν sine qua non κατάλογο, στη δισκογραφία δεν μπορούμε να δώσουμε άλλο από μια μικρή βασική δισκοθήκη για κάθε μεγάλο τομέα της μουσικής. Η δισκογραφική βιομηχανία, αυτό το απέραντο νεκροταφείο ήχων, σήμερα πια ρευστοποιείται και τείνει να είναι προσιτή, σχεδόν στο σύνολό της μέσω του διαδικτύου, όση αντίσταση κι αν προβάλλουν οι εταιρείες. Μουσικοί και παραγωγοί οργανώνονται πια για την υπέρβαση της κλασικής διαδικασίας έκδοσης ενός δίσκου και στοχεύουν στην άμεση επαφή με τον ακροατή τους, δίχως ενδιάμεσους. Ίσως αυτό βοηθήσει να επιστρέψουμε σε προβιομηχανικές τελετουργικές πρακτικές κοινοτικής παραγωγής ζωντανής μουσικής. Οι φυλές των DJ και της hip hop κουλτούρας αποδομούν τη μουσική ιστορία στο σύνολό της κάνοντάς την υλικό για ευφάνταστες ανακατασκευές, κατάλληλες να αναμειχθούν με κινούμενα σώματα. Έτσι κι αλλιώς, από τους παλιότερους μουσικούς πολιτισμούς η μουσική ήταν εκεί για να στηρίξει το χορό σε ζωντανές συνευρέσεις.

Μέχρι να γίνει πραγματικότητα αυτό το μεγάλο πανηγύρι που έχει αρχίσει στο παγκόσμιο δικτυακό χωριό, και οι νέοι όλου του κόσμου να φτιάχνουν και να παίζουν τη μουσική τους για τις κοινότητές τους στις ζωντανές και δικτυακές σκηνές, θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε τα ίχνη της παραδοσιακής μορφής του καταγεγραμμένου ήχου, εκεί που ο χρόνος θα συναντήσει αντίσταση στην εξαφάνισή τους. Από τα πολλά μουσικά είδη και ιστορικές περιόδους διαλέξαμε να κάνουμε μια μικρή εισαγωγή σε δύο βασικές για τη δουλειά στο σχολείο μουσικές περιοχές: α) στην ελληνική μουσική, εστιάζοντας κυρίως στην παραδοσιακή μουσική και σε όσα σχετίζονται μ' αυτήν, β) στις μουσικές του κόσμου (και με τις δύο σημασίες του όρου: στις εθνικές παραδόσεις και τις μείξεις με τις σύγχρονες μουσικές γλώσσες).

1. ΜΙΚΡΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Αγγελόπουλος, Λυκούργος

Chants de l'Eglise de Rome, HARMONIA, 1986

The divine liturgy of St. John Chrysostomos, OPUS111, 1993

Πολυχρονισμός εις Οικουμενικόν Πατριαρχείον, ΕΛΒΥΧ, 1998

Αηδονίδης, Χρόνης

Κάλαντα δωδεκαήμερου, ΑΕΜ, 1995

Γαηδόνια της Ανατολής, MINOS, 1990

Τραγούδια και σκοποί της Θράκης, ΠΕΚ, 1994

Τραγούδια Κωνσταντινουπόλεως & Προποντίδος, ΣΔΕΜ, 1978

Τραγούδια της Θράκης, ΣΔΕΜ, 1973

Η γη του Ορφέα, Ανεξάρτ. 2000/06

Η Θράκη των Ελλήνων, ΑΕΜ, 1997

Τα μάτια μου δεν είδαν τόπον ενδοξότερον, ΑΕΜ, 1998

Αμαραντίδης, Γεώργιος

Ανέσπερα, LIBRA, 2002/12

Δόρα Στράτον 3, (Θράκη & Πόντος), PHILIPS, 1975

Έλληνες Ακρίτες 4, Πόντος, Καππαδοκία, FM, 1999

Έλληνες 7 Ινδοί, τα ποντιακά, SARASWATI, 2001

Λύρα Κωνσταντινούπολης, Κρήτης, Πόντου, FM, 1995

Τα πασχαλιάτικα, ΚΣΔΜΔΣ, 1998

Τραγούδια της ξενιτιάς, ΚΣΔΜΔΣ, 1989

Απόδημη κομπανία

Μέλισμα, BRUNSWICH, 1992

Πατρίς, BRUNSWICH, 1989

Ρεμπέτικα, BRUNSWICH, 1987
Της αγάπης τα καμώματα, LEGEND, 2003

Άσιμος, Νικόλας

Βιομηχανία του πεζοδρομίου, MINOS, 2002
Ήχοι του χειμώνα, Πόρτα που ανοίγει, 1988
Ο ξαναπές, MINOS, 1982
Πες μου ένα ψέμα ν' αποκοιμηθώ, MINOS, 1997
Στο φαλιμέντο του κόσμου/ Γιουσουρούμι, MBI, 1992
Το φανάρι του Διογένη, MINOS, 1989
Χαιρετίσματα, MINOS, 1987

Αχαλινοτόπουλος, Μάνος

Εκτός προγράμματος, MERCURY, 1998
Ήχοι του χειμώνα, Πόρτα που ανοίγει, 1988
Κλαρίνο, FM, 1995
Υάκινθος, SONY, 1998

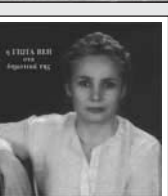
Βασιλάρης, Αριστείδης

Φλογέρα - Έλληνες Δεξιότεχνες, Φαληρέας, 1988
Φλογέρα, LYRA, 1993
Φλογέρα, FM, 1995

Βασιλόπουλος, Γιάννης

Αυτοσχεδιασμοί ψυχής, χρυσό κλαρίνο, ΝΤΕΦΙ, 1997
Λαϊκοί σολίστες, MINOS, 1985
Τα δάκρυα της Μαγδαληνής, POLYDOR, 1995
Το χρυσό κλαρίνο, REGAL, 1976

Βέη, Γιώτα

Η Γιώτα Βέη στα δημοτικά της, LYRA, 1982
Gaia, LIBRA, 1998
Mattias par Philippe Eidel, BMG, 1997
Mode plagal III, LYRA, 2001
Paraloges, Byzantine Ballads, PREM, 1999
Voyage musical Grèce, AUVIDIS, 1995
Ιωνία, LYRA, 1996

Βόσπορος

Ρωμιοί συνθέτες της πόλης, Minos-EMI, 1987
Ζωντανή ηχογράφηση Αθήνα Μάρτης '88, OM, 1989
Ηρώδειο 31 Μαΐου 1990, ANIMA, 1990

Γειτονία - Ghetonia (Ελληνόφωνα της Κάτω Ιταλίας)

Per Incantamento - Τα μαγικά, περιοδικό ΜΕΤΡΟ, 1996
Krifì, ανεξάρτ. 2001
Terra e sale, ανεξάρτ. 2005

Γιαννάτου, Σαβίνα

Η ηχώ και τα λάθη της, ΣΕΙΡΠΙΟΣ, 1985
Καρνωτάκης: 13 τραγούδια, LYRA, 1982
Μαρία Ντολόρες παρελθόν, ΣΕΙΡΠΙΟΣ, 1990

Μέσ' απ' το σκοτάδι, LYRA, 1997
Μίλα μου για μήλα, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1985
Νανουρισματα, LYRA, 1985
Νέα εκδρομή, LYRA, 1986
Ο Οδυσσέας στο ποτάμι, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1985
Παναγιές του κόσμου, LYRA, 1999
Σκοτεινή πράξη, LYRA, 1997
Το αηδόνι του αυτοκράτορα, LYRA, 1989
Τραγούδια της Μεσογείου, LYRA, 1998

Γρηγορίου, Μιχάλης

Ανεπίδοτα γράμματα, LYRA, 1977
Αντιθέσεις, 1985, ENM
Αποχαιρετισμοί της θάλασσας, 1997, HMV
Η αγάπη είναι ο φόβος, 1980, MINOS
Ο Οδυσσέας στο ποτάμι, 1985, ΣΕΙΡΙΟΣ
Σκοτεινή πράξη, 1997, LYRA

Γρύλλης, Θεολόγος

Chabouna-jazz, M RECORDS, 2001
Γκάντα τσαμπούνα ζορνάς, FM, 1995
Δωδεκάνησα, τραγούδια και χοροί, AEM, 2000
Όργανα και οργανοπαίχτες, EPA, 1999

Daly, Ross

Ονείρου τόπος, 1982
Λαβύρινθος, AEME, 1984
Ross Daly, Ανεξαρτ. 1986,
Ελεύθερο σημείο – ΙΣΤΑΡ, 1990
Ανάδυση, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1987
Ο κύκλος στο σταυροδρόμι, 1991
Πνοή, RCA, 1991
Mitos, NETWORK, 1992
Συναύγεια, LIBRA, 1999

Δοϊτσίδης, Καριοφύλης

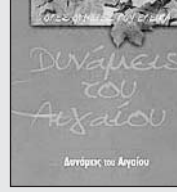
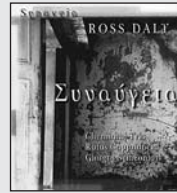
Καριοφύλης Δοϊτσίδης, MBI, 2000
Ο δικέφαλος αετός της Θράκης, PANIVAR, 1998
Το τραγούδι των Ελλήνων, ΜΟΡΦΗ, 1993
Τραγούδια της Θράκης 2, ΣΔΕΜ, 1984

Δυνάμεις του Αιγαίου

Δυνάμεις του Αιγαίου, LYRA, 1985
Ήχος Β', COLUMBIA, 1987
Στο Σείριο υπάρχουνε παιδιά, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1988
Ανατολικό παράθυρο, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1989

Ζώτος, Χρήστος

Epire & Roumelie, AL SUR, 1999
Musique de la Grèce continentale, AL SUR, 1995
Λαούτο, FM, 1995
Όργανα και οργανοπαίχτες, EPA, 1999/06

Θεοδωράκης, Μίκης

- Όμορφη πόλη, HMV, 1962
- Ηλέκτρα του Ευριπίδη, PHILIPS, 1962
- Η γειτονιά των αγγέλων, HMV, 1963
- Επιτάφιος, COLUMBIA, 1963
- Το άξιον εστί, COLUMBIA, 1964
- Ένας όμηρος, LYRA, 1964
- Zorba the greek, HMV, 1965
- Μαουτχάουζεν, COLUMBIA, 1966
- Ένας όμηρος (το γελαστό παιδί), COLUMBIA, 1966
- Ρωμοσύνη, HMV, 1966
- Το τραγούδι του νεκρού αδελφού, COLUMBIA, 1966
- Μικρές Κυκλάδες / Λιποτάκτες, HMV, 1966
- Κατάσταση πολιορκίας, POLYDOR, 1970
- Πνευματικό εμβατήριο, POLYDOR, 1970
- Τα τραγούδια του αγώνα, POLYDOR, 1971
- Serpico, PARAMOUNT, 1973
- Χρυσοπράσινο φύλλο, COLUMBIA, 1974
- 18 λιανοτράγουδα, LYRA, 1974
- Αρκαδία I & VI & VIII, EMI, 1974
- Canto general, EMI, 1975
- Πολιτεία, COLUMBIA, 1976
- Κατά Σαδδονκαίων πάθη, MINOS, 1983
- Φαίδρα, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1985
- Κώστας Καρυωτάκης (Όπερα), ΣΕΙΡΙΟΣ, 1992
- Symphony No 1 & adagio, INTUITION, 1996

Ίασις

- Amalgama, LYRA, 1999
- Duente, UNIVERSAL, 2003/02
- Ίασις, LYRA, 1996/12

Iskra

- A new day, 1986, POLYDOR
- Parastasis, 1990, UTOPIA

Καλομοίρης, Μανώλης

- Το δαχτυλίδι της μάνας, LYRA, 1991
- Συμφωνία Αρ.1 'Της Λεβεντιάς', ΕΠΓ, 1987
- Ο πρωτομάστορας, LYRA, 1991
- Κλέφτικοι χοροί-ελληνική συμφωνία #1-Μαγιοβότανα, LYRA, 1991
- Η επιστροφή του Οδυσσέα / συμφωνία No 1 KOCH, 1990
- Petridis / Kalomiris, LYRA, 1995
- Kalomiris, LYRA 1999/11

Καραθανάση, Ξανθίππη

- Αλησμόνητες πατρίδες, Ανεξαρτ., 2002
- Μακεδονίτικα, MINOS, 1987
- Τραγούδια και σκοποί της Μακεδονίας, ΠΕΚ, 1992

Κονιτοπούλου - Λεγάκη, Ειρήνη

- Ντιρλαντά, MARGO, 1971

Ανέφελα θαλασσινά, LYRA, 1993
Νησιώτικα τραγούδια 2, RCA, 1968
Ξημερώνει στο Αιγαίο, LYRA, 1997
Ο χρυσός δίσκος, PANIVAR, 1982
Το γιατί το λέμε γιάντα, LYRA, 1997

Κουρουπός, Γιώργος

Η συνέλευση των ζώων- 6 τραγούδια για ποντίκια, CBS, 1983
Ηχογραφήσεις του Γ' Προγράμματος, ΕΡΤ, 1989
Λόγος μουσικός/ lingua musicalis, ΠΕΚ, 2002
Όταν οι κινηματογράφοι ήταν θερινοί, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1985
Σιωπή ο βασιλιάς ακούει/ η κοκκινόσκουφίτσα, FM, 1995

Κυπουργός, Νίκος

Aenigma est, ΣΕΙΡΙΟ, 1997
Rom, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1989
Εδώ Λιλιπούπολη, COLUMBIA, 1980
Τα μυστικά του κήπου, ΣΕΙΡΙΟΣ, 2001

Λουδοβίκος των Ανωγείων

Μοιρολόγια, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1985/08
Τέσσερις δρόμοι για τον Ερωτόκριτο, LYRA, 2000

Μαγκλάρας, Γιώργος

Αππος, LIBRA, 2002/12
Through memories, LIBRA, 1996/02
Πνοές, LIBRA, 1998/05

Μάλαμας, Σωκράτης

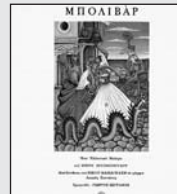
Ασπρόμαυρες Ιστορίες, LYRA 1989
Παραμύθια, LYRA, 1991
Της μέρας και της νύχτας, LYRA, 1992
Σωκράτης Μάλαμας, LYRA, 1996
Νίκος Ευδάκης - Σωκράτης Μάλαμας, LYRA, 1999
Ο Φύλακας και ο βασιλιάς, LYRA, 2000
Ένα, LYRA, 2002

Μαμαγκάκης, Νίκος

1821, είτε θάνατος είτε λεντεριά, ESSOPAPAS, 1971
Αγωνιστές της λεντεριάς, ZODIAC, 1971
Δνο κρητικές σουίτες: Το Αρκάδι - ο Ερωτόκριτος, LYRA, 1967
Ερωτόκριτος και Αρετούσα, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1985
Ερωφίλη, LYRA, 1970
Μικρό έπος για τον Ανδρέα Ροδινό, ΑΚΤΗ, 1999
Μπολιβάρ, LYRA, 1968
Ο Ερωτόκριτος, LYRA, 1964
Ο νέος Ερωτόκριτος, LYRA, 1975
Οδύσεια, ΔΣΚ, 1984
Σκλάβοι πολιορκημένοι, LYRA, 1974

Μελίκης, Γιώργης

10 χρόνια λαϊκός χειμώνας, Δημοτικά Τραγούδια, LYRA, 1990

Balkans, τραγούδια και σκοποί του γάμου, LYRA, 2000
Ας είν' η ώρα η καλή, Λαϊκός χειμώνας 7, LYRA, 1993
Βρῦση μου μαλαματένια, Λαϊκός χειμώνας 6, LYRA, 1993
Ζουρνάδες και νταούλια, Ανεξάρτ. 2001/04
Καλαμαριά 1915-1925, Ανεξάρτ. 2002/03
Λαϊκοί οργανοπαίχτες τραγουδούν τη Θεσσαλονίκη, Δήμος Θεσσ., 1985
Όλυμπος-Ανατολική Ρωμυλία, λαϊκός χειμώνας 4, LYRA, 1989
Σαλονίκη παινεμένη, LYRA, 1989

Μικρούτσικος, Θάνος
Πολιτικά τραγούδια, LYRA 1975
Καντάτα για τη Μακρόνησο! σπονδή σε ποιήματα, LYRA, 1976
Τροπάρια για φονιάδες, LYRA, 1977
Μουσική πράξη στον Brecht, LYRA, 1978
Ο σταυρός του Νότου, LYRA, 1979
Τραγούδια της λευτεριάς, LYRA, 1978
Γραμμές των οριζόντων, MINOS, 1991

Mode plagal
Mode plagal I, PEI, 1995
Mode plagal II, LYRA, 1998
Mode plagal III, LYRA, 2001
Τον Βοσπόρου το Πέραν, HITCHYKE, 2002

Μόσχος, Αριστείδης
Great solos 3: σαντούρι, COLUMBIA, 1977
Solo σαντούρι, COLUMBIA, 1976
Όργανα και οργανοπαίχτες, EPA, 1999
Ταξίδια με το σαντούρι, LYRA, 1996

Μουντάκης, Κώστας
Αφιέρωμα στον μεγάλο Κρητικό, MINOS, 1991
Ελληνικά δημοτικά τραγούδια, ΑΚΑΔΗΜΙΑ, 1971
Κρητικός γάμος, ODEON, 1967
Ο μεγάλος Κρητικός, MINOS, 1977
Ο Πρωτομάστορας, MARGO, 1981
Οι μεγάλες επιτυχίες του 1961-1967, MARGO, 1971
Στον Ψηλορείτη θ' ανεβώ, MINOS, 1988
Τα ραδιοφωνικά, ΚΜΕ, 1996/12

Μπάντα της Φλώρινας
Μπάντα της Φλώρινας, PEI, 1996
Μπάντα Φλώρινας II, LYRA, 1999
Κυκλάμια του Ολύμπου, SONY, 1997
Όχι λάθη πάντα λάθη, LYRA, 1997

Νικολούδης, Μιχάλης
1922 from Asia to Europe, FM, 1999
Kurbeti, music of Albanian's gypsies, FM, 1999
Terra musica, FM, 1998
Αιολία, LIBRA, 1995
Μελισσόκηπος, LIBRA, 1997

Χρησμός, LIBRA, 1997

Ντομπρίδης Γιάννης

Γκάζινα τσαμπούνα ζουρνάς, FM, 1995

Φίλοι καλωσορίσατε, ENXOPΔAΙC, 2000

Ξαρχάκος, Σταύρος

Η Ελλάδα της Μελίνας, COLUMBIA, 1964

Θεμιστοκλέους43, COLUMBIA, 1964

Ελλήσποντος, COLUMBIA, 1966

Ένα μεσημέρι, COLUMBIA, 1966

Θρήνος για τον Ιγνάθιο Σάντσιεθ Μεχίας, COLUMBIA, 1969

Το μεγάλο μας τσίρκο, COLUMBIA, 1975

Ρεμπέτικο, CBS, 1983

1963-1968, MINOS, 1993

1968-1974, MINOS, 1993

1974-1993, MINOS, 1993

Αιμάν αμην, MINOS, 1995

Ξενάκης, Ιάnnης

Μεταστάσεις - Πυθόπρακτα - Έοντα, LYRA, 1967

Συμμός-Πολύτοπον-Μήδεια, LYRA, 1969

Τεργετέκτωρ - Νόμος, LYRA, 1969

Polla ta Dhina-Akrata-Achorripsis, COLUMBIA, 1969

3η ελληνική εβδομάδα σύγχρονης μουσικής 1, COLUMBIA, 1970

Πολυαγωγή, MUSICBOX, 1987

Ais-Nekuia-N'Shima, ERATO, 1987

Anaktoria-Morsima-Amorsima, CLASSIC, 1970

Atreis-Morsima Amorsima-st4-nomos A, EMI, 1967

Synaphai-Aroura-Antikhthon, DECCA, 1976

Cendrees-Jonchaies-Nomos Γ, ERATO, 1983

Medea, Nuits, Knephas, Serment, a colone, HYPERION, 1998/06

Oresteia, ERATO, 1970

Palimpsest-Epei-Dikhthas-Akanthos, WERGO, 1990

Persephassa, PHILIPS, 1971

Persepolis, PHILIPS, 1973

Phlegra-Jalons-Keren-Nomos-Alpha-Thalein, ERATO, 1992

Pleiades με τα Κρουστά του Στρασβούργου, HARMONIA, 1987

Pleiades, Psappha, BIS, 1991

The Arditti String Quartet, RCA, 1983

Έρμα - Ευρύαλη - Mists - Ar, MEA, 1999/11

Ξυδάκης, Νίκος

Η εκδίκηση της γυφτιάς, LYRA, 1978

Τα δήθεν, LYRA, 1979

Πρώτο βράδυ στην Αθήνα, LYRA, 1983

Κάιρο Ναύπλιο Χαρτούμ, LYRA, 1989

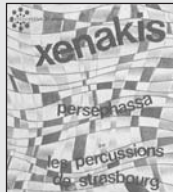
Μανία, LYRA, 1989

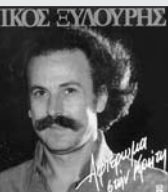
Κοντά στη δόξα μια στιγμή, LYRA, 1987

Μαθήματα πατριδογνωσίας, LYRA, 1991

Ημερολόγιο, LYRA, 1995

Μισμαγιά, NAYC, 1991

Προς τον κύριον Γεώργιον Ρώσση, LYRA, 1990
Ακρωτήριο Ταίναρον, LYRA, 1997
Νίκος Ξυδάκης-Σωκράτης Μάλαμας, LYRA, 1999
Το αμάρτημα της μητρός μου/ απολογία, LYRA, 1999
Τέσσερις δρόμοι για τον Ερωτόκριτο, LYRA, 2000

Ξυλούρης, Γιώργης

Αντίποδες 2, ΣΕΙΣΤΡΟΝ, 2002
Ξαθέρι 2002, MBI, 2002
Ο κόσμος που ονειρεύτηκα, ΚΝΩΣΟΣ, 2003

Ξυλούρης, Νίκος

Χρονικό, PHILIPS, 1970
Ριζίτικα, COLUMBIA, 1971
Ερωτόκριτος, COLUMBIA, 1976
Ο Στρατής Θαλασσινός ανάμεσα στους αγάπανθους, COLUMBIA, 1973/02
Τα που θυμούμαι τραγουδώ, COLUMBIA, 1975
Το μεγάλο μας τσίρκο, COLUMBIA, 1974
Οι ελεύθεροι πολιορκημένοι, COLUMBIA, 1977
Τα αντιπολεμικά, COLUMBIA, 1978

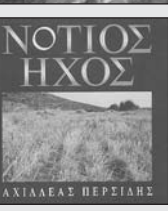
Παπαδημητρίου, Σάκης

Αυτοσχεδιάζοντας στον Μπαράκου, ΑΥΤΟΣΧΕΔ. 1979
Piano plays, LEO, 1983
First move, LEO, 1986
In situ (Piano cellulules), ADDA, 1989
Orpheus '85, PRAXIS, 1986
Piano oracles, LEO, 1989
Plus and minus, LEO, 1997
Ανοιχτες διαδρομες, PEI, 1997
Πιανοεπαφές, ΑΥΤΟΣΧΕΔ, 1980
Το τραγούδι της Lulu, PEI, 1996
Nosferatu, LEO, 2002

Παπακωνσταντίνου, Θανάσης

Αγία νοσταλγία, LYRA, 1993
Ζωή λαθραία, LYRA, 1997
Λάφυρα, LYRA, 1998
Στην Ανδρομέδα και στη γη, LYRA, 1995
Της αγάπης γερακάρας, LYRA, 1996
Βραχνός προφήτης, LYRA, 2000
Αργύπνια, LYRA, 2002

Περσίδης, Αχιλλέας

Νότιος ήχος, PHILIP, 1994
Σκιά της θάλασσας, MERCURY, 1996

Πολυφωνικό Κτισμάτων, Το πολυφωνικό της Ηπείρου, LYRA

Greece, Chants polyphoniques et musique d' Epire, OCORA
Πολυφωνικά τραγούδια Βορείου Ηπείρου, Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1995
Πολυφωνικό τραγούδι / Ζωντανή ηχογράφηση στο Παλλάς, Άπειρος
Ηπειρώτικη μουσική παράδοση, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ιωαννιτών, Ιωάννινα, 1995

Αυθεντικά ηπειρώτικα 1926-1945, από δίσκους της Αμερικής στις 78 στροφές, Φαληρέας

Ρακόπουλος, Βασίλης

Ρωξάνη, LYRA, 1993

Ρασούλης, Μανώλης

Η εκδίκηση της γυφτιάς, LYRA 1978

Τα δήθεν, LYRA, 1979

Ο νέος Ερωτόκριτος, LYRA, 1975

Οι κυβερνήσεις πέφτουνε μα η αγάπη μένει, LYRA, 1981

Πότε Βούδας πότε Κούδας, CBS, 1986

Τα ποδοσφαιρικά, LYRA, 1988

Διπλά σακατεμένος πειρατής, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1990

Ροδινός, Ανδρέας

Μικρό έπος για την Ανδρέα Ροδινό, ΑΚΤΗ, 1999

Οι πρωτομάστορες, ΑΕΜΕ, 1982

Ροδινός-Μπαξεβάνης, 1990

Σαββόπουλος, Διονύσης

Φορτηγό, LYRA, 1966

Το περιβόλι του τρελού, LYRA, 1969

Μπάλλος, LYRA, 1971

Το βρώμικο ψωμί, LYRA, 1972

10 χρόνια κομμάτια, LYRA, 1975

Happy day, LYRA, 1976

Αχαρής, LYRA, 1977

Η ρεζέρβα, LYRA, 1979

20 χρόνια δρόμος, LYRA, 1983

Τραπεζάκια έξω, LYRA, 1983

Ο κ. Σαββόπουλος ευχαριστεί τον κ. Χαζιδάκι, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1988

Μην πετάξεις τίποτα, POLYDOR, 1994

Το ξενοδοχείο, MERCURY, 1997

Ο Σαββόπουλος στη LYRA, LYRA, 1997

Ο χρονοποιός, MERCURY, 1999

Σαββόραμα, MERCURY, 2001

Σαμίου, Δόμνα

Ένα ταξίδι στην Ελλάδα, LYRA, 1972

Έχε γεια Παναγιά, COLUMBIA, 1974

Σουραύλι, COLUMBIA, 1974

Ελληνικά κάλαντα, COLUMBIA, 1974

Στης πικροδάφνης τον ανθό, COLUMBIA, 1976

Η Πεοπερούνα και άλλα τραγούδια του λαού μας για παιδιά, ZODIAC, 1980

Musique populaire de tradition orale, OCORA, 1982

Τραγούδια της ξενιτιάς, ΚΣΔΜΔΣ, 1989

Μικρασιάτικα τραγούδια, ΚΣΔΜΔΣ, 1992

Τα αποκριάτικα, ΚΣΔΜΔΣ, 1994

Δόμνα Σαμίου, LYRA, 1995

Κανελόριζα, ΚΣΔΜΔΣ, 1996

Τα πασχαλιάτικα, ΚΣΔΜΔΣ, 1998/03

Στο Μέγαρο Μουσικής, ΚΣΔΜΔΣ, 1999

Της κυρα-θάλασσας, ΚΣΔΜΔΣ, 2002

Σιδηρόπουλος, Παύλος

Φλον, EMI HARVEST, 1978

En leuikó, EMI, 1982

Zorba the freak, EMI, 1985

Χωρίς μακιγιάζ Ζωντανή ηχογράφιση MBI, 1989

Αντε και καλή τύχη μάγκες, EMI, 1991

Τα μπλουζ του προύγκηπα, MBI, 1992

En archi en o logos, Εβδομη διάσταση, 1994

Παύλος Σιδηρόπουλος, EMI 1987

Παύλος Σιδηρόπουλος, EMI 1993

Σινόπουλος, Σωκράτης

Γράμμα από την Πόλη, KAPABI, 2002

Αύρα Κωνσταντινούπολης, Κρήτης, Πόντου, FM, 1995

Τα μικρασιάτικα και ένα θρακιώτικο, SARASWATI, 2002

Σκαλκώτας, Νίκος

Νίκος Σκαλκώτας 1904-1969, EMI, 1999

36 ελληνικοί χοροί, LYRA, 1991

3η ελληνική εβδομάδα σύγχρονης μουσικής, COLUMBIA, 1975

4η ελληνική εβδομάδα σύγχρονης μουσικής, COLUMBIA, 1973

Cycle concert, PHILIPS, 1995

Greek symphonic dances for wind instruments, MOTIVO, 1993

Le retour d' Olysse, AGORA, 1995

Nikos Skalkotas / Yorgos Sicilianos, AGORA, 1998

Skalkotas-Schoenberg-Webern-Berg, MERIDIAN, 1985

The maiden and death / piano concerto No1 / ouverture, BIS, 1999

Twelve dances, FANTASY, 1957

Αρχείο ραδιοφώνου, Έλληνες συνθέτες No1, EPA, 1997

Δύο σονάτες για βιολί & πιάνο, ΣΕΙΡΠΙΟΣ, 1985

Δώδεκα ελληνικοί χοροί, MOTIVO, 1990

Έλληνες συνθέτες No1, MOTIVO, 1981

Έργα για βιολί & πιάνο, MUSICAVIVA, 1988

Η επιστροφή του Οδυσσέα, MUSICAMU, 1990

Η θάλασσα, ANKH, 2001

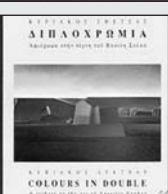
Νίκος Σκαλκώτας, HMV, 1980

Σκαλκώτας - Εναγγελάτος- Βαρβόγλης, MOTIVO, 1984

Το ελληνικό χοροδράμα της Ραλλούς Μάνου, LYRA, 1990

32pieces for piano, 4 etudes, suite No1, BIS, 2001

36 greek dances/ The return of Ulysses, BIS, 2003

Σούκας, Βασίλης

Βασίλης Σούκας, MBI, 2000

Διπλοχρωμία, ΠΕΚ, 1993

Ελληνική παραδοσιακή μουσική, LIBRA, 1998

Ελληνική παραδοσιακή μουσική, PRAXIS, 1985

Η τέχνη του κλαρίνου, LYRA, 1995

Ήχοι του χειμώνα, Πόρτα που ανοίγει, 1988

Όργανα και οργανοπαίχτες, EPA, 1999

Πνοή, RCA, 1991

Στο Ξηρόμερο γλεντάνε, GENERAL, 1999

Σπαθάρης, Ευγένιος

Ο Καραγκιόζης και οι βάτραχοι, MINOS, 1980

Ακούσατε ακούσατε, EMI, 1992

Η εκδίκηση του Καραγκιόζη, MINOS, 1992

Η χώρα των θαυμάτων, WEA, 1992

Μαθήματα πατριδογνωσίας, LYRA, 1991

Ο Καραγκιόζης, COLUMBIA, 1975

Ο Καραγκιόζης γιατρός, LEGEND, 2002/03

Ο Καραγκιόζης του Σπαθάρη, COLUMBIA, 1982

Σκιών καμώματα, LEGEND, 2001/05

Στεφανίδης, Νίκος

Κανονάκι, Έλληνες Δεξιοτέχνες 7, ΦΑΛΗΡΕΑ, 1986

Τζάρας, Νίκος

Γιαννιώτικα του 1930, ΜΛΑ, 1996

Τραγούδια και σκοποί από τους Χουλιαράδες Ηπείρου, ΜΛΑ, 2002

Χουλιαράδες, ΦΑΛΗΡΕΑ, 1988

Τζιτζιμίκας, Χρήστος

Ζαγορίσια και Γιαννιώτικα, ΙΑΜΒΟΣ, 1993

Πατήματα, ΙΑΜΒΟΣ, 2002

Φλωρίδης, Φλώρος

Αυτοσχεδιάζοντας στον Μπαράκον, Αυτοσχεδ. 1979 (JND 2002)

Γουτού Γουπατού, PEI, 2002

The manager in charge I salute, JND, 1988

Krok trio, JND, 1987

Human aspect, OM, 1990

Το βέλος του χρόνου, PEI, 1995

Φουσταλιέρης, Στέλιος

Αναφορά στην Κρήτη, ΚΜΕ, 1989

Φουσταλιέρης 1935-55, ΚΜΕ, 1990

Φουσταλιέρης 1935-55, ΚΜΕ, 1988

Χαλκιάς, Πετρο-Λούκας

Greece/ Epirus, Petro Loukas Chalkias & kompania, NETWORK, 1999

Βόρειες διαδρομές, ΔΩΔΩΝΗ, 2001

Δρόμοι της ψυχής, BMG|, 1995

Έλληνες & Ινδοί, τα Ηπειρώτικα, SARASWATI, 2000

Ηπειρώτες πρωτομάστορες, ΦΑΛΗΡΕΑ, 2002

Ιδιόμελο, PEI, 1997

Κλαρίνο, FM, 1995

Μοιρολόγια και γυρίσματα, LYRA, 1993

Πετρο-Λούκας Χαλκιάς, MBI, 2000

Χαλκιάς, Τάσος

Το κλαρίνο του Χαλκιά, LYRA, 1967

Το κλαρίνο του Χαλκιά, MINERVA, 1976

Great solos 4: κλαρίνο, COLUMBIA, 1977

Τάσος Χαλκιάς, MINERVA, 1992
 Ήπειρος, REGAL, 1976
 Ηπειρώτικο γλέντι, COLUMBIA, 1976
 Ηπειρώτικος γάμος, COLUMBIA, 1973
 Ο Τάσος Χαλκιάς και το κλαρίνο του Νο3, ALCYON, 1984
 Τα ηπειρώτικα, ALCYON, 1982
 Τραγουδία της ξενιτιάς, COLUMBIA, 1979

Χατζιδάκις, Μάνος
 Οδός ονείρων, COLUMBIA, 1962
 America America, WARNER, 1963
 Όρνιθες, COLUMBIA, 1964
 Πασχαλιές μέσα από τη νεκρή γη, COLUMBIA, 1965
 Δεκαπέντε εσπερινοί, PETERS, 1965
 Το χαμόγελο της Τζοκόντας, COLUMBIA, 1967
 Ματωμένος γάμος – Παραμύθι χωρίς όνομα, COLUMBIA, 1968
 Reflections, ATLANTIC, 1970
 Ελλάδα η χώρα των ονείρων, FONTANA, 1972
 Το καταραμένο φίδι χοροδράμα, LYRA, 1974
 Sweet movie, ΠΟΛΥΤΡΟΠΟ, 1974
 Καπετάν Μιχάλης – μυθολογία, † COLUMBIA, 1981
 Ο Μάνος Χατζιδάκις στον ελληνικό κινηματογράφο, PHILIPS, 1994
 Ο μεγάλος ερωτικός LYRA, 1996

Χειμερινοί κολυμβητές
 Χειμερινοί κολυμβητές, Ανεξαρτ, 1981
 Από το πάρκο στη Μυροβόλο, LYRA, 1985
 Ήχοι του χειμώνα, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ, 1988
 Οι δακοκτόνοι, LYRA, 1991
 Όχι λάθη πάντα λάθη, LYRA, 1997
 Το τρένο φτάνει τελικά στην Κατερίνη, ΜΥΛΟΣ, 1998

Χορός Βατοπαιδινών Πατέρων – Άγιον Όρος
 Άγιον Πάσχα, ύμνοι, τροπάρια, ΠΕΚ, 2000
 Μέγα Σάββατον, ύμνοι, τροπάρια, ΠΕΚ, 2000
 Μεγάλη Δευτέρα, ύμνοι, τροπάρια, ΠΕΚ, 1998
 Ύμνοι της Μεγάλης Εβδομάδος, ύμνοι, τροπάρια, ΠΕΚ, 1997
 Ύμνοι των Θεοφανείων, ύμνοι, τροπάρια, IMB, 1996
 Ύμνοι των Χριστουγέννων, IMB, 1996

Χρήστου, Γιάννης
 Συμφωνία Αρ.1 (New London Orchestra), MODERN, 1951
 Τελευταία έργα, HMV 1974
 Mysterion, ΕΛΛ. ΔΙΣΚΟΓ., 1986
 Αφιέρωμα στο ελληνικό χοροδράμα της Ραλλούς Μάνου, LYRA, 1988
 Συμφωνία Αρ2 για ορχήστρα και χορωδία, EPT recording, 1989
 Epantiodromia | praxis | Eepicycle | Mysterion, EDRZ, 1992
 Από την ελληνική μουσική πρωτοπορία του 20ου αιώνα, ΤΡΑΠΕΖΑ, 1997
 Γιάννης Χρήστου, ANKH, 2000
 Γιάννης Χρήστου Vol.1, ΣΕΙΡΙΟΣ, 2001
 Γιάννης Χρήστου Vol.2, ΣΕΙΡΙΟΣ, 2001
 Γιάννης Χρήστου Vol.3, ΣΕΙΡΙΟΣ, 2001

Χρυσάνθος

- Ακολουθία*, COLUMBIA, 1974
Δημοτική παράδοση: Πόντος, REGAL, 1981
Δροσουλίτες, COLUMBIA, 1975
Ο Χρυσάνθος τραγουδά Ματσούκα, ΕΛΛΗ, 1986
Πάθη απόκρυφα, COLUMBIA, 1986
Ποντιακά τραγούδια, REGAL, 1975
Ποντιακή παράδοση, MBI, 1998
Τ' αηδόνια του Πόντου, MBI, 1993
Τραγούδια του Πόντου, REGAL, 1973

Ψαραντώνης

- Son of Psiloritis*, NETWORK, 1991
Αναστορήματα, COLUMBIA, 1982
Από καρδιάς, LYRA, 1996/03
Εκτός εαυτού, ΣΕΙΡΙΟΣ, 1985
Ιδαιόν άντρον, LYRA, 1999
Να κάμω θέλω ταραχή, ΩΔΗ, 1986
Νογώ, LYRA, 1998
Ο ξιπόλητος πρίγκιπας, MBI, 2000
Οι ρίζες μου, ΑΕΜΕ, 1983
Παλιό κρασί ειν' η σκέψη μου, LYRA, 1994
Πηγές, MELOPHONE, 1976
Ριζίτικα, LYRA, 2002/04
Σαϊτέματα, REGAL, 1978
Τα μυστικά του κήπου, ΣΕΙΡΙΟΣ, 2001/03
Τέσσερις δρόμοι για τον Ερωτόκριτο LYRA, 2000/07

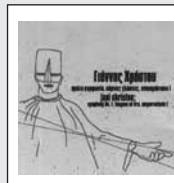
ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα

- Ελληνική δημοτική μουσική, 1 και 2*, 1975-6
Κύπρος, δημοτική μουσική, 1988
Τραγούδια του γάμου, 1977
Ελληνική μουσική παράδοση της Κάτω Ιταλίας, 1983
Γκάντα και νταχαρές, 1979

ΚΑΡΑΣ, ΣΙΜΩΝ – Σύλλογος προς διάδοσιν της εθνικής μουσικής

- Βυζαντινοί ύμνοι Επιταφίον και Πάσχα*, ΣΔΕΜ, 1975
Βυζαντινοί ύμνοι των Θεοφανείων, ΣΔΕΜ, 1972
Βυζαντινοί ύμνοι των Χριστουγέννων, ΣΔΕΜ, 1972
Η ακολουθία του Ακάθιστον Ύμνου, ΣΔΕΜ, 1974
Αποκριάτικα τραγούδια Τσικνοπέμπτης, ΣΔΕΜ, 1995
Εθνικά επέτειοι 29ης Μαΐου & 25ης Μαρτίου, ΣΔΕΜ, 1993
Λαϊκοί θρήνοι και τραγούδια της Λαμπρής, ΣΔΕΜ, 1995
Τραγούδια Κωνσταντινουπόλεως 7 Προποντίδος, ΣΔΕΜ, 1978
Τραγούδια της άνοιξης και του Μάη, ΣΔΕΜ, 1995
Ύμνοι & θρήνοι της Αλώσεως, ΣΔΕΜ, 1977

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης – Διονυσόπουλος, Νίκος

Λέσβος Αοιλίσ τραγούδια και χοροί της Λέσβου, ΠΕΚ, 1997

Σκοποί και τραγούδια της Κρήτης, 1988

Σκοποί και χοροί της Ανατολικής Κρήτης, 1988

Τραγούδια και σκοποί της Θράκης – Χρόνης Αηδονίδης, 1994

Τραγούδια και σκοποί της Μακεδονίας – Ξανθίπη Καραθανάση, 1994

Ύμνοι της Μεγάλης Εβδομάδας – Χορός Βατοπαιδινών Πατέρων, 1997

Έργα Κρητών μελοποιών, 1988

ΣΤΡΑΤΟΥ ΔΟΡΑ – Ελληνικοί χοροί

20 ελληνικοί χοροί, STRATOY, 1992

20 μακεδονικοί χοροί, STRATOY, 1993

Folk songs & dances around Greece, OLYMPIC, 1968

Greek folk songs & dances, COUNTER, 1957

Greek island & mountain songs, COUNTER, 1957

Δορα Στρατον 1 (Ρούμελι & Μωριάς), PHILIPS, 1975

Δορα Στρατον 2 (Ηπειρος & Μακεδονία), PHILIPS, 1975

Δορα Στρατον 3 (Θράκη & Πόντος), PHILIPS, 1975

Δορα Στρατον 4 (Κρήτη, Κύθνος, Νάξος), PHILIPS, 1975

Ελληνικοί χοροί & τραγούδια, RCA, 1965

Ελληνικοί χοροί & τραγούδια, OLYMPIC, 1969

Ελληνικοί χοροί & τραγούδια, No2, RCA, 1966

Ελληνικοί χοροί & τραγούδια No2, OLYMPIC & CD, 1970

Φωνές μέσα από τον χρόνο, SPOT, 1990

Λύκειο Ελληνίδων

Τραγούδια και χοροί από τη Σμύρνη, 1994

Τραγούδια και χοροί από τα Αλάτσατα, 1991

Τραγούδια και χοροί της Σαλαμίνας, 1992

Χοροί της Ηπείρου, 1994

Δημοτική μουσική, Πετρούσσα Δράμας ..., 1980

Χοροί της Γουμένισσας και της Κεντρικής Μακεδονίας, 1992

Μπούλες, 2000

Ρεμπέτικο – Συλλογές

Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας – Συνθέτες του Ρεμπέτικου, 1-54, (Επιμέλεια Παναγιώτης Κουνάδης) ΜΙΝΟΣ-EMI

Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας – Τραγουδιστές του Ρεμπέτικου, 1-16, (Επιμέλεια Παναγιώτης Κουνάδης), ΜΙΝΟΣ-EMI

Ρεμπέτικη Ιστορία 1925-1955, 1-6 (Επιμέλεια Κώστα Χατζηδουλή), ΜΙΝΟΣ-EMI

Οι μεγάλοι του ρεμπέτικου, 1-19 (Επιμέλεια Κώστα Χατζηδουλή), ΜΙΝΟΣ-EMI

Αυθεντικά ρεμπέτικα της Αμερικής, 1-3, Φαληρέα

<http://www.rebetiko.gr>

2. ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

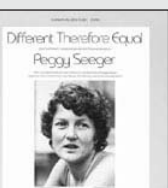

Ακολουθώντας τις οδηγίες του Κρίστοφερ Σμολ (*Μουσική, κοινωνία και παιδεία, Νεφέλη, 1983*), θα δούμε ότι τα τελευταία χρόνια γίνεται και στη δισκογραφία πραγματικότητα η αντίληψη του ότι η δυτική μουσική δεν είναι παρά ένα μικρό απόσπασμα χρόνου (300 περίπου τελευταία χρόνια) μέσα στη μεγάλη διάρκεια της ιστορίας των μουσικών του κόσμου. Η αναλογία στη δισκογραφία αλλάζει, όπως και στις ζωντανές μουσικές σκηνές, και οι μουσικές παραδόσεις των λαών περνούν στο κέντρο του μεγάλου χωριού. Παράλληλα αναπτύσσεται ένα διεθνές ρεύμα, με κεντρική παρουσία, ως αποτέλεσμα μεζξης των μουσικών γλωσσών της Δύσης με αυτές των εθνικών παραδόσεων όλου του κόσμου, αυτό που ονομάζεται "world music" ή ένα μέρος της με την εκχυδαϊσμένη εμπορική ονομασία "έθνικ". Μια μικρή επιλογή από την τεράστια δισκογραφία των Μουσικών του Κόσμου είναι σχεδόν αδύνατο να είναι αντιπροσωπευτική όλων των περιοχών και ειδών. Καταγράψαμε εδώ μια επιλογή από τους καταλόγους βασικών δισκογραφικών εταιρειών, εγγυημένων για την ποιότητα της δουλειάς τους, αλλά και μια σειρά από δικτυακές διευθύνσεις, χρήσιμες στην αναζήτηση και την παραπέρα έρευνα.

Διατυαχοί τόποι

- <http://www.worldmusiccentral.org>
- <http://www.rootsworld.com>
- <http://www.frootsmag.com>
- <http://www.womex.com>
- <http://www.efwmf.org>
- <http://www.hkw.de>
- <http://www.globalmusic.fi>
- <http://www.kaustinen.net>
- <http://www.womad.org>
- <http://www.heartheworld.org>
- <http://www.ethnomusic.ucla.edu/ICTM>
- <http://www.mcm.asso.fr>
- <http://www.ethnosuoni.it>
- <http://www.adem.ch>
- <http://www.adem.ch>
- <http://centerforworldmusic.org>
- <http://www.eefc.org>
- <http://www.ethnomusicology.org>
- <http://www.musiques-metisses.com>
- <http://www.amsterdamroots.nl>
- <http://www.festivalofworldcultures.com/>
- <http://www.falufolk.com>
- <http://www.sfinks.be>
- <http://www.mondomix.com/en/radios.php>
- <http://www.weltmusik.de/charts/main.htm>
- <http://www.mondomix.com>
- <http://www.passiondiscs.co.uk>
- <http://www.harmoniamundi.com>

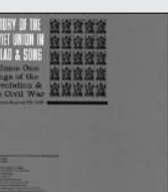
ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

SMITHSONIAN FOLKWAYS

<http://www.folkways.si.edu>

Historical Song

- American Negro Songs from Slavery Times: Sung by Michel LaRue*
- American Revolutionary War Songs to Cultivate the Sensations of Freedom*
- Angola Freedom Songs*
- Angola: Victory Is Certain*
- Ballads of the American Revolution, 1767-1781*
- Ballads of the Civil War*
- Ballads of the War of 1812 - Vol. 1, 1791-1814*
- Canada's Story in Song*
- Chile: Songs for the Resistance*
- Cuba: Songs for Our America*
- Different Therefore Equal*
- Election Songs of the United States*
- Freedom Fighters of Algeria*

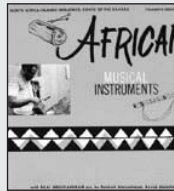
Frontier Ballads
History of the Soviet Union in Ballad and Song
Ireland: The Final Struggle
Irish Rebellion Album
Italy: Avanti Popolo!
Nineteenth Century American Sacred Music
Palestine Lives!
Peoples' Music: The Struggles of the Greek People
Soldier Songs
Solidarity! - Postulat 22: Songs from the New Polish Labour Movement
Songs of Joe Hill
Songs of Life from a Dying British Empire
Songs of the Spanish Civil War
Songs of the Suffragettes
The East is Red
This is Free Belfast!: Irish Rebel Songs
This Land Is Mine: South African Freedom Songs
Vietnam Will Win!
Who Built America: American History Through Its Folksongs
American Industrial Ballads
Ballads of Sacco and Vanzetti
A Grain of Sand
I Hate the Capitalist System
Pete Seeger Sings Woody Guthrie
Songs of Struggle and Protest, 1930-50
Woody Guthrie, This Land is Your Land: The Asch Recordings
Victor Jara, Vientos del Pueblo
Vietnam: Songs of Liberation
Yankee Go Home: Songs of Protest Against American Imperialism

African American Music

African and Afro-American Drums
African Musical Instruments
Anthology of American Folk Music
Black American History in Ballad, Song & Prose
Black Music of Two Worlds
Creole Music of Surinam
F. D. Kirkpatrick Hosts the Louisiana Folk Fest
Freedom Songs: Selma, Alabama
Lead Belly Sings Folk Songs
Music from the South, Vol. 1: Country Brass Bands
Music in the Streets
Roots of Black Music in America
Sing For Freedom: The Story of the Civil Rights Movement through Its Songs
Slave Shout Songs from the Coast of Georgia
Voices of the Civil Rights Movement: Black American Freedom Songs 1960-1966
We Shall Overcome: Songs of the Freedom Riders and the Sit-Ins

American History

Angela Davis Speaks

Ballads of La Salle County, Illinois - The Story of Ottawa, Illinois
Blacks in the American Revolutionary War
But the Women Rose, Vol.1: Voices of Women in American History
Field to Factory - Voices of the Great Migration
Good Morning, Vietnam
The Glory of Negro History

Documentary History of Broadcasting: 1920-1950: Radio Before Television
Sounds of My City: The Stories, Music and Sounds of the People of New York
We Shall Overcome: Documentary of the March on Washington
American History in Ballad and Song

American Indian

American Indian Dances
Anpao: An American Indian Odyssey
Comanche Flute Music
Creation's Journey: Native American Music
Cry from the Earth: Music of the North American Indians
Eskimo Songs from Alaska
Healing Songs of the American Indians
Heartbeat: Voices of First Nations Women
Indian Music of the Upper Amazon
Instruments and Music of Indians of Bolivia
Kiowa Peyote Meeting
Modern Mayan: The Indian Music of Chiapas, Mexico
Mushroom Ceremony of the Mazatec Indians of Mexico
Music of the Alaskan Kutchin Indians
My Life in Recording: Canadian-Indian Folklore
Pre-Colombian Instruments of Mexico
Sacred and Profane Music of the Ika
Songs and Dances of the Great Lakes Indians

Oral History & Biography

Che Guevara Speaks
Eugene V. Debs: Trade Unionist, Socialist, Revolutionary, 1855-1926
His Story Told, Annotated and Documented
My Epitaph: A Documentary in Song and Lyric
The Legacy of Ho Chi Minh

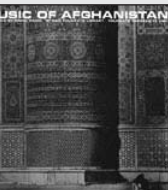
World Music

2,000 Years of Music Compiled by and Released in Memory of Dr. Curt Sachs
Africa: The Voices and Drums of Africa
Algerian Berber Music
Ancient Slavonic Chants
Anthology of Portuguese Music
Arabic Songs and Dances
Arabic Songs of Lebanon and Egypt
Armenian Choral Music
Armenian Music Through the Ages
Ballads of a Greek Cafe
Bedouin Music of Southern Sinai

Bells & Winter Festivals of Greek Macedonia
British Traditional Ballads in the Southern Mountains
Calabria Bella, Dove T'hai Lasciate?: Italian Folk Music Collected in New York
Cambodia: Traditional Music
Capoeira Angola from Salvador, Brazil
Chinese Classical Instrumental Music
Chinese Opera: Songs and Music
Classical Music of Iran,
Classical Arabic Music
Dances of the World's Peoples
Dream Songs and Healing Sounds in the Rainforests of Malaysia
Drums of the Yoruba of Nigeria
Epirotika with Periklis Halkias: Greek Folk Music and Dances from Northern Epirus,
Fados of Portugal
Folk Dances of Greece
Folk Music of Greece
Folk Music of Ethiopia
Folk Music of Japan
Folk Music of Rumania
Folk Music of the U.S.S.R.
Folk Music of Yugoslavia
Greek-Jewish Musical Traditions
Griots: Ministers of the Spoken Word
Hungarian Folk Music in the United States
Irish Folk Songs and Ballads
Irish Rebellion Album
Italian Folk Songs
Japanese Buddhist Ritual
Kora Music from the Gambia
Korea: Vocal and Instrumental Music
Kurdish Folk Songs and Dances
Lullabies of the World
Maori Songs of New Zealand
Mbuti Pygmies of the Ituri Rainforest
Music for Meditation
Music for the Classical Oud
Music from Mozambique
Music of Afghanistan
Music of Morocco
Music of the Shakuhachi
Music of Upper Egypt
Polynesian Songs and Games from Bellona (Mungiki), Solomon Islands
Primitive Music of the World
Rabab: Singing and Epic Songs (Egypt)
Religious Music of Asia
Rhythms of Life, Songs of Wisdom: Akan Music from Ghana
Ritual Music of Ethiopia
Russian and Ukrainian Liturgical Chants from the 16th-17th Century
Singing Streets, The: Childhood Memories of Ireland and Scotland
Smithsonian Folkways World Music Collection
Songs and Dances of Nepal
Songs and Dances of the Basque

Songs and Pipes of the Hebrides
Songs of a Russian Gypsy
Songs of Aboriginal Australia and Torres Strait
Songs of War and Death from the Slave Coast
Soviet Army Chorus and Band
St. John's Russian Orthodox Choir
Sufi Ceremony: Rifa' Ceremony
The Silk Road: A Musical Caravan
The World's Musical Traditions, Vol. 11: Vocal Music in Crete
This is Free Belfast!: Irish Rebel Songs of the Six Counties recorded in Belfast
Traditional Music of Peru, Vol. 5: Celebrating Divinity in the High Andes
Traditional Music of the World, Vol. 6: Song Creators in Eastern Turkey
Transylvanian Wedding Music
Treasury of Russian Gypsy Songs
Tuareg Music of the Southern Sahara
Tunisia, Vol. 1: The Classical Arab-Andalusian Music of Tunis
Turkish Dances
Tuva, Among the Spirits: Sound, Music, and Nature in Sahka and Tuva
Tuva: Voices from the Center of Asia
World's Vocal Arts
Yoruba Bata Drums

CHANT DU MONDE – MUSEE DE L'HOMME SERIES

<http://www.chantdumonde.com>

Flûtes du Rajasthan
Ethiopie Polyphonies des Dorze
Ladakh Musique De Monastere et de Village
Iles Salomon Polyphonies Guadalcanal et Savo
Bengale Chants des "Fous"
Suisse 'Juuzli' Yodel du Muotatal
Tchad Musique du Tibesti
Afghanistan Chants des Pashai
Polyphonies de Sardaigne Varous artists (1992)
Roumanie Polyphonie Vocale des Aroumains
Côte d'Ivoire, Senoufo Musique des Funerailles Fodonon
Philippines Musique des Hautes-Terres Palawan
Albanie Polyphonies Vocales et Instrumentales
Azerbayjan Musique Traditionnelle
Nouvelle-Caledone Chants Kanaks
Inde du Sud Musiques Rituelles et Théâtre du Kerala
Republique Centrafricaine Musique de Xylophones
Sardaigne: Polyphonies de la Semaine Sainte Varous artists (1992)
Roumanie Mu Sique Pour Cor des de Trans Ylvane
Bolive Musique Calendaire des Vallees Centrales
Iles Salomon Ensembles de Flûtes de Pan 'Are'Are
Iles Salomon Musiques Intimes et Rituelles'Are'Are
Bulgarie Musique du Pays Chope
Maroc A Marrakech Sur la Djemaa El-Fna
Algerie Hoggar Musique des Touareg
Bulgarie Rhodope - Dobroudja

OCORA

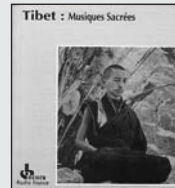
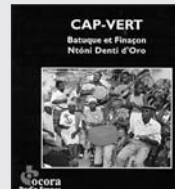
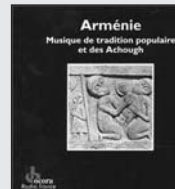
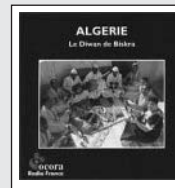
<http://www.radiofrance.fr/divers/boutique/cd/archives.php?type=13>

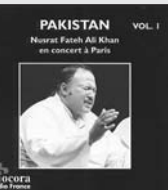
Greece, *Chants polyphoniques et musique d'Épire*
David Hykes, *The Harmonic Choir, Hearing Solar Winds*
SOUTH INDIA, *L. Subramaniam*
PAKISTAN, *Nusrat Fateh Ali Khan*
EGYPT, SYRIA, LEBANON, *Archives of Arabian Music*
EGYPT. *Les musiciens du Nil*
KOREA, *Instrumental Music in the Classic Tradition. Ensemble*
BALI, *Music for the Gong Gédé*
BURUNDI, *Traditional music*
IRAN, *Persian music*
TIBET, *Tibetan sacred music*
MOROCCO, *Moroccan Classical Instrumental Music*
TURKEY, *Sufi Music*
JAPAN, *Gagaku*
MOROCCO, *Classical Andalusian Music from Fez*
ROUMANIA, *Music of the Tziganes of Wallachia*
ARGENTINA, *Tango Argentin*
IRAN, *Persian Classical Music, Mohammad Reza Shadjarian*
CHINA, *Art of the Qin*
AZERBAIJAN, *Alim Qasimov*
INDIA, *Music of the Ramayana*
NORTH INDIA, *Inward Journey*
EGYPT, *Vocal & Instrumental Art of the 19th c.*
IRAN, *Masters of Traditional Music, D. Talâ'i*
IRAN. *Masters of Traditional Music, Karimi*
IRAN. *Masters of Traditional Music, Nâzeri*
SPAIN, *Cante Flamenco*
TURKEY, *Art of the Tanbûr, Talip Ozkan*
CHINA, *Art of the Pipa, Lin Shicheng*
UZBEKISTAN, *Maqâm of Central Asia*
INDIA, *Dhrupad & Khyal*
CHINA, *Chen Zhong, Music from Shanghai*
JAVA, *Sunda Country, The Art of the Gamelan*
JAPAN, *Art of Shakuhachi, Katsuya Yokoyama*
VENEZUELA, *Music from Orinoco*
TURKEY, *Koranic Chant*
MOROCCO, *Jilala Confraternity*
TIBET, *The Monastery of Gyütö - The Voice of the Tantra*
NIGER, *Dendi Music*
IRAN, *Bards of Khorassan*

AUVIDIS – UNESCO

<http://www.auvidis.com>

Musique Traditionnelle Metisse Hispano-Chilienne
Musique de tradition arabe Abdeslam Cherkaoui
Musique Ropulaire de Bali
Musique Traditionnelle du Nord du Yemen
Folklore musical de la Polésie Biélorusse

Musique des Peuls de la Région de Kouandé (Nord-Bénin)

Musique Traditionnelle du Portugal

Syrinx de Bolivie musique quechua, musique aymara

Corée

Art Vocal de Java

Musique Instrumentale Sitar, Flute, Sarangi (India)

Musique Traditionnelle de Grèce

Bulgarie

Republique Centrafricaine

Musique Instrumentale Rudra, Vina, Vichtra, Vina, Sarod, Shahnai (India)

Musique Kurde

Diwan Judéo-Yémenite

Yodel d'Appenzell Zauderli

Musique Fataleka et Baegu de Malaita

La Musioue des Pygmees Aka

Musique Instrumentale de Hong Kong

Chants et Jeux des Inuit

Musique Populaire de l'Indie du Nord

Musiques du Gourara (Algerie)

Taqasim et Layali Tradition du Caire

Musique Aborigene

Monodies Vocales de Grèce

Musique Traditionnelle de Mongolie

Musiques Tritoniques du Nord Ouest de l'Argentine

Sonneurs et Batteurs Chuida (Chine)

Musiques de la Semaine Sainte en Sicile

Arts Traditionnels du Sultanat d'Oman

Musique Teduike du Badakhshan

Malawi

Herat

NETWORK MEDIEN

<http://networkmedien.de/home.html>

WorldNetwork Series

Japan, Tajima Tadashi - Master of Shakuhachi

Pakistan/Sindh, Sohrab Fakir, Mohamed Fakir...

Armenia, Djivan Gasparyan

Greece/Epirus, Petro-Loukas Chalkias & Kompania

Tunesia, Sonia M'Barek Takht

Peru, Carmen Fl rez ...

Haiti, Ti-Coca, Toto Bissainthe

Mali, Kandia Kouyaté, Mah Damba...

Romania, Dumitru Farcas...

Venezuela, Lilia Vera, Serenata Guyanesa...

China, The Sound of Silk and Bamboo

Uzbekistan, Munadjat Yulchieva & Ensemble

Azerbaijan, Alim Qasimov Ensemble

Australia, Ankala: Mark Atkins

Bali, Traditional Musicians - A Suite of Tropical Music and Sounds

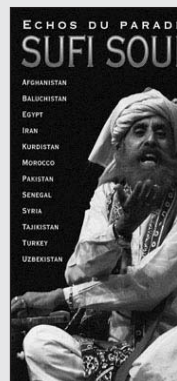
Rajasthan, Kohinoor Langa Group

Iran/Kurdistan, Sharam Nazeri & Ensemble Alizadeh

Scotland, *Various Artists*
 Corsica/Sardinia, *Various Artists*
 Cuba, *Various Artists*
 Senegal, *Yandé Codou Sène & Youssou N'Dour*
 Afghanistan, *Traditional Musicians*
 Syria, *Hamza Shakkûr & Ensemble al-Kindi*
 Russia, *Loyko, Road of the Gypsies*
 Spain, *Carmen Linares*
 The Alps, *Appenzeller Space Schöttl*
 The Gambia, *New Kora Music*
 Mexico, *Los Folkloristas, Tlen Huicani...*
 Tuva, *Throat-Singing from the Center of Asia*
 Pakistan, *Khyal Maestros*
 Israel, *Yiddish Soul - Klezmer*
 Madagascar, *Rossy, Tselonia, Mahaleo...*
 Brazil, *Samba e Choro Negro*
 Ireland, *Altan, De Dannan, Frank Gavin...*
 France, *Bratsch - Gypsy Music from the Heart of Europe*
 USA, *Cajun*
 Colombia, *Yaki Kandru - Music from the Tropical Rainforest & Other Magic Places*
 Korea, *Seoul Ensemble Of Traditional Music*
 Portugal, *Pedro Caldeira Cabral - Variaç_es - Guitarra Portuguesa*
 Turkey, *Mustafa Kandirali & Ensemble - Caz Roman*
 South Africa, *Cologne Zulu Festival*
 Eurasia, *Ross Daly & Labyrinth - Mitos*
 Zimbabwe, *Traditional Mbira Musicians*
 USA, *Sonny Terry & Brownie McGhee*
 Argentina, *Sexteto Mayor - Quejas De Bandone_n - Tango*
 Crete, *Psarantonis & Ensemble*
 Iran, *Classical Persian Music*
 Georgia, *Rustavi Choir & Duduki Trio Omar Kelaptrishvili*
 India, *Shivkumar Sharma & Zakir Hussain - Raga Puriya Kalyan*

The Anthologies

Emociones, A dream voyage beyond compare...
Desert Blues 2, Rêves d' oasis
Golden Afrique Vol. 1
The Diaspora of Rembetiko
Island Blues / Entre mer et ciel
Golden Brass Summit / Fanfares en délire
Russian Gypsy Soul
Musica Negra in the Americas - The Anthology
Desert Blues 1, Ambiances du Sahara
Road of the Gypsies, L'épopée Tzigane
Sufi Soul, Echos du Paradis
Hommage à Nusrat Fateh Ali Khan
Soul of Klezmer, Rêve et Passion
Gypsy Queens, Flammes du Coeur
Balkan Blues, Souffles de l'âme

ROUNDER RECORDS
<http://www.rounder.com>

American Folklife Center – Anthology of World Music Series

- Anthology of World Music: North Indian Classical Music*
- Anthology of World Music: Africa: The Dan*
- Anthology of World Music: Africa: Music from Rwanda*
- Anthology of World Music: Africa: The Ba-Benzele Pygmies*
- Anthology of World Music: The Music of Laos*
- Anthology of World Music: The Music of Afghanistan*
- Anthology of World Music: Iran*
- Anthology of World Music: The Music of Tibetan Buddhism*
- Anthology of World Music: The Music of Vietnam*
- Anthology of World Music: The Music of Azerbaijan*
- Anthology of World Music: The Music of Islam and Sufism in Morocco*
- Anthology of World Music: Lebanon I*
- Anthology of World Music: China*
- Anthology of World Music: Music from Albania*
- A Treasury of Library of Congress Field Recording

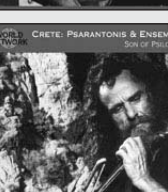
- Negro Blues and Hollers*
- Songs and Ballads of the Anthracite Miners*
- Sacred Harp Singing*
- The Traditions of a West Virginia Family and Their Friends*
- Children of the Heav'nly King: Religious Expression in the Central Blue Ridge*
- Railroad Songs and Ballads*
- Songs and Ballads of American History and of the Assassination of Presidents*

- Afro-American Spirituals, Work Songs, and Ballads*
- Anglo-American Ballads*
- Songs & Ballads of the Anthracite Miners*
- Afro-American Spirituals, Work Songs & Ballads*
- Afro-American Blues and Game Songs*
- Afro-American Folk Music*

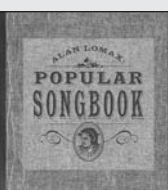

- Anglo-American Ballads Vol 1*
- Songs and Ballads of the Bituminous Miners*
- American Sea Shanties and Song*
- Library of Congress Banjo Collection*
- Altamont -- Black Stringband Music from the Library of Congress*
- Library of Congress Recording*
- Sacred Music of the Moroccan Jews from the Paul Bowles Collection of the American Folklife Center,*
- Library of Congress*

The Alan Lomax Collection

- The Alan Lomax Collection Sampler*
- Southern Journey 1: Voices from the American South*
- Southern Journey 2: Ballads & Breakdowns*
- Southern Journey 3: 61 Highway Mississippi*
- Southern Journey 4: Brethren We Meet Again*
- Southern Journey 5: Bad Man Ballads*
- Southern Journey 6: Sheep, Don'tcha Know the Road?*

Southern Journey 7: Ozark Frontier
Southern Journey 8: Velvet Voices
Southern Journey 9: Harp of a Thousand Strings
Southern Journey 10: And Glory Shone Around
Southern Journey 12: Georgia Sea Islands
Southern Journey 13: Earliest Times - Georgia Sea Island Songs for Everyday Living
Prison Songs Vol 1: Murderous Home
Prison Songs Vol 2: Don'tcha hear Poor Mother Call

Caribbean Voyage: Brown Girl in the Ring
The Growling Tiger of Calypso
Caribbean Voyage: Martinique: Cane Fields and City Streets
Caribbean Voyage: Nevis & St Kitts

Italian Treasury: A Sampler
Italian Treasury: The Trallaleri of Genoa
Italian Treasury: Calabria
Italian Treasury: Emilia-Romagna
Italian Treasury: Sicily
Italian Treasury: Abruzzo
Italian Treasury: Liguria
Italian Treasury: Liguria

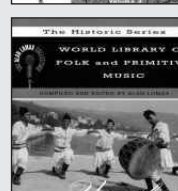
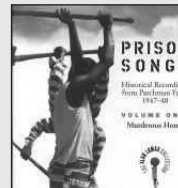
Alan Lomax: Blues Songbook

World Library of Folk and Primitive Music - England
World Library of Folk and Primitive Music - Ireland
World Library of Folk and Primitive Music - Scotland
World Library of Folk and Primitive Music - Spain
World Library of Folk and Primitive Music - Africa I
World Library of Folk and Primitive Music - Australia and New Guinea
World Library of Folk and Primitive Music - Indonesia
World Library of Folk and Primitive Music - Canada
World Library of Folk and Primitive Music - Venezuela
World Library of Folk and Primitive Music - Africa II
World Library of Folk and Primitive Music - Japan, The Ryukyus, Formosa and Korea
World Library of Folk and Primitive Music - India
World Library of Folk and Primitive Music - Yugoslavia
World Library of Folk and Primitive Music - Northern and Central Italy
World Library of Folk and Primitive Music - Southern Italy and The Islands
World Library of Folk and Primitive Music - Bulgaria

World Library of Folk and Primitive Music - Rumania
World Library of Folk and Primitive Music - Mexico

Deep River of Song: Mississippi: Saints and Sinners
Deep River of Song: Mississippi: The Blues Lineage
Deep River of Song: Virginia
Deep River of Song: Georgia
Deep River of Song: Alabama

The Spanish Recordings: Galicia

The Spanish Recordings: Arag_n & València
The Spanish Recordings: Extremadura
The Spanish Recordings: Basque Country: Biscay and Guipuzcoa
Spanish Recordings: Basque Country: Navarre

MUSÉE D'ETHNOGRAPHIE DE GENÈVE
ATELIERS D'ETHNOMUSICOLOGIE
<http://www.adem.ch/CD.html>

BULGARIE, *Musique de tradition pastorale*
 FLAMENCO, *José de la Negreta - Sue_o Gitano*
 GUITARRA FLAMENCA, *Parrilla de Jerez. Nostalgia*
 SARDAIGNE, *Marina Pittau - Raighinas*
 ITALIE, *Mesoraca. Vie musicale d'un village en Calabre*
 BOSNIE, *Chants des derviches de Sarajevo*
 SERBIE, *Anthologie de la musique populaire serbe*
 ALBANIE-KOSOVO, *Xhemali Berisha et l'ensemble Skaros - Hapi sytë*
 GRECE, *Chansons et danses populaires, collection Samuel Baud-Bovy*
 ROUMANIE, *Musique de villages, collection Constantin Brailoiu*
 Moldavie, *Fundu Moldovei et la Bucovine*
 Transylvanie, *Dragus et le pays de l'Olt*
 ROUMANIE, *Musique de noces en Valachie*
 POLOGNE, *Chansons et danses populaires*
 RUSSIE, *Pesen Zemli, Chants polyphoniques de mariage*

ETHNOPHONIE – SPERANTA RADULESCU
http://www.passiondiscs.co.uk/romanian01/romanian_page_04.htm

Zece Pr_jini -Peasant Brass Bands from Moldavia
Emil Mihaiu, Urszui K_lm_n, Pusztai Alad_r – Romanian and Hungarian Music from Central Transylvania
Outlaws of Yore - Les Haidouks d'autrefois (I)
Sfârșit de mileniu în satul românesc - The End of the Millennium in the Romanian Village
Zece Pr_jini - Peasant Brass Bands from Moldavia
Outlaws of Yore - Les Haidouks d'autrefois (II)
Ioan 'Popicu' Pop and Ensemble – Romanian, Ukrainian and Jewish Music from Maramures

HANNIBAL/RYKO
<http://www.rykodisc.com>

Voices Of The Rainforest, A Day In The Life Of The Kaluli People
The Effi Netzer Singers, A Festival of Jewish Song
Mickey Hart, At The Edge
Mickey Hart / Airtio / Flora Purim, Dafos
Mickey Hart, Diga
Olatunji, Drums Of Passion : The Beat
The Gyuto Monks, Freedom Chants From The Roof Of The World
Toumani Diabate, Kaira
Marta Sebestyen, Kismet
Muzsikas, Maramaros
Mickey Hart, Mickey Hart's Mystery Box
Muzsikas, Morning Star

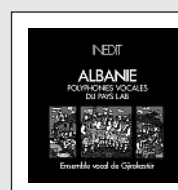
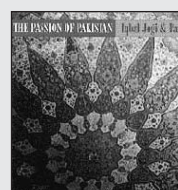

Ali Farka Toure, *Niafunke*
 Mickey Hart, *Planet Drum*
 Ustad Sultan Khan, *Sarangi : The Music Of India*
 Ali Farka Toure, *Talking Timbuktu*
 Muzikas and Marta Sebestyen, *The Bartok Album*
 The Golden Gate Gypsy Orchestra, *The Travelling Jewish Wedding*
The Yoruba/Dahomean Collection: Orishas Across The Ocean
The Best of the Celtic Tradition, Vol. 1 (3 CD)
The Rising Of The Moon: Irish Songs Of Rebellion

INEDIT

<http://www.mcm.asso.fr/site02/inedit/inedit01.htm>

Albania, *Vocal polyphonies*
 Arménie, *Benik Abovian & Zaven Azibekian*
 Azerbaijan, *Anthology of Mugam*
 Bangladesh, *Mystical chant*
 Bulgaria, *Songs from Nedelino (Rhodopes)*
 Cambodia, *Khmer Music*
 Cape Verde, *Batuco from Santiago Island*
 China, *Early music from Chang'an*
 China, *Music of the Uighurs*
 Ethiopia, *Ethiopian Orthodox Church : 'Aqwaqam*
 Georgia, *Vocal polyphonies from Svaneti*
 Greece, *Epirus - Takoutsia*
 Hungary, *Hungarian music from Transylvania*
 IIndia, *Jafar Husayn Khan, qawwali*
 IIndia, *Carnatic music*
 IIndia, *Music in Asian Islam*
 Indonesia, *Music of the Batak*
 Indonesia, *Balinese musical drama*
 Iraq, *Munir Bachir, Live in Paris*
 Iraq, *Munir Bachir - Méditations*
 Iran, *Ritual maqam of the Yarsan*
 Israel, *Jewish liturgical chanting*
 Israel, *Judeo-spanish songs*
 Italy, *Calabria - Feastday music*
 Madagascar, *Vocal anthology*
 Malta, *Ballads and sung contests*
 Morocco, *Anthology al-Ala, Vol. 1-11*
 Uzbekistan, *Uzbek-Tajik shash maqam*
 Uzbekistan, *The music of the Uighurs*
 Uzbekistan, *Epics and overtone singing*
 Pakistan, *Sufi chants*
 Russia, *Women's songs from Old Russia*
 Russia, *Cossack songs*
 Russia, *Music of the tundra and the taiga*
 Tajikistan, *art and folk music*
 Tunisia, *Anthology of Maluf, Vol. 1-5*
 Turkmenistan, *Songs of bakhshi women*
 Turkey, *Sufi Music*
 Turkey, *Ashik, Songs of love and wisdom*

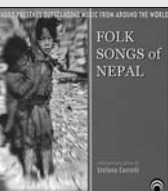
Tuva, *Voices of the Soviet Orient*
 Tuva, *Epics and overtone singing*
 Viet Nam, *Ca tru, northern tradition*

LYRICORD

<http://www.lyrichord.com>

Buddhist Drums, Bell & Chants
Flights of Improvisation, - G.S. Sachdev, Zakir Hussain
Gagaku, Kyoto Imperial Court Music Orchestra
Gamelan Music of Bali, *Gamelan Angklung*, and *Gamelan Gong Kebjar*
Japanese Koto Consort - Master Musicians of the Ikuta School
Japanese Masterpieces for the Shakuhachi

Korean Court Music, Orchestra of the National Music Institute
Soh Daiko, Taiko Drum Ensemble
Tibetan Buddhist Rites from the Monasteries of Bhutan
Tibetan Ritual Music
China's Instrumental Heritage
Spirit of Samurai Japanese Chant
Folk Songs of Nepal

Folk Music of Greece and Cyprus
Romanian Gypsy Panflute Virtuoso, Damian Draghici
Turkish Sufi Music, Ali Ekber Cicek
Ancient Egypt, Ali Jihad Racy
Moroccan Street Music
Music of the Nile Valley

Persian Love Songs and Mystic Chants, Shusha Guppy
Rhythmic Essence: The Art of the Dumbek, R. A. Fish
The Oud, Aram Gulezyan
Africa, New York: Drum Masterpieces, Ladji Camara
African Rhythms and Instruments Vol. 1
Ghana - Music of The Northern Tribes
Griot, Salieu Suso

Master Drummer of Ghana, Mustapha Tetty Addy
Mystical Legacies, Ali Jihad Racy
Music of the Rainforest Pygmies
Amazonia: Festival and Cult Music from Northern Brazil
Capoeira: Legendary Art Music of Brazil, Guilherme Franco
Inti, Mystical Music of the Andes, Jorge Alfano
Music of the Incas, Ayllu Sulca
Peru - Music From The Land of Macchu Picchu

NONESUCH

<http://www.nonesuch.com>

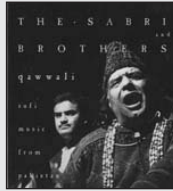
Taraf De Haidouks, Band of Gypsies
Radio Tarifa, Temporal
Papa Wemba, Emotion
Oumou Sangare, Oumou
Hamza El Din, Nubia - Escalay (The Water Wheel): Oud Music
Burundi - Music from the Heart of Africa
East Africa: Ceremonial & Folk Music

East Africa - Witchcraft & Ritual Music
Zimbabwe: The Soul of Mbira - Traditions of the Shona People
Oumou Sangare, Ko Sira
Ghana - Ancient Ceremonies, Dance Music and Songs
Youssou N'Dour, Joko (The Link)
Buddhist Tantras of Gyuto
The Sabri Brothers, Qawwali
Java: Court Gamelan
Bali: Gamelan Semar Pegulingan
Bali: Music from the Morning of the World
Tahiti: The Gaugin Years: Songs and Dances
Buena Vista Social Club Presents Omara Portuondo
Le Mystere des Voix Bulgares
Astor Piazzolla, Concierto Para Bandoneon

GLOBESTYLE

<http://www.acerecords.co.uk>

New Dimensions In Rail Culture, Super Rail Band
Madagasikara Vol 1,
Madagasikara Vol 2,
Flute Master of Madagascar, Rakoto Frah
Valiha Malaza, Rakotozafy
Taarab 1, Seif Salim Saleh
Taarab 2, Ikhwani Safaa musical club
Blow "Besir" Blow Jova Stojiljkovic & Orkestar
Taarab 3,
Taarab 4, Culture Musical Club
Jatigui Tata, Bambo Kouyate
Forro: Music for Maids and Taxi Drivers, Various artists
The Flower of Isan Isan Slete
Cantar Maravilloso Los Munequitos De Mantanzas
The Sound of Sunda Euis Komariah Yus Wiradiredja
Huaynos and Huaylas
Timbila Eduardo Durao and Orquestra Durao
Mtindo Wa Mombasa Zein Musical Party
New Fuji Garbage Chief Dr Sikuru Ayinde Barrister
The Voice of the Atlas Najat Aatabou
Baghi Narjah, Finetriki, Shouffi Rhirou, Lila Ya S'Haba, Ouardatte Lajnane, Zourouni Lilah, Diti.
The Music Power from Okinawa, Shoukichi Kina
Bosnian Breakdown, Kalesijski Zvuci
Big String Theory, Bajourou
Treasure of My Heart,
The Rushy Mountain,
086 Mozambique 1,
Mozambique 2,
Songs from the City of Roses, Laver Bariu
Happy to Meet, Sorry to Part,
The Uyghur Musicians from Xinjiang, Music of central Asia

CELESTIAL HARMONIES

<http://www.harmonies.com>

Mickey Hart, *Yamantaka*

Tibetan Bells

David Hykes – The Harmonic Choir, *Current Circulation*

David Hykes – The Harmonic Choir, *Harmonic Meetings*

Officium Tenebrarum – Gregorian Chants

Brian Keane – Omar Faruk Tekbilek, *Suleyman The Magnificent*

Brian Keane – Omar Faruk Tekbilek, *Fire Dance*

The Hugo Masters, An anthology of Chinese classical music

Brian Keane – Omar Faruk Tekbilek, *Beyond the sky*

The music of Cabodia – Gong Gamelan

The music of VIETNAM

Omar Faruk Tekbilek, *Whirling*

Omar Faruk Tekbilek, *Mystical Garden*

Gregorian Chants

The music of BALI, Legong Gamelan

The music of Islam, Al-Qahirah classical music of Cairo

The music of Islam, Music of the south Sinai Bedouins

The music of Islam, Music of the Nubians

The music of Islam, 'Aissaoua Sufi ceremony

The music of Islam, Gnawa music

The music of Islam, Whirling Dervishes

The music of Islam, Mystic music through the ages

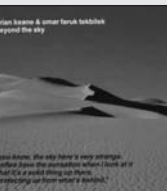
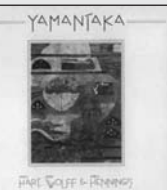
Japan: The spirit of water

Music of Timor

The art of koto

The art of the shakuhachi

Sacred ceremonies – Ritual music of Tibetan Buddhism

GREEN LINNET

<http://www.greenlinnet.com>

Forty Years of Irish Piping, Seamus Ennis

Sailing into Walpole's Marsh, Se_n Corcoran, Mairéad N_ Dhomhnaill

Singing Men of Ulster, Various

Mick Moloney & Eugene O'Donnell,

Slow Airs and Set Dances, Eugene O'Donnell

Joe and the Gabe, Joe Heaney, Gabe O'Sullivan

The Stone Fiddle, Paddy Tunney

Stony Steps, Matt Molloy

The Foggy Dew, Eugene O'Donnell, MacCafferty

Give us Another, Joe Derrane

Return to Inis M_r, Joe Derrane

Return to Inis M_r, Joe Derrane with Carl Hession

The Bucks of Oranmore, Joe Burke, Charlie Lennon

Wild Blue, Eileen Ivers

The Tulla Ceili Band, A Celebration of 50 years

Live in Seattle, Martin Hayes, Dennis Cahill

Otherworld, L_nasa

Bundle and Go, Master Fiddler of Donegal, Johnny Doherty

Music from Sliabh Luachra, Jackie Daly
Traditional Irish Fiddle Music, Hugh Gillespie
Bundle and Go, John Doherty
The Wandering Minstrel, Seamus Ennis
The Russell Family of Doolin
Clare Concertinas, Bernard O'Sullivan, Tommy McMahon

Heritage

<http://www.heritage.records.dial.pipex.com>

Fado de Lisboa 1928-1936
Fado de Coimbra 1926-1930
West African Instrumental Quintet 1929
Roots of Highlife
Roots of Juju
Caluza's Double Quartet 1930
I Dialecto Sardo, Sardinian music 1930-1932
The Ace & Deuce of Piping, A World Bagpipe Anthology 1906-1947
Kumasi Trio 1928, West African vocals in Fanti
Lisbon Fados Vol 3 1928-1931
Armandinho 1928/1929, Fado
Slovak Csardas, Pennsylvania Coal Mines 1928-1930
Voice of Spain
Albanian Village Music 1930

PIRANHA

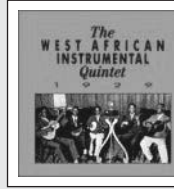
<http://www.piranha.de>

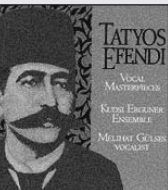
Salamat Meet Les Musiciens du Nil
Swinga Swinga, Bonga - Bonga
Nubiana, Salamat - Salamat
Jalilah's Raks Sharki - Journey of the Gipsy Dancer
Drummers of the Nile, Mahmoud Fadl - M.Fad
Jalilah's Raks Sharki
Sephardic Songs of the Balkans, Ruth Yaakov Ensemble
Ashkelon, Emil Zrihan
Cabo Verde en Serenata, Simentera
Umm Kalthum
The Last Balkan Tango, Boris Kovac & Ladaaba Orchest
Real Nubian - Cairo Wedding Classics, Ali Hassan Kuban
Talking Mbira - Spirits of Liberation, Stella Chiweshe
Brotherhood of Brass, Frank London's Klezmer Brass Allstars
Live in Belgrade - The Best Trumpet of Guca, Boban Markovic Orkestar
Ballads at the End of Time, Boris Kovac & Ladaaba Orchest
Boban i Marko, Boban Markovic Orkestar

TRADITIONAL CROSSROADS

<http://www.traditionalcrossroads.com>

Kudsi Erguner Ensemble, *Tatyos Efendi*
 Kudsi Erguner Ensemble, *Tatyos Efendi*
 Tanburi Cemil Bey

Theodosii Spassov Trio, *The Fish Are Praying For Rain*
Afghanistan Untouched
Drinking Horns and Gramophones – Georgian Republic, 1902-1914
Voice of Komitas

Ara Dinkjian and Night Ark, *Treasures*
 Djivan Gasparyan, *Apricots from Eden*
 Yuri Yunakov Ensemble, *New Colors in Bulgarian Wedding Music*
Cigar Music – Tobacco Songs of Old Havana
 Djivan Gasparyan, *Apricots from Eden*
 Djivan Gasparyan, *Ask Me No Questions*

BUDA

<http://www.budamusic.com>

The Voices of Georgia
An anthology of the Mandingo balaphone (Vol.2)
Anthologie de chants du Congo
Ballades francaises Volume 1
Berber songs of Kabylia

Melusine Chansons traditionnelles polyphonique
Chansons Traditionnelles de Normandie
Chants et musiques du Pamir Badakhstan
Chants et percussions du Beira-Baixa
Chants liturgiques russes
Chants traditionnels d'Italie
Dance drums from the Siberian Far East

De Guantanamo a Baracoa
Une Anche Passe, Feasts music from Mediterranean countries
 Musa Eroglu, Arif Sag, *Instrumental music from Anatolia*
Musiques de Carélie

L'Orient des grecs
 Xalid Rashid, *Music from Kurdistan*
Musics and songs from the minorities
Musique de l'île de Pâques

Musique du Kyrgyzstan
Percussions de Guinée
Percussions du Congo
Polynesian polyphonies
Polyphonie Arberesh de la Basilicata
Polyphonies des Alpes méridionales

Françoise Atlan, *Sephardic songs: from the rose to the jasmine*
Shakuhashi. The Spirit of Silence
Siberie, Shamanic and narrative songs
 Lida Goulesco, *Tzigane songs*
Zulu Polyphony
Zece Prajini fanfare
 Stelios Petrakis & Bijan Chemirani, *Kismet*

WORLD MUSIC NETWORK

<http://www.worldmusic.net>

The Rough Guide To The Music Of Balkan Gypsies

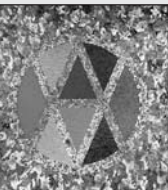
The Rough Guide To The Music Of Balkans
The Rough Guide To The Music Of Russia
The Rough Guide To The Music Of Turkey
The Rough Guide To The Music Of Spain
The Rough Guide To The Music Of Greece
The Rough Guide To The Music Of Italy
The Rough Guide To The Music Of Central Asia
The Rough Guide To The Music Of China
The Rough Guide To The Music Of Pakistan
The Rough Guide To The Music Of India
The Rough Guide To The Music Of Sahara
The Rough Guide To The Music Of Sudan
The Rough Guide To The Music Of Ethiopia
The Rough Guide To The Music Of Morocco
The Rough Guide To The Music Of Egypt
The Rough Guide To The Music Of Madagascar
The Rough Guide To The Music Of Cape Verde
The Rough Guide To The Music Of Senegal & Gambia
The Rough Guide To The Music Of Japan
The Rough Guide To World music
The Rough Guide To Hungarian Music
The Rough Guide To Celtic Music
The Rough Guide To Rebétika
The Rough Guide To Fado
The Rough Guide To Gypsy Swing
The Rough Guide To Klezmer
The Rough Guide To Flamenco
The Rough Guide To Bollywood
The Rough Guide To Ravi Shankar
The Rough Guide To Asian Underground
The Rough Guide To Nusrat Fateh Ali Khan
The Rough Guide To Sufi music
The Rough Guide To Rai
The Rough Guide To South African Gospel
The Rough Guide To Youssou N'Dour
The Rough Guide To Zydeco
The Rough Guide To American Roots
The Rough Guide To Australian Aboriginal music

REALWORD RECORDS (WOMAD)

<http://realworldrecords.com>

Afro Celt Sound System, *Afro Celt Sound System Bundle*
 Peter Gabriel, *Passion*
 Nusrat Fateh Ali Khan, *Shahen-Shah*
 Musicians of the Nile, *Luxor to Isna*
 The Dmitri Pokrovsky Ensemble, *The Wild Field*
 Afro Celt Sound System, *Volume 1 - Sound Magic*
 Musicians of the Nile, *Charcoal Gypsies*
 Djivan Gasparyan & Michael Brook, *Black Rock*
 Remmy Ongala, *Songs for the Poor Man*
 The Guo Brothers & Shung Tian, *Yuan*

The Sabri Brothers, *Ya Habib*
Mari Boine, *Gula Gula*
The Pan African Orchestra, *Opus 1*
Papa Wemba, *Emotion*
Tenores di Bitti, *S'amore 'e mama*

JARO

<http://www.jaro.de>

The Bulgarian Voices – ANGELITE, *A Cathedral Concert*
Nusrath Fateh Ali Khan, *Supreme Collection*

Sarband, *Music of the Emperors*

Huun-Huur-Tu, *60 Horses In My Herd*

Sarband, *Sephardic Songs - In the Hispano-Arabic Tradition of Medieval Spain*

Huun-Huur-Tu, *More live*

Huun-Huur-Tu, *If I'd Been Born An Eagle*

Trigon, *Oglinda (The mirror)*

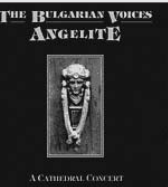
More Voices from Past & Present

Mari Boine, *Winter in Moscow*

Okay Temiz Magnetic Band, *Magnetic Orient*

The Bulgarian Voices – ANGELITE, *Balkan Passions*

Sarband, *Pilgrims of the soul*

Πίνακας Εικονογράφησης

- Σελ. 8: Κινέζικη πυξίδα (φωτ. N.B.)
- Σελ. 9: Σηπλαιιογραφία από Αυτόχθονες της Αυστραλίας (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 17: Cigiorgio De Chirico, *To αίνιγμα του χρόνου* (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 35: Robert Doisneau, *Piri pigeon* (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 38: Freeman Loughridge, *Tin man* (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 40: Μαντάλα από άμμο Βουδιστών μοναχών (αρχείο N.B.)
- Σελ. 41: Από την παράσταση του Κ. Μίχου στα Προσφυγικά (φωτο. N.B.)
- Σελ. 42: Land Art: α) και β) του Richard Long, γ) του Christo (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 57: φωτογραφία του πιανίστα Paul Wittgenstein
- Σελ. 60: Ούγκο Πρατ, *Κόρτο Μαλτέζε* (εκδόσεις Μαμούθ, 1982),
- Σελ. 61: α) Enki Bilal, *Η γιορτή των αθανάτων* (Ars Longa, 1983), β) Μποστ, *Αλληλογραφεία με τον Κόστα* (Νεφέλη, 1996), γ) Γιάννης Καλαϊτζής, *Το μαύρο είδωλο της Αφροδίτης* (ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ, 1990)
- Σελ. 62: Λάβαρο του '21 (αρχείο N.B.)
- Σελ. 72: Η κ. Άρτεμις αναγγέλλει: "Ο αβγουλάς" (φωτ. N.B.)
- Σελ. 73: Μεσαιωνική «λετρίστικη» σελίδα (αρχείο N.B.)
- Σελ. 81: Ημερολόγιο του 15^{ου} αιώνα (Chantilly, Musée Condé). Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, *Φιλοσοφία και κοινωνικές επιστήμες*, τ. 22, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1997, σ. 184
- Σελ. 105: *Οι Δώδεκα Μήνες*. Κοσμάς Κουτσούλης, ετών 13, Καλαμάτα. Πανελλήνιος Διαγωνισμός Παιδικής Ζωγραφικής, 1995. Έκδοση 1996 με χορηγία Ιδρύματος Ι. Φ. Κωστοπούλου. Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης.
- Σελ. 105: Χρήστος Μποκόρος, *Άρτοι Επιούσιοι*, 1997, (Λεπτομέρεια). Αθηνά Σχινά (επιμ.), *Χρήστος Μποκόρος, Τοπία της ενδοχώρας*, Ίδρυμα Πέτρου και Μαρίκας Κυδωνιέως, 2000
- Σελ. 111: Alighiero e Boetti, *Mappa 1983*, (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 112: Alfred Kubin, *Mankind* (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 138: Κυριάκος Κατζουράκης, *Ο δρόμος προς τη Δύση* (Μεταίχμιο, 2001)
- Σελ. 140: Εργάτης πρόσφυγας (αρχείο N.B.)
- Σελ. 148: Δελτίο ταυτότητας Μικρασιάτη πρόσφυγα (αρχείο N.B.)
- Σελ. 164: *Αναπαράσταση του ελληνικού θεάτρου σκιών*. Ευγένιος Σπαθάρης. Σπαθάρειο Μουσείο Θεάτρου Σκιών
- Σελ. 165: Αποκριάτικα στη Σκύρο (αρχείο Γ.Β.)

- Σελ. 174: Georges Seurat, *La Siene a Courbevoie* (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 176: α) *Ελαφρά πίεση* (Kandinsky), β) *Φωτιά στο βραδινό* (Klee), γ) *Σύνθεση σε καφέ και γκριζο* (Modrian), δ) *Φθινοπωρινός ρυθμός* (Pollock) – (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 177: Βρυζάκης, *Αποχαιρετισμός* (Εθνική Πινακοθήκη)
- Σελ. 179-181: Chris Were, *Landscapes* (ΒΑΒΕΛ, 1994)
- Σελ. 185-186: Κεραμικό εργαστήριο (αρχείο Ν.Β.)
- Σελ. 188: Περιβόλι σε οροφή γκαράζ – Αγία Παρασκευή, Αθήνα (φωτ. Ν.Β.)
- Σελ. 189: Θεσσαλικό άλογο (Βαγγέλης Στογιάννης, *Η Οδύσσεια της ελληνικής βιοποικιλότητας*, Οδύσσεια, Αθήνα 2001)
- Σελ. 193: Περιοιζόμενος Δερβίσης (αρχείο Ν.Β.)
- Σελ. 194: Πανό των Τσιάπας, Ελευθεροτυπία, 31.11.2004
- Σελ. 194: Το ελληνικό σχολείο στους Καλάς (<http://www.poa.gr/periodiko/no13/kalas.htm>)
- Σελ. 195: Σαμάνοι του Αρκτικού Κύκλου (αρχείο Ν.Β.)
- Σελ. 197-198: Ντοκουμέντα από το Ellis Island (αρχείο Ν.Β.)
- Σελ. 200: Ellis Island: Ταυτότητα μετανάστη και πιστοποιητικό επιβίβασης στο πλοίο του μετανάστη Νικόλα Δημητρόπουλου από την Αρκαδία, 1913 (αρχείο Ν.Β.)
- Σελ. 214: Χαρακτικό του Ηλία Κατζιλιέρη (φωτο. Ν.Β.)
- Σελ. 218: α) Εργαστήριο μεταξοτυπίας (αρχείο Ν.Β.), β) Roy Lichtenstein, μεταξοτυπία (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 223: Giuseppe Penone, *Δομή του χρόνου* (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 228: Χάρτης από τη Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (<http://www.gys.gr>)
- Σελ. 230: Chris Were, *Landscapes* (ΒΑΒΕΛ, 1994)
- Σελ. 240: *Το Πρόπλασμα της Αθήνας τον 1842*. Ιωάννης Τραυλός – Νικόλαος Γερασιμώφ. Επιχρωματισμένος γύψος, 1977-1979. Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών, Ίδρυμα Βούρου – Ευταξία.
- Σελ. 243: α) «Μπούρλιασμα». Από το φωτογραφικό αρχείο του Γυμνασίου στο Νέο Σούλι Σερρών το οποίο είναι δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα του σχολείου (<http://gym-n-souliou.ser.sch.gr>), β) Μεταφέροντας τα «σαντάλια» Από το φωτογραφικό αρχείο του Γυμνασίου στο Νέο Σούλι Σερρών το οποίο είναι δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα του σχολείου (<http://gym-n-souliou.ser.sch.gr>)
- Σελ. 247: *Ένα Ελληνικό Πανηγύρι*. Δημήτρης Πούλιος, ετών 8, Βόλος. Πανελλήνιος Παιδικός Διαγωνισμός Ζωγραφικής, 1992. Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης
- Σελ. 251: Bruegel Pieter I' ancien, *Les jeux d' enfants*, (πηγή: κατάλογοι εκθέσεων Εθνικής Πινακοθήκης)
- Σελ. 263: Απόσπασμα από ιταλικό μεσαιωνικό ύφασμα (αρχείο Ν.Β.)
- Σελ. 323: Πανεπιστημίου και Κοραή, Αθήνα (αρχείο Ν.Β.)

Οι φωτογραφίες κινηματογραφικών ταινιών και εξωφύλλων δίσκων προέρχονται από τα έντυπα προβολής ταινιών και δίσκων από τις εταιρείες παραγωγής τους.

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης δώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.